

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

**TÜRKİYE'DEKİ HALK KÜTÜPHANESİ SİSTEMİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ VE BİR ULUSAL HALK KÜTÜPHANESİ
STRATEJİSİ ÖNERİSİ**

Şenol KARADENİZ

Doktora Tezi

Ankara, 2019

TÜRKİYE'DEKİ HALK KÜTÜPHANESİ SİSTEMİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ VE BİR ULUSAL HALK KÜTÜPHANESİ
STRATEJİSİ ÖNERİSİ

Şenol KARADENİZ

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

Doktora Tezi

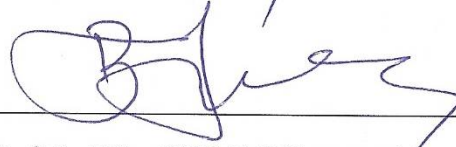
Ankara, 2019

KABUL VE ONAY

Şenol KARADENİZ tarafından hazırlanan “Türkiye’deki Halk Kütüphanesi Sisteminin Değerlendirilmesi ve Bir Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi Önerisi” başlıklı bu çalışma 06.12.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRÇİ (Başkan)

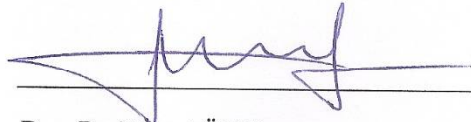
Prof. Dr. Bülent YILMAZ (Danışman)

Prof. Dr. Coşkun POLAT

Doç. Dr. İrem SOYDAL ÖZTÜRK

Doç. Dr. Nevzat ÖZEL

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

[Unvanı, Adı ve Soyadı]

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan *“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”* kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

25.12.2018

 Şenol KARADENİZ

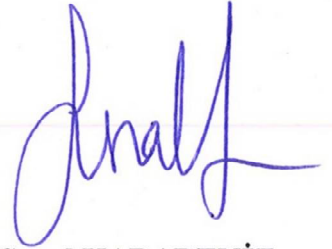
¹ “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve İnternette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
 Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlâk kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Prof. Dr. Bülent YILMAZ** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesi'ne göre yazıldığımı beyan ederim.

Şenol KARADENİZ

TEŞEKKÜR

Öncelikle, yönlendirme, teşvik ve destekleri ile bu çalışmanın ortaya çıkmasında büyük rolü olan, sadece doktora sürecinde değil diğer alanlarda da ilgi ve yardımlarını benden esirgemeyen çok kıymetli hocam ve tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Bülent YILMAZ'a şükranlarımı sunarım.

Çalışmama gösterdikleri ilgi ve verdikleri katkı ile tezin olgunlaşmasını sağlayan Tez İzleme Kurulu'ndaki değerli hocalarım Prof. Dr. Fahrettin ÖZDEMİRCİ ile Doç. Dr. İrem SOYDAL ÖZTÜRK'e çok teşekkür ederim.

Tez Savunma Jürisi'nde olmayı kabul edip, değerli görüşlerini bizimle paylaşan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Coşkun POLAT ile Doç. Dr. Nevzat ÖZEL'e çok teşekkür ederim.

Lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimlerim boyunca, bana çok değerli akademik katkılar sağlayan Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'ndeki bütün değerli hocalarıma ve Bölüm Sekreterimiz Pervin ÇETİNER'e çok teşekkür ederim.

Tez kapsamında gerçekleştirdiğimiz görüşmelerde bize zaman ayıran, sorularımızı yanıtlayıp değerli görüşlerini bizimle paylaşan uzmanlara teşekkür ederim.

Hem bilgi kaynaklarından hem de etüt olanaklarından sıklıkla yararlandığım Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kütüphanesi ile Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kütüphanesine ve çeşitli kütüphanelerde görevli diğer kütüphaneci meslektaşlarıma teşekkür ederim.

Son olarak bana her konuda yardımcı olan ve desteğiyle beni yalnız bırakmayan biricik eşim Gökçe KARADENİZ'e ve oğullarım Deniz ile Rüzgar'a şükranlarımı sunarım.

ÖZET

KARADENİZ, Şenol. *Türkiye'deki Halk Kütüphanesi Sisteminin Değerlendirilmesi ve Bir Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi Önerisi*. Doktora Tezi, Ankara, 2019.

Bu çalışma Türkiye Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisine odaklanmıştır. Bilgi toplumu olarak adlandırılan yeni toplumsal yapı, halk kütüphanelerini değişime zorlamıştır. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de bilgi toplumuna geçiş sürecinde halk kütüphaneleri hizmetlerini ve yapısal bileşenlerini gözden geçirmek zorunda kalmaktadır. Bu yeni durum halk kütüphaneleri konusunun stratejik olarak ele alınmasını ve Türkiye için bir ulusal halk kütüphanesi stratejisi oluşturulmasını zorunlu hale getirmiştir. Tez çalışmasının yürütülmesinde üç temel yaklaşımdan yararlanılmıştır. Bunlardan ilki olan halk kütüphaneleri için bilgi toplumu bağlamına göre halk kütüphanelerinin geleceğine ilişkin projeksiyonlar ancak bilgi toplumunun paradigma ve parametrelerinin en iyi biçimde ortaya konulması ile mümkün olabilecektir. İkinci yaklaşım olan ulusal bağlam yaklaşımına göre Türkiye için bir ulusal halk kütüphanesi stratejisi ortaya koyabilmek amacıyla belli başlı politika belgelerinin halk kütüphaneleri ile ilişkisi incelenmelidir. Son olarak, bir ulusal halk kütüphanesi stratejisi işbirliğine dayalı olmadan hazırlanamaz. Bu süreçte paydaşlar belirlenerek, görüşleri alınmalı ve bu görüşler analiz edilmelidir. Araştırmanın hipotezi ‘Türkiye’deki halk kütüphaneleri, bilgi toplumu bağlamındaki işlevlerini yerine getirme sürecinde kendisine dayanak oluşturacak ulusal strateji, politika ve sistemden yoksundur’ biçiminde belirlenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın amacı; Türkiye’de halen var olan halk kütüphanesi sistemini değerlendirerek, Türkiye’nin koşullarını dikkate alan, bilgi toplumunun parametrelerine uygun amaç ve hedefler doğrultusunda geliştirilen, evrensel stratejiler ve ilkelerden yararlanılarak oluşturulan ve eylem planları ile desteklenen bir ulusal halk kütüphanesi stratejisi geliştirme modeli ve önerisi oluşturabilmektir. Araştırmada betimleme yöntemi kullanılmış olup, veri toplama teknikleri olarak literatür taramasından yararlanılmış ve kütüphane istatistikleri, kütüphane etkinlik raporları ve mevzuat incelenmiş, yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında halk kütüphaneleri ile ilişkili, paydaş olarak tanımlanan 35 uzman, uygulamacı, yönetici ve akademisyen ile yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme kapsamına halk kütüphaneleriyle ilişkili olup, bir ulusal halk kütüphanesi stratejisinin

hazırlık aşamasında katkı sunabilecek kurumlar alınmıştır. Daha sonra bu kurumlardan halk kütüphanesi stratejisi ile ilişkili olarak kendi uzmanlık alanında görüş bildirebilecek uzman, yönetici, akademisyen ya da temsilciler belirlenmiştir. Paydaşlara görüşme kapsamında 28 soru yöneltilmiştir. Görüşme soruları literatürden yararlanılarak, bir ulusal halk kütüphanesi stratejisi belgesinin içeriğini oluşturma aşamasında gereksinim duyulacak verileri elde edebilecek içerikte hazırlanmıştır. Görüşme soruları bilgi toplumunda yaşanan değişim ile halk kütüphanesi kurumu arasındaki ilişkisi, halk kütüphanelerinin modern işlevleri, halk kütüphanelerine ilişkin ulusal düzeyde strateji gereksinimi, halk kütüphanelerine yönelik stratejik yaklaşımlar, stratejinin sorumluluğu, halk kütüphanelerinin mevcut durum analizi gibi konulara ilişkin veri toplamaya yönelik kurgulanmıştır. Gerçekleştirilen görüşmeler öncelikle kayıt altına alınmış, sonrasında deşifre edilmiş ve kategorilere ayrılarak tablo biçimine dönüştürülmüştür. Tabloların yorumlanması ile elde edilen bulgular ortak başlıklar altında sunulmuştur. Tez, giriş, dünyada ulusal halk kütüphanesi stratejileri, Türkiye’de halk kütüphanesi stratejileri, bulgular ve değerlendirme ile sonuç ve öneriler olmak üzere beş ana bölümden oluşmaktadır. Sonuç olarak dünyadaki ulusal halk kütüphanesi stratejilerinde, halk kütüphanelerinin eğitim, öğretim, araştırma bağlamındaki geleneksel sorumluluklarını artırarak devam ettirdikleri görülmüştür. Halk kütüphanelerinin toplum ile ilişkisi, topluma yararları, sivil değerlere katkıları sürekli vurgulanmıştır. Türkiye’de halk kütüphanelerini planlı bir biçimde yönetmek, üst yöneticilere süreçler ve hedefler konusunda ipuçları sağlamak, kaynakların verimli kullanılmasını sağlamak, kütüphanelerin birbirleriyle eşzamanlı ve bir bütün olarak gelişmelerini sağlamak, halk ve üst düzey karar alıcılar üzerinde farkındalık yaratmak için halk kütüphaneleri konusunda ulusal çapta bir stratejiye gereksinim olduğu anlaşılmıştır. Tezin öneriler bölümünde genel öneriler dışında, Türkiye Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi Geliştirme ve Uygulama Modeli Önerisi ile Türkiye Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi Önerisi adlı iki önemli öneri sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler

Halk kütüphanesi politikası, Bilgi politikası, Ulusal halk kütüphanesi stratejisi, Stratejik yönetim, Stratejik planlama, Halk kütüphaneleri.

ABSTRACT

KARADENİZ, Şenol. *Evaluation of the Public Library System in Turkey and a National Public Library Strategy Proposal*. Doctoral Thesis, Ankara, 2019.

This study focused on The National Strategy for Public Library of the Turkey. The new social structure called the information society, has been forcing public libraries to change. In Turkey, as in the whole world, public libraries have to review their services and structural components during the transition to the information society. This new situation has made it necessary to strategically address the issue of public libraries and the creation of a national strategy for the public library. Three main approaches have been used in conducting the thesis. According to the first approach which is information society context for public libraries, projections on the future of public libraries will only be possible by presenting the paradigm and parameters of the information society in the best way. According to the second approach which is national context approach, the relationship between major policy documents and public libraries should be examined in order to prepare a national strategy for public libraries in Turkey. Finally, a national public library strategy cannot be prepared without cooperation. In this process, stakeholders should be identified, their opinions should be obtained and these opinions should be analyzed. The hypothesis of the research is determined as follows: 'Public libraries in Turkey lacks a national strategy, policy and system which will provide the basis for the process of fulfilling its functions in the context of information society. The aim of this study is to develop a national strategy model and a proposal for public libraries that taking into account the conditions in Turkey, developed in accordance with the aims and objectives in accordance with the parameters of the information society, created using universal strategies and principles supported by action plans, evaluating the public library system in Turkey. Descriptive method was used in the research. As data collection techniques, literature review was utilized, library statistics, library activity reports and legislation were examined, semi-structured interview was conducted. In the study, semi-structured interviews were conducted with 35 experts, practitioners, managers and academicians who were identified as stakeholders. Institutions associated with public libraries and contributing to the preparation of a

national public library strategy were included in the semi-structured interview. Then, experts, managers, academicians or representatives who work in these institutions and who can express their opinions in relation to the public library strategy are identified. Stakeholders were asked 28 questions within the scope of the interview. The literature was used for the interview questions and it was prepared in a content that could obtain the data needed to form the content of a national public library strategy document. The interview questions were designed to collect data on the following topics: the relationship between the change in the information society and the public library institution, contemporary functions of public libraries, the need for strategies on public libraries at the national level, strategic approaches to public libraries, responsibility of the strategy, current situation analysis of public libraries. The interviews were first recorded, then deciphered and categorized into a table format. The findings obtained through the interpretation of the tables are presented under common headings. This thesis consists of five main chapters including introduction, national public library strategies in the world, public library strategy in Turkey, findings and evaluation, conclusion and recommendations. As a result, in the national public library strategies in the world, it has been observed that public libraries increasingly continue their traditional responsibilities in the context of education, training and research. The relationship of public libraries with society, their benefits to society and their contribution to civil values are constantly emphasized. It has proven to be a need for a strategy on a national scale to manage public libraries in a planned manner, to provide top managers tips on processes and objectives, to ensure efficient use of resources, to ensure that libraries develop simultaneously and as a whole, to raise awareness on the public and senior decision-makers in public libraries in Turkey. In the recommendations section of the thesis, apart from general recommendations, has presented two important proposals: "National Strategy for Public Library of Turkey Development and Implementation Model Proposal" and "National Strategy for Public Library of Turkey Proposal".

Keywords

Public library policy, Information policy, National strategy for public library, Strategic management, Strategic planning, Public libraries.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET.....	v
İÇİNDEKİLER.....	ix
KISALTMALAR DİZİNİ	xii
TABLolar DİZİNİ.....	xiv
ŞEKİLLER DİZİNİ	xvi
1. BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1. KONUNUN ÖNEMİ VE KAVRAMSAL ARKA PLAN	1
1.2. ARAŞTIRMA PROBLEMİ VE ARAŞTIRMA SORULARI	3
1.3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZİ VE AMACI	4
1.4. YAKLAŞIMLAR	4
1.5. YARARLANILAN KAYNAKLAR.....	5
1.6. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ, VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ.....	7
1.7. PAYDAŞ KURUMLARIN BELİRLENMESİ.....	7
1.8. GÖRÜŞME SORULARI.....	10
1.9. VERİLERİN ANALİZİ TABLOLARIN OLUŞTURULMASI	11
1.10. ARAŞTIRMANIN DÜZENİ.....	11
2.BÖLÜM: ULUSAL HALK KÜTÜPHANESİ STRATEJİSİ: KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE	13
2.1. HALK KÜTÜPHANELERİ İÇİN TOPLUMSAL VE POLİTİK BAĞLAM	13
2.1.1. <i>Bilgi Toplumu ve Halk Kütüphaneleri</i>	13
2.1.2. <i>Ulusal Bilgi Politikası ve Halk Kütüphaneleri</i>	19
2.1.3. <i>Halk Kütüphanelerine Yönelik Ulusal Politikalar</i>	20
2.2. HALK KÜTÜPHANESİ STRATEJİLERİ: YAKLAŞIMLAR VE ÖRNEKLER	23
2.2.1. <i>Strateji Geliştirme</i>	23
2.2.2. <i>Halk Kütüphaneleri ve Strateji Geliştirme</i>	27
2.2.3. <i>Uluslararası Yaklaşımlar ve Örnekler</i>	32
2.2.4. <i>Ulusal Yaklaşımlar ve Örnekler</i>	34

3.BÖLÜM: TÜRKİYE’DE ULUSAL HALK KÜTÜPHANESİ SİSTEMİ VE STRATEJİLERİ	43
3.1. TÜRKİYE’DE BİLGİ TOPLUMU VE HALK KÜTÜPHANELERİ.....	43
3.2. TÜRKİYE’DE ULUSAL BİLGİ POLİTİKASI VE HALK KÜTÜPHANELERİ	46
3.2.1. Cumhuriyet Döneminin Başlangıcındaki Gelişmeler	46
3.2.2. Ulusal Yayın Kongreleri	49
3.2.3. Kültür Şûraları	50
3.2.4. Kalkınma Planları	51
3.2.5. Diğer Sektörel ve Tematik Strateji Belgeleri	54
3.3. TÜRKİYE’DE ULUSAL HALK KÜTÜPHANESİ STRATEJİLERİ.....	57
3.3.1. 1923-1960 Dönemi	58
3.3.2. Mevzuat Çalışmaları.....	59
3.3.3. Kütüphane Raporları	61
3.3.4. Kütüphanelerde Yasal Düzenlemeler ve Standartlaşma Komite Toplantıları-1988.....	63
3.3.5. Kütüphane Kanununun Gerekliliği ve Yasa Çalışmaları.....	64
3.4. TÜRKİYE’DE HALK KÜTÜPHANESİ SİSTEMİ.....	67
3.4.1. Halk Kütüphanelerinin İdari Yapısı ve İstatistikler	67
3.4.2. Türkiye’de Halk Kütüphanesi Hizmetleri	71
3.4.3. Türkiye’de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinin Niteliği.....	74
4.BÖLÜM: BULGULAR VE DEĞERLENDİRME.....	75
4.1. ULUSAL HALK KÜTÜPHANESİ STRATEJİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	75
4.1.1. Dünyadaki Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejilerinin Değerlendirilmesi..	75
4.1.2. Türkiye’de Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi, Politikaları ve Sistemlerinin Değerlendirilmesi.....	80
4.2. UZMAN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	84
4.2.1. Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisinin Gerekliliği.....	85
4.2.2. Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisinin Süreçleri	88
4.2.3. Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisinde Paydaşlar ve Kurumların Sorumlulukları.....	90
4.2.4. Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisinin İçeriği.....	94
4.2.5. Gelecekte Halk Kütüphanelerinin Çerçevesini Oluşturacak Kavramlar .	96
4.2.6. Halk Kütüphaneleri Mevzuatı	97
4.2.7. Halk Kütüphanelerine Yapılan Ulusal Yatırım	99

4.2.8.	<i>Değişen Yeterlilikler, İnsan Kaynakları ve Mesleki Savunuculuk.....</i>	101
4.2.9.	<i>Fiziki Mekânlar</i>	109
4.2.10.	<i>Bilgi Kaynaklarının Verimli Yönetimi</i>	113
4.2.11.	<i>Bilgi Teknolojileri ve Yeni Hizmetler</i>	116
4.2.12.	<i>Tanıtım ve Pazarlama.....</i>	121
4.2.13.	<i>Mesleki Örgütlerin Rolü</i>	123
4.2.14.	<i>Merkezi-Yerel Yönetim Yaklaşım Farklılıkları.....</i>	126
4.2.15.	<i>SWOT Analiz</i>	129
4.2.16.	<i>Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisinin Öncelikli Alanları</i>	137
4.2.17.	<i>Vizyon ve Misyon.....</i>	139
4.2.18.	<i>Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisinin Ana Hedefleri.....</i>	141
4.2.19.	<i>En Az ve En Çok Yoğunlaşılacak Konular</i>	143
5.	BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER.....	145
5.1.	ULUSAL HALK KÜTÜPHANESİ STRATEJİSİ GELİŞTİRME VE UYGULAMA MODELİ ÖNERİSİ.....	157
5.2.	ULUSAL HALK KÜTÜPHANESİ STRATEJİSİ ÖNERİSİ.....	166
	KAYNAKÇA	177
	EK 1: GÖRÜŞME SORULARI	193
	EK 2. ORJİNALLİK RAPORU	195
	EK 3. ETİK KURUL/KOMİSYON İZİNİ.....	196

KISALTMALAR DİZİNİ

ALA	American Library Association (Amerikan Kütüphane Derneği)
ALIA	Australian Library and Information Association (Avustralya Kütüphane ve Enformasyon Derneği)
APIN	Asia-Pacific Information Network (Asya-Pasifik Enformasyon Ağı)
APLA	Australian Public Library Alliance (Avustralya Halk Kütüphanesi İttifakı)
Av	Avustralya
BBY	Bilgi ve Belge Yönetimi
BİT	Bilgi ve İletişim Teknolojileri
Çe	Çek Cumhuriyeti
DİE	Devlet İstatistik Enstitüsü
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
EBLIDA	European Bureau of Library, Information and Documentation Association (Avrupa Kütüphane, Bilgi ve Dokümantasyon Dernekleri Bürosu)
ECEI	European Congress on e-Inclusion (Elektronik İçerme Üzerine Avrupa Kongresi)
ETKK	Elektronik Ticaret Koordinasyon Kurulu
Fi	Finlandiya
Ga	Galler
GK	Güney Kore
IFLA	The International Federation of Library Associations and Institutions (Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu)
ITU	International Telecommunication Union (Uluslararası Telekomünikasyon Birliği)
İn	İngiltere
İr	İrlanda
İs	İskoçya
Kİ	Kuzey İrlanda

KYGM	Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
NAPLE	National Authorities of Public Libraries in Europe (Avrupa Halk Kütüphaneleri Ulusal Yetkilileri)
NATIS	National Information Systems (Ulusal Bilgi Sistemleri)
NIDA	Network for Information and Digital Access (Enformasyon ve Sayısal Erişim Ağı)
NILP SIG	National Information and Library Policy Special Interest Group (Ulusal Bilgi ve Kütüphane Politika Özel İlgi Grubu)
No	Norveç
OECD	The Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TO-KAT	Ulusal Toplu Katalog
TSE	Türk Standardları Enstitüsü
TUBESS	Türkiye Belge Sağlama ve Ödünç Verme Sistemi
TUENA	Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı Ana Planı
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
UAP	Universal Access to Publications (Yayımlara Evrensel Erişim)
UBC	Universal Bibliographic Control (Evrensel Bibliyografik Kontrol)
UHKSEP	Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi ve Eylem Planı
ULAKBİM	Ulusal Akademik Ağ Ve Bilgi Merkezi
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu)
UNISIST	United Nations International Scientific Information System (Birleşmiş Milletler Uluslararası Bilimsel Enformasyon Sistemi)
YÖK	Yükseköğretim Kurumu
YZ	Yeni Zelanda

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Paydaş Kurumlar	8
Tablo 2. Strateji Belgesi Yayımlayan Ülkeler	34
Tablo 3. Stratejik Niteliğe Sahip Rapor Yayımlayan Ülkeler	41
Tablo 4. KYGM'nin 2003-2018 Yılları Arasında Gerçekleştirdiği Faaliyetler	73
Tablo 5. Ulusal Halk Kütüphanesi Strateji Belgelerinin İçerik Analizi	76
Tablo 6. Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisine İlişkin Görüşler	86
Tablo 7. Planlama ve Uygulama Süreçlerine İlişkin Görüşler	88
Tablo 8. Paydaşlara İlişkin Görüşler	90
Tablo 9. Sorumlu Kurumlara İlişkin Görüşler	93
Tablo 10. Strateji İçeriğine İlişkin Görüşler	94
Tablo 11. Gelecekte Halk Kütüphanelerinin Çerçevesini Oluşturacak Kavramlara İlişkin Görüşler	96
Tablo 12. Mevzuata İlişkin Görüşler	98
Tablo 13. Halk Kütüphanelerine Yapılan Ulusal Yatırıma İlişkin Görüşler	100
Tablo 14. Bilgi Profesyonellerinin Gelecekte Sahip Olması Gerekecek Yeterliliklere İlişkin Görüşler	102
Tablo 15. Halk Kütüphanelerindeki İnsan Kaynaklarına İlişkin Görüşler	104
Tablo 16. Personel Yapılarına İlişkin Görüşler	105
Tablo 17. Hizmet İçi Eğitime İlişkin Görüşler	106
Tablo 18. Mesleki Adanmışlık/Savunuculuğa İlişkin Görüşler	108
Tablo 19. Kütüphanesi Binaları ve Fiziki Alanlara İlişkin Görüşler	110
Tablo 20. Materyal Seçim ve Sağlama Yöntemlerine İlişkin Görüşler	114
Tablo 21. Bilgi Teknolojilerine İlişkin Görüşler	116
Tablo 22. Sayısal-Fiziksel Kütüphane İlişkisine Dair Görüşler	119
Tablo 23. Sayısallaştırmaya İlişkin Görüşler	120
Tablo 24. Tanıtımın Değerlendirildiği Kategoriler	121
Tablo 25. Mesleki STK'ların Katkısına İlişkin Görüşler	124
Tablo 26. Merkezi-Yerel Yönetim Yaklaşımlarına İlişkin Görüşler	127
Tablo 27. Güçlü Yönler İlişkin Görüşler	130
Tablo 28. Zayıf Yönler İlişkin Görüşler	132
Tablo 29. Fırsatlara İlişkin Görüşler	134
Tablo 30. Tehditlere İlişkin Görüşler	136

Tablo 31. Öncelikli Alanlara İlişkin Görüşler	137
Tablo 32. Vizyona İlişkin Görüşler.....	139
Tablo 33. Misyonu İlişkin Görüşler	140
Tablo 34. Stratejisinin Ana Hedeflerine İlişkin Görüşler	142
Tablo 35. Yoğunlaşılacak Görüşler	144
Tablo 36. Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi ve Eylem Planı Listesi	170

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Stratejik Planlama Aşamaları.....	24
Şekil 2. Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Aşamaları.....	25
Şekil 3. Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi İçeriği.....	30
Şekil 4. Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü Merkez Teşkilatı Yapısı.....	69
Şekil 5. Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatı Yapısı.....	70
Şekil 6. Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatı Şeması Önerisi.....	156
Şekil 7. Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi ve Eylem Planı Hazırlama Modeli	158
Şekil 8. UHKSEP Hazırlama Modelinin 1. Aşaması	159
Şekil 9. UHKSEP Hazırlama Modelinin 2. Aşaması	160
Şekil 10. UHKSEP Hazırlama Modelinin 3. Aşaması	162
Şekil 11. UHKSEP Hazırlama Modelinin 4. Aşaması	163
Şekil 12. UHKSEP Hazırlama Modelinin 5. Aşaması	164
Şekil 13. UHKSEP Hazırlama Modelinin 6. Aşaması	164
Şekil 14. UHKSEP Hazırlama Modelinin 7. Aşaması	165
Şekil 15. UHKSEP Hazırlama Modelinin 8. Aşaması	166

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1.KONUNUN ÖNEMİ VE KAVRAMSAL ARKA PLAN

Bilgi toplumunun neden olduğu ekonomik, toplumsal, politik ve kültürel değişim sürecinden diğer toplumsal kurumlarla beraber halk kütüphaneleri de etkilenmektedir. Bu nedenle bilgi toplumuna geçiş sürecinde halk kütüphaneleri, hizmetlerini ve diğer yapısal bileşenlerini gözden geçirmek zorunda kalmaktadır (Altay ve Todorova, 2016, s.6). Kütüphanelerin teknolojide meydana gelen hızlı ilerlemelerle beslenen bir sayısal (dijital) devrim içerisinde oldukları, bu sayısal devrimin cazip fırsatlar sunsa da aynı zamanda birçok zorluğu beraberinde kütüphanelere getirdiği belirtilmektedir. Ayrıca üst düzey karar vericilerdeki, kütüphanelerin sayısal çağda topluma nasıl benzersiz katkı sağladığı konusundaki anlayış eksikliği nedeniyle ulusal yatırımların geciktiği ifade edilmektedir (American Library Association, 2015, s.1). Kütüphaneler bu türden mali kısıtlamaların yanı sıra kullanıcılarının doğasında ve gereksinimlerinde meydana gelen değişikliklerle de yüz yüze kalmaktadırlar. Kütüphaneler bu zorlukların üstesinden gelebilmek için dikkatli ve zorlu stratejik kararlar vermek zorundadır (Levien, 2011, s.9).

Benzer gelişmeler elbette Türkiye için de söz konusudur. Türkiye’de halk kütüphanelerinin, bilgi toplumuna uygun bilgi hizmetleri tasarlamasını ve sunmasını sağlayacak, belirtilen bu süreçlerdeki her tür eylem için dayanak noktası olacak bir çerçeve politika oluşturulması gerekmektedir. Bu stratejik hedef doğrultusunda, Türkiye için bir ulusal halk kütüphanesi stratejisi oluşturulmasının artık zorunluluk haline gelmiş olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla bu çalışma Türkiye ulusal halk kütüphanesi stratejisine odaklanmıştır.

Strateji ile politika kavramları birbirlerine sıklıkla karıştırılan kavramlardır. Türk Dil Kurumu’na göre (2018) politika “Devletin etkinliklerini amaç, yöntem ve içerik olarak düzenleme ve gerçekleştirme esaslarının bütünü” olarak tanımlanmaktadır. Yılmaz

(2009, s.34) politikayı genel olarak insanların, toplumun ve devletin yönetilmesi olarak ifade etmektedir. Anlaşıldığı üzere politika bir çatı kavramdır ve mevzuat, hükümet ya da parti programları, kalkınma planları, strateji belgeleri ise politika olarak tanımlanan, devletin etkinliğinin yönünü ve yöntemini belirleyen politika belgeleridir. Strateji ise “Bir ulusun veya uluslar topluluğunun, barış ve savaşta benimsenen politikalara destek vermek amacıyla politik, ekonomik, psikolojik ve askerî güçleri bir arada kullanma bilimi ve sanatı”, diğer adı olarak verilen ‘izlem’ ise “önceden belirlenen bir amaca ulaşmak için tutulan yol” (Türk Dil Kurumu, 2018) biçiminde tanımlanmaktadır. Akad (2003, s.13) farklı konular, farklı düzeyler ve farklı durumlar için çok sayıda değişik strateji tanımının yapılabileceğini, amaçlarla araçlar arasındaki dengenin kurulması şeklindeki bir ifadenin kullanılmasının olası olduğunu belirtmektedir. Hedef, stratejinin anahtar kavramı olup, hedef olmazsa stratejiden söz etmenin anlamı olmayacağı belirtilmektedir (Akad, 2003, s.14). Yönetim bilimi açısından strateji, “herhangi bir kurumun amaçlarını ve misyonunu gerçekleştirmek için, uygulanabilir olan seçeneklerin ortaya konulması ve bir uygulanabilir seçeneğin belirlenmesi işlemidir” (Akdemir, 1992, s.139). Dolayısıyla strateji belgelerinin belirli bir hedefe yönelik olarak hazırlanmış ayrıntılı birer politika belgeleri oldukları ifade edilebilirler.

Son yıllarda gerçekleşen teknolojik, ekonomik ve toplumsal gelişmeler bilginin üretim ve tüketim döngüsünün önemini ortaya koymuştur. Yaşanan gelişmeler toplumların yapısını etkilemiş ve yeni bir toplumsal aşamayı var etmiştir. Bilgi toplumu adı verilen bu toplumsal aşamaya geçiş yapabilmenin koşullarından biri de halk kütüphanelerini bilgi toplumunun gereklerini karşılayabilecek bir işlevselliğe dönüştürmektir. Halk kütüphaneleri temelde kayıtlı bilgi ile ilgilenmektedir. Kayıt altına alınmış bilgi ise toplumsal bir nitelik göstermektedir. Halk kütüphaneleri bireylerin dolayısıyla toplumun bilgi ile olan ilişkisinin sürekliliğini sağlamaktadır. Halk kütüphanelerinin varlığı bu işlevin sürdürülmesine bağlıdır. Bireyin bilgi ile olan ilişkisinin niteliği ise değişkendir. Bu değişkenlik, birey/toplum-bilgi ilişkisini sürekli halde tutmayı amaçlayan halk kütüphanelerinin kullandıkları araç, yöntem ve sundukları hizmetlerin de değişmesini, diğer bir deyişle güncellenmesini gerektirmektedir. Bu güncellemelerin başarılı bir biçimde gerçekleştirilmesi ise tesadüfi gelişmelere değil belirli bir plan dâhilindeki politikalar ile desteklenmelerine bağlıdır. Halk kütüphanelerinin yaygın kamu kurumu

olmaları, onların belirli bir plan dâhilinde ve eşgüdüm içerisinde geliştirilmelerini gerekli kılmaktadır. Bu nedenle ülke çapında, paydaşlar ile işbirliği yapılarak halk kütüphanelerine ilişkin üst politika niteliğinde strateji belgelerinin hazırlanarak uygulamaya konulması son derece önemlidir.

1.2.ARAŞTIRMA PROBLEMİ VE ARAŞTIRMA SORULARI

Türkiye’de halk kütüphanelerinin gerek bilgi toplumuna dönüşüm sürecinde yeni işlevler üstlenmede, gerekse halkın bilgi gereksinimlerini karşılamada yetersiz kaldığı gerçekleştirilen çeşitli bilimsel çalışmalarla (Alpay Aslan, 2009; Altay ve Todorova, 2016; Atılgan, 2004; Karadeniz, 2016; Karadeniz ve Yılmaz, 2016; Kütüphan-e Türkiye, 2014b; Soysal, 1997; Toplu, 1999; Yılmaz, 1997; Yılmaz, 2005a; Yılmaz, 2010; Yılmaz ve Akman, 2005; Yılmaz ve Dalkıran, 2012) ortaya konulmuştur. Dolayısıyla denilebilir ki birçok gelişmiş ülkede, halk kütüphaneleri bilgi toplumu stratejilerinin en temel unsurlarından biri olarak algılanmakta ve önemsenmekteyken Türkiye’de halk kütüphaneleri, teknolojiye yakınsamanın etkisiyle gittikçe çeşitlenen, sanallaşan ve dönüşen bilgi hizmetlerinin sunumunda, bilgi hizmetleri sunan farklı kurum ve organizasyonlarla rekabet edemeyecek noktaya doğru gitmektedir. Toplumsal bir kurum olmalarına rağmen, halk kütüphanelerinin Türkiye’nin kültürel, sosyal, sanatsal ve ekonomik olarak gelişimine beklenenden daha az katkı sağladığı gözlemlenmektedir.

Bu bağlamda araştırma soruları şu şekilde belirlenmiştir:

1. Bilgi toplumunda yaşanan hızlı değişim halk kütüphanelerini nasıl etkilemektedir?
2. Türkiye’de eğitim, kültür, bilim politikalarında halk kütüphanelerine yer verilmiş midir?
3. Halk kütüphanelerine yapılan ulusal yatırım yeterli midir?
4. Türkiye’deki halk kütüphanelerin, bilgi toplumu bağlamındaki işlevlerini yerine getirebilmesi için ne tür düzenlemeler yapılmalıdır?

5. Türkiye’de halk kütüphaneleri konusunda oluşturulacak ulusal çapta bir stratejinin planlama ve uygulama dâhil bütününde, genel olarak nasıl bir yol izlenmeli ve neler yapılmalıdır?

1.3.ARAŞTIRMANIN HİPOTEZİ VE AMACI

Araştırmanın hipotezi; ‘Türkiye’deki halk kütüphaneleri, bilgi toplumu bağlamındaki işlevlerini yerine getirme sürecinde kendisine dayanak oluşturacak ulusal strateji, politika ve sistemden yoksundur’ biçiminde belirlenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın amacı; Türkiye’de halen var olan halk kütüphanesi sistemini değerlendirerek, Türkiye’nin koşullarını dikkate alan, bilgi toplumunun parametrelerine uygun amaç ve hedefler doğrultusunda geliştirilen, evrensel stratejiler ve ilkelerden yararlanılarak oluşturulan ve eylem planları ile desteklenen bir ulusal halk kütüphanesi stratejisi geliştirme modeli ve önerisi oluşturabilmektir.

1.4.YAKLAŞIMLAR

Başta ulusal strateji belgeleri olmak üzere tez kapsamında gerçekleştirilen literatür incelemesinden yola çıkarak, tez çalışmasının yürütülmesinde üç temel yaklaşımın belirleyici olduğu görülmüş ve bu tez bu üç yaklaşıma göre hazırlanmıştır. Bunlardan ilki halk kütüphaneleri için bilgi toplumu bağlamıdır. Bu yaklaşıma göre; halk kütüphanelerinin geleceğine ilişkin projeksiyonlar ancak bilgi toplumunun paradigma ve parametrelerinin en iyi biçimde ortaya konulması ile mümkün olabilecektir. Çünkü bilgi toplumu hedefine ulaşabilmek için bilgi sektöründe hizmet sunan bir kurum olarak halk kütüphanelerine de önemli görevler düşmektedir.

Araştırmamızda kullanılan ikinci yaklaşım ise halk kütüphaneleri için ulusal bağlamdır. Bu yaklaşıma göre Türkiye için bir ulusal halk kütüphanesi stratejisi ortaya koyabilmek amacıyla belli başlı politika belgelerinin halk kütüphaneleri ile ilişkisi incelenmelidir. Bu şekilde Türkiye’de halk kütüphanesi kurumunun, ulusal politikaların bir bileşeni olarak kabul edilip edilmediği anlaşılabilir. Diğer yandan yine bu bağlamda

Türkiye’deki mevcut halk kütüphanesi sisteminin eleştirel bir yaklaşımla gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Araştırmamızda kullanılan üçüncü yaklaşım ise paydaş görüşlerinin analizidir. Bu yaklaşıma göre bir ulusal halk kütüphanesi stratejisi işbirliğine dayalı olmadan hazırlanamaz. Bu süreçte paydaşlar belirlenerek, görüşleri alınmalı ve bu görüşler analiz edilmelidir. Çünkü öncelikle halk kütüphaneciliği disiplinler arası bir faaliyet alanıdır. İkinci olarak ise halk kütüphaneleri misyonları gereği toplumun her kesimine hizmet sunmayı hedeflemektedir. Dolayısıyla Türkiye’de halk kütüphanesi kurumu ile doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkili kişi ve kurum sayısı oldukça fazladır. Bu nedenle halk kütüphaneleri alanında uzman olan paydaşların görüşleri ulusal halk kütüphanesi stratejisi için önemli veriler sunacaktır.

1.5.YARARLANILAN KAYNAKLAR

Araştırma kapsamında, öncelikle halk kütüphaneleri bağlamında bilgi toplumuna ilişkin literatür taranmıştır. Böylece halk kütüphanelerinin bilgi toplumundaki yerini belirleyebilmek ve halk kütüphanelerinin işlevlerini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Dünyada doğrudan halk kütüphanelerine ilişkin hazırlanmış strateji belgesi olup olmadığı incelenmiştir. Stratejik planların değerlendirilmeye alınabilmesi yayınlanmış ve erişilebilir olması ölçütlerine bağlıdır. Bunun için web üzerinde genel tarama yapılmış, ayrıca elektronik veritabanları taranmıştır. Taramalarda “library strategy”, “public library strategy” “strategy for public libraries”, “national strategy for public libraries”, “national strategy and action plan for public libraries”, “strategic framework for public libraries” “library policy”, “public library policy”, “national policy of public libraries” terimleri kullanılmıştır. Böylece doğrudan halk kütüphanelerine ilişkin 11 ülkenin strateji belgesine ulaşılmıştır (Tablo 2).

Ardından Türkiye’de politika belgelerinde halk kütüphanesi kurumunun izdüşümüne bakılmıştır. Çünkü bir ulusun halk kütüphanelerine karşı bakışını anlamak için, o ulusun halk kütüphanesi politikası tarihine yakından bakmak gereklidir. Çünkü halk

kütüphanelerine ilişkin gelişmeleri tarihsel yaklaşım içerisinde incelemek halk kütüphanelerinin geçmişten günümüze nasıl bir süreçten geçerek ulaştığını görmemize ve daha iyi değerlendirme yapabilmemize yarayacaktır.

Literatür taraması kapsamında Bilgi ve Belge Yönetimi (BBY) alanındaki en önemli Türkçe süreli yayınlar olarak Türk Kütüphaneciliği, Türk Kütüphaneciliği Bülteni ile Bilgi Dünyası dergileri taranmıştır. Ayrıca alanımızla ilgili yabancı dildeki başlıca süreli yayınlar olarak ASLIB Journal of Information Management, ASLIB Proceedings, Information Technology And Libraries, International Journal of Information Management, Journal of Academic Librarianship, Journal of Information Science, Journal of Librarianship and Information Science, Library & Information Science Research, Library and Information Science, Library HiTech, Library Journal, Library Quarterly, Library Resources & Technical Services, Library Trends taranmıştır. Bünyesinde Bilgi ve Belge Yönetimi bölümleri bulunan Türkiye'deki üniversitelerden, Ankara Üniversitesi Açık Erişim Sistemi, Atatürk Üniversitesi Dijital Açık Erişim Sistemi, Marmara Üniversitesi Açık Erişim Sistemi ve Hacettepe Üniversitesi BBY Yayınlar Veri Tabanı açık arşivleri taranmıştır.

Türkçe kitaplar için Millî Kütüphane Kataloğu üzerinden Türkiye Bibliyografyası ile Ulusal Toplu Katalog (TO-KAT) ve Halk Kütüphaneleri Toplu Kataloğu'ndan yararlanılmıştır. Türkiye'de gerçekleştirilen tez çalışmaları için Yükseköğretim Kurumu (YÖK) Tez Merkezi'nin veritabanı, yabancı dildeki tezler için Dissertation Abstracts International ve Open Access Dissertations and Theses veritabanları incelenmiştir. Ayrıca Library and Information Science Abstracts (LISA), Library, Information Science & Technology Abstracts (LISTA), Library Literature and Information Science Index ve Annual Review of Information Science and Technology (ARIST) taranmıştır. Mesleki terimler içinse Encyclopedia of Library and Information Science (ELIS) kaynağından yararlanılmıştır.

Halk kütüphanelerine ilişkin en güncel verilerin yer aldığı TÜİK İstatistikleri incelenmiş, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü web sayfasında yayınlanan halk kütüphaneleri istatistiklerinden yararlanılmıştır. Ayrıca

Kültür ve Turizm Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından her yıl yayınlanan Bakanlık faaliyet raporları halk kütüphanelerine ilişkin veriler içermektedir.

Kütüphanelere ilişkin yasa, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge vb. mevzuat için Resmi Gazete ile Mevzuat Bilgi Sistemi'nden yararlanılmıştır. Stratejik planlar, şura kararları, kalkınma planları, hükümet programları vb. politika belgeleri ilgili kurumların web sayfalarından erişilmiştir.

1.6.ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ, VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ

Araştırmada betimleme yönteminden yararlanılmış olup, aşağıdaki veri toplama teknikleri kullanılmıştır.

- Bilgi toplumuna ilişkin paradigmalardan değerlendirilmesi için literatür taraması,
- Dünyadaki halk kütüphaneleri stratejileri için literatür taraması,
- Cumhuriyet dönemi kütüphane politikalarının değerlendirilebilmesi için literatür taraması,
- Halk kütüphanesi sisteminin değerlendirilmesi aşamasında kullanılmak üzere, kütüphane istatistiklerinin, kütüphane etkinlik raporlarının ve mevzuatın incelemesi,
- Halk kütüphanesi yöneticileri, kütüphaneciler, akademisyenler, sivil toplum kuruluşu temsilcileri, alan uzmanları, yayıncılar, üst düzey kamu yöneticilerinin katılımcı olarak yer alacağı yarı yapılandırılmış görüşmeler.

1.7.PAYDAŞ KURUMLARIN BELİRLENMESİ

Araştırma kapsamında halk kütüphaneleri ile ilişkili, paydaş olarak tanımlanan 35 uzman, uygulamacı, yönetici ve akademisyen ile yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir (Tablo 1). Nitel bir araştırma tekniği olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği, az sayıda görüşmeci ile belirli bir amaca yönelik ve veri derinliğine odaklanan görüşmelere olanak tanımaktadır.

Tablo 1. Paydaş Kurumlar

Kurum Türü		Birim Adı	Sayı
Kamu Kurumları	Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı	Bütçe Genel Müdürlüğü Eğitim, Kültür ve Spor Hizmetleri Dai.	1
		Sektörler ve Kamu Yatırımları Gen. Md. lüğü Eğitim ve Kültür Dai.	1
		Sektörler ve Kamu Yatırımları Genel Müdürlüğü Bilgi Toplumu Dai.	1
	Kültür ve Turizm Bakanlığı	KYGM Stratejik Yönetim Dai.	1
		KYGM Stratejik Planlama ve Kurumsal Performans Şube Md.lüğü	1
		Strateji Geliştirme Başkanlığı	1
		İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri	1
		Telif Hakları Genel Müdürlüğü	1
	Millî Eğitim Bakanlığı	Müze ve Kütüphaneler Koordinatörlüğü	1
	Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	Devlet Personel Başkanlığı	1
Ankara Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü		1	
Kütüphane ve arşiv türleri	Millî Kütüphane	Kütüphane Hizmetleri Daire Başkanlığı	1
	Halk Kütüphaneleri	Ankara Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğü	1
		Bartın Ulus İlçe Halk Kütüphanesi Müdürlüğü	1
		OR-AN Sevgi Yılı Halk Kütüphanesi Müdürlüğü	1
		Ankara Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi	1
		Mehmet Akif Ersoy Edebiyat Müze Kütüphanesi	1
	Okul Kütüphanesi	Özel Bilkent İlkokulu Kütüphanesi	1
	Belediye Kütüphanesi	Nilüfer Belediyesi Akkılıç Kütüphanesi Müdürlüğü	1
	Kurum kütüphanesi	Goethe Institut İstanbul Kütüphane ve Bilgi Hizmetleri Yöneticiliği	1
	Arşivler	Anadolu Ajansı Arşiv Müdürlüğü	1
Koç Üniversitesi Vehbi Koç Ankara Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi		1	
STK'lar	Türk Kütüphaneciler Derneği	1	
	Okul Kütüphanecileri Derneği	1	
	Üniversite ve Akademik Kütüphaneler Derneği	1	
	Avrasya Kütüphaneciler Birliği Derneği	1	
Üniversiteler	BBY Bölümleri	Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü	2
		Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü	2
		Kastamonu Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü	1
		Çankırı Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü	1
	Sosyoloji Bölümü	Ankara Üniversitesi Sosyoloji Bölümü	1
Okul Öncesi Bölümü	Hacettepe Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı	1	
Ticari sektör	Yayınevi	Palme Kitabevi	1
Toplam			35

Paydaş kurumların belirlenmesi aşamasında, halk kütüphaneleriyle ilişkili olup, bir ulusal halk kütüphanesi stratejisinin hazırlık aşamasında katkı sunabilecek kurumların değerlendirilmesi yapılmış, sonra o birim ve kurumlardan görüş almak üzere temsilciler belirlenmiştir. Öncelikle halk kütüphaneleri ile ilişkili kurum türleri belirlenmiştir. “Kamu kurumları”, “kütüphane ve arşiv türleri”, “üniversiteler”, “STK’lar” ve “diğer

sektör” olarak kategoriler oluşturulmuştur. Daha sonra bu kategorilerde yer alacak kurumlara karar verilmiştir. Cumhurbaşkanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı halk kütüphaneleri ile ilişkili üst düzey kamu kurumları olarak kabul edilmişlerdir. Cumhurbaşkanlığı’ndan, kamu kurumlarının ödeneklerini planlayan kurum olarak Strateji ve Bütçe Başkanlığı ile Türkiye’deki bilgi toplumu çalışmalarını koordine eden birim olarak da Bilgi Toplumu Dairesi Başkanlığı araştırmaya dâhil edilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı halk kütüphanelerinin bağlı olduğu kurumdur. Bu nedenle öncelikle Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü’nde (KYGM) stratejik plan çalışmalarını yürüten birimler paydaş kurum belirlenmiştir. Strateji Geliştirme Başkanlığı bakanlık çapında stratejik çalışmalardan sorumlu birim olduğu için, telif hakları konusunun gelecekte kütüphaneler ile daha çok ilişkili bir mesele olacağı düşüncesiyle Telif Hakları Genel Müdürlüğü ve Bakanlığın taşra teşkilatını temsilen İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, paydaş grubuna dâhil edilmiştir. Halk kütüphaneleri eğitim işlevi açısından Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) ile yakın ilişki içerisinde. Dolayısıyla MEB Destek Hizmetler Genel Müdürlüğü Müze ve Kütüphaneler Koordinatörlüğü araştırmaya dâhil edilmiştir. Kamu personel rejimi konusunda en önemli yetkili organ olan Devlet Personel Başkanlığı’nın Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’na bağlanması ve ayrıca halk kütüphanelerinin toplumsal işlevi nedenleriyle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı listeye alınmıştır. Halk kütüphaneleri ile ilişkili bir strateji hazırlığında görüş alınması gereken en önemli birimler doğrudan uygulamanın içerisinde yer alan kütüphanelerdir. Bu nedenle farklı kütüphane örnekleri araştırmaya dâhil edilmişlerdir. İl halk, ilçe halk, edebiyat müze, çocuk, okul, belediye, özel kurum kütüphanelerinden ve Millî kütüphane paydaş grubunda yer almıştır. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de kütüphanecilik alanındaki mesleki sivil toplum kuruluşlarının girişimleri çok önemlidir. Bu nedenle Türkiye’deki kütüphanecilik alanında faaliyet gösteren Türk Kütüphaneciler Derneği, Okul Kütüphanecileri Derneği, Üniversite ve Akademik Kütüphaneler Derneği ve Avrasya Kütüphaneciler Birliği Derneği araştırmaya dâhil edilmiştir. Ulusal halk kütüphanesi stratejisinin akademik destek olmadan hazırlanması mümkün gözükmemektedir. Bu doğrultuda Ankara, Hacettepe, Kastamonu, Çankırı Karatekin Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri, ayrıca Ankara Üniversitesi Sosyoloji Bölümü ve Hacettepe Üniversitesi Okul Öncesi Eğitimi

Ana Bilim Dalı paydaş kurum olarak belirlenmiştir. Ticari sektör olarak halk kütüphanelerinin dermelerine kaynak sağlayan yayınevleri paydaş olarak belirlenmiştir

Son olarak, belirlenen kurumlarda, halk kütüphanesi stratejisi ile ilişkili olarak kendi uzmanlık alanında görüş bildirebilecek uzman, yönetici, akademisyen ya da temsilciler belirlenmiştir. Farklı kütüphane türlerinde görev yapan uygulamacı ve yöneticiler, halk kütüphaneleri alanında çalışma yürüten akademisyenler, kütüphanecilik alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarının yöneticileri, Millî Eğitim Bakanlığı'ndan Z kütüphaneler konusunda uzman biri, ayrıca kamu kurumlarının ödeneklerini planlayan kurum olarak Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'ndan yönetici ve uzmanlar, bilgi toplumunun halk kütüphaneleri ile yakın ilişkisi nedeniyle Bilgi Toplumu Dairesi'nden bir yönetici ile halk kütüphanelerindeki personel rejimleri konusunda görüş verebilecek bir uzman, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nda bir yönetici olmak üzere toplam 35 paydaş belirlenmiştir.

1.8.GÖRÜŞME SORULARI,

Paydaşlar yarı yapılandırılmış görüşme kapsamında 28 soruyu yanıtlamışlardır (EK-1). Sorular literatürden yararlanılarak, bir ulusal halk kütüphanesi stratejisi belgesinin içeriğini oluşturma aşamasında gereksinim duyulacak verileri elde edebilecek kapsamda hazırlanmıştır. Görüşme soruları aşağıda belirtilen konulara ilişkin veri toplamaya yönelik kurgulanmıştır.

- Bilgi toplumunda yaşanan değişim ile halk kütüphanesi kurumu arasındaki ilişkisi,
- Halk kütüphanelerinin modern işlevleri,
- Halk kütüphanelerine ilişkin ulusal düzeyde strateji gereksinimi,
- Halk kütüphanelerine yönelik stratejik yaklaşımlar,
- Stratejinin sorumluluğu,
- Halk kütüphanelerinin mevcut durumunun analizi,

1.9. VERİLERİN ANALİZİ TABLOLARIN OLUŞTURULMASI

Gerçekleştirilen görüşmeler öncelikle kayıt altına alınmış, sonrasında deşifre edilerek Microsoft Word ortamına aktarılmış ve 167 sayfalık (49.607 kelime) veri elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme soruları o konuda oldukça geniş yanıtlar verilmesine olanak sağlayacak yapıda olduğundan, kimi paydaş tek cümle ile doğrudan yanıt vermeyi tercih etmiş kimi paydaş ise ayrıntılı biçimde ve genelde başka konulara da değinerek yanıt vermeyi tercih etmiştir. Araştırmanın nesnelliği gözetildiğinden tüm görüşler kategorileştirilmiştir. Kategoriler oluşturulurken kimi zaman tek bir kelime, belirtilen görüşü tam olarak yansıtmış kimi zaman ise belirtilen görüşü tam olarak yansıtmadığından görüş cümle olarak kategorileştirilmiştir. Hangi paydaşların hangi görüşleri paylaştığı tabloda belirtilmiştir. Tablo açıklamalarında öncelik, o soruda en yoğun olarak öne çıkan konulara verilmiştir. Diğer bir deyişle, o verilerin anlamlı bir biçiminde yorumlanabilmesi amacıyla hangi yoğunlukta (sıklıklara göre) benzer görüşler sergilediği ortaya çıkarılmıştır. Eğer soru ile ilgili tek tek farklı görüşler ortaya konmuşsa onlar da ayrıca belirtilmiştir. Veriler yorumlanırken öncelikle paydaşların hangi yoğunlukta, (sıklıklara göre) benzer görüşler sergilediğinin bilgisi çıkarılmaya çalışılmıştır. Paydalar hangi temel alanlara veya ayrıntılara odaklanmışlar? Halk kütüphaneleri alanında en önemli sorunların neler olduğunu düşünmüşler? En çok ne önermişler? Bu bilgiler öğrenilmeye çalışılmıştır. Böylece hem Türkiye’de halk kütüphanesi hizmetlerinin mevcut durumunu yorumlayabilecek veriler elde edilmiş hem de geleceğe yönelik öneriler derlenmiştir. Elde edilen bulgular ortak başlıklar altında sunulmuştur.

1.10. ARAŞTIRMANIN DÜZENİ

Tez giriş dışında dört ana bölüm ile sonuç ve önerilerden oluşmaktadır. Giriş bölümünde konunun önemi, amacı, kavramsal arka plan ve literatür özeti anlatılmıştır. Birinci bölümde tezin yöntemi aktarılmıştır. Halk kütüphaneleri için toplumsal ve politik bağlam adlı ikinci bölümde Halk kütüphanelerinin bilgi toplumuna yönelik işlevleri, ulusal bilgi politikaları ve ulusal halk kütüphanesi stratejileri ele alınmıştır. Üçüncü bölüm Türkiye’de Ulusal Halk Kütüphanesi Sistemi ve Stratejilerinin

değerlendirildiği bölümdür. Türkiye’de bilgi toplumu, Türkiye’de ulusal bilgi politikası ve Türkiye’de ulusal halk kütüphanesi stratejileri ile Türkiye’de halk kütüphanesi sistemi bu bölümde irdelenmiştir. Dördüncü bölüm olan bulgular bölümünde ilk olarak kuramsal bölümde gözden geçirilen literatürün bir değerlendirmesi yapılmıştır. Bu değerlendirmeler dünyada bilgi toplumunun özellikleri, bilgi toplumu bağlamında halk kütüphanelerinin nasıl bir dönüşüm geçirmek zorunda kalacakları ve dünyada halk kütüphanesi stratejisi yaklaşım ve örneklerine ilişkin değerlendirmelerdir. İkinci olarak belli başlı politika belgeleri üzerinden Türkiye’deki ulusal halk kütüphanesi sistem ve stratejilerine ilişkin kuramsal bölümde gözden geçirilen literatür değerlendirilmiştir. Burada asıl amaç, halk kütüphanesi kavramının belirli politika belgelerine ne denli girebildiğinin ve dolayısıyla kamunun kütüphane kavramına bakışının ortaya konulmasıdır. Üçüncü olarak ise halk kütüphaneleri ile ilişkili, paydaş olarak tanımlanan, alanında uzman 35 kişi ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşme bulguları değerlendirilmiştir. Sonuçta literatür değerlendirmesi ile ağırlıklı olarak kütüphanelerin neyi hedeflemesi gerektiği ortaya koyulmuştur. Paydaş görüşleriyle hem Türkiye’de mevcut duruma ilişkin veriler, hem de hedeflere yönelik çeşitli öneriler elde edilmiştir. Dolayısıyla tezin amacı olan bir ulusal halk kütüphanesi stratejisi geliştirme modeli ve önerisi için gerekli ilk iki aşama gerçekleştirilmiştir. Elbette elde edilen bütün bulgular, özet sonuçlara evrilmiştir. Sonuç bölümüne dayalı olarak da öneriler geliştirilmiştir. Tezin öneriler bölümünde hem genel önerilere yer verilmiş hem de iki önemli çıktı üretilmiştir. Bunlardan ilki Türkiye Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi Geliştirme ve Uygulama Modeli Önerisidir. Diğeri ise Türkiye Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi Önerisidir. Böylece bir stratejinin son aşama olan ‘olması gerekene nasıl gideceğiz?’ sorusunun cevabı verilmeye çalışılmıştır.

2.BÖLÜM

ULUSAL HALK KÜTÜPHANESİ STRATEJİSİ: KURAMSAL ve KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1.HALK KÜTÜPHANELERİ İÇİN TOPLUMSAL VE POLİTİK BAĞLAM

2.1.1. Bilgi Toplumu ve Halk Kütüphaneleri

Bilgi toplumu kavramı, “sanayi toplumunun yerini alma iddiası taşıyan; bilgi ile ilişkili ürün ve hizmetlere daha çok önem verilen; bilginin üretimi, iletimi, depolanması ve tüketimi arasında daha önce olmadığı kadar yoğun ve önemli bir ilişkinin var olduğu; bilgi odaklı teknolojilerin ön planda olduğu; bilginin üretimi ile bilgi teknolojileri alanındaki iş gücünün bir toplumdaki gayri safi Milli hâsılının önemli bir bölümüne katkı sağladığı yeni bir toplumsal ve ekonomik aşamayı” (Karadeniz ve Yılmaz, 2016, s.61) ifade etmektedir. Bilgi toplumunun en belirleyici unsurları bilgi ve bilgi teknolojileridir. Toplumun değer yaratımı, bireyin elde ettiği bilgileri yeni bir değer yaratmak için kullanma becerisine dayanır. Küreselleşmenin bir sonucu olarak artan rekabet nedeniyle, bu değer yaratımı daha da önem kazanmaktadır (Danish Agency for Libraries and Media, 2010, s.6).

Halk kütüphanelerinin bilgi toplumundaki yerini belirleyebilmek için, öncelikle halk kütüphanelerinin işlevlerini ortaya koymak gerekmektedir. Bu işlevler şöyle özetlenebilir: Halk kütüphaneleri paylaşılan kültürü ve bilgiyi yönetir. Bu kapsamda kütüphaneler toplumdaki fiziksel ve sayısal bilgi kaynaklarının önemli bölümlerini yönetmek için toplum tarafından görevlendirilmiş kurumlardır (Norwegian Ministry of Culture, 2010, s.7). Halk kütüphaneleri çeşitli sosyal gruplar arasında toplumsal süreçlerin ortaya çıktığı, bağlantı kurma ve buluşma yeri; öğrenme ve kültür alanı; kültüre, bilgiye ve öğrenime arabuluculuk yapan üçüncü mekânlardır. Bunlar, demokrasiyi, ifade özgürlüğünü, topluma uyumu ve katılım ile yaşam kalitesini güçlendiren önemli faktörlerdir (Norwegian Ministry of Culture, 2010, s.9). Sayısal

alandaki bağlantı gittikçe artmasına rağmen, bazı insanlar fiziksel alanlarda giderek zayıflayan bağlantı ile ilgilenmektedirler. Fiziksel sosyal temas, sadece karşılıklı güveni, tanımayı ve dayanışmayı teşvik etmekle kalmaz aynı zamanda yalnızlığı önlemeye ve karşılıklı anlayışı geliştirmeye yardımcı olabilir (The Netherlands Institute for Public Libraries, 2014, s.14). Halk kütüphaneleri materyalin ödünç verildiği bir yerden, kullanıcıların zaman geçirdikleri ve kütüphanenin sunduğu hizmetleri yerinde kullandıkları bir yere dönüşmektedirler. Birçok kişi için halk kütüphaneleri kendi kendine öğrenme yeri ve aynı zamanda ikinci bir oturma odası haline gelmektedir (Lison, 2016, s.7). Halk kütüphaneleri eğitim merkezidir. Bu kapsamda halk kütüphaneleri hükümetler tarafından uzun zamandır, eğitim ve kültürde önemli merkezler olarak kabul edilmektedir. Tarih boyunca halk kütüphaneleri, kullanıcıları eğitmek, onlara bilgi aşılama ya da onları güçlendirmek için kullanılmıştır (Helling, 2012, s.1). Halk kütüphanesi hayal gücünü tetikler ve yaratıcı süreçleri harekete geçirir. Kütüphaneye yapılan ziyaretler, beraberinde beklenmedik olaylarla karşılaşma olasılığı getiren, geniş bir deneyim yelpazesi sunabilir. Halk kütüphaneleri edebiyatın yaygınlaşmasını destekler (Norwegian Ministry of Culture, 2010, s.7). Halk kütüphaneleri ekonomik değer yaratır. Dolayısıyla kendilerine yapılan sübvansiyonlardan çok daha büyük ekonomik etki yaratabilir. Bu bakımdan, ekonomi paylaşımı sürecindeki aktörlerden biridir (Lison, 2016, s.15). Halk kütüphaneleri kent yaşamını canlandırır. Kütüphaneler kentsel alanın bir uzantısı, ayrılmaz bir parçası olarak görülmektedirler (Kajberg, 2013, s.257). Halk kütüphaneleri, ticari işletmelerin kendi çevrelerine yerleşmesine bile neden olmaktadır (Lison, 2016, s.15).

Kütüphane kurumu ile bilgi toplumu arasındaki bağı Yılmaz (2010, ss.266-269) şöyle özetlemiştir;

- Bilgi toplumunun bilgi temelli bir toplumsal yapı, kütüphanenin de bilgiyi sağlayan, düzenleyen ve erişime sunan bir kurum olmasından kaynaklanan ilişki,
- Toplumun ve bireylerin bilgiye erişimi bağlamında, kütüphane kurumunun bilgiye erişirme işlevi,
- Toplumun bilgi toplumuna uyumu konusunda kütüphanelerin sağlayacağı ücretsiz eğitimler,

- Kütüphanelerin toplumdaki Sayısal uçurumun azaltılmasına ilişkin rolleri,
- Bilgi ekonomisi olarak adlandırılan ekonomik yapının kurulmasında bilgiye eriştiren kurumlar olarak kütüphanelerin sorumlulukları,
- Yerel kültürel mirasın Sayısalleştirilerek korunması ve erişime açılmasında kütüphanelerin işlevi,
- Kütüphanecinin, veri tabanlarının oluşturulmasından bilgi sistemlerinin tasarımına kadar yeni sorumluluklar yüklenmeye başlaması ve değişen işlevi,
- Bilgi artış hızı ile gündeme gelen geneldeki bilgi kirliliği, güvenilir, doğru, nitelikli bilgi edinme konuları ile elektronik ortamdaki veri ve bilgilerin güvenliği konusunda kütüphanelerin sağlayacakları katkılar,
- Bilgi kaynakları aracılığı ile telif haklarına uygun olarak fikirlerin yayılmasına aracılık etmesi.

Bilgi toplumunda halk kütüphanelerinin neye dönüşeceğine ve nasıl bir dönüşüm süreci geçireceğine ilişkin ipuçlarını saptamak, bu hedefe ulaşmaya önemli katkılar sağlayacaktır. Bu kapsamda halk kütüphaneleri doğaları gereği canlı organizmalara benzetilmekte, sürekli olarak gelişmek için dış baskılardan etkilendikleri belirtilmektedir (Noh, 2015, s.786). Bu gelişim ve dönüşüm diğer endüstrilerin değişikliğe verdikleri tepkilerle örneklenmektedir. Brindley (2006, s.5)'e göre 'orta düzey' 'yaratıcı' 'ilerici' ve 'radikal' olmak üzere dört farklı geçiş yörüngesi vardır. Kütüphaneler ise 'orta düzey' ile 'radikal değişim' arasında bir ortamda etkinlik göstermektedir. Bu da temel kaynaklardan değer yaratımı için alışılmamış ve yeni yollar bulunması anlamına gelir (Brindley, 2006, s.6). Feeney ve Cowcher (2000, para.19) bilgi teknolojisi devriminin iki kritik alanda halk kütüphanelerinin geleneksel rolüne meydan okuyacağı belirtmektedir. Bunlar halk kütüphanesi sistemi dışında oluşturulup korunan büyük veri tabanları ile küresel ölçekte ve kütüphane sistemini aşan yeni bilgi erişim kanallarıdır. Dolayısıyla bilgi teknolojisindeki gelişmelerin, halk kütüphanelerinin çalışma yöntemlerini ve sundukları hizmetleri değiştirdiği açıktır. Bu nedenle halk kütüphanelerinin dönüşüm için yukarıdaki benzer yörüngelerden birini izlemek zorunda kalacağı anlaşılmaktadır.

Halk kütüphanelerinin temel görevinin okuryazarlıkla başladığı, okuma becerilerinin desteklenmesi ve okuma kültürün teşvik edilmesi çabalarına sürdürülmesi gerektiği de ifade edilmektedir (The Netherlands Institute for Public Libraries, 2014, s.16). Diğer yandan kütüphanelerin amacı materyalleri derlemekten, bağlantı kurmaya doğru dönüşmektedir. Bilgiyi herhangi bir yerde bulmak kolaylaştığı anda kütüphane dermesine erişim sağlanmasına daha az gereksinim duyulmaktadır. Bu durumda geleceğin kütüphanesi, yararlı bağlantılar yaratma, teşvik etme ve kolaylaştırmaya odaklanmalıdır (The Netherlands Institute for Public Libraries, 2014, s.17).

Gittikçe bireyselleşen bir toplumda, kütüphane bir buluşma yeri sunmaktadır. Çünkü sosyo-kültürel bir buluşma yeri olmadan bilginin geliştirilemeyeceği vurgulanmaktadır (The Netherlands Institute for Public Libraries, 2014, s.16). Davey (2013, s.11) geleceğin kütüphanesinin insanların yarattığı, öğrendiği, keşfedip paylaştığı bir yer olacağını, insanların birbirleriyle daha fazla şeyler yapmak için kütüphaneleri kullanacaklarını belirtmektedir.

Bilginin sayısallaşması halk kütüphanelerini en çok etkileyen gelişme olarak ortaya çıkmıştır. Huysmans ve Hillebrink'e göre (2008, s.13) bilgi artık daha hızlı, daha geniş, daha erişilebilir, daha uluslararası ve daha kişiseldir. Aynı zamanda bu bilgilerin miktarıyla ve kalitesiyle ilgili endişeler çoğalmıştır. Kütüphaneler güvenilir bilgi kaynağı olarak önemli bir işleve sahiptir, ancak hizmetlerini toplumla ilgili olarak değerlendirmelidir. Bu bağlamda Kajberg'in (2013, s.257) de belirttiği gibi sayısal çağda güncellenmiş ve yeniden tasarlanmış danışma hizmetleri kütüphaneler için parlak bir gelecek fırsatı olarak görünmektedir. Kütüphane çalışmalarının büyük bir bölümünün sayısal alana aktarılması gerekeceği açıktır (The Netherlands Institute for Public Libraries, 2014, s.17). Sayısal kütüphane ile fiziksel kütüphane ilişkisine yönelik olarak ise her ikisinin de birbirini güçlendireceği söylenmektedir. Bu tür bütünleşik bir yaklaşımın, kütüphanelerin ziyaretçilere daha zengin bir deneyim sunmalarını sağlayacağı belirtilmektedir (The Netherlands Institute for Public Libraries, 2014, s.18).

Gelecekte kullanıcı gruplarının niteliği de değişebilecektir. Line (1997, s.76) gelecekte meydana gelebilecek büyük ölçekli işsizlik sonucunda, kullanıcı gruplarının daha çok

işsizlerden oluşmaya başlayacağını, sadece iş bulamayanların değil iyi eğitilmiş olup erken emekli olanların da yeteneklerini kullanma, güncelleme ve yeni beceriler öğrenmek için çeşitli yollar arayacaklarını tahmin etmektedir. Dolayısıyla Alaca'nın (2015, s.1) da belirttiği gibi “bilgi toplumuna dönüşüm sürecinde halk kütüphaneleri, farklı kullanıcı gruplarına yönelik geliştireceği yenilikçi hizmetler aracılığı ile toplumda farkındalık yaratarak bireylerin daha etkin, meraklı, daha yeniyi, daha iyiyi isteyen bireyler olarak yetişmesine” katkı sağlayabilecektir.

Noh (2015, s.792-795) geleceğin halk kütüphanesi modelleri olarak ele aldığı Kütüphane 4.0 modellerini şöyle sıralamıştır:

- Akıllı kütüphane (Intelligent Library): Halk kütüphaneleri yalnızca araştırma yapılan değil bilgiyi kendiliğinden çözümleyen ve bulguları bir meslektaş gibi kullanıcılar ile tartışan akıllı bir kütüphane haline gelecektir.
- Büyük veri kütüphanesi (Massive Data Library): Gelecekteki kütüphaneler tarafından yönetilecek verinin miktarı onları büyük veri kütüphanelerine dönüştürecek kadar muazzam büyüklükte olacaktır.
- Bağlam duyarlı kütüphane (Context Aware Library): Bağlam bilen bilgi işlem teknolojisi, kullanıcının mevcut konumu ve cihazları gibi mevcut bağlamsal bilgilerini analiz ederek kullanıcılara hizmet sağlamak için tasarlanmış bir sistemdir.
- Üstün tanıma yeteneği (Cutting-Edge Recognition Capability): Kütüphane 4.0, görüntü tanıma özelliği ile donatılmış cihazlar kullanacaktır.
- Sonsuz yaratıcı mekân (Infinite Creative Space): Sonsuz yaratıcılık alanı kavramı, teknolojiyi kullanarak bir şey yaratmayı kolaylaştırmak içindir. Kullanıcılara yaratıcı düşünmeyi ve çözümleri keşfetmeyi öğretmeye yardımcı olur.
- Artırılmış Gerçeklik Kütüphanesi (Augmented Reality Library): Artırılmış gerçeklik, gerçek dünyadaki görüntülerin üzerine yerleştirilen sanal öğeleri gösteren bir teknolojidir. Kullanıcıları kitap, bina ya da iç mekân bilgilerine kolaylıkla ulaşabilmeleri için kullanılabilir.

Bu dönüşüm süreci ile ilişkili olarak Ufuk Raporu gibi rehberler hazırlanmaktadır. Ufuk Raporu 2017 Kütüphane Sürümü (Horizon Report, 2017 Library Edition) (The New Media Consortium, 2017) kütüphaneciler, kütüphane liderleri, kütüphane personeli, politika yapıcılar ve teknoloji uzmanları için referans ve teknoloji planlama rehberidir. Raporda, üniversite ve araştırma kütüphaneleri için beş yıllık gelecekte neler olduğu, hangi eğilim ve teknolojilerin dönüşümü tetikleyeceği, kritik zorlukların neler olduğu ve çözümlerin nasıl stratejize edileceği sorularına yanıt aranmıştır. Rapordaki belirtilen kurumsal değişim noktaları şunlardır (The New Media Consortium, 2017, s.2):

1. Web kaynaklarının hacmi arttıkça, kütüphaneler araştırmaları organize etmek ve yaymanın yeni yollarını bulmakla görevlidir.
2. Stratejik planlamada yeni medya ve teknolojilerin kullanılması esastır.
3. Finansal kısıtlamalar karşısında açık erişim potansiyel bir çözümdür.
4. Kütüphaneler rollerini hem bağımsız çalışma hem de işbirliği alanları olarak dengelemelidir.
5. Kullanıcılara etkin bir şekilde hizmet vermek, kullanıcı odaklı bir tasarım ve erişilebilirliğe odaklanmayı gerektirir.
6. Sayısal akıcılığın yayılması temel bir sorumluluktur.
7. Kütüphaneler temel değerlerini aktif olarak savunmalıdır.
8. Yenilikçi hizmet ve uygulamaların geliştirilmesi, kurumsal yapıların yeniden gözden geçirilmesini gerektirir.
9. Sayısal bilim teknolojilerinin etkinleştirdiği araştırma ortamı evrim geçirmektedir.
10. Yapay zekâ ve nesnelerin İnterneti, kütüphane hizmetlerinin faydasını ve erişimini arttırmaya hazırlanmaktadır.

Gelecekte bilgi profesyonellerinin yeterliliklerinde de değişim yaşanacağı tahmin edilmektedir. Bilgi profesyonellerinin sahip olması gereken mesleki ve kişisel yeterliliklerin dört alt türü bulunduğu belirtilmektedir (Abels, Jones, Latham, Magnoni, ve Marshall, 2005, ss.115-116). Bunlar bilgi kuruluşlarının yönetimi, bilgi kaynaklarının yönetimi, bilgi hizmetlerinin yönetimi ve bilgi araç ve teknolojilerinin uygulanmasıdır.

2.1.2. Ulusal Bilgi Politikası ve Halk Kütüphaneleri

Devletler bilginin üretilmesini ve daha kolay yönetilmesini sağlamak için bilgi politikaları geliştirmişlerdir. Bilgi politikalarının ulusal boyutta ele alınmasıyla ortaya çıkan politikalar ise ulusal bilgi politikaları olarak kabul edilmektedir (Canata, 2012, s.25). Bilgi politikası, “bilginin üretilmesine, yönetilmesine, işaretlenmesine ve kullanılmasına öncülük eden ve birbiriyle ilişkili bir dizi kanun, yönetmelik, yönerge, iç tüzük, kural ve yargı kararları ile uygulamaları düzenleyen politikalar” (McClure, 1996, s. 214) olarak tanımlanmaktadır. Her ulus yasalar, idari düzenlemeler, gelenekler ve inançlar tarafından desteklenen bilgi politikalarına sahiptir. Birçok ülke kendi siyasi, kültürel ve ekonomik statüsünü korumak için açık ya da kısıtlayıcı bilgi politikaları geliştirmiştir. Belirli bir ulusun bilgi politikasının oluşturulması ve uygulanmasının nedenlerini anlamak için, diğer şeylerin yanı sıra, o ulusun tarihi ve gelenekleri de bilinmelidir. Diğer bir deyişle politikaların ortaya çıktıkları bağlam ortaya konulmalıdır (Jacob ve Rings, 1986, s.119).

Ulusal bilgi politikası kavramı, bilgi kaynakları, bilgi hizmetleri, bilgi sistemleri ve bilgi altyapıları olmak üzere dört temel unsurdan oluşmaktadır (Montviloff, 1990, s.6). Bilgi kaynakları geleneksel ve geleneksel olmayan ortamda kayıtlı her türlü veriyi, koleksiyonları, insan ya da kurumsal uzmanlığı, bilgi endüstrisi gibi unsurları içermektedir. Bilgi hizmetleri özel ve kamu sektörlerinde farklı türde sistemler ve ağlar aracılığıyla veri sağlanması ve istatistikî hizmetleri içermektedir. Bilgi sistemleri birbiriyle tutarlı bir şekilde etkileşim içinde olan bilgisayarlı veya bilgisayarsız bilgi setleridir. Bilgi altyapısı ise, bilgi işlem için gerekli olan bilişim ve telekomünikasyon sistemlerini içermektedir. Sağsan’a göre (2001, ss.3-9) ise bilgi kullanıcıları, bilgi mevzuatı, bilgi ile ilgili insan gücü, bilgi teknolojileri, bilgi maliyeti, bilgi ile ilgili örgütlenme ve ilgili kuruluşlar arası işbirliği bilgi politikasını oluşturan temel unsurlardır. Eğer karar vericilerin, planlamacıların, yöneticilerin, araştırmacıların ve uygulayıcıların güncel ve güvenilir bilgilere zamanında erişebilmelerini sağlayacak bir mekanizma sağlanabilirse, herhangi bir ekonomik, sosyal ve politik sistem daha verimli bir şekilde çalışabilecektir. Montviloff’a göre (1990, s.11) bu durum bilgi sistemleri ve hizmetleri konusunda genel bir ulusal politikanın temel dayanağını oluşturmakta olup, ulusal sosyo-ekonomik kalkınma için bir ön koşuldur. Ulusal bilgi politikasının genel

amacı; bir problem çözme aracı ve toplumun tüm alanları için gelişme kaynağı olarak dünyanın herhangi bir yerinde üretilen bilimsel, teknik, sosyal ve ekonomik uzmanlık bilgisine erişilmesi ve ondan en yüksek düzeyde yarar sağlanmasıdır.

Bilgi toplumunun oluşmasında, bilginin kullanılması temel unsur olup, doğru bilgiye, doğru zamanda erişim gerekmektedir. Burada bu erişimi sağlamak için bilgi merkezlerinin yanı sıra halk kütüphanelerinin de katkısı büyüktür (Canata, 2012, s.113). McClure (1996, s.215) de kütüphanelerin, bu tür amaçlar için bir mekanizma olarak hizmet edebileceklerini belirtmektedir. Benzer biçimde bilgi politikalarına ilişkin konuların kütüphane kurumunun sorumluluğunda olması gerektiğini savunan yazarlar bulunmaktadır (Kargbo, 2007). Çünkü kütüphaneler ulusal bilgi politikalarında, işlevsel bir araç olarak rol oynamaktadırlar (Basri, Yusof ve Zin, 2012, s.320). Kütüphaneler gerek ulusal gerekse yerel düzeyde geliştirilen bilgi politikalarından hem etkilenmekte hem de bunları etkilemektedirler. Bilgi politikaları aynı zamanda insanların bilgi evrenine erişme derecesini de etkilemektedir. McClure (1996, s. 214) bu bilgi kaynaklarına erişemeyen ve kullanamayan bireylerin kendilerini toplumdan mahrum edildikleri yönünde kaygılarının giderek arttığını ifade etmektedir. Mevcut kütüphane ve bilgi kaynaklarının en etkin biçimde kullanılabilmesi için birçok ülke ulusal bilgi politikaları geliştirmektedir. Bu tür politikalarda halk kütüphaneleri önemli bir unsur olmalı ve halk kütüphanecileri gelişimlerine tam olarak dâhil olduklarından emin olmalıdırlar (IFLA/UNESCO, 2001, s.14).

Görüldüğü üzere halk kütüphaneleriyle ilgili strateji ve politikalar ulusal bilgi politikalarıyla yakından ilişkili olup, bu iki kavram birbirinden ayrı düşünülemez.

2.1.3. Halk Kütüphanelerine Yönelik Ulusal Politikalar

Politika, bir eylem planı ya da uygulama için çerçeve sağlayan bir amaç ve hedef beyanıdır. Kararları, eylemleri ve diğer konuları yönlendirmek, etkilemek ve belirlemek amacıyla geliştirilir. Ulusal kütüphane politikası ise bir ülkenin kütüphanelerinin planlı ve eşgüdümlü gelişimi için bir çerçeve oluşturur. Bir eylem planı ve bir hükümet tarafından önerilen ya da benimsenen ideallerin ifadesidir (Priestley, 2012, s.1). Ulusal bir halk kütüphanesi politikası, kütüphanenin yapması gereken günlük işlemlerin yazılı

olduğu ya da istatistiksel ölçütlerin belirlendiği yukarıdan aşağıya doğru gelen bir belge değildir. Bundan ziyade kütüphane uzmanlarının hizmetlerde yeni fikirleri savunmak için kullanabilecekleri felsefi ve mali bir temeldir (Helling, 2012, s.164). Ulusal kütüphane politikaları, ulusal bilgi politikaları, ulusal bilgi teknolojisi stratejileri, ulusal eğitim politikaları gibi daha geniş politikaların bir parçasını oluşturabilir (Priestley, 2012, s.2).

Ulusal halk kütüphanesi politikaları bir ülkenin politik, ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır. Kütüphane mevzuatı, bir ülkede kütüphanelerin varlığına ve sorumluluklarına izin verir. Bir ulusal kütüphane politikası, kütüphanelerin bu mevzuata uygun ve mümkün olan en etkili biçimde çalışmasını sağlar. Kütüphaneler için ulusal politikalar, resmi olarak devlet tarafından onaylanırsa, kütüphane hizmetlerinin sunumu için bir çerçeve oluşturur (Network for Information and Digital Access, 2011a, s.9). Politikalar, çeşitli ulusal programlarda kütüphane hizmetlerine görünürlük kazandırır, finansman için bir temel sağlar (Wigell-Ryynänen, 2012, s.3). Gelişmiş ülkelerde bile, halk kütüphanelerinin büyümesine rehberlik edecek bir politikanın bulunmaması, hizmetlerde eşitsizliğe neden olabilir. Ulusal bir politika, bir ulusun kütüphanelerinin bir bütün olarak gelişmesine yardımcı olur. (Helling, 2012, s.162). Ayrıca sadece gelişmekte olan ülkeler için kütüphane geliştirme aracı değil, aynı zamanda iyi kurulmuş halk kütüphanesi ağlarına sahip ülkelerdeki kusurları ve eksiklikleri gidermenin bir yolu olarak görülmelidir (Helling, 2012, s.163).

Kütüphanelerin bir ulusal politika çerçevesinde geliştirilmesine İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde başladığı söylenebilir. İngiltere'de 1942 McColvin Raporu (McColvin, 1942) ve 1957 Roberts Raporu (Roberts, 1959), asgari standartlar ve düzenli denetimler ile merkezi hükümet kontrolü altındaki gerçek bir ulusal kütüphane hizmetinin kurulmasının zorunluluğunu vurgulamıştır. 1964 Halk Kütüphaneleri ve Müzeler Yasası (Public Libraries and Museums Act, 1964) ile Eğitim Bakanlığı'nda Kütüphane Danışma Konseyi ve Kütüphane Bölümü kurulmuştur. Böylece devlet sistemi içerisinde kütüphaneler için merkezi bir kontrol ve koordinasyon organı bulundurma avantajları tanınmaya başlanmıştır (Network for Information and Digital Access, 2011a, s.4). 1966 yılından itibaren UNESCO, bilgi hizmetlerinin planlanması

çalışmalarında doğrudan yer almaya başlamıştır. Bu dönemde kütüphane hizmetlerinin ulusal olarak planlanması konusunda farklı ülkelerde toplantılar gerçekleştirilmiştir (Çapar, 1987, s.166). 1970 yılından itibaren UNESCO, tam bütünleşik kütüphane ve bilgi sistemleri fikrini (National Information Systems –NATIS) geliştirmeye başlamıştır (Green, 1975, s.218). 1972 yılında Uluslararası Bilimsel Enformasyon Sistemi (United Nations International Scientific Information System- UNISIST) yürürlüğe girmiştir. 1976 yılında UNISIST ve NATIS programlarının birbirlerini tamamladıkları ve hatta tekrarladıkları görülmüştür. Böylece 1976 yılında UNISIST ve NATIS, Genel Bilgi Programı (General Information Programme) adı altında birleştirilmişlerdir (Çapar, 1987, s.168). IFLA (Uluslararası Kütüphane Dernekleri Federasyonu), Evrensel Bibliyografik Kontrol (Universal Bibliographic Control-UBC) ve Yayınlar Evrensel Erişim (Universal Access to Publications-UAP) programlarını teşvik ederek UNISIST programına katkıda bulunmuştur (Priestley, 2012, s.2).1985 yılında UNESCO, Ulusal Bilgi Politikası Rehberi'ni (Guidelines on National Information Policy) oluşturmuştur (Network for Information and Digital Access, 2011a, s.4). 1990'ların ortalarında IFLA, bilgi toplumunun çok miktarda bilgi üretip tükettiğini ve bilgi teknolojilerinin bilginin üretimini ve erişmesini kolaylaştırdığını kabul etmiştir. Her çeşit kütüphane için yeni eylem çağruları yapılmıştır. Ulusal bilgi politikalarının BT stratejilerine de yer vermesi gerektiği ileri sürülmüştür. IFLA 1996-97 yıllarında hangi ülkelerin Ulusal Bilgi Politikaları (National Information Policy) ya da Ulusal Bilgi Teknolojisi Stratejilerine (National Information Technology Strategy) sahip olduğunu öğrenmek için bir anket düzenlemiştir. Bu çalışma, ulusal bilgi politikaları ile ulusal bilgi teknolojisi stratejilerinin kesinlikle kütüphane sektörünün ilgi alanında olduğunu ve bu alanlarda kütüphanelerin aktif bir rol oynamaları gerektiğini ortaya koymuştur (Priestley, 2012, s.3). Uluslararası Telekomünikasyon Birliği (International Telecommunication Union) tarafından 1998 yılında ABD'nin Minneapolis kentinde kabul edilen 73 numaralı önerge ile Dünya Bilgi Toplumu Zirvesi (World Summit on the Information Society) için ilk adım 2001 yılında atılmış ve iki aşamalı zirve düzenlenmesi kararlaştırılmıştır (Gülle, 2004, s.200). 2003 ve 2005 yıllarında iki aşamada gerçekleştirilen Dünya Bilgi Toplumu Zirvesi'nin amacı bilgi toplumu için temellerin oluşturulması ve harekete geçirilecek somut bir eylem planının hazırlanmasıdır. Toplantı sonuçlarından biri ise ulusal bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) planlarının geliştirilmesidir (International

Telecommunication Union, 2015). 2007'de Asya-Pasifik Enformasyon Ağı (Asia-Pacific Information Network-APIN) toplantısı gerçekleştirilmiştir. Toplantıda ulusal bilgi politikalarında kütüphane kurumunun eksik olduğu, kütüphane bileşeninin tüm ulusal bilgi politikalarında yer alması ve bu politikalar için standartlar olması gerektiği belirtilmiştir (Network for Information and Digital Access, 2011a, s.6). Avrupa'da 2009 yılında Avrupa Kütüphane, Bilgi ve Dokümantasyon Dernekleri Bürosu (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations-EBLIDA) ile Avrupa Halk Kütüphaneleri Ulusal Yetkilileri (National Authorities of Public Libraries in Europe-NAPLE) tarafından, kütüphane politikasının Avrupa için önemini tartışmak üzere ortak bir konferans düzenlenmiştir (Priestley, 2012, s.4). Birçok Avrupa ülkesi ulusal kütüphane politikalarını hazırlama aşamasına gelmiş ya da halen sürmektedir.

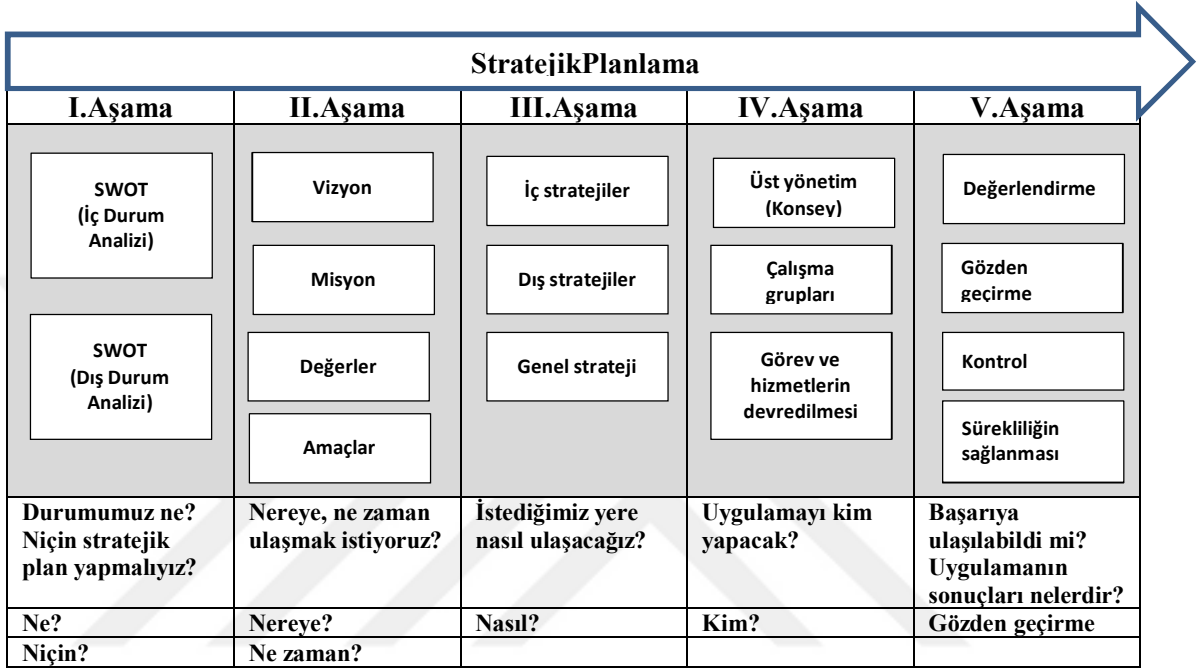
2.2.HALK KÜTÜPHANESİ STRATEJİLERİ: YAKLAŞIMLAR VE ÖRNEKLER

2.2.1. Strateji Geliştirme

Öncelikle planlama kavramı ve türlerinin açıklanması yararlı olacaktır. Planlama, hedeflerin belirlenmesi ve bu hedeflere en başarılı biçimde erişmenin yönteminin belirlenmesidir (Çoban, 1997, s.79). Stratejik planlar; faaliyet planları; özel planlar ile yönlendirici planlar en yaygın plan türleridir. Bunlardan konumuz açısından önemli olan stratejik planlar ‘uzun’, ‘orta’ ve ‘kısa’ vadeli planlar olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Beş yılı geçen süreler için yapılan planlar uzun vadeli planlardır. Bunlar kurumun mevcut faaliyet alanlarında ve amaçlarında temel değişiklikler yapılmasına açıktır. Bir ile beş yıl arasındaki uygulanan planlar orta vadeli planlar olup, genelde politika değişiklikleri nedeniyle meydana gelen geçiş dönemleri için uygulanır. Bir yıldan az süre için uygulanan planlar ise kısa vadeli planlardır (Çoban, 1997, s.81-83).

Stratejik yönetim “tüm organizasyonlarda geleceğe yönelik amaç ve hedeflerin belirlenmesine ve bu hedeflere ulaşılabilmesi için yapılması gerekli işlemlerin tespit edilmesine imkân sağlayan bir yönetim tekniği” (Aktan, 2008, s.5) olarak tanımlanmaktadır. Stratejik yönetimin, vizyon, misyon, strateji ve eylemden oluşan dört

unsuru bulunmaktadır. Aktan (2008, s.5) bu unsurları şöyle tanımlamıştır: “Vizyon geleceğe yönelik gerçekleştirilebilir amaç ve hedefleri ifade etmektedir. Misyon ise gelecekte ulaşılması istenen hedefe (vizyona) yönelik görev ve kararlılık ifadesidir. Strateji geleceğe nasıl ve hangi yollardan ulaşılacağını gösteren genel bir planlamadır. Aksiyon (eylem) ise belirlenen stratejiler çerçevesinde izlenecek yollardır”.

Şekil 1. Stratejik Planlama Aşamaları
(Kaynak: Aktan, 2008, s.9).

Şekil 1'e göre stratejik planlamanın ilk aşamasında, niçin stratejik yönetim uygulanacağı belirtilmelidir. Bu çerçevede organizasyonun ne durumda olduğunu analiz etmek için SWOT analizi yapılmalıdır. İkinci aşamada, ulaşılması istenen hedefler ile ilgili olarak vizyon ve misyon bildirelileri hazırlanmalıdır. Üçüncü aşamada, hedefe nasıl ulaşılacağına ilişkin stratejiler tespit edilmelidir. Dördüncü aşamada kişi ve kurumların sorumlulukları belirlenmelidir. Son aşamada ise hedeflere ulaşıp ulaşılmadığının kontrolü ve gerekirse planda bazı değişiklikler yapılması için planın gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bazı yazarlar ise ilk aşamayı misyonun tanımlanması ile başlatmaktadır. Örneğin Çoban'a göre (1997, s.104), bir kurum görevi ile tanımlandığından dolayı ilk aşamada kurumun görev ve amacı açık biçimde ortaya konulmalıdır.

Türkiye’de kamu kurumları 2013 yılında yürürlüğe giren Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu’na göre (Kamu Mâlî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 2013) stratejik plan yapmak zorundadırlar. Ancak bunlar kurumsal bazlı gerçekleştirilen stratejik planlardır. Bu doğrultuda Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Kılavuzu (Kalkınma Bakanlığı, 2018, s.8) hazırlanmıştır. Ancak unutulmamalıdır ki bu tez çalışması belirli bir kurumun stratejik planına değil, belirli bir temaya ilişkin (tematik) ulusal kapsamda paydaşların sorumluluk aldığı bir stratejiye odaklanmıştır.

Planın sahiplenilmesi Planlama sürecinin orgaanizasyonu İhtiyaçların tespiti Zaman planı Hazırlık programı	STRATEJİK PLAN HAZIRLIK SÜRECİ	<i>Planlama sürecinin planlanması</i>
Kurumsal tarihçe Uygulanmakta olan stratejik planın değerlendirilmesi Mevzuat analizi Üst politika belgeleri analizi Faaliyet alanları ile ilgili ürün ve hizmetlerin belirlenmesi Paydaş analizi Kuruluş içi analiz PESTLE analizi GZFT analizi	DURUM ANALİZİ	<i>Neredeyiz?</i>
Misyon Vizyon Temel Değerler	GELECEĞE BAKIŞ	<i>Nereye ulaşmak istiyoruz?</i>
Amaçlar Hedefler Performans göstergeleri Stratejiler	STRATEJİ GELİŞTİRME	
Faaliyetler Sorumlular	EYLEM PLANLARI	<i>Gitmek istediğimiz yere nasıl ulaşabiliriz?</i>
Performans hedefleri Performans göstergeleri Faaliyetler Projeler Maliyetlendirme Bütçeleme	PERFORMANS PROGRAMI	
Stratejik plan izleme raporu Stratejik plan değerlendirme raporu Stratejik plan gerçekleştirme raporu Faaliyet raporu İç denetim	İZLEME VE DEĞERLENDİRME	<i>Başarımızı nasıl takip eder ve değerlendiririz?</i>

Şekil 2. Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Aşamaları
(Kaynak: Kalkınma Bakanlığı, 2018, s.8).

Yine de Kamu İdareleri İçin Stratejik Planlama Kılavuzu süreçler hakkında güçlü ipuçları sağlamaktadır. Kılavuza göre durum analizinde, eğer varsa uygulanana stratejik plan değerlendirilir, kurumun tarihçesi, mevzuat, üst politika belgeleri analiz edilir, kurumun etkinlik alanları, ürün ve hizmetleri ve paydaşları belirlenir. Ayrıca politik, ekonomik, sosyal, teknolojik, yasal ve çevresel (PESTLE) analiz ile güçlü ve zayıf yönler ile fırsatlar ve tehditler (GZFT) analizi yapılır (Kalkınma Bakanlığı, 2018, s.12). SWOT analizi ile organizasyonun iç ve dış durum değerlendirmesi yapılır.

Geleceğe bakış aşamasında misyon, vizyon ve temel değerler belirlenir. Amaçlar, kurumun hizmetleri ile ilgili politikaların uygulanmasıyla elde edilecek sonuçların kavramsal olarak ifade edilmesidir (Kalkınma Bakanlığı, 2018, s.39). Hedefler ise amaçlara yönelik öngörülen çıktı ve sonuçların tanımlanmış bir zaman dilimi içerisinde nitelik ve nicelik olarak ifade edilmesidir. Hedefler miktar ve zaman olarak belirtilmiş olmalıdır. Hedeflerin; misyon, vizyon, temel değerler ve amaçlarla tutarlı; durum analizinde ulaşılan tespitler ve ihtiyaçlarla uyumlu; açık ve anlaşılabilir; ölçülebilir; iddialı ve gerçekçi; sonuç odaklı ve zaman çerçevesi belirli bir şekilde oluşturulması gerekir (Kalkınma Bakanlığı, 2018, s.40). Performans göstergeleri, belirlenen hedeflere ne ölçüde ulaşıldığının ortaya konulmasında kullanılır. Performans göstergeleri, ölçümlerin yapılabilmesi için miktar ve zaman boyutunu içerecek şekilde ifade edilir (Kalkınma Bakanlığı, 2018, s.45).

Stratejiler, hedeflere yönelik olarak belirlenir. Bir hedef için alternatif stratejiler değerlendirilerek bunlar arasından en fazla üç tanesine planda yer verilir. Stratejiler hedeflerin hangi faaliyetlerle uygulamaya geçirileceğinin çerçevesini çizer (Kalkınma Bakanlığı, 2018, s.48). Hedeflerin belirlenmesi ve detaylandırılması aşamalarında her bir hedefe ilişkin risklerin tespit edilerek analiz edilmesi ve bu risklere ilişkin önlemlerin belirlenmesi gerekir (Kalkınma Bakanlığı, 2018, s.49). Bütçe stratejik plandaki amaç ve hedeflerle ilişkilendirilir (Kalkınma Bakanlığı, 2018, s.50.)

Eylem planı idarenin stratejik planının uygulanmasına yönelik faaliyetleri, bu faaliyetlerden sorumlu ve ilgili birimler ile bu faaliyetlerin başlangıç ve bitiş tarihlerini

içeren plandır (Kalkınma Bakanlığı, 2018, s.53). Eylem planı sonunda elde edilen veriler izleme ve değerlendirme aşamasında kullanılır.

2.2.2. Halk Kütüphaneleri ve Strateji Geliştirme

Kütüphanelerin geleneksel rollerinden 21.yüzyılın gereksinimlerini karşılama rolüne geçiş sürecinde olduğunun farkına varılması, halk kütüphaneleri için ulusal stratejilerin geliştirilmesini yaygınlaştırmıştır (Methven ve Hanlon, 2015, para.1-2). Kütüphaneler için ulusal bir stratejinin başlıca hedefleri şunlardır (Network for Information and Digital Access, 2011b, s.4);

- Bilgi erişim ve yaşam boyu öğrenme için yasal çerçeveyi güçlendirmek,
- Bilgi yönetim sistemlerinin kalitesini ve verimliliğini artırmak,
- Ekonomik ve sosyal güçlenmeyi sağlamak için bilgi ve öğrenme kaynaklarına adil erişimi artırmak ve güçlendirmek,
- Ülke çapında kütüphane ağı aracılığıyla BİT'e erişimi sağlamak,
- Hem ulusal hem küresel kaynaklı bilgilere erişimi arttırmak ve sayısal kütüphanelerle bilgi yönetim sistemleri aracılığıyla kullanmak,
- Kaynağa dayalı eğitimi desteklemek,
- Açık ve uzaktan eğitim fırsatlarını desteklemek,
- Bilgi, medya ve BİT okuryazarlığını geliştirmek,
- E-yönetişimi teşvik etmek,
- Uluslararası kabul görmüş standartların uygulanmasıyla bilimsel bilgiye ve açık hükümet verilerine açık erişim sağlayarak bilgiyi demokratikleştirmek.

İdeal bir halk kütüphanesi politikası, sahada çalışan profesyonellerin işbirliği ve halk kütüphanelerinin topluma sağladığı faydaları anlayan bir hükümet işbirliğiyle oluşturulmuş bir belgedir. Herhangi bir politika kararı ilgili tüm paydaşlardan bilgi toplanarak oluşturulmalıdır (Helling, 2012, s.165). Mevcut ekonomik duruma bağlı kısıtlamalar ışığında, herhangi bir stratejinin, gerçekçi çıktılar hedefleyen ve yerel koşulları yansıtacak bir çerçeve oluşturması önemlidir (Methven ve Hanlon, 2015, para.6).

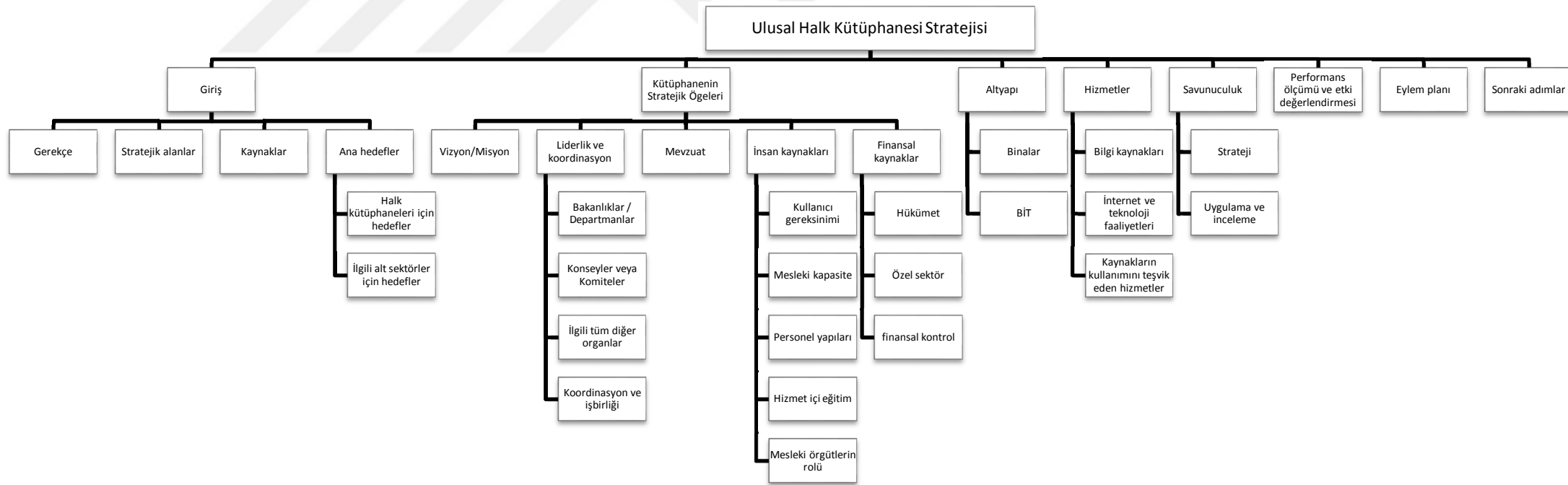
Helling (2012, s.166) her ülkede uygulanabilecek kesin bir halk kütüphanesi politikası örneği olmadığını, tek tek kütüphanelere yönelik değil de ülke çapında bir bütün olarak halk kütüphanesi politikası benimseyen ülkelerin, en sağlıklı halk kütüphaneleri sistemlerine sahip olduklarını belirtmektedir. Bu kapsamda Priestley (2012, s.7), bir kütüphane stratejisi hazırlanırken ele alınacak konuları; mevcut performans ve altyapısının değerlendirilmesi, finansal kapasitenin analizi, kütüphanelerin gelecekte ülkenin gelişimine verecekleri katkının ve olası etkilerinin analizi, strateji belgesinin hazırlanması, eylem planlarının hazırlanması ve izleme- değerlendirme araçlarının geliştirilmesi olarak belirtmiştir.

NIDA (Network for Information and Digital Access) ise altı aylık bir araştırma dönemi sonrasında halk kütüphaneleri için geliştirilecek bir stratejinin aşamalarını ortaya koymuştur. NIDA'ya göre (Network for Information and Digital Access, 2012, ss.3-4) bir halk kütüphanesi politikasının geliştirilmesi veya revize edilmesi şu aşamaları içermelidir.

- Ülkenin gelişimi için gerekli olan şartlara ve vatandaşlarının ihtiyaçlarına dayalı halk kütüphanesi sektörünün mevcut performansının ve altyapısının değerlendirilmesi,
- Hükümetin halk kütüphanesi sektörüne yönelik mali kapasitesinin gerçekçi bir biçimde anlaşılması ve analizi,
- Kütüphanelerin ülkelerin gelişmesine katkıda bulunabilecekleri gelecekteki potansiyelinin analizi,
- Halk kütüphanesi politika belgesinin hazırlanması,
- Halk kütüphanesi sektörü için kapsamlı ve uygulanabilir kısa, orta ve uzun vadeli eylem planlarının hazırlanması,
- Sonuçların değerlendirilmesi, geri bildirim ve sürekli izleme için stratejilerin ve araçların geliştirilmesi.

NIDA'nın önerisi, daha iyi anlaşılabilmesi için şemaya dönüştürülmüştür (Şekil 3). Şekil 3'e göre strateji belgesinin giriş bölümünde halk kütüphanesi sektöründe politika geliştirme ihtiyacı yer almaktadır. Ulusal stratejik alanlar ve kullanılabilir kaynaklar diğer konulardır. Hem kütüphaneler hem de alt sektörler için ulusal bir stratejinin ana

hedeflerinin neler olduğuna yer verilmektedir. İkinci bölümde kütüphanenin stratejik unsurlarına yer verilmiştir. Vizyon ve misyon ifadeleri, liderlik ve koordinasyon, mevzuat ve finansal kaynaklar önemli stratejik unsurlardır. İnsan kaynakları açısından kullanıcıların gereksinimleri, mesleki kapasite ve ücretler dâhil olmak üzere personel yapılar, eğitim ve öğretim ile meslek organlarının rolü stratejik unsurlardan sayılmaktadır. Üçüncü bölümde gerek bina gerekse bilgi ve iletişim teknolojilerine ilişkin altyapılar yer almaktadır. Kütüphane hizmetleri dördüncü bölümde ele alınmıştır. Bilgi hizmetleri için gerekli olan bilgi kaynaklarının yanı sıra İnternet ve teknoloji etkinlikleri, ayrıca kaynakların kullanımını teşvik eden referans ve bilgi okuryazarlığı gibi hizmetlere yer verilmiştir. Yerel içerik oluşturmak, yerel kalkınmayı destekleme bağlamında yerel toplulukların gereksinimlerin uygun bilgi hizmetleri sunmak ve dezavantajlı topluluklar için ek ve özel hizmetler tasarlamak bu bölümde yer almaktadır. Beşinci bölümde mesleki savunuculuğun hangi yollarla geliştirileceğine ilişkin stratejilere ve bunların nasıl uygulanacağına yer verilmiştir. Altıncı bölümde performans ölçümlerinin ve etki değerlendirme çalışmalarının nasıl gerçekleştirileceği belirtilmiştir. Yedinci bölümde eylem planı ve son olarak sekizinci bölümde stratejinin daha sonra hangi yöntemlerle güncelleneceği konuları yer almaktadır.

Şekil 3. Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi İçeriği

(Kaynak: Network for Information and Digital Access, 2012, s.3).

Kütüphanelerin sürekli yenilenen ve hizmet verdikleri topluluklara amaçlarını ileten modern bir misyona gereksinimleri bulunmaktadır. Bu misyon şu temellere dayanmalıdır (Department for Culture, Media and Sport, 2003, s.7):

- Kütüphanelerin okumayı ve kendi kendine öğrenmeyi teşvik eden geleneksel çekirdek becerileri üzerine inşa edilmiş olmalıdır.
- Yetişkin okuryazarlığı ve okul öncesi eğitim için destek de dâhil olmak üzere, topluma en büyük faydayı sağlayacak toplumsal alanlara odaklanmalıdır.
- Kütüphanelerin açık, tarafsız ve kendi kendini eğitme kültürü üzerine inşa edilmelidir.
- Diğer kamu ve özel sektörün çabalarını tekrar etmemeli ancak ortak çalışmayla onları tamamlamalıdır.

Halk kütüphanesi hizmetinin bir bütün olarak profilini yükseltecek ancak yerel gereksinimlere uyarlanabilecek kadar esnek olan ulusal programlar geliştirmeye yönelik olmalıdır

Okumanın ve kendi kendine öğrenmenin teşvik edilmesi, e-devlet de dâhil olmak üzere sayısal becerilere ve hizmetlere erişim, sosyal dışlanma ile mücadele, topluluk kimliği oluşturma ve vatandaşlık geliştirme, kütüphanelerin modern misyonunda olması gereken alanlar olarak belirtilmektedir (Department for Culture, Media and Sport, 2003, s.7). Örneğin İskoçya 2015-2020 dönemi halk kütüphaneleri strateji belgesinde vizyon “İskoçya’nın halk kütüphaneleri, tüm insanlarımızı dünya olanaklarına ve fırsatlarına bağlayan güvenilir rehberlerdir” olarak belirlenmiştir. Adı geçen belgede misyon ise şu şekilde ifade edilmiştir: “İskoçya’nın halk kütüphaneleri, bireylerin ve toplulukların potansiyellerini karşılamak için ortak yurttaşlık tutkusunun bir parçasıdır.” (Scottish Library and Information Council, 2015, s. 3). Kütüphanenin misyonu ve hedefleri, kütüphanenin özel karakterini ve kullanıcıların gereksinimlerini açıkça ortaya koymalıdır (Levien, 2012, s.29). Methven ve Hanlon’a göre (2015, para.9) geleceğe dair kapsamlı bir kütüphane vizyonu yoksa kütüphane hizmetlerinin sunumunda olumsuz yaklaşımlar benimsenebilecektir.

Ulusal halk kütüphanesi stratejilerinin toplumda halk kütüphanelerine olan güveni artırdığı, sosyal ve ekonomik refaha katkı sağlama rolünün üst yönetimlerce kabulünü sağladığı ve halk kütüphanelerine politik görünürlük kazandırdığı unutulmamalıdır.

2.2.3. Uluslararası Yaklaşımlar ve Örnekler

Avrupa Birliği (AB) halk kütüphanesi ağı da dâhil olmak üzere tüm sektörlerde ortaya çıkan bu zorlukların üstesinden gelmek ve akıllı, sürdürülebilir, kapsayıcı büyümeyi sağlamak için ‘Avrupa 2020’yi geliştirmiştir (EBLIDA/NAPLE, 2010, s.3).

Diğer yandan Avrupa Parlamentosu Kültür ve Eğitim Komitesi (European Parliament's Committee on Culture and Education) tarafından bir rapor yayınlanmıştır. Raporda AB'nin 65.000 halk kütüphanesinin yaklaşık 100 milyon ziyaretçiye sahip olduğunu ve AB'nin tüm nüfusunun yaklaşık beşte birini temsil ettiğine dikkat çekilmiştir. Halk kütüphanelerinin birçok ülkede en sık görülen kültür kurumu oldukları, vatandaşlarına, kendi başlarına kolayca ulaşamayacakları geniş bir hizmet yelpazesi sundukları ve işlevleri açısından oldukça benzersiz oldukları belirtilmiştir. Bu nedenle Avrupa’da halk kütüphanelerinin politik desteğe gereksinim duydukları vurgulanmıştır (Lison, 2016, s.7). Raporda eğitim, sayısallaştırma ve bütünleşmede halk kütüphanelerini kilit aktörler olarak tanımak ve bunu ulusal ve AB düzeyinde politika stratejilerine dönüştürmek önerilmiştir. Halk kütüphanelerinde yenilik için bir fon ya da program hazırlamak ve sürdürülebilir bir Avrupa halk kütüphaneleri ağı oluşturmak gerektiği vurgulanmıştır. Avrupa halk kütüphaneleri ile ilgili önemli verilerin toplanması ve bunların yine halk kütüphanelerinin kullanımına sunulması ayrıca asgari kalite standartlarını sağlayan Avrupa Kütüphanesi etiketinin oluşturulması gibi öneriler yer almıştır (Lison, 2016, s.8). Helling (2012, s.5) Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Komisyonu tarafından uluslararası düzeyde yapılan çabaların, çeşitli Avrupa ülkelerinde kütüphane hizmet düzeyleri arasındaki tutarsızlıkları gidermeye yönelik olduğunu belirtmektedir.

2011 yılında, IFLA (Uluslararası Kütüphane Dernekleri Federasyonu) Ulusal Bilgi ve Kütüphane Politika Özel İlgi Grubu (National Information and Library Policy Special Interest Group - NILP SIG) kurulmuştur. NILP SIG'in temel misyonu, ulusal düzeyde kütüphane ve bilgi politikaları oluşturma konusunda çözümler paylaşmak; insanlar,

kuruluşlar ve kültürler arasındaki tartışmalarla işbirliğini kolaylaştırmak ve teşvik etmektir (Wonsun, 2014, s.1).

Avrupa Halk Kütüphaneleri Ulusal Yetkilileri (National Authorities of Public Libraries in Europe-NAPLE) ile Avrupa Kütüphane, Bilgi ve Dokümantasyon Dernekleri Bürosu (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations-EBLIDA) halka açık kütüphane politikalarının yenilenmesini Avrupa düzeyinde desteklemektedir. Her iki örgüt de 2009 yılında kütüphane politikasının Avrupa için önemini tartışmak üzere ortak bir konferans düzenlemişlerdir (Priestley, 2012, s.4).

2010 yılında ise Brüksel’de Elektronik İçerme Üzerine Avrupa Kongresi (European Congress on e-Inclusion-ECEI), Halk Kütüphanelerinde Sayısal Avrupa’nın Sağlanması (Delivering Digital Europe in Public Libraries) teması ile gerçekleştirilmiştir. Kongre kapsamında “Avrupa halk kütüphaneleri politikası: Ne denilebilir, Ne yapabilir?” (European policy for public libraries: What will it say, what can it do?) başlıklı bir çalıştay gerçekleştirilmiştir. Çalıştayın amacı NAPLE ve EBLIDA'nın çalışmalarının üzerine inşa edilecek ve Avrupa Komisyonu tarafından benimsenip desteklenecek halk kütüphaneleri için bir politika oluşturmaktır (EBLIDA/NAPLE, 2010, s.3). Çalıştay sonucunda Avrupa Halk Kütüphanelerinin Yeniden Konumlandırılması (Repositioning European Public Libraries) başlıklı bir rapor (EBLIDA/NAPLE, 2010) yayımlanmıştır.

Enformasyon ve Sayısal Erişim Ağı (Network for Information and Digital Access-NIDA) tarafından Ekim 2010'da, ulusal kütüphane politikası çerçevesi geliştirmek amacıyla ulusal ve uluslararası araştırmacılardan oluşturulan bir çalışma yönetmiştir. Araştırma, 2011 yılı sonunda sonuçlandırılmış ve o zamandan beri NIDA, çerçeveyi uyarlamak, test etmek ve uygulamak için bir takım ülkelerle birlikte çalışmaktadır. Kolombiya, Finlandiya, Namibya ve Yeni Zelanda üzerine vaka analizleri yayımlanmıştır (Network for Information and Digital Access, 2017, para.1-5).

Amerikan Kütüphane Derneği (American Library Association-ALA) 2015 yılında etkin bir politika değişikliğine rehberlik etmek için ‘Kütüphaneler için bir Ulusal Politika Gündemi’ni (A National Policy Agenda For Libraries) yayımlanmıştır. Ulusal kritik

altyapılar, kütüphaneler yoluyla ulusal öncelikleri geliştirme, eğitim ve öğretim, istihdam ve girişimcilik, sağlıklı yaşam, hükümet bilgilendirme hizmetleri, kültürel mirasın korunması, kütüphane finansmanı, dengeli telif hakkı ve lisanslama altyapısı, sayısal içerik yönetimi sistemleri, gizlilik, sağlam genişbantlı eşit erişim ve etkili kullanım, federal hükümette kütüphaneyle ilgili işlevlerin güçlendirilmesi ve yeni kuşak kütüphaneciler olarak belirlenmiştir (American Library Association, 2015). ALA'nın gerçekleştirdiği bu çalışmanın amacı Amerikan halk kütüphaneleri için etkili stratejilerin geliştirilmesine yardımcı olmaktır (Levien, 2011, s.9).

Görüldüğü üzere dünyada uluslararası kurum ve kuruluşların ulusal halk kütüphanesi stratejileri konusundaki girişimleri halk kütüphanelerinin toplumsal önemi doğrultusunda çeşitlenmekte ve artmaktadır.

2.2.4. Ulusal Yaklaşımlar ve Örnekler

Araştırma kapsamında, 2018 yılı sonu itibariyle 11 ülkenin doğrudan halk kütüphanelerine ilişkin hazırlanmış strateji belgesine erişilmiştir (Tablo 2). Belgelerin içerikleri bulgular bölümünde ayrıntılı olarak değerlendirilmiş olup, bu bölümde ülkelerin kütüphane sistemleri ve strateji çalışmaları ile ilgili genel bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 2. Strateji Belgesi Yayımlayan Ülkeler

<i>Ülke ve Kısaltması</i>	<i>Strateji Belgesinin Adı</i>	<i>Hazırlayan Kurumlar</i>	<i>Dönemi</i>	<i>Yayın Tarihi</i>
Finlandiya (Fi)	Finnish Public Library Policy 2015: National strategic area of focus	Ministry of Education	Uzun dönemli	2009
Norveç (No)	National Strategy for Libraries 2015–2018	Ministry of Culture	2015–2018	2015
İngiltere (İn)	Framework for the Future: Libraries, Learning and Information in the Next Decade	Department of Culture, Media and Sport	Uzun dönemli	2003
İrlanda (İr)	Opportunities for All: The public library as a catalyst for economic, social and cultural development: A Strategy for Public Libraries 2013-2017	Department of the Environment, Community and Local Government	2013-2017	2013
Galler (Ga)	Libraries Inspire: The strategic development framework for Welsh libraries 2012-16	CyMAL: Museums Archives and Libraries Wales	2012-2016	2011
Kuzey İrlanda (Kİ)	Corporate Plan 2016 – 2020 and Annual Business Plan 2016/17	Department for Communities Northern Ireland Library Authority	2016-2020	2016

İskoçya (İs)	Ambition & Opportunity: A Strategy for Public Libraries in Scotland 2015-2020	The Scottish Government, COSLA, Carnegie UK Trust	2015-2020	2015
Çek Cumhuriyeti (Çe)	The Strategy for the Development of Libraries in the Czech Republic for 2017–2020	Ministry of Culture	2017–2020	2017
Avustralya (Av)	ALIA Australian Public Library Alliance National Strategy and Action Plan 2015-2018	Australian Public Library Alliance-ALIA, Australian Public Libraries-APLA	2015-2018	2015
Yeni Zelanda (YZ)	Public Libraries of New Zealand: A Strategic Framework 2012 – 2017	Local Government New Zealand	2012-2017	2012
Güney Kore (GK)	The Second Library Development Plans (2014-2018)	Cumhurbaşkanlığı Kütüphane Bilgi Politikası Komitesi	2014–2018	2014

Finlandiya’da halk kütüphaneleri belediyeler tarafından idare edilmektedir. Merkezi hükümet kütüphanelerin toplam bütçesinin % 40’ını sağlarken, eyaletler, kısmen kütüphane binaları ve gezici kütüphaneler için finansman sağlamaktadır. Halk kütüphaneleri okullara da hizmet götürmektedir (Spila, 2012). Kütüphane ve bilgi hizmetleri belediyenin zorunlu hizmetlerinden olup yılda bir Eyalet Ofisleri tarafından değerlendirilmektedir (Wigell-Ryynänen, 2012, s.2). Finlandiya’da 737 kütüphane ve 134 mobil kütüphane bulunmakta olup (Libraries.fi, 2018), halka açık ilk kütüphane 1794 yılında hizmete girmiş, ilk Kütüphane Yasası 1928 yılında çıkarılmıştır (Spila, 2012). 1961 Kütüphane Yasası ile il kütüphaneleri ağı kurulmuştur (Wigell-Ryynänen, 2012, s.1).

Finlandiya’da 2003 yılında, yerel makamların ve devletin sorumluluklarını ortaya koyan bilgi ve kültüre erişim sağlamak için vizyon ve hedefler sunan ‘Kütüphane Stratejisi 2010’ yayımlanmıştır (Ministry of Education, Department for Culture, Sport and Youth Policy, 2003). Avrupa’daki ilk halk kütüphanesi stratejilerinden biri olan “Kütüphane Stratejisi 2010: Bilgiye ve Kültüre Erişim Politikası”nda, kütüphaneler öğrenme, öğretme ve aktif vatandaşlıkta geniş bir role sahiptir (Spila, 2012). “Kütüphane Stratejisi 2010”un eylem planı 2006 yılından itibaren gerçekleştirilmiştir. “Kütüphane Stratejisi 2010”, bir halk kütüphanesinin geleneksel materyallerini ve hizmetlerini sayısal hizmetlerle birleştiren bir karma kütüphaneden bahsetmektedir (Helling, 2012,

s.72). “Finlandiya Kütüphane Politikası 2015” (Ministry of Education, Department for Culture, Sport and Youth Policy, 2009) ilkeler biçiminde hazırlanmıştır. Politika belgesinde kütüphane temel bir hizmet olarak görülmektedir. “Finlandiya Kütüphane Politikası 2015”e göre kütüphaneler uzmanlık üzerine odaklanmalı ve hizmetlerde kaliteyi vurgulamalıdır (Spila, 2012).

Norveç’te kütüphane hizmetlerinin sorumluluğu, merkezi hükümet, ilçe otoritesi ve belediye otoritesi arasında bölünmüştür. Norveç Kültür Bakanlığı’nın 2010 yılında yayınladığı bir raporda (Norwegian Ministry of Culture, 2010), “sayısal perspektif”, “işbirliği ve sorumluluk paylaşımı”, “buluşma mekânı”, “öğrenme ve kültür arenası olarak kütüphane” ve “herkes için kütüphane hizmetleri” konularında girişimler önerilmektedir.

Norveç Kültür Bakanlığı’nın 2015 yılında yayınladığı kütüphaneler için ulusal strateji 2015–2018 belgesinde (Norwegian Ministry of Culture, 2015), merkezi hükümetin halk kütüphanelerinin gelişimi ile ilgili görev ve sorumlulukları ele alınmıştır. Belediyelerin kendileri, halk kütüphanelerinin geliştirilmesi için ana sorumluluğa sahiptir, ancak bu strateji planı, merkezi hükümetin, kütüphaneler için politika hedeflerine ulaşmaya özel olarak nasıl katkıda bulunacağına dair genel bir bakış sunmaktadır.

İngiltere’deki halk kütüphanesi hizmeti, mobil hizmetler de dâhil olmak üzere 3,500 halk kütüphanesi aracılığıyla etkinlik gösteren 149 ayrı müdürlük tarafından yürütülmektedir (Department for Culture, Media and Sport, 2003, s.6). İngiltere’de yerel yönetimler kendi kütüphane hizmetlerini yürütmektedir. İngiltere’de Topluluklar ve Yerel Yönetimler Bakanlığı (Department for Communities and Local Government) yerel makamların denetiminden sorumludur. Bununla birlikte, 1964 Yasası (Public Libraries and Museums Act 1964, 1964) halk kütüphanesi hizmetlerinin denetlenmesi ve yürütülmesinden Eyalet Kültür, Medya ve Spor Sekreteri’ne (Secretary of State for Culture, Media and Sport) de görev yüklemektedir. Kültür, Medya ve Spor Bakanlığı (The Department for Culture, Media and Sport), yerel kütüphane hizmetlerine destek sağlayan ancak esas rolü Halk Kütüphaneleri ve Müzeler Yasası kapsamındaki görevleri teşvik etmek olan İngiltere Sanat Konseyi’ni (Arts Council England) fonlamaktadır.

İngiltere Sanat Konseyi İngiltere'deki halk kütüphaneleri için kalkınma ajansı niteliğindedir (Stephens, 2014, s.26).

İngiltere'deki halk kütüphaneleri için en önemli mevzuat 1964 Halk Kütüphaneleri ve Müzeler Yasası'dır. Bu yasa, tüm yerel yönetimlere, yerel ihtiyaç bağlamında belirlenmiş kapsamlı ve etkili bir kütüphane hizmeti sunma görevi vermektedir (Stephens, 2014, s.26). İngiltere'de 2000 yılında halk kütüphanelerinde halkın Internet erişimini iyileştirmek için Halkın Ağı (People's Network) kurulmuştur. 2001 yılında ilk halk kütüphanesi standartları benimsenmiş, 2003 yılında ise Kültür, Medya ve Spor Bakanlığı (Department for Culture, Media and Sport) Gelecek için Çerçeve: Gelecek On Yılda Kütüphaneler, Öğrenme ve Bilgi (Framework for the Future: Libraries, Learning, and Information in the Next Decade) belgesi yayımlanmıştır (Helling, 2012, s.94). Bu belge, kütüphanelerin okuma, öğrenme, sayısal beceriler ve hizmetler, topluluk uyumu ve yurttaşlık değerlerini geliştirme rolleri üzerinde durmaktadır (Helling, 2012, s.95).

İrlanda'daki halk kütüphanesi ağının yasal çerçevesini, 1855 yılında yürürlüğe giren Halk Kütüphaneleri Yasası oluşturmaktadır. Kütüphane hizmetlerinin izlenmesi ve mevzuatının gözden geçirilmesi Çevre, Topluluk ve Yerel Yönetim Bakanlığının (Department of the Environment, Community and Local Government) sorumluluğundadır (Department of the Environment, Community and Local Government, 2013, s.5). Ulusal düzeyde halk kütüphanesi hizmetinin geliştirilmesi için ilk stratejik plan (Department of the Environment and Local Government, 1998) 1998 yılında geliştirilmiştir. Bu plan 2007'ye kadar sürdürülmüş ve daha sonra 2008-2012 yılları arasında bir başka stratejik plan geliştirilmiştir (Department of the Environment, Community and Local Government, 2013, s.5). 2013-2017 yıllarını kapsayan strateji belgesinin çerçevesini ise ekonomik, sosyal ve kültürel olmak üzere üç ana konu oluşturmaktadır. Strateji, fiziksel mekân ve hizmet hükümleri, öğrenme, beceri ve girişim; kültür ve topluluk; sanal kütüphane, işgücü geliştirme, işbirliği, ortaklık ve promosyon; araştırma ve inovasyon başlıklarından oluşan yedi programdan oluşmaktadır. Toplam 43 stratejik amaç ve 68 önerilen eylem bulunmaktadır (Department of the Environment, Community and Local Government, 2013, s.34).

İskân, Yenileme ve Kültürel Miras Bakanı Huw Lewis, Galler Kütüphaneleri Stratejik Belgesi'nin önsözünde (Welsh Government, 2011, s.4), sürekli yatırım ve kütüphanecilerin kararlılığı sayesinde Galler bölgesinin yenilikçi kütüphane gelişiminde İngiltere ve daha uzaktaki birçok kütüphaneye göre ön saflarda yer aldığını belirtmekte, bu başarıyı yerel makamlarla olan ortaklığa bağlamaktadır. Lewis'e göre kütüphaneler Galler Hükümeti'nin Hükümet Programı'nda belirtilen öncelikleri sağlamaya yardımcı olacaktır. Galler kütüphaneleri stratejik belgesinde vizyon şu şekilde ifade edilmiştir: “Kütüphaneler Galler halkına okumanın tadını çıkarmada, bilgi ve becerilerini arttırmada, yaşam kalitelerini zenginleştirmede ve halkın potansiyelini tam olarak gerçekleştirmelerini sağlamada ilham kaynağı olacaktır” (Welsh Government, 2011, s.6). Bu strateji belgesinde sürdürülebilir hizmet sunum modelleri, herkes için kaynaklar, herkes için mekân, yaşam becerileri, insana yatırım yapmak, kullanıcıyı cezbetmek ve kaliteli bir hizmet sunmak başlıkları altında yedi ana eylem alanı bulunmaktadır (Welsh Government, 2011, s.9).

Kuzey İrlanda Kütüphaneler Yasası'na göre (Libraries Act, 2008) Kuzey İrlanda Kütüphane Mercî'nin (Northern Ireland Library Authority) başlıca görevi, Kuzey İrlanda'da yaşayan, çalışan ya da okuyan insanlar için kapsamlı ve etkili bir halk kütüphanesi hizmeti sunmaktır. Bu kurul Kültür, Sanat ve Eğlence Bakanı tarafından atanan bir başkan ve on sekiz üyeden oluşur. Kuzey İrlanda kütüphaneleri kurumsal planı, bireylerin ve toplumların refahına kalıcı ve sürdürülebilir bir katkı sağlamak amacıyla hükümet öncelikleriyle yakından ilişkili olan kurumsal hedefleri ve bunlarla ilişkili üst düzey hedefleri ortaya koymaktadır (Northern Ireland Library Authority, 2016, s.ii). Corporate Plan 2016–2020 başlıklı belgede, vizyon “toplulukların kalbinde olan ve herkes tarafından değer verilen görünür, erişilebilir ve kapsayıcı bir kütüphane hizmeti” olarak belirlenmiştir. Misyon ise “hayat boyu öğrenmeyi teşvik etmek, merak uyandırmak, keyif sağlamak ve toplulukları güçlendirmek için insanları bilgi, fikir ve deneyimlerle birleştirmek” olarak ifade edilmiştir (Northern Ireland Library Authority, 2016, s.1). Okuryazarlığı destekleme ve okuma sevgisini geliştirme; toplumsal refaha katkıda bulunmak, ekonomik refahı teşvik etmek, halkı desteklemek ve geliştirmek, kaliteli hizmet sunmak 2016-2020 dönemi için belirlenen kurumsal hedeflerdir (Northern Ireland Library Authority, 2016, s.11-15).

İskoçya'da Halk Kütüphaneleri Ulusal Stratejisi 2015-2020 başlıklı belge hazırlanmıştır. Bu belge CoSLA Sanat ve Kültür Çalışma Grubu tarafından İskoçya'daki halk kütüphaneleri için ulusal bir stratejinin geliştirilmesi için davet edilen İskoç Kütüphane ve Bilgi Konseyi (Scottish Library and Information Council) tarafından hazırlanmıştır (Scottish Library and Information Council, 2015, s. 4). Okuma, okuryazarlık ve öğrenmeyi, sayısal içermeyi, ekonomik ve sosyal refahı, kültürü ve yaratıcılığı teşvik ve mükemmel kamu hizmetleri sunmak, Halk Kütüphaneleri Ulusal Stratejisi 2015-2020'nin stratejik amaçları arasında sayılmıştır.

Çek Cumhuriyeti'nde 2017 yılında Çek Cumhuriyetinde Kütüphaneleri Geliştirme Stratejisi 2017–2020 (Ministry of Culture of the Czech Republic, 2017) yayınlanmıştır. Çek Cumhuriyeti'ndeki kütüphane faaliyetlerinin güçlü ve zayıf yönleri değerlendirilmiş, kütüphane sistemine yönelik tehditler tanımlanmış ve kütüphanelere sunulan fırsatların potansiyeli ortaya konulmuştur. Strateji belgesinde vizyon “Birlikte oluşturduğumuz kütüphaneler hizmet ve bilgi kaynaklarının yanında eğitim, kültür ve kişisel gelişim için açık alanlar sunar” olarak belirtilmiştir (Ministry of Culture of the Czech Republic, 2017, s.11). Strateji belgesinde öncelikli alanlar belirlenmiş ve bunlara ilişkin faaliyetler ile göstergeler belirtilmiştir.

Avustralya'daki halk kütüphanelerinin idari yapısı, eyaletler arasında farklılık göstermekte olup, 2017 yılında 1,408'i şube, 78'i gezici kütüphane ve 170'i kiosk, satış makineleri, depo gibi diğer hizmet noktaları olmak üzere 1656 halk kütüphanesi hizmet noktası bulunmaktadır (National State Libraries Australasia, 2018). Avustralya Kütüphane ve Enformasyon Derneği (Australian Library and Information Association-ALIA), Avustralya'da 1937 yılında kurulmuş olup, kütüphane ve bilgi hizmetleri sektörü için ulusal mesleki kuruluştur (Australian Library and Information Association, 2018a). Avustralya Halk Kütüphanesi İttifakı (Australian Public Library Alliance-APLA) ise ALIA tarafından başlatılan, halk kütüphanesi dernekleri, bölge kütüphaneleri ve LINC Tasmania'nın temsilcilerinden oluşan bir ulusal halk kütüphaneleri ittifakıdır (Australian Library and Information Association, 2018b). ALIA-APLA Avustralya halk kütüphaneleri için “Ulusal Strateji ve Eylem Planı 2015-2018” başlıklı bir strateji planı

hazırlamıştır (Australian Library and Information Association, 2018c). Bu strateji belgesinde sekiz stratejik öncelik belirlenmiştir. Bunlar, ulusal düzeyde halk kütüphaneleri arasında işbirliği, enformasyona, bilgi kaynaklarına ve e-devlete güvenli ve adil erişim sağlama, yaratıcı toplumların teşvik edilmesi, topluluğun refahına katkıda bulunma, toplumların birbirlerine çevrimiçi olarak bağlanmalarını sağlama, okuryazarlık ve öğrenmeyi desteklemek, yerel kültür ve miras alanında aktif rol oynamak ve demokrasi ve ifade özgürlüğünün temel değerlerini somutlaştırmadır.

Yeni Zelanda'da halk kütüphaneleri için ilk stratejik çerçeve 2006 yılında yayımlanmış, 2012 yılında ise yenilenmiştir. 2012-2017 Stratejik Çerçeve (A Strategic Framework 2012 – 2017) belgesine göre, Yeni Zelanda yazarları, yayıncıları ve kitapçılarla birlikte çalışarak, tüm tarafların gereksinimlerini karşılayan bir e-kitap çözümü sunmak için ülke çapında bir yaklaşım geliştirmek, halk kütüphanelerinin değerini ortaya koymak, Eğitim Bakanlığı ve Yeni Zelanda Ulusal Kütüphanesi ile birlikte, okullarda ve "Öğrenme Ağı" genelinde içerik ve okuma desteği sağlamak amacıyla okullarla ülke çapında bir ortaklık gerçekleştirmek, ulusal bir Okuma Yılı programı hazırlamak, halk kütüphanesi içeriğinin ve hizmetlerinin mobil ortamda sunulmasını sağlamak için ülke çapında sayısal çözümlerin geliştirilmesi için fırsatları araştırmak, Yeni Zelanda'ya ilişkin sayısal formatta sunulan içeriği artırmak gibi öncelikler ortaya konulmuştur (Local Government New Zealand, 2012, s.38).

Kore'de halk kütüphanesi politikaları, Kore Kültür, Spor ve Turizm Bakanlığı ve yerel yönetimlerin sorumluluğundadır. Merkezi hükümet, kütüphane binası için bir bütçe ve kütüphane hizmetleri için ulusal hibeler sağlar. Yerel yönetim, halk kütüphanelerinden sorumludur. Kore'de, Kütüphane Yasası uyarınca, 2009 yılından beri her beş yılda bir tüm kütüphane türleri kapsayan bir kütüphane geliştirme stratejik planı hazırlanmaktadır. İkinci Kütüphane Geliştirme Planı (The Second Library Development Plans-2014-2018) (Ministry of Culture, Sports and Tourism, 2018) 2014'te hazırlanmıştır. Kütüphaneler için yürürlükteki mevcut kütüphane yasasına uyan ve bilgi ve enformasyon temelli bir toplum açısından kapsamlı bir ulusal gücün sağlanması için bir temel oluşturmak amacıyla yedi stratejiyi geliştirerek ulusal mirasa destek veren ulusal bir politikadır. Plan aynı zamanda Kore'nin enformasyon ve bilgi sistemi içindeki

farklı kütüphanelere iletişim ve katılımı artırmayı, halkın bilgi taleplerine derhal tepki verirken ulusun yaratıcılığının geliştirilmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır (Choi, 2014, s.4). Halkın mutluluğunu bilgi hizmetiyle yerine getirmek, bilgi ekosistemi ile yaratıcı yetkinliğin güçlendirilmesi ve kültürel açıdan güçlü bir ülke gerçekleştirmek İkinci Kütüphane Ana Planındaki üç temel hedeftir.

Çalışma süresince üç ülkenin halk kütüphanelerine ilişkin olarak yayımlanmış olduğu stratejik niteliğe sahip rapora ulaşılmıştır (Tablo 3).

Tablo 3. Stratejik Niteliğe Sahip Rapor Yayımlayan Ülkeler

<i>Ülke</i>	<i>Raporun Adı</i>	<i>Hazırlayan Kurumlar</i>	<i>Tarihi</i>
ABD	A national policy agenda for libraries: the policy revolution! initiative	American Library Association— Office for Information Technology Policy	2015
Danimarka	The Public Libraries in the Knowledge Society	Danish Agency for Libraries and Media	2010
Hollanda	The future of the Dutch public library: ten years on	Netherlands Institute for Social Research	2008

ABD’de halk kütüphaneleri evrensel politikalar, standartlar ya da finansman yapısı olmadan yönetilmektedir. Eyaletler kendi halk kütüphanelerini uygun gördükleri şekilde yönetmektedirler. Bu durum hizmet farklılıklarına da neden olmaktadır (Helling, 2012, s.19). ABD’de federal hükümet, halk kütüphanelerine doğrudan fon sağlamazken, iki adet yasal düzenlemeyi yürürlüğe koymuştur. Bunlar Kütüphane Hizmetleri ve Teknoloji Yasası (Library Services and Technology Act) ile E-ücrettir. Müze ve Kütüphane Hizmetleri Enstitüsü, fonları her bir eyaletin nüfusuna dayalı olarak eyalet kütüphanelerine dağıtır. Yerel halk kütüphaneleri bu fonlar için eyalet kütüphanelerine başvururlar. Her eyalet, fonlarını belirli beş yıllık plan ve değerlendirme modelinde belirtilen hedeflere dayandırmaktadır (Helling, 2012, s.15).

1920'den beri kütüphane yasalarına sahip olan Danimarka’da (Kann-Christensen, 2011, s.38) Kültür Bakanlığı'na bağlı Kütüphaneler ve Medya Ajansı, Kütüphane Hizmetleri Yasası'nın yönetimi de dâhil olmak üzere, kütüphanelerle ilgili bir dizi idari görevi üstlenmiştir (Kann-Christensen, 2011, s. 37). 2007'de gerçekleştirilen belediye reformu sonucunda kütüphane sayısı azalmış ve elde kalan kütüphaneler büyümüştür (Danish

Agency for Libraries and Media, 2010, s.2). Bu gelişmenin ardından halk kütüphanelerinin nasıl organize edilmesi gerektiğine ilişkin bir rapor hazırlanmıştır.

Hollanda'da ilk halk kütüphaneleri 20. yüzyılın başında ortaya çıksa da ulusal halk kütüphanesi ağı 1970'lere kadar oluşturulamamıştır. Katolik ve Protestan kütüphane dernekleri 1972 yılında birleşip Hollanda Kütüphane ve Edebiyat Merkezi'ni kurmuşlardır. Ardından 1975 yılında Halk Kütüphaneleri Yasası oluşturulmuştur. Bu durum hem kütüphane ve kullanıcı sayısında hem de koleksiyonlarının boyutlarının da artmasına neden olmuştur (Huysmans ve Hillebrink, 2008, s.10). 1980'lerde kütüphane sektörünün yerel yönetime kayması 1994'te Kültür Politikası Yasasında resmileştirilmiştir. Halk kütüphanelerinin birincil kontrolü yerel yetkililere verilmiş, eyalet düzeyinde ve ulusal düzeyde destek sağlanmıştır (Huysmans ve Hillebrink, 2008, s.10). Hollanda Sosyal Araştırmalar Enstitüsü tarafından 2008 yılında bir çalışma yürütülmüştür (Huysmans ve Hillebrink, 2008). Çalışmada halk kütüphanesi sistemi ve faaliyet gösterdiği ortamdaki gelişmeler analiz edilmiştir. Bu analizlere dayanarak, gelecek on yıla ilişkin tahminlerde ve kütüphane politikası için önerilerde bulunulmuştur.

3.BÖLÜM

TÜRKİYE’DE ULUSAL HALK KÜTÜPHANESİ SİSTEMİ VE STRATEJİLERİ

3.1.TÜRKİYE’DE BİLGİ TOPLUMU VE HALK KÜTÜPHANELERİ

Türkiye’de 1990’lı yıllardan itibaren bilgi toplumuna dâhil olma yönünde girişimler yoğunlaşmıştır. Türkiye’de bu dönemde, bilgi toplumu ile ilgili koordinasyona yönelik çalışmalar ön planda olmuştur (Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dairesi, 2018, para.1). STK’lar ve özel sektör geliştirdikleri çeşitli projelerle öne çıkmış, kamu kurumları ise daha çok teknolojik alt yapıya yatırım yapmıştır (Kütüphan-e Türkiye, 2014b, s.57). Bu başlık altında, Türkiye’de bilgi toplumuna yönelik çalışmalar özetlenmektedir.

Türkiye ile Dünya Bankası işbirliğinde hazırlanan Bilişim ve Ekonomik Modernizasyon Raporu (World Bank, 1993) 1993 yılında yayımlanmıştır. 1995 yılında Enformatik Çalışma Grubu tarafından hazırlanan bir raporda enformatik sektörünün kazandığı stratejik önem vurgulanmış, enformasyon alt yapısının oluşturulması amacıyla bir ana plan hazırlanması gerektiği ileri sürülmüştür (Arkun, 2003, ss.182-183). 1996 yılında dönemin Ulaştırma Bakanlığı koordinatörlüğünde, sekretarya hizmetlerini TÜBİTAK Başkanlığı’nın yürüteceği Enformasyon Politikası ve Enformasyon Altyapısı Master Planı’nın oluşturulması çalışması başlatılmıştır. Bunun sonucunda Türkiye Ulusal Enformasyon Altyapısı Ana Planı (TUENA) raporu 1999 yılı ortasında hazırlanarak Ulaştırma Bakanlığı’na sunulmuş ve aynı yıl Temmuz ayında kabul edilmiştir (Arkun, 2003, ss.182-183). 1997 yılında elektronik ticaretin yaygınlaştırılmasına ilişkin bir karar alınmış ve Dış Ticaret Müsteşarlığı’nın başkanlığında ilgili 40 kuruluşun katılımıyla Elektronik Ticaret Koordinasyon Kurulu (ETKK) oluşturulmuştur (Canpolat, 2001, s.42). 1998 yılında Kamu-Net Üst Kurulu ve Kamu-Net Teknik Kurulu oluşturulmuştur (Başbakanlık, 1998). Bu kapsamında, 1998 yılında Kamu Bilgisayar Ağları Konferansı düzenlenmiş ve bir eylem planı önerisi getirilmiştir. 2001 yılında ise Avrupa Birliği’ne aday ülkelerde uygulanmak üzere, “e-Avrupa+ Eylem Planı” hazırlanmıştır (eEurope Plus Action Plan, 2001). Avrupa Komisyonu, Şubat 2001’de Kıbrıs ve Malta ile beraber Türkiye’yi de bu girişime katılmaya davet etmiştir. 9 Eylül 2001’de, e-Avrupa+ Eylem Planı’nın hedefleri doğrultusunda e-Türkiye Girişimi uygulamaya konulmuştur (Bilgi

ve İletişim Teknolojileri Dairesi, 2018). “e-Dönüşüm Türkiye Projesi” (Başbakanlık, 2003a) kapsamında ise Bilgi Toplumu Stratejisi hazırlanmış (Başbakanlık, 2003b) ve 11.07.2006 tarihli, 2006/38 sayılı Yüksek Planlama Kurulu Kararı ile hayata geçirilmiştir. Türkiye’deki bilgi toplumuna dönüşüm çabalarının sistemli bir strateji olarak ortaya çıkışı Bilgi Toplumu Stratejisi 2006-2010 (Devlet Planlama Teşkilatı, 2006) başlıklı belge ile gerçekleşmiştir. 2006-2010 Bilgi Toplumu Stratejisi, 7 temel stratejik öncelik belirlemiştir. Eylem Planı’nda ise 111 eyleme yer verilmiştir. Türkiye'nin 2015-2018 döneminde izleyeceği 8 ana konuda, 72 eylemden oluşan Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı ise 2014 yılında kabul edilmiş ve yürürlüğe girmiştir (Yüksek Planlama Kurulu, 2015).

Türkiye’de bilgi teknolojilerinin önemine ve gerekliliğine ilişkin bilgi ve farkındalık eksikliği olduğu, bireylerin bilgi teknolojilerini kullanmak için yeterli eğitimi alamadıkları, bu nedenle bilgi toplumuna dönüşüm aşamasında Türkiye’nin potansiyelini gerçekleştirmesini sağlayacak sonuçlara ulaşmasının güç olduğu vurgulanmaktadır (Kütüphan-e Türkiye, 2014b, s.58). Sanayileşme, teknolojik gelişim ve kalkınma, gelir paylaşımı, eğitim planlaması, üretim teknikleri, okuma alışkanlığı, bilgi üretimi ve kullanımı gibi konularda o dönemin DPT, DİE, TSE gibi kurumlarının ülkemizde, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü’nün (The Organisation for Economic Co-operation and Development-OECD) ise Avrupa kapsamında yaptığı araştırmalarda ülkemizin sözü edilen alanlara yeterli düzeyde katkıda bulunamadığını göstermektedir. Bu sorunun altında bilgi üretimi, kullanımı ve aktarımında kullanılan yöntem ve araçların yetersizliği yatmaktadır (Anameriç, 2008, s.1). Türkiye’nin, Avrupa bölgesindeki ülkeler arasında gerek bilgi toplumu göstergeleri, gerekse e-devlet uygulamaları açısından alt sıralarda bulunduğu belirtilmektedir. Daha küresel çapta yapılan değerlendirmelerde ise Türkiye’nin yine dünya ortalaması civarında bir performansa sahip olduğu, gelişmiş ülkeler ortalamalarının ise çok gerisinde kaldığı ifade edilmektedir (Kütüphan-e Türkiye, 2014b, s.58).

Bilginin toplumsallaşması aşamasında halk kütüphaneleri önemli bir sorumluluğa sahiptir. Diğer yandan Türkiye’de sayısal bölünmeye ilişkin olarak yapılan değerlendirmelerde, toplumun çeşitli kesimlerinde sayısal bölünme olgusunun sürdüğü

ifade edilmektedir (Kütüphan-e Türkiye, 2014b, s.58). Yılmaz (2014, s.649) da bilgi toplumu sürecinde bilginin ticari bir meta olduğu, bilgiye erişimdeki sayısal uçurum denilen bir eşitsizlik sorununun ortaya çıktığını, bu nedenle bilgiyi ücretsiz ve demokratik bir biçimde sağlayan halk kütüphanelerinin işlevlerinin yeniden tanımlanması gerektiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla gelişmiş ülkelerdeki halk kütüphaneleri, Sayısal uçuruma köprü olma, toplumu bunun için bilgi okuryazarı kılma, yerel kültürü sayısallaştırarak insanlığın kültürel mirasını koruma ve kullanımına açma ve bütün bunları kısa, orta ve uzun vadeli politikalar temelinde yapma çabası içerisindedir. Ayrıca gelişmiş ülkelerde bilgi toplumu hedefine ulaşabilmek için çağdaş halk kütüphanesi politikaları da oluşturulmaktadır. Oysa Türkiye, halk kütüphaneleri konusunda uzun dönem için bir hazırlık anlayışı ve kaygısı bulunmamaktadır. Diğer bir deyişle “bilgi toplumunun temel kuruluşları arasında sayılan halk kütüphanelerinin Türkiye’de politikasızlık nedeniyle, karanlıkta yol aldığı” (Yılmaz, 2014, s.650) söylenmektedir.

Bilgi teknolojileri altyapısı gelişmişliği ve bilgi teknolojileri beceri ve yetkinliklerinin Türkiye’de yaygınlığını sağlamak için halk kütüphanelerini merkeze alan çeşitli projeler yürütülmüştür. Bu projelerden biri olan Kütüphan-e Türkiye, “Türkiye’deki halk kütüphanelerinin ulusal Bilgi Toplumu Stratejisi çerçevesinde potansiyel katkılarını gerçekleştirebileceği bir yerde konumlandırılması ve diğer ulusal strateji ve projelere uyumu için ilgili tüm kurum ve kuruluşlarca işbirliğine yönelik gerekli adımların atılması” (Kütüphan-e Türkiye, 2014b, s.61) önerisinde bulunmuştur. Diğer önemli bir proje ise Entegre E-Kütüphane Sistemi’dir. 2006-2010 Bilgi Toplumu Stratejisi kapsamında “Vatandaş Odaklı Hizmet Dönüşümü” başlığında hazırlanan eylem planında (38. Eylem), Entegre e-Kütüphane Sistemi önerilmiştir. ULAKBİM ile Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü arasında imzalanan protokol gereği ULAKBİM tarafından çalışmalar başlatılmış, Entegre E-Kütüphane Sistemi’nin altyapısını oluşturan Ulusal Toplu Katalog (TO-KAT) oluşturulmuştur. Kütüphanelerin tek bir ara yüzden taranabilmesine ve kayıt paylaşımına olanak sağlanmıştır. 2011 yılında da Türkiye Belge Sağlama ve Ödünç Verme Sistemi (TUBESS) hizmete sunulmuştur (ULAKBİM, 2018).

Kütüphane otomasyon sistemi üzerinden erişilebilen hizmetlerin mobil uygulamalar üzerinden de erişilebilirliğini sağlamak için “Kütüphanem Cepte” mobil uygulamaları (iOS ve Android uygulamalar) geliştirilmiştir. Kütüphane Otomasyon Sistemi ile e-Devlet Portalı’nın bütünleşmesi kapsamında bütün halk kütüphanelerinden her türlü iletişim ve hizmet bilgisine erişilebilmektedirler. Türkiye’de e-kitap hizmeti vermek ve e-yayın faaliyetlerini desteklemek amacıyla, halk kütüphanelerinde e-kitap hizmeti de verilmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019, s.95).

Halk kütüphanelerinin Türkiye’de bilgi toplumuna ulaşmada katkı sağlayabilecek önemli kurumlardan biri olarak ele alınması ve ulusal halk kütüphanesi stratejisinin de bu bağlamda değerlendirilmesi gerekmektedir.

3.2.TÜRKİYE’DE ULUSAL BİLGİ POLİTİKASI VE HALK KÜTÜPHANELERİ

3.2.1. Cumhuriyet Döneminin Başlangıcındaki Gelişmeler

Cumhuriyet döneminde halk kütüphanelerini etkileyen politikalarının başında 23 Nisan 1920’de TBMM Hükümeti’nin kurulması yer almaktadır. Birinci hükümetin kurulmasının hemen ardından 10 Mayıs 1920’de de Maarif Vekâleti’ne bağlı olarak Türk Âsâr-ı Atıkası Müdürlüğü, 1921 yılında da Kütüphaneler Müfettişliği kurulmuştur.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu (1924) uyarınca tüm okullarla beraber medrese, külliye, darrüşifa ve saray kütüphanelerinin sorumluluğu Maarif Vekâleti bünyesindeki Hars Dairesi’ne verilmiştir. Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile kütüphaneler hem devlet garantisi altına alınmış hem de eğitim-öğretim ile ilgili devlet politikasının parçası olmuşlardır (Sefercioğlu, 1999, s.13). 1925 yılında çıkarılan Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun (1925) ile de tekke, zaviye ve türbelerde bulunan kitaplar da kütüphanelere devredilmiş yönetimleri de Maarif Vekâleti’ne geçmiştir.

1926 yılında çıkarılan Maarif Teşkilâtına Dair Kanun ile Türkiye’de resmî okul binaları, kütüphaneler ve müzelerin ancak Maarif Vekâletinin hazırladığı projeler dairesinde yapılacağını hükme bağlamıştır. Ayrıca Merkez ve mntıka olmak üzere ikiye ayrılan Vekâlet müfettişleri Terbiye ve Tedrisat Müfettişleri, İdare Müfettişler ve Kütüphane, Sanayi Nefise ve Müze Müfettişleri olarak görevlendirilmişlerdir (Alp, 2003, s.43).

1926 yılında o güne kadar Hars Müdüriyetine bağlı olan kütüphaneler, güzel sanatlar ve müzeler bağımsız birer daireye dönüştürülmüşlerdir (Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, 2019a).

1927 yılında yayımlanan Maarif Vergisi Hakkında Kanun (1927) ile her ilde ilköğrenim çağında bulunan çocukların eğitimleri ve halk dersanelerinin kurulması ve yönetiminde zorunlu olan giderlerin karşılanması için vergi uygulaması başlatılmıştır. Bu Kanuna ilişkin hazırlanan Maarif Vekâleti Vergisi Suveri Tatbikiyesi Gösterir Talimatname’de ise illerde kütüphane kurma ve açma masrafları bu verginin kapsamındaki harcamalar arasında gösterilmiştir.

1928 yılında kabul edilen Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun ile devlet yeni alfabenin öğretimini yaygınlaştırmak amacıyla hem hars dairesi ve halkevleri bünyesindeki kütüphanelerin sayısını arttırmaya hem de bu kütüphanelerde bulunan yeni alfabe ile yazılmış kitapların sayısını arttırmaya yönelik bir politika izlemiştir (Altay, 2015, s.134). Harf Devrimi’nden sonra kütüphaneler, okuryazarlık kursları ile genel eğitim seferberliğine dâhil olmuşlardır. Ortaya yeni kütüphane türleri çıkmıştır. Kütüphanelerdeki dermenin niteliği değişmiş, kütüphanelere çağdaş anlamda hizmet üretimi ya da toplumsal etkinlik kazanma yolunda güçlü bir olanak yaratılmıştır. Kütüphanelerin, kaynakları koruma işlevi, kaynakları kullandırmaya dönüşmüştür (Yılmaz, 2004, s.324).

Türk Ocağı dernek olarak kurulduğu 1912 yılından kendisini feshettiği 1931 yılına kadar geçen süre içinde kütüphane olgusuna gereken önemi vermiş, yurt alanında yayılmış şubelerinde gösterdiği sosyal ve kültürel faaliyetler, açtığı kütüphaneler ve yaptığı yayımlar ile halkın aydınlatılmasına yardımcı olmuştur. Akhisar Türk Ocağı’nda

Türkiye'de ilk defa bir çocuk kütüphanesinin açılmış olması kütüphanecilik tarihimiz açısından çok önemlidir (Karaer, 1990, s.55).

19 Şubat 1932'de açılan halkevlerinde, Cumhuriyet Döneminin ilk yaygın kütüphanecilik hizmetlerinin verildiği ifade edilmektedir. Ayrıca halkevi açma koşullarından birinin kütüphane kurmak olması, geleneksel kütüphanecilik anlayışının dışına çıkılmak olarak yorumlanmaktadır (Yılmaz, 2004, 325). Bir halkevinin açılması en az üç şube üyeliği, bir kitaplık ve beden eğitimi için bir alan ve bir odacı ve memur sağlamak gerekmektedir (Keseroğlu, 1989, s.115). Diğer bir deyişle halkevi şubelerinden biri mutlaka Kütüphane ve Yayın Şubesi olmak zorundadır. Bu yüzden kütüphanelere özel önem verilmiştir (Özsarı, 2006, para.1). Halkevi kütüphaneleri Türk kütüphaneciliğinde siyaset-kütüphane ilişkisinin olumlu bir örneği olarak değerlendirilmektedir (Yılmaz, 2004, s.325).

1946 yılında Maarif Vekâleti Neşriyat Müdürlüğünün, Ankara'daki bir apartmanının zemin katında çalışmalarına başlaması, 16 Ağustos 1948'de hizmete açılması ve 1950 yılında Millî Kütüphane'nin resmen açılması Türk Kütüphanecilik tarihi açısından bir dönüm noktasıdır (Anameriç ve Rukancı, 2017, s.57). Karayalçın (1952, s.16) Türk Millî Kütüphanesinin kurulmasına ancak 1946 yılında başlanmış olmasını ve 1950 yılında resmen kurulabilmiş olmasını Türk eğitim hayatı için telâfisi güç bir gecikme olarak nitelendirmektedir.

1950 yılında Paris'te yapılan Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization-UNESCO) toplantısında, her ülkenin bir Bibliyografya ve Enformasyon Merkezi kurması önerilmiştir. 1952 yılında, UNESCO tarafından gönderilen, Fransa Millî Kütüphanesi uzmanlarından M.F. Raux, Türkiye'de Millî Kütüphane bünyesi içinde bir "Bibliyografya Enstitüsü" kurmakla görevlendirilmiştir. 1955 yılından itibaren de "Türkiye Bibliyografyası" Enstitüce yayımlanmaya başlamıştır (Şenalp, 2002, ss.467-469).

3.2.2. Ulusal Yayın Kongreleri

Millî Eğitim Bakanlığı'nın 1-5 Mayıs 1939'da Ankara'da düzenlediği birinci yayın kongresinde, Basın Yayın ve Satış İşleri Encümeni, Dilekler Encümeni, Edebi Mülkiyet Encümeni, Gençlik ve Çocuk Edebiyatı Encümeni, Mükâfat Yardım Propaganda İşleri Encümeni, Neşriyat Programı Encümeni, Tercüme İşleri Encümeni olmak üzere 7 kurul oluşturulmuştur (Maarif Vekâleti, 1939). Kongrede bir çocuk kütüphanesi kurulması önerisi dışında kütüphanecilik konusu yer almamıştır.

İkinci Türk Yayın Kongresi 24-27 Ocak 1975'te toplanabilmiştir. Kongrede 9 komisyon oluşturulmuştur. Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu konularında oluşturulan Dokuzuncu Komisyon'un (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1975) kısmen kütüphanecilik ile ilgili olduğu ileri sürülebilir.

11-13 Haziran 1991 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilen III. Yayın Kongresi ve Telif Hakları Kurultayı'nda, Millî Kültür ve Yayıncılık Sorunları, Yazarların Sorunları, Yayıncılar, Yaynevleri ve Kitapçıların Sorunları, Telif Hakları Sorunları, Kitap Yayıncılığı ve Okuyucu Sorunları Süreli Yayınlar, Gazete ve Derginin Sorunları başlıklı 6 komisyon oluşturulmuş olup, kütüphanecilik konusu yer almamıştır (Kültür Bakanlığı, 1992).

16-19 Aralık 1998 tarihleri arasında Ankara'da gerçekleştirilen IV. Ulusal Yayın Kongresi'nde 11 komisyon oluşturulmuştur. 7. Komisyon olan Derleme Sorunları ve Bibliyografik Kontrol ile 11. Komisyon olan Okuyucu, Yayıncı, Kitapçı, Kütüphaneci İlişkileri Okuma Alışkanlığının Yaygınlaştırılmasında Kitle İletişim Organlarının ve Kütüphanelerin Rolü adlı komisyonlar kütüphanecilik ile ilgilidir (Kültür Bakanlığı, 1998). 11. Komisyon raporunda kitap alımı konusunda hemen her iktidar döneminde politik davranılması ve kütüphanecilerin materyal seçim işleminde devre dışı bırakılması, ayrıca kitap seçiminde bölgesel farklılıklara ve kullanıcı gereksinimlerine dikkat edilmemesi en önemli sorunlar olarak gösterilmiştir. (Kültür Bakanlığı, 1998, s.143). Diğer yandan üst düzey yöneticilerin kütüphaneciliği herkesin yapabileceği bir meslek olarak görmeleri sonucu kütüphane kadrolarının meslek bilinci ve bilgisi olmayanlarla doldurulduğu, bunun da kütüphaneci-okur ilişkisini olumsuz yönde

etkilediği belirtilmiştir (Kültür Bakanlığı, 1998, s.145). Ayrıca kitap alımı için yeterli bütçe ayrılması, yayıncıların yayın kataloglarını düzenli olarak yayımlayıp kütüphanelere göndermeleri önerilmiştir.

16 Kasım 2009 tarihinde gerçekleştirilen V. Ulusal Yayın Kongresi Kütüphaneler ve Derleme Sorunları Komisyonu Raporu'ndaki (Türkiye Yayıncılar Birliği, 2011, s.174-175) önerilerden ikisi oldukça önemlidir. İlki Türkiye'deki kütüphane hizmetlerine yönelik bir ulusal kütüphane politikası oluşturulmasıdır. Diğeri ise Türkiye'deki kütüphanelerin işlevlerini düzenleyen çerçeve bir yasa çıkarılması, yürürlükteki mevzuatın gözden geçirilmesidir.

V1. Ulusal Yayın Kongresi 10-11 Mayıs 2018 tarihleri arasında Afyonkarahisar'da gerçekleştirilmiştir. Kongre kapsamında çalışma yürüten Yayıncılık Standartları, Kütüphanecilik ve Derleme Komisyonu raporunda, bilgi ve belge hizmetlerini düzenleyen bir kütüphaneler yasası çıkarılması, tüm düzeydeki kütüphanelerde yönetici ve bilgi hizmetlerinde meslek eğitimi almış kütüphanecilerin istihdam edilmesi, özel kütüphanelerin kurulması ve işletilmesi için devlet desteği sağlanması, kişi ve kurumların kütüphaneciliğe yatırım yapması teşvik edilmesi ve ihtisas kütüphaneleri kurulması önerilmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018, s.16). Okuma Kültürü Komisyonu raporunda ise okuma kültürünün kazandırılması için yaşayan kütüphane anlayışından bahsedilmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018, s.19).

3.2.3. Kültür Şûraları

1.Millî Kültür Şûrası, Kültür Bakanlığı tarafından 23-27 Ekim 1982 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Kütüphane – Dokümantasyon - Arşiv Komisyonu'nun hazırlamış olduğu raporda (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1983, s.64), Türkiye'de bilimsel araştırmaya yönelik çalışmalardaki aksaklıklar ve bilgi birimlerinin yaşadığı sıkıntılar aktarılmıştır. Mevcut bilgi birimlerinin envanter çalışmaları yapmaları, Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu'nun projesinin devam etmesi, Süreli Yayınlar Toplu kataloğunun diğer illerin toplu katalogları da hazırlandıktan sonra Türkiye Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu olarak birleştirilmesi önerilmiştir. Komisyonun kısa vadeli planına göre (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1983, s.67) kütüphanelere ilişkin mevzuat

taranmalı ve bir kütüphane yasası hazırlanmalıdır. Uzun vadeli plana göre ise (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1983, s.68) bütün bilgi birimleri için uygun bir alt yapı oluşturularak ulusal bilgi ağına olanak hazırlanmalıdır.

2.Millî Kültür Şûrası, Kültür Bakanlığı tarafından 5-8 Aralık 1989 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Şûra'nın Sonuç Bildirisinde kütüphanelere yönelik iki noktaya değinilmiştir. Bunlardan ilki Türk toplumunun okuma kültürünün artırılması yönünde çalışmalar yapılması, diğeri ise kütüphanecilik hizmetlerinin standardizasyonun sağlanmasıdır (Kültür Bakanlığı, 1990, 172).

3.Millî Kültür Şûrası Kütüphanecilik ve Yayıncılık Komisyonu Raporu'nda (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017a, s.3) toplumsal gereksinimlere uygun olarak kütüphane, kütüphanecilik ve bilgi toplumuna bağlı bütün kavramların yeni baştan ele alınması ve politikalar oluşturulması gerektiği vurgulanmıştır. Bu kapsamda gelecekte düzenlenecek şûralarda kütüphanecilik için ayrı bir komisyon kurulmasının önerilmiştir.

3.2.4. Kalkınma Planları

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1963-1967) kütüphanelere 'kitaplık' olarak eğitim ve araştırma ana başlığında yer verilmiştir. Kitaplıkların eğitimin ayrılmaz bir parçası olduğu, kitaplıkların eğitim hedeflerine en uygun bir şekilde kurulup yürütülmesine ilişkin tedbirler alınacağı belirtilmiştir. Ayrıca öncelikle iç ve dış temel bilimsel yayımların kolaylıkla erişilebileceği kitaplıklar kurulacağı ifade edilmiştir. Kalkınma planının IV. Bölüm Hizmetler alt bölümünde ise belediyelerin içme suyu, kanalizasyon, kütüphane, çarşı, hamam gibi tesisler ile şehircilik konusundaki çalışmalara yeterince yatırım yapamadığı bildirilmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı, 1963).

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1968-1972) Okuma konusundaki sorunlar sıralanmış ve kitap fiyatlarının yüksekliğine, dağıtım sisteminin sınırlılığına, çocuk yayımlarının niteliksizliğine ve bunların yanı sıra kütüphanelerin yetersizliğine vurgu yapılmıştır. Halk kütüphanelerinden yararlananların sayısında belirli bir artış olsa da kütüphane binalarının nitelik ve nicelik yönünden yetersiz olduğu, özellikle

şehirleşmenin yoğunlaştığı merkezlerde ek kapasite yaratılması gerekliliğinden bahsedilmiştir. Halk eğitimi ile kütüphanecilik faaliyetleri arasında yeterli bir ilişki olmadığı ve kütüphanecilikte orta kademe insangücü sıkıntısı olduğu bildirilmiştir. Çözüm olarak kütüphane binalarının sayı ve nitelik bakımından ihtiyacı karşılayacak seviyeye çıkarılacağı, Halk Eğitimi ile o dönemdeki adıyla Kütüphaneler Genel Müdürlüğü'nün faaliyetleri koordine edilerek evlere ödünç kitap verme servisi ve geçici kitaplıkların sayısının arttırılacağı, ihtiyaç duyulan insangücünün yetiştirilmesi konusunda tedbirler alınacağı, ayrıca iyi tercüme edilmiş ve ucuz sağlanabilecek en az 1.000 eserlik bir temel eserler kütüphanesi gerçekleştirileceği belirtilmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı, 1968, s.189).

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1973-1977), üniversiteler ve diğer kuruluşlardaki ihtisas kitaplıkları arasında işbirliğinin gelişmediği ve kaynak israfına neden olduğu belirtilmektedir (Devlet Planlama Teşkilatı, 1973, s.685). Dokümantasyon hizmetleri ile araştırma ve ihtisas kitaplıkları geliştirileceği ifade edilmiştir. Anameriç'e göre (2008, s.167) üçüncü planda yer alan "Kütüphanecilik, sadece kitap koruma ve isteyene vermek biçimindeki bir hizmet anlayışından kurtarılarak, okumayı özendirici ve yaygınlaştırıcı bir hizmet biçimine dönüştürülecektir" ifadesi ile kütüphanecilik mesleği dolaylı olarak tanımlanmıştır.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1979-1983), çocuk ve halk kitaplıkları ile dermelerindeki kitap sayısında görülen gelişmeye karşın kitaplıkların yurt düzeyinde dengeli bir biçimde yaygınlaştırılmadığı, kitaplıkların daha canlı birer kültürevi durumuna getirilmesi yolunda yetersiz kalındığı ve sağlanacak yayımların seçimi konusunda çağdaş ölçütler saptanamadığı dile getirilmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı, 1979, s.152).

Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989)'nda kütüphaneler Millî Kültür ana başlığı altında yer almıştır. Kütüphanelerin yaygınlaştırılması hedeflenmiş, ucuz kitap üretimi, yayını ve dağıtımı için gereken teşvik tedbirlerinin alınacağı belirtilmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı, 1985, s.148).

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1990-1994) kütüphane hizmetlerinin daha verimli ve ülke çapında dengeli bir şekilde yaygınlaştırılması için yeni tedbirler geliştirileceği, mahalle ve kasaba kütüphanelerinin yaygınlaştırılmasının özendirileceği belirtilmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı, 1990, s.322).

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda, (1996-2000), Bilgi Sağlama ve Kullanma başlığı altında bilgi toplama, işleme, saklama ve kullanıma sunma konusunda kamu ve özel kuruluşlar arasında yeterli işbirliği ve koordinasyonun olmadığı, sağlanan bilgi ve verinin kullanıcılara ulaştırılmasında önemli ölçüde gecikmeler yaşandığı belirtilmiştir. Bilgi toplumu olma yönünde gerekli adımları atmak hedeflenmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı, 1996, s.99).

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (2001-2005) kütüphanelerin sayısal verilerine yer verilmiş, "Ancak, kütüphanelerin çağdaş bir yapıya kavuşturulması yönündeki ihtiyaçlar önemini korumaktadır" denilmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı, 2001, s.97).

2007-2013 dönemini kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda diğer konular ile beraber kültür alanında nitelikli insan gücü ihtiyacının karşılanmasının önemini koruduğu bildirilmiştir (Devlet Planlama Teşkilatı, 2007, s.45). E-devlet uygulamaları kapsamında vatandaş kimlik bilgilerinin tutulduğu bilgi sisteminin halk kütüphanelerinin hizmetlerine yansıtıldığı belirtilmiştir.

Onuncu Kalkınma Planı'nda (2014-2018) (Devlet Planlama Teşkilatı, 2014) halk kütüphanelerinin temel hedeflerinden birisi olması nedeniyle okuma kültürü kavramına atıfta bulunulmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Onbirinci Kalkınma Planı'nda (2019-2023) (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019) okuma kültürünün oluşturulması ve yaygınlaştırılması amacıyla kütüphanecilik hizmetlerinin geliştirileceği, yeni teknolojiler ve yönetim yaklaşımlarından da yararlanarak kütüphanelerin mekânsal ve işlevsel olarak yeniden yapılandırılacağı ve gezici kütüphane sayısının artırılacağı karara bağlanmıştır.

3.2.5. Diğer Sektörel ve Tematik Strateji Belgeleri

Öncelikle sektörel stratejik belge örneği olarak halk kütüphanelerinin bağlı olduğu Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2015-2019 dönemi stratejik planı incelenmiştir. Halk kütüphaneleri öncelikle iç paydaş olarak görülmüş ve paydaş analizlerine dâhil edilmişlerdir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015, s.39). Yapılan SWOT analiz sonucu yaygın bir örgütlenmeye sahip olması, çok sayıda kurumla işbirliği yapma olanağına sahip olması, bilginin bedelsiz olarak hizmete sunulması, bünyesinde bilgi toplumunun oluşturulmasında önemli kurumlardan olan müze ve kütüphaneler olması gibi nitelikler Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın güçlü yönleri arasında gösterilmiştir. Bu niteliklere diğer birimler ile beraber halk kütüphanelerinin de büyük katkısı olduğu açıktır. Diğer yandan sürdürülebilir, etkili ve benimsenmiş kültür ve turizm politikalarının olmaması, finansal kaynakların yeterli olmaması, görev alanına giren konularda bazı durumlarda sektördeki paydaşların gerisinde kalınması, etkili bir insan kaynakları planlamasının yapılamaması gibi zayıf yönlerin halk kütüphanelerini de etkileyeceği açıktır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015, s.61).

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın misyonu “Ülkemizin evrensel kültür, sanat ve turizm değerlerinin sürdürülebilir korunmasını sağlayarak yaşatmak ve tanıtmak, toplumsal bilincin oluşmasında bilgiye erişimi kolaylaştırmak ve ülkemizin dünya turizminden alacağı payı artırmak” olarak ifade edilmektedir. Vizyon ise “Üstün evrensel değerlere sahip kültür mirasımızın, ulusal ve uluslararası sürdürülebilir korunma çabalarını başarı ile yöneten ve ülkemizi turizm alanında dünya liderleri arasında ilk sıralara taşıyan güçlü, saygın ve vazgeçilmez bir kurum olmaktır” (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015, s.64). Halk kütüphaneleri misyon ve vizyonda kendine yer bulabilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2015-2019 dönemi stratejik planında halk kütüphaneleri ile ilgili bir stratejik hedef belirlenmiştir. Stratejik Hedef 2.2'ye göre; toplumda kütüphane kullanımı bilincini geliştirerek, işlevsel okur-yazarlığın yaygınlaştırılması hedeflenmiştir. Hedefe yönelik eylemler ise şunlardır: Yeni kütüphane binası yaptırılması, kütüphanelerin makine-teçhizat ve tefriş ihtiyaçlarının karşılanması, kütüphane binalarının onarım ve restorasyon ihtiyaçlarının karşılanması, kütüphanelere güncel kitap ve kitap dışı materyal koleksiyonları kazandırılması, kütüphanelerinin yeniden yapılandırılması ve Internet erişim hizmeti verilmesi. Ayrıca yatırım

programına alınan ya da yeniden yapılandırma çalışmasına başlanan kütüphane binası sayısı; materyal sayısındaki artış oranı, kullanıcı sayıları; etkinlik sayısı; derlenen eser sayısı ilgili hedefe ulaşıp ulaşılmadığının göstergeleri olarak belirtilmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015, s.69).

Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) 2015-2019 Stratejik Planı (Millî Eğitim Bakanlığı, 2015) halk kütüphaneleri bağlamında incelenmiştir. 2015- 2019 Stratejik Planında “sayısal okuryazarlığın” yaygınlaştığı bir ülke olma hedefine katkı yapacak eğitim sistemi oluşturulmaya çalışıldığı belirtilmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2015, s.iv). Belirlenen kurum standartlarına uygun eğitim ortamlarını tesis etmek, etkin ve verimli bir mali yönetim yapısı oluşturmak stratejik hedef olarak belirlenmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2015, s.56). Bu hedefin performans göstergesi 2014 yılında % 39,2 olan kütüphaneye sahip okul oranının 2019 yılında %50’ye yükseltilmesi olarak belirlenmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2015, s.57). Okul ve kurumların kütüphane, konferans salonu, laboratuvar, spor salonu ve bahçe gibi mekânlarının bu imkânlardan yoksun okullar tarafından kullanılabilmesi sağlanacağı belirtilmiştir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2015, s.59). Diğer yandan MEB 2015-2019 Stratejik Planında hayat boyu öğrenmeden bahsedilmektedir. Halk kütüphanelerinin temel işlevlerinden biri olan hayat boyu öğrenme Millî Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Kurumları Yönetmeliği’ne göre (Millî Eğitim Bakanlığı, 2018); bireysel, toplumsal ve istihdam ile ilgili bir yaklaşımla bireyin bilgi, beceri ve yetkinliklerini geliştirmek amacıyla örgün eğitimin dışında hayatı boyunca katıldığı her türlü öğrenme etkinliklerini ifade etmektedir. Dolayısıyla MEB, hayat boyu öğrenme konusunu halk eğitimi merkezi, olgunlaşma enstitüsünü ve açık öğretim okulları ile ilişkili ele almıştır.

Tematik bir stratejik plan olan 2014-2018 dönemi Ulusal Hayat Boyu Öğrenme Stratejisi Belgesi halk kütüphaneleri bağlamında incelenmiştir. Strateji belgesinde Türkiye’de ‘Öğrenme Kültürü’nün güçlü olmadığını ve bireylerin öğrenme sonucunda elde edebilecekleri faydaları yeterince farkında olmadıkları” belirtilmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2014, s.7). Hayat boyu öğrenme hizmeti sunan kuruluşlar arasında güçlü bir koordinasyonun olmamasının hizmetlerin etkinliğini ve yaygınlığını engellediği belirtilmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2014, s.15). Buna yönelik eylem

planında Hayat Boyu Öğrenmenin Koordinasyonu Sağlanacağı ifade edilmiştir. Hayat boyu öğrenmenin sunumunda önemli olan diğer bir unsurun öğrenme faaliyetlerinin gerçekleştirildiği ortamların kullanılabilirliği ve kalitesi olduğu ifade edilmiştir. “Okullar Hayat Olsun” projesi kapsamında 81 ilde hayat boyu öğrenme faaliyetlerinin etkinliğini ve verimliliğini artırmak, herkese öğrenme fırsatı sunmak için, eğitim kurumlarının fiziki ortamlarının öğrenme faaliyetlerinde kullanılabilmesini sağlamak üzere çalışmalar yürütüldüğü belirtilmiştir. Bu sayede kamu kaynaklarının daha etkin kullanımı amaçlanmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı, 2014, s.17). Buna yönelik eylem planında eğitim kurumlarının fiziki mekânları halkın kullanımına açılacağı bildirilmiştir. Sayısal yetkinlikten yoksun bir bireyin kamu hizmetlerine erişimde dezavantajlı durumda olacağı, yetişkinlerin bilgi teknolojisinde yeni beceriler edinmeye teşvik edilmesi, dünyanın çeşitli yerlerindeki insanlarla aynı anda yeni bilgilere hızlı ve kolay erişimlerini sağlayacak, kişisel gelişim ve sosyal uyumu artıracığı belirtilmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı, 2014, s.7). Buna yönelik eylem planında yetişkinlerin yenilikçilik ve bilişim teknolojileri gibi alanlarda bilgi ve becerilerini artırmaları teşvik edileceği belirtilmektedir.

Ulusal Genişbant Stratejisi ve Eylem Planı 2017–2020 halk kütüphanelerinin enformasyon altyapısı bağlamında incelenmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile kütüphane hizmetleri alanında çeşitli çalışmalar yapıldığı belirtilmiş ancak ayrıntı verilmemiştir (Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2017, s.77). İnternet kullanım oranlarının çeşitli nedenlerden dolayı düşük olduğu bölgelerde yerel yönetimlerin belirleyeceği yoğunluğun yüksek olduğu meydan, park, kültür merkezi, müze ve diğer noktalarda ücretsiz kablosuz İnternet erişim noktaları kurulması planlandığı bildirilmiş ancak kütüphanelerden bahsedilmemiştir (Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2017, s.30).

2016-2019 Ulusal e-Devlet Strateji Belgesi’nde e-devlet farkındalığının oluşturulması ve artırılması için bireylerin bilgi ve iletişim teknolojileri ve e-devlet okuryazarlığının artırılmasının önemi belirtilmektedir. Sayısal uçurumun azaltılmasında halk kütüphanelerinin kuşkusuz katkısı olacaktır. Oysa İnternet Erişiminin Yaygınlaştırılması ve Yerel Yönetimlerde Kamu Bilişim Merkezlerinin Kurulması

eylem planlarında yer almasına rağmen halk kütüphanelerinden bahsedilmemiştir (Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı, 2016, s.46).

Kitabın halk kütüphanelerinin temel hizmet unsuru olmasından ve telif hakları konusunun halk kütüphanelerinde gittikçe gündeme gelmeye başlaması nedeniyle Ulusal Fikri Haklar Strateji Belgesi incelenmiştir (Türk Patent Enstitüsü, 2014). Strateji içeriğinde kütüphane bahsi geçmemektedir. Ancak ilgili mevzuatın iyileştirilmesi önerilmektedir.

Son olarak Türkiye'nin Sanayi Devrimi Dijital Türkiye Yol Haritası çalışması (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2018), Sayısal dönüşüm bağlamında incelenmiştir. İmalat sanayinin sayısal dönüşüm sürecinde yapay zekâ, otonom robotlar, büyük veri ve ileri analitik, bulut bilişim, artırılmış ve sanal gerçeklik, nesnelerin Interneti, eklemeli imalat, yeni nesil akıllı sensor teknolojileri ve siber güvenlik gibi teknolojiler öncü teknolojiler olarak görülmektedir (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2018, s.14). Yol haritasının ilk iki yılı kısa vadede gerçekleştirilecek eylemlerden ve ülkemiz imalat sanayinin Sayısal dönüşümüne ivme kazandıracak somut adımlardan oluşmaktadır. Yol haritasının orta vadeli (3-5 yıl) vizyonu, başta odak sektörlerde ve seçili teknolojilerde olmak üzere ülkemizin sayısallaşma konusundaki açığını kapatması olarak belirlenmiştir. Uzun vadede (6-10 yıl) ise sayısallaşma sürecinde belirli sektör ve teknolojilerde bölgesel veya küresel lider olmak amaçlanmaktadır (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2018, s.17). İmalat sanayinin sayısal dönüşümü yol haritası insan, teknoloji, altyapı, tedarikçiler, kullanıcılar ve yönetim olmak üzere altı bileşenden oluşmaktadır (Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2018, s.121).

3.3.TÜRKİYE'DE ULUSAL HALK KÜTÜPHANESİ STRATEJİLERİ

Türkiye'de devletin halk kütüphanelerine karşı bakışını anlamak için, halk kütüphanesi politikası tarihine yakından bakmak gereklidir. Böylece devletin halk kütüphanelerine ilişkin ulusal düzeyde stratejilerinin olup olmadığı sorusuna yanıt verecek bulgulara erişilebilir.

3.3.1. 1923-1960 Dönemi

Türkiye’de 1869 yılında çıkarılan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile kütüphanecilik hizmeti bir kamu görevi olarak görülmüş, o tarihten sonra kütüphanecilik alanında planlama Türk kütüphaneciliğinin ilgi çeken sorunlarından biri haline gelmiştir (Soysal, 1998, s.66). Yine Soysal’a göre (1998, s.67) Cumhuriyet döneminde ilk defa Hamit Zübeyr Koşay’ın üzerinde durduğu saptamalar, çok sınırlı ve deneme sayılabilecek girişimlerdir.

Kütüphane sorununa bir plan uyarınca çözüm arama gereğini vurgulayan diğer bir kişi ise Nahid Sırrı (Örik)’dir. Nahid Sırrı (1939, ss.371-373) bütün eski yazma eserlerin Ankara ve İstanbul’da bulunan iki kütüphanede toplanarak koruma altına alınmasını önermiştir. Yine bu kütüphanelere Türkiye’de matbaacılığın ortaya çıkışından yeni harflerin kabulüne kadar, basılmış bütün kitap, gazete ve dergilerin de bulunmasının gerekliliğine işaret etmiştir. Nahid Sırrı, yükseköğrenim kurumları bulunmayan şehirlerdeki kütüphaneler için; nüfusları 5 bin ile 40 bin arasındaki yerlerde 10 kişiye bir kitap, kasabalarda ise 5 kişiye bir kitap olacak biçimde derme standardı önermiştir. Bütün kütüphanelerde bulunması gereken kitapların Maarif Vekilliği tarafından seçilmesini böylece kütüphane dermelerinin gelişigüzel genişlemesinin engellenmiş olacağını belirtmiştir. Ayrıca yeni nesil kütüphanecilerin Avrupa kütüphanelerinde staja gönderilmeleri gerektiğini vurgulamıştır. Bütün kütüphanecilik çalışmalarının ise beş yıllık bir plana göre gerçekleştirilmesini önermiştir.

Kütüphanelere yapılacak düzenlemelerin işlevsellik kazanması için 22 Mart 1926 tarihinde Kütüphaneler Talimatnamesi yayımlanmıştır (Şenalp, 1991, s.514). Alp (2003, s.40) Cumhuriyetin kuruluşunu takip eden ilk yıllarda kütüphaneler için bir mevzuat hazırlanmış olmasının devletin kütüphanelere verdiği önemin bir göstergesi olduğunu belirtmektedir.

Maarif Vekâleti Merkez Teşkilâtı Ve Vazifeleri Hakkında Kanun’da (1933) Kütüphaneler Müdürlüğüne, Türkiye’deki bütün kütüphanelerin bir düzen içerisinde işletilmesi, buradaki materyallerin korunması ve halkın yararına sunulması,

kütüphanelerin zenginleştirilmesi ve ilerlemesi konularında gerekli tedbirleri alma görevi verilmiştir.

Türkiye’de derlemenin yasal bir zemine oturtulması ancak Cumhuriyet döneminde gerçekleşebilmiştir. Derleme Kanunu hazırlanması konusunda ilk girişim, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Müdürü Fehmi Edhem Karatay tarafından gerçekleştirilmiştir. Karatay, 1924 yılında “bibliyografya” konusunda incelemelerde bulunmak üzere Fransa’ya gönderilmiş, 1925 yılında yurda dönünce, Fransız Derleme Yasası’nı Türkçe’ye çevirmiştir. Çeviri, Matbuat Derleme Kanunu Tasarısı olarak 1926 yılında dönemin Maarif Vekâleti Hars Müdürü Dr. Hamit Zübeyr Koşay’a göndermiştir (Malclès, Lheritier ve Acaroğlu, 2003, s. 220). Ancak bu girişim ilgili makamlarda karşılık görmemiştir. Bir derleme kanunu oluşturulması, 1934 Atatürk’ün emriyle tekrar gündeme gelmiştir (Gökman, 1952, s. 112).

1952 yılında ise Karayalçın bir ulusal kütüphanecilik planına olan gereksinimden bahsetmiştir. Karayalçın’a göre (1952, s.22) her devletin bir kütüphanecilik politikası ve gerçeklere uygun bir ulusal kütüphanecilik planı olmalıdır. Aksi halde para ve zamanda israf edilecek ve mevcut araçlardan gerektiğini yararlanılamayacaktır. O halde Millî Eğitim Bakanlığı, üniversiteler, bilimsel dernekler ve diğer ilgili makamların temsil edileceği bir kongrede Türk kütüphaneciliği ile Türk bibliografyacılığı detaylı bir biçimde ele alınmalıdır. Ulusal kütüphanecilik ve Türk bibliografyaları planları ancak böyle bir kongre sonucunda oluşturulabilir. Soysal (1998, s.71) Karayalçın’ın önce sorunun niteliğini saptadığını, sonra da çözüm yöntemi olarak ulusal bir plan ve yöntemi somutlaştırma bakımından kongre etkinliği önerdiğini aktarmaktadır. Soysal’a göre (1998, s.71) bu yeni bakış açısı kuşkusuz, Türkiye için nasıl bir kütüphane hizmeti planlaması gerektiği sorusuna bütünüyle karşılık getirmemekle birlikte Türk kütüphaneciliği için planlamanın ilk kez sistemli bir biçimde ortaya konulmaya başlanması açısından önemlidir.

3.3.2. Mevzuat Çalışmaları

1953 yılında ilk defa yayımlanan Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği ile 16 yaşına kadar olan çocuklar için il ve ilçe merkezlerinde çocuk kütüphanelerinin açılması gerekli

görülmüştür. Çocuk kütüphanelerinin okulu tamamlayıcı bir eğitim kurumu olduğu, kitap dışında göze ve kulağa hitap eden çeşitli eğitim etkinliklerine de yer verileceği, henüz ilkokula başlamamış küçük çocuklar için masal saatleri gibi etkinlikler yapılacağı bildirilmektedir (Millî Eğitim Vekâleti, 1953).

Millî Eğitim Bakanlığı 1953 yılında Halk İare Servisi Yönetmeliği yayımlanmış, bu yönetmelik daha sonra 1959 ve 1965 yıllarında ise revize edilmiştir. Yönetmeliğin birinci maddesine göre yönetmeliğin amacı halkın düşünce ve yaşama düzeyinin geliştirilmesidir. Ancak ikinci maddeye göre yazma eserler, Arapça, Farsça ve eski harfli basılı Türkçe kitaplar, danışma kaynakları, piyasada mevcudu tükenmiş kitaplar, bilimsel ve sanatsal araştırmalar için kullanılacak eserler, okuyucular tarafından sık sık aranan kitaplar ve fiyatı yatırılan depozitonun üstünde olan kitaplar ödünç verilmemektedir. Bu durumda yönetmeliğin amaç belirten birinci maddesi ile ödünç verilemeyecek kitapların ile ilgili ikinci maddesi çeliştiği belirtilmektedir (Keseroğlu, 1989, s.154) .

1965 yılında yayımlanan Kütüphaneler Arası Basma Kitapları Ödünç Verme Yönetmeliği'ne göre basma kitapların kütüphaneler arası ödünç verilmesi konusunda düzenin sağlanması ve karışıklıkların önlenmesi amaçlanmıştır (Millî Eğitim Bakanlığı, 1965). Ancak yönetmelikte hedeflenen toplu katalog gerçekleştirilmemiştir (Keseroğlu, 1989, s.155).

Halk kütüphanelerine yönelik olarak özellikle 1980 sonrası çeşitli yönetmelikler hazırlanmıştır¹. Yılmaz (2005b, s.312) geçmişte yayımlanmış yönetmelikleri incelediği bir çalışmada, yönetmeliklerin yönerge niteliğine yakın olduğunu; gereğinden fazla ayrıntılı olduğunu; güncelliklerini büyük ölçüde yitirdiklerini ve askeri dönem

1 Kütüphaneler Genel Müdürlüğü Uzman Personel Yönetmeliği (03.05.1979 tarihli ve 16626 sayılı Resmi Gazete), Halk Kütüphaneleri Görev ve Çalışma Yönetmeliği (21.09.1981 tarihli ve 17465 sayılı Resmi Gazete), Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayın Yönetmeliği (19.12.1981 tarihli ve 17549 sayılı Resmi Gazete), Kütüphaneler Arası Basma Kitapları Ödünç Verme Yönetmeliği (21.09.1981 tarihli ve 17465 sayılı Resmi Gazete), Kütüphanelerde Eğitici ve Kültürel Faaliyetler Yönetmeliği (21.09.1981 tarihli ve 17465 sayılı Resmi Gazete), Kütüphane Haftası Kutlama Yönetmeliği (06.03.1982 tarihli ve 17625 sayılı Resmi Gazete), Halk ve Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği (19.08.1982 tarihli ve 17789 sayılı Resmi Gazete), Kültür Bakanlığı Yayın Yönetmeliği (31 Ağustos 1993 tarihli ve 21684 sayılı Resmi Gazete), Kütüphaneler Genel Müdürlüğü ve Millî Kütüphane Başkanlığı Yönetici Personel Atama Yönetmeliği (20/4/1999 tarihli ve 23672 sayılı Resmi Gazete).

anlayışını yansıttıklarını ortaya koymuştur. Ayrıca Türkiye’de halk kütüphanesi hizmetlerine ilişkin 2012 öncesinde yürürlükte olan yönetmeliklerin yasalara bağlı uygulamaların kolaylaştırılması değil, doğrudan uygulamaların yasal dayanağa kavuşturulması ve uygulamalara kılavuzluk etmesi işlevini yüklediğini belirtmiştir.

Halk Kütüphaneleriyle ilgili olan yürürlükteki yönetmelikler şunlardır: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayın Seçme Yönetmeliği (18.06.2005 tarihli ve 25849 sayılı Resmi Gazete), Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği (11.01.2012 tarihli ve 28170 sayılı Resmi Gazete) ve Çoğaltılmış Fikir ve Sanat Eserlerini Derleme Yönetmeliği (18.08.2012 tarihli ve 28388 sayılı Resmi Gazete). Bunların arasında Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2012a) Türkiye’de halk kütüphaneciliği hizmetlerinin dayandığı temel mevzuattır. Ayrıca Kütüphane Hizmet Esasları (KHE) başlıklı bir genelge hazırlanmıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2012b). Genelge tezimiz için iki açıdan önemlidir. İlki halk kütüphanelerinde gerçekleşen tüm süreçlere ilişkin bir rehber kaynak durumundadır. İkinci olarak ise Genelge’de yer alan Kütüphane Yerel Hizmet Stratejisi konusudur. Genelge’ye göre “her kütüphane hizmet niteliğini yükseltmek ve kullanıcı hizmetlerini çeşitlendirmek, kullanıcının bilgiye zamanında, doğru ve gereksinim duyulan biçimiyle erişmesi amacıyla, halkın sosyo-kültürel ve ekonomik durumu, eğitim seviyesi, sivil toplum örgütleri ile diğer kurum ve kuruluşlar ve yöreye özgü diğer toplumsal dinamikler gözetilerek yazılı bir Kütüphane Yerel Hizmet Stratejisi oluşturmakla yükümlüdür”. Genelge’nin ilgili maddesinin incelenmesinden Kütüphane Yerel Hizmet Stratejisi kavramının ayrıntılı yıllık faaliyet planı yerine kullanıldığı, kütüphane hizmetlerinin çeşitli alanlarda iyileştirme veya yenilikler önermesi beklendiği görülmektedir.

3.3.3. Kütüphane Raporları

Türkiye’de ulusal bir bilgi politikası amacını destekleyen ilk çalışmalar kütüphanelere ilişkin hazırlanmış raporlardır. Türkiye’deki eğitim politikalarının ve kütüphanelerin durumuna ilişkin olarak Amerikalı eğitimci John Dewey davet edilmiş ve 1924 yılında Millî Eğitim Bakanlığı’na çalışmalarının sonuçlarını bildiren Türkiye Maarifi Hakkında Rapor (Dewey, 1939) başlıklı bir rapor sunmuştur.

1925 yılında Hamit Zübeyr Koşay “Kütüphanelere Dair” başlıklı bir rapor (Koşay, 1960) yayımlamıştır. Canata’ya göre (2012, s.77) kütüphanecilik eğitimi konusunda bir Türk aydını tarafından yayımlanmış ilk rapor olduğu için ayrıca öneme sahiptir.

Amerika Birleşik Devletleri Kütüphane Özel Müşaviri Dr. Lawrence S. Thompson tarafından hazırlanan bir rapor 1952 yılında Millî Eğitim Bakanlığına sunulmuştur. Raporda (Thompson, 1952) Ankara’da Millî Kütüphane ve İstanbul’da yazma ve nadir eserler kütüphaneleri için bir merkezi bina inşa edilmesini ve iki büyük Türk üniversitesinden birinde veya her ikisinde birer kütüphane okulu kurulmasını önermiştir. Ayrıca kütüphaneler arasında işbirliği sağlanmasını, eğitim ve öğretim için kişilerin yurt dışına gönderilmesini önermiştir. Üniversite kütüphanelerinin yönetiminin iyileştirilmesini, yazmalar toplu kataloğu hazırlanmasını ve yazma eserler için mikrofilm programı geliştirilmesini; Kütüphaneler Müdürlüğü Makamının geliştirilmesini, kütüphaneleri geliştirmek için her türlü gayretin gösterilmesini ve gezici kütüphane olarak inşa edilmiş otomobiller satın alınarak hizmete konulmasını da önermiştir.

1952 yılında, dönemin Türk Kütüphaneciler Derneği Asbaşkanı olan hukukçu Yaşar Karayalçın tarafından Türkiye kütüphaneciliği üzerine bir çalışma gerçekleştirilmiş ve rapor Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi tarafından yayımlanmıştır. Çalışmasında Türkiye’deki kütüphane türlerini ayrı ayrı ele alan Karayalçın’a göre (1952, s.5) “Millî bir kütüphanecilik plânını veya programını yapabilmek için her şeyden evvel Türkiye’de halen mevcut kütüphanelerin durumu ve meseleleri hakkında esaslı bir bilgiye sahip olmak gerekir”. Ancak buna rağmen Türkiye’de kütüphanecilik alanındaki ilk sorun, o günkü mevcut durumu ve ortak sorunları ortaya koyan çalışmaların henüz yapılmamış olmasıdır. Raporda Türkiye’deki kütüphaneler hakkında istatistiki veriler paylaşılmış ve geçmiş yıllara göre kıyaslamalar yapılmıştır.

Yukarıdaki bölümlerde de belirtildiği üzere 1925-1960 yılları arasında Türk kütüphaneciliğinde somut bir planlama anlayışı görülmemektedir. Gözlenen gelişmeler sistemsiz ve dağınıktır. Dolayısıyla planlama kavramı kütüphaneler alanında 1961 Kütüphaneler Komitesi Raporu ile somutlaşmıştır (Yılmaz, 2004, s.326). Kütüphaneler Komitesi’nce gerçekleştirilen çalışma planlı dönemde kütüphanecilik için yapılan ilk

çalışma (Canata, 2012, s.81) olup, kütüphanelere ilişkin sorunların bütünlük içinde ve ilk kez kütüphaneciler eliyle biçimlendirilip çözüm yolları saptanmasına olanak sağlayan bir ortamda yapılmıştır (Soysal, 1998, s.72). Kütüphaneler Komitesi 31 Ocak-17 Mart 1961 tarihleri arasında 35 toplantı yaparak Türkiye kütüphanelerinin 10 yıllık programını hazırlamıştır. Ayrıca Ankara ve Konya’da iki pilot bölge seçilmesi ve alınacak sonuçlara göre hazırlanan geliştirme programının yurdun diğer bölgelerinde uygulanması kararlaştırılmıştır (Millî Eğitim Bakanlığı, 1961, ss.6-8). Kütüphaneler Komitesi’nin çalışmasında kütüphane türlerine, kütüphaneler arası işbirliğine ve personele ilişkin raporların yanı sıra mevzuat önerileri de yer almıştır. Millî Kütüphane, Umumi Kütüphaneler, Halk Kütüphaneleri, İlk ve Orta Öğretim Kütüphaneleri, Yüksek Okul Kütüphaneleri, Kütüphaneler Arası İşbirliği, Personel Yetiştirme başlıklarına raporlar hazırlanmıştır (Millî Eğitim Bakanlığı, 1961). Ayrıca Kütüphaneler Kanunu, Millî Kütüphane Kanuna Tadil Tasarısı, Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği ve Fikir ve Sanat Eserlerini Derleme Kanunu Tasarısı önerileri de sunulmuştur. Konumuz açısından önemli olan halk kütüphaneleri raporunda; halk kütüphanelerinin 15 bölge halk kütüphanesi ve il halk kütüphanesi olarak teşkilatlanması önerilmektedir. Bölge Halk kütüphaneleri Teknik Hizmetler ve Okuyucu Hizmetleri olarak iki ayrı müdür yardımcılığından oluşacaktır. Bölge Halk Kütüphanesi Müdürü olarak yüksek öğrenimini kütüphanecilik alanında yapmış ya da başka bir alanda yüksek öğrenim alsa bile kütüphanecilik deneyimi olanlardan atanacaktır. İl halk kütüphaneleri de benzer biçimde Teknik Hizmetler ve Okuyucu Hizmetleri olarak iki ayrı birimden oluşacaktır. 25.000 nüfus için ayrı bir şube açılacaktır. Çalışmanın gerçekleştirildiği dönemde köylerde bulunan 4000 civarı halk okuma odasının halk kütüphaneleri ile işbirliği yapmaları sağlanacaktır. Halk kütüphaneleri açık raf sistemine geçecektir. Halk kütüphanelerine birer motorlu araç sağlanarak gezici kütüphane hizmetleri verilecektir (Millî Eğitim Bakanlığı, 1961, s.22-29).

3.3.4. Kütüphanelerde Yasal Düzenlemeler ve Standartlaşma Komite Toplantıları-1988

Halk kütüphanelerinde standartlaşma konusu ilk defa Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü tarafından 23-25 Şubat 1988 tarihlerinde Ankara’da gerçekleştirilen “Kütüphanelerde Yasal Düzenlemeler ve Standartlaşma”

konulu komiteler toplantısı ile ele alınmıştır. Kanun taslakları konusunda 2, standartlaşma konusunda 5 alt komite oluşturulmuş ve sonuçlar kamuoyuyla bir kitap (Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, 1988) bastırılarak paylaşılmıştır.

Komiteler aracılığı ile halk kütüphaneleri ve kütüphaneler arası işbirliği kanunu taslakları ile koleksiyon, personel, tefriş/donatım, basılı malzeme, bina ve bütçe standartları çalışılmıştır (Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, 1988). Çalışmanın, beş farklı konuda standart oluşturulması ve iki kanun tasarısı hazırlanması dışında başka yararlarının da olduğu ifade edilmiştir. Kütüphaneler ile ilgili strateji geliştirirken dikkat edilmesi gereken noktalar belirtilmiştir. Bu bağlamda kütüphane hizmetinin bir devlet fonksiyonu olduğu aynı zamanda da uluslararası platformlarda ülkenin konumunu etkileyen önemli bir temel hizmet alanı olduğu vurgulanmıştır. Kütüphane hizmetlerinin bütüncül bir yaklaşımla ele alınması gerektiği, kütüphaneler arasında işbirliğinin zorunlu olduğu belirtilmiştir. Kütüphane hizmetinin gerçekleşmesinde değişik uzmanlık alanlarının katkıları olduğu ve gerçekçi bir planlama için bu katkıların sağlanması gerektiği hatırlatılmış ve paydaş görüşlerinin önemi vurgulanmıştır (Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, 1988, s.101-102).

3.3.5. Kütüphane Kanununun Gerekliliği ve Yasa Çalışmaları

Türkiye’de halk kütüphaneleri politikasına ilişkin en önemli sorunlardan birisinin, bu konudaki yasal yapının yönetmelik düzeyinde tutulmasından kaynaklandığı ifade edilmektedir (Yılmaz, 2009, s.136). Çelik (2001, s.2-5) ise Türkiye’de kütüphanecilik mevzuatında ciddi eksiklikler olduğunu, mevcut mevzuatın önemli kısmının, bilgi hizmetlerini destekleyici değil engelleyici yönde işlevi olduğunu belirtmiştir. Dönemin Kültür ve Turizm Bakanına sunulan bir raporda (Yılmaz, 2014, s.650), Türkiye’nin çağdaş bir halk kütüphanesi politikası oluşturmak zorunda olduğuna, yasası olmayan halk kütüphanelerinin çağdaş işlevlerini yerine getiremeyeceğine ve bu politika hazırlama sürecinin son derece profesyonelce gerçekleştirilmesi gerektiğine değinilmektedir. Sefercioğlu (1999, s.27), kütüphanecilik mevzuatı konusunda alınacak önlemleri mevzuatın envanteri çıkartmak, hizmetleri olumsuz olarak etkileyen hükümleri belirleyerek bunları temizlemek ve yönlendirici mevzuat oluşturmak olarak sıralamıştır. Benzer biçimde Alpay Aslan (2009, ss.191-191) ise halk kütüphaneleri

yasası çıkarılmasını, paydaşların söz sahibi olmalarının sağlanmasını; İngiltere’de var olan Müzeler, Kütüphaneler ve Arşivler Kurulu (MLA) benzeri bir Kültür Kurumları Kurulu oluşturulmasını önermektedir. Kütüphane yasasına ilişkin bir diğer öneri de Yılmaz ve Akman’dan (2005, s.10) gelmiştir. Halk kütüphaneleri yasası ile gerekli yönetmelik ve yönergeler çıkarılması, çıkarılacak yasa ve yönetmeliklerde halk kütüphanesinin bina, derme, bütçe ve personel ögesine ilişkin bağlayıcı hükümler yer alması önerilmiştir.

1961 yılında hazırlanan Kütüphaneler Kanunu önerisi Kütüphaneler Komitesi Raporu (Millî Eğitim Bakanlığı, 1961, s.30-36) içerisinde yer almaktadır. Yalnızca Kütüphaneler Genel Müdürlüğüne bağlı kütüphaneleri kapsamaktadır. Kütüphanelerin tanımı yapılmış, amaçları belirlenmiş, yönetim biçimleri, personel yetiştirme, personelle ilgili diğer hükümler belirtilmiştir. Öneriye göre halk kütüphaneleri bölge, il ve ilçe halk kütüphaneleri biçiminde teşkilatlandırılacaktır (Millî Eğitim Bakanlığı, 1961, s.30-36). Halk kütüphanelerinin bir ağ içinde örgütlenmesini öngören tasarı hayata geçirilememiştir.

Doğrudan halk kütüphaneleri ile ilgili olmasa da yine planlı dönemde gündeme gelmiş olması ve bir kütüphane kanunu tasarısı olması nedeniyle Üniversite ve İhtisas Kütüphaneleri ile Üniversite Kütüphaneciliği Hakkında Kanun Projesine çalışmamızda kısaca yer verilmiştir. Üniversite ve İhtisas Kütüphaneleri ile Üniversite Kütüphaneciliği Hakkında Kanun Projesi (Karayalçın, 1964) 1964-1968 yılları arasında hazırlanmış ancak yasalaşma olanağı bulamamıştır. Üniversite kütüphanelerinin amacı ve işlevi belirtilmiş, Fakülte kütüphaneleri ihtisas kütüphaneleri olarak değerlendirilmiştir. Projeye göre her ihtisas kütüphanesi bir kütüphane kurulunun sorumluluğu altında kurulacak ve çalışacaktır. Bir üniversite içindeki fakülte ve varsa enstitü, bölüm, okul kütüphaneleri arasındaki işbirliği ve işbölümü Üniversite Kütüphaneleri Kurulu tarafından sağlanacaktır (Karayalçın, 1964, ss.-18-19).

1973-1975 arasında Başbakanlık Kültür Müsteşarlığının girişimleri sonucu, bir uzmanlar grubu tarafından Kütüphane Kanunu tasarısı hazırlanmıştır. Kültür Bakanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığına bağlı kütüphaneleri kapsamaktadır. Ayrıca tasarıda parasal

kaynaklar, personel, yönetim ve örgütlenme, hizmetlere ilişkin hükümler de yer almıştır (Çapar, 1981, s.26).

1988 yılında Kültür Bakanlığınca düzenlenen Kütüphanelerde Yasal Düzenlemeler ve Standartlaşma Komiteleri toplantıları sonucu, Halk Kütüphaneleri Kanunu Komitesi bir tasarı önermiştir (Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, 1988, ss.20-24). Hayata geçirilemeyen bu tasarıya göre; halk kütüphanelerinin kuruluş, çalışma ve işleyişi ile yurt çapında dağılım esaslarını belirlemek amacıyla, her il merkezinde bir il halk kütüphanesi, her ilçe ile büyükşehir sisteminin uygulandığı yerlerdeki her belediye bölgesinde bir ilçe halk kütüphanesi müdürlüğü kurulması önerilmektedir.

Bilgi ve Belge Hizmetleri Kanun Tasarısı 2000 yılında Türk Kütüphaneciler Derneği ile UNESCO Türkiye Millî Komisyonu işbirliğinde hazırlanmış ve Kültür Bakanlığı'na sunulmuştur (Türk Kütüphaneciler Derneği, 2000, s.84). Altı maddeden oluşan taslak bilgi ve belge hizmetleri sunan kurum ve kuruluşların tanımı ile bu kuruluşlarda çalışanların niteliklerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Kütüphane, dokümantasyon-enformasyon merkezi ve arşivlerin yönetici kadrolarına kütüphaneci, dokümantalist, arşivist ve konu uzmanı tanımına uyan personelden ilgili yasalarda uygun olanlar atanacağı belirtilmektedir. Ancak taslak diğer Bakanlıklardan ve Devlet Personel Başkanlığından olumlu görüş alamamıştır (Öcal, 2010, ss.304).

2005 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'nün kendi bünyesinde, halk kütüphanelerinin kuruluş, işleyiş, yetki ve standartları konusunda bir kanun taslağı çalışması yürütülmüştür. Çalışmanın dikkat çeken yanı ise belediyeler ve il özel idarelerinin kendilerine bağlı halk kütüphanelerinin hizmetlerinin düzenlenmesi ve yürütülmesinden sorumlu olmasıdır. Çalışmanın halk kütüphanelerinin yerel yönetimlere devrinin gündeme geldiği bir dönemde hazırlandığı anlaşılmaktadır.

2012 yılında Halk Kütüphaneleri Kanunu hazırlanması konusu yeniden gündeme gelmiş, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü bünyesinde yeni bir Halk Kütüphanesi Kanunu Tasarısı Taslağı oluşturulmuştur. Taslak 9-12 Mayıs 2012 tarihleri arasında Bodrum'da gerçekleştirilen 2. Halk Kütüphaneciliği

Sempozyumu kapsamında, çalıştay programına alınmıştır (Atınç ve Karadeniz, 2012, s.301). Çalıştayda katılımcıların görüşüne sunulmuş ve katılımcılardan olumlu geribildirim alınmıştır. Halk kütüphanelerinin il düzeyinde yönetiminden il halk kütüphanesi müdürlüklerinin sorumlu olması ise yeni bir yaklaşımdır. Ayrıca il ve ilçe halk kütüphanesi müdürlükleri dışındaki kütüphanelerin, bir kütüphane müdürlüğüne bağlı olarak hizmet vermesinin zorunlu tutulması, herhangi bir müdürlüğe bağlı olmadan memurluk biçiminde hizmet veren ve örgüt yapısında yeri muğlak olan kütüphanelerin dağınık yapısının ortadan kaldırılmasına yönelik değerlendirilmektedir. Ancak taslağın öneriler doğrultusunda tamamlanması ve yasa tasarısına dönüşebilmesi için herhangi bir girişim başlatılamamıştır.

Yukarıda sayılanların dışında Türk Kütüphaneciler Derneği 1973, 1975 ve 1978 yıllarında kütüphaneciliğin yasal bir statüye kavuşturulması için birçok çalışma yürütmüştür. Ancak bunlardan hiçbir zaman olumlu sonuç elde edilememiştir (Toplu, 2009, s.727). Ayrıca 2012 yılında Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü bünyesinde bir “Meslek Kanunu” hazırlıklarına başlanmış ancak proje hayata geçirilememiştir.

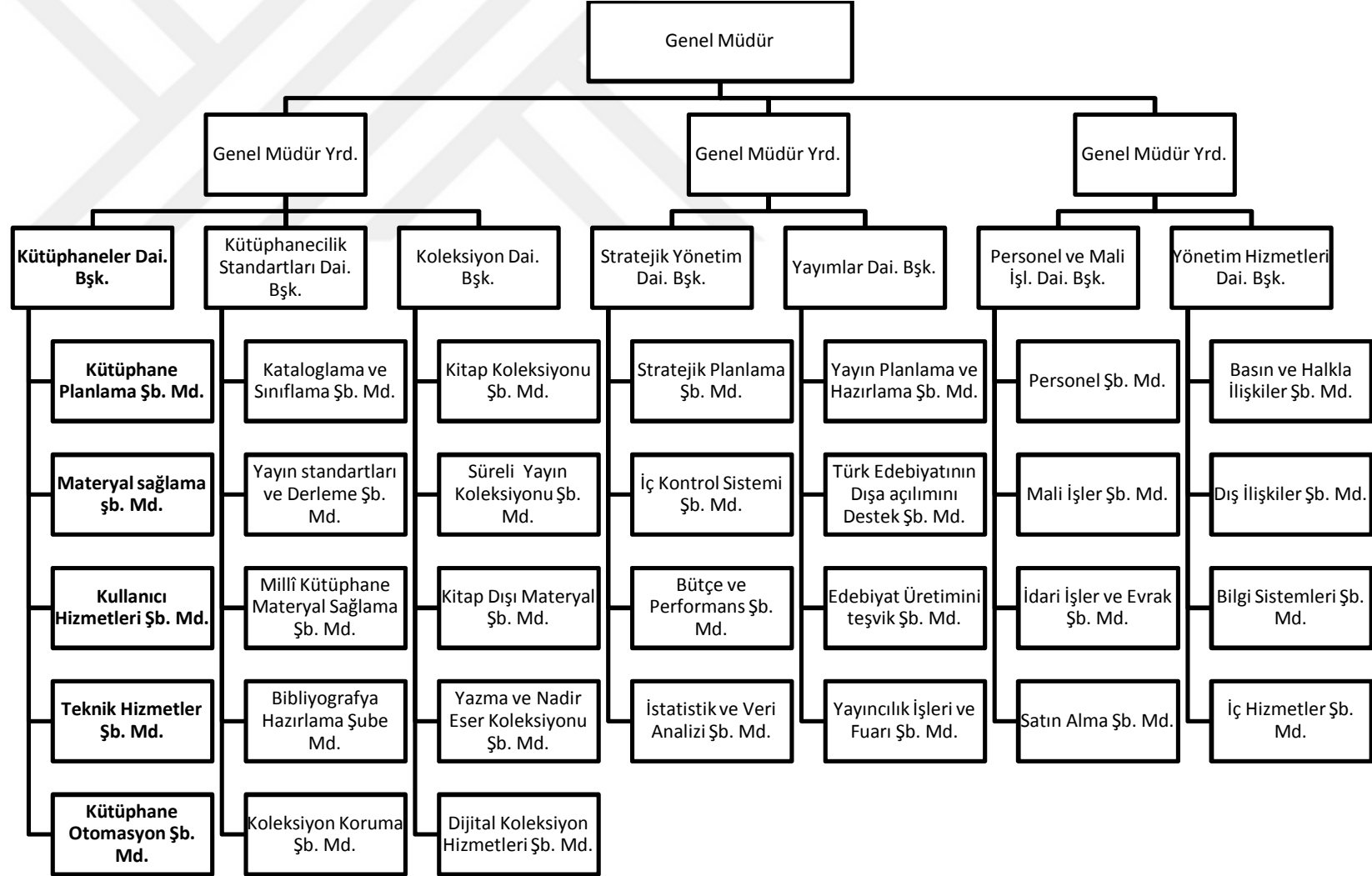
Dolayısıyla Türkiye’deki kütüphane hizmetlerinin genel anlamda yasal güvence altına alınabilmesi için halk kütüphanesi kanununun daha etkili olacağı düşünülmektedir.

3.4.TÜRKİYE’DE HALK KÜTÜPHANESİ SİSTEMİ

3.4.1. Halk Kütüphanelerinin İdari Yapısı ve İstatistikler

Türkiye’de halk kütüphanesi sistemi Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı kütüphanelerden oluşmaktadır. Dolayısıyla Türkiye’de halk kütüphaneleri birer kamu kurumu olup merkezi sisteme göre yönetilmektedirler. Halk kütüphanelerinin yerel yönetimlere devri, Türkiye’de son yıllarda çokça tartışılan konulardan biridir. Türkiye’de halk kütüphanesi hizmetlerinin yerel nitelikli hizmetler olduğu ancak bu hizmetlerin yerel yönetimlere devri için uygun şartların oluşmamış olması nedeniyle alanda yapılacak ilgili düzenlemeler için zamanın henüz erken olduğu belirtilmektedir

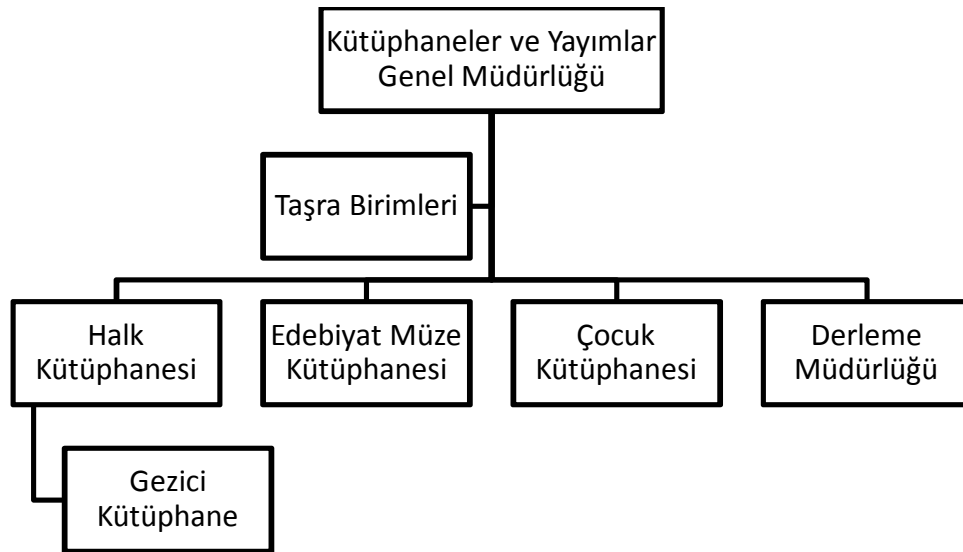
(Açıkgöz, 2012, s.1). 1.No.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 282 maddesine göre (Cumhurbaşkanlığı, 2018a), Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ana hizmet birimlerinden olan Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'nün (KYGM) en temel görevi vatandaşların kütüphanelerden yararlanması için gerekli tedbirleri almak ve uygulamak, yeni kütüphaneler kurulmasını teklif etmek ve bunların idare ve ihtisas işlerini düzenlemek ve yürütmek olarak belirtilmektedir. 703 sayılı KHK'nın 107. Maddesi ile (Cumhurbaşkanlığı, 2018b) 23.3.1950 tarihli ve 5632 sayılı Millî Kütüphane Kuruluşu Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmış, aynı KHK'nin Geçici Madde1/3'ün g bendine göre Millî Kütüphane Başkanlığı kadrosu sona ermiş, Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'nün görev yetkileri arasında Millî Kütüphane ile ilgili görevler de sayılmıştır. Dolayısıyla Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, Millî Kütüphane'yi de kapsamıştır. Böylece daha önce üç genel müdür yardımcılığı, dört daire başkanlığı ile onyediyedi şube müdürlüğünden oluşan KYGM, üç genel müdür yardımcılığı, yedi daire başkanlığı ile otuzbir şube müdürlüğünden oluşan bir birim haline gelmiştir. Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'nde doğrudan halk kütüphanesi hizmetleri ile ilgili olarak, Kütüphane Planlama, Materyal Sağlama, Okuyucu Hizmetleri ve Teknik Hizmetler Şubelerinden oluşan sadece bir daire başkanlığı bulunmaktadır. Diğer bir deyişle Türkiye'de halk kütüphanesi hizmetlerinin bir daire başkanlığı düzeyinde yürütüldüğü söylenebilir (Bkz. Şekil 4).

Şekil 4. Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Merkez Teşkilatı Yapısı
(Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, 2019b)

Diğer yandan halk kütüphaneleri, şube, ihtisas ve gezici kütüphaneler ile beraber il ve ilçelerde teşkilatlanmış durumda olup, bunlar Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'nün taşra teşkilatı olarak yer almaktadırlar (Şekil 5). İllerde Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın taşra teşkilatı olarak İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri kurulmuştur. Dolayısıyla birer taşra teşkilatı olan halk kütüphaneleri Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'ne Valilikler bünyesindeki İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri aracılığı ile bağlıdırlar.

Türkiye'de halk kütüphanelerinde 278 Müdürlük vardır. Bunların 81'i İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğü, 194'ü İlçe Halk Kütüphanesi Müdürlüğü, ikisi Cebeci ve Or-An Sevgi Yılı kütüphaneleri olmak üzere Halk Kütüphanesi Müdürlüğü ve biri de Beyazıt Devlet Kütüphanesi Müdürlüğü'dür. Ayrıca bir Derleme Müdürlüğü de Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğüne bağlı olarak hizmet vermektedir. Kimi il ve ilçe halk kütüphanesi bünyesinde şube kütüphaneleri ile bağımsız çocuk kütüphaneleri hizmet vermektedir. Var olan Edebiyat Müze Kütüphaneleri ise buldukları bölgedeki il halk kütüphanelerine bağlı ihtisas kütüphanesi olarak kurulmuşlardır. Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı toplam kütüphane sayısı 1.162 olup ayrıca 53 gezici kütüphane aracı ile hizmet götürülmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019, s.88).

Şekil 5. Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatı Yapısı
(Kaynak: Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, 2018a)

Ayrıca kullanıcı sayısı 25.091.232, kayıtlı üye sayısı 2.201.039, ödünç verilen materyal sayısı 10.443.581'dir (Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, 2018b). Halk kütüphanelerinde 3338 personel görev yapmakta olup, bunların sadece %17,6'sı (n=588) kütüphanecidir (Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, 2018c). 2017 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığına toplam 3.459.754.000.-TL. ödenek tahsis edilmiş olup bu miktar 634.176.488.900 TL olan genel bütçenin sadece %0,55'ine denk gelmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017b, s.35). Kültür ve Turizm Bakanlığı bütçesinden Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'ne ayrılan pay ise yine 2017 yılında 313.485.000.-TL olup, bu da Bakanlık bütçesinin %9'una denk gelmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2017b, s.35).

3.4.2. Türkiye'de Halk Kütüphanesi Hizmetleri

Türkiye'de sunulan halk kütüphanesi hizmetlerinin neler olduğu, halk kütüphanesi sistemini değerlendirebilmemize katkı sağlayacaktır. Kütüphane Hizmet Esasları Genelgesi'ne göre (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2012b) Türkiye'de halk kütüphanelerinde materyal seçimi yayın inceleme komisyonları tarafından gerçekleştirilmektedir. Kütüphane materyali Dewey Onlu Sınıflama Sistemi'ne göre sınıflandırılmakta, Anglo Amerikan Kataloglama Kuralları-2'ye göre kataloglanmaktadır. Açık raf sistemi uygulanmaktadır. Kütüphane dermesinin güncel tutulması amacıyla derleme yoluyla sağlanan nüshalar hariç her yıl ayıklanması gerekmektedir.

Kütüphane üyeliği ücretsiz olup, üyelik başvurusu için sadece T.C kimlik numarasını gösterir belge yeterlidir. Yazma ve nadir eserler, danışma kaynakları, kullanıcılar tarafından sıklıkla aranan materyaller ile süreli yayınların son sayıları ve edebiyat müze Kütüphanesi materyali hariç, kütüphane materyali ücretsiz olarak ödünç verilmektedir. Materyalin ödünç alınan kütüphaneye iadesi esas olmakla beraber, eğer kullanıcı çeşitli nedenlerle, materyalin ödünç alındığı ilden farklı bir ilde bulunuyorsa, materyali o anda bulunduğu ildeki il halk kütüphanesine iade edebilmektedir. Hastane, cezaevi, huzurevi, kamp vb. özel toplulukların bulunduğu yerlere ve kuruluşlara belli aralıklarla geçici derme hizmeti götürülebilir. Ayrıca hizmet götürülecek yerin; nüfusu, kültürel, sosyal ve ulaşım durumu incelenerek uygun bölgelere gezici araçlarla kütüphane hizmeti götürülmektedir.

Kütüphane binaları, engelli kullanıcıların kütüphane hizmetlerinden tam olarak yararlanmalarını sağlayacak şekilde tasarlanır. Çocuk ve gençlik kütüphaneleri veya bölümleri; 0-14 yaş aralığındaki çocuklar ile 15-18 yaş aralığındaki gençlere, bunun dışında özel gereksinimi olan gruplara, ebeveynlere ve diğer aile üyelerine, bakıcılara ve alanda çalışan yetişkinlere hizmet verir. İnternet erişim hizmeti ücretsizdir. Her kütüphanenin bir web sayfası bulunur ve bu sayfa güncel tutulur.

Kütüphaneler, hizmet verdiği toplumla iyi ilişkiler kurmak, olumlu etkileşim sağlamak ve bunun sürekliliğini sağlamak amacıyla halkla ilişkiler çalışması gerçekleştirir. Ayrıca her kütüphane, Kütüphane Haftası'nı kutlamak amacıyla geniş bir katılıma ve zengin bir içeriğe sahip etkinlikler düzenlemek zorundadır. Ayrıca kütüphane haftaları kültürel etkinlikler planlanır.

Özellikle yerel kültür mirasını korumak, kullanıma sunmak ve hizmet verilen bölgenin yerel belleğini oluşturmak amaçlarıyla il halk kütüphanelerinde kent arşivi oluşturulur. Mesai saatleri arasında hizmet veren halk kütüphanelerinin çalışma sürelerinin uzatılması için girişimlerde bulunulmakta; 30 kütüphane 7/24; 46 kütüphane 08:30-22:00 saatleri arasında; 17 kütüphane 08:30-20:30 saatleri arasında ve 26 kütüphane ise 08:30-19:30 saatleri arasında hizmet verilmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019, s.97).

Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'nün web sayfasında yer alan etkinlik ve proje duyurularının incelenmesinden (Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, 2018d) Kültür Bakanlığı ile Turizm Bakanlıklarının birleştirildiği 2003 yılından itibaren 15 yıllık süreçte Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü tarafından 41 etkinlik ve girişimde bulunulduğu görülmektedir (Tablo 4).

Tablo 4. KYGM'nin 2003-2018 Yılları Arasında Gerçekleştirdiği Faaliyetler

<i>Adı</i>	<i>Tarihi</i>	<i>Uygulanması</i>
Halk Kütüphanesi Kanunu Tasarısı	2005	Planlama aşamasında kaldı
İstanbul Kitap Kent Projesi	2006	Planlama aşamasında kaldı
İnternet Erişim Merkezleri	2006	Uygulandı
"Kütüphaneler için" Kampanyası	2006	Uygulandı
MİLAS Kütüphane Otomasyon Sistemi	2006	Uygulandı
Eve Bağımlılar İçin "Evlere Kitap Kampanyası"	2006	Uygulandı
E-KİTAP" Projesi	2006	Uygulandı
Görme Özürlü Vatandaşlarımız İçin CD Çalar	2006	Uygulandı
İstanbul Kütüphanesi Toplantısı	2007	Planlama aşamasında kaldı
Entegre E- kütüphane Sistemi	2007	Uygulandı
Halk Kütüphanelerimizde Kablosuz İnternet Erişim Hizmeti	2008	Uygulandı
Benim Kütüphanem Projesi	2008	Uygulandı
Kütüphanelerde Sanat Köşesi	2008	Uygulandı
Türkiye Okuyor Projesi	2008	Uygulandı
Halk Kütüphanesi Kanunu Tasarısı	2012	Planlama aşamasında kaldı
Kadın Dostu Kütüphaneler	2010	Uygulandı
Kitap, Okuma Sevgisi ve Kütüphane Konulu Afiş Yarışması	2010	Uygulandı
Sıra Dışı Okurlar Belgeselleri	2010	Uygulandı
Türkiye Okuma Kültürü Haritası Araştırması	2011	Uygulandı
RFID Sistemi	2011	Uygulandı
INDICATE Projesi	2012	Uygulandı
Halk Kütüphaneleri Bölge Seminerleri	2012	Uygulandı
Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği değişikliği	2012	Uygulandı
Kütüphane Hizmet Esasları Genelgesi	2012	Uygulandı
Halk Kütüphanesi Kanunu Tasarısı	2012	Planlama aşamasında kaldı
2.Halk Kütüphaneciliği Sempozyumu	2012	Uygulandı
Kütüphanelerde Inovasyon Kültürünün Geliştirilmesi	2012	Planlama aşamasında kaldı
KOHA Otomasyon Sistemine Geçiş	2012	Uygulandı
Bilgiye Erişimde Engelli Değilsiniz (BİLED) Projesi	2012	Uygulandı
3. Halk Kütüphaneciliği Sempozyumu	2013	Uygulandı
RICHES Projesi	2013	Uygulandı
"Kütüphan-e Türkiye" Projesi	2013	Uygulandı
1.Uluslararası Çocuk Kütüphaneleri Sempozyumu	2018	Uygulandı
Benim Kütüphanem Mobil Uygulaması	2018	Uygulandı
Nobel Edebiyat Ödüllü Yazarlar Köşesi	2018	Uygulandı
Görme Engelli Okurlara Her Kitap Artık Sesli Kitap	2018	Planlanıyor
Halk Kütüphanelerinde Ücretsiz Sinema Filmi Gösterim	2018	Planlanıyor
Kütüphanede Yaz Programı KÜYAP'18	2018	Uygulandı
Kütüphanem Cepte	2018	Uygulandı
e-Devlet Portalı Entegrasyonue-	2018	Uygulandı
Kitap Veri Tabanı Aboneliği	2018	Uygulandı

Bu etkinliklerin önemli bir kısmı (n=33) hayata geçirilebilmiştir. Bir kısmı ise (n=8) planlama aşamasında kalmıştır.

3.4.3. Türkiye’de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinin Niteliği

Son dönemde halk kütüphanelerine ilişkin hazırlanan üç önemli rapor bulunmaktadır. Bunlardan ilki 2009 yılında Prof. Dr. Bülent Yılmaz tarafından hazırlanıp, dönemin Kültür ve Turizm Bakanı’na sunulan rapordur (Yılmaz, 2014). Raporda halk kütüphaneleriyle ilgili sorunlar ele alınmıştır. Ulusal bir halk kütüphanesi politikasının eksik olduğu, halk kütüphanelerinin yerel yönetimlere devri ve halk kütüphanecilerinin teknik hizmetlere geçişi ile ilgili değerlendirmeler yapılmıştır

Diğer bir önemli rapor Hacettepe Teknokent – Teknoloji Transfer Merkezi ve Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü’nün ortaklığı ile Cumhurbaşkanlığı’nın himayelerinde yürütülen ve Bill ve Melinda Gates Vakfı Küresel Kütüphaneler Girişimi tarafından desteklenen “Kütüphan-e Türkiye” Projesi ihtiyaç analizi çalışmaları kapsamında hazırlanmıştır (Kütüphan-e Türkiye, 2014a). Rapor kapsamında Türkiye’de halk kütüphaneleri ile ilgili bilgiler “Türkiye’de halk kütüphanelerinin tarihçesi”, “Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü”, “Türkiye’de halk kütüphanelerinin rolü ve yapılan çalışmalar” ve “Türkiye’de halk kütüphanelerinin mevcut durumu” başlıkları altında ele alınmış, çalışma kapsamında ulaşılan bazı saptamalara yer verilmiştir.

Bu alandaki son rapor ise 2014 yılında Türk Kütüphaneciler Derneği tarafından hazırlanıp Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğüne sunulmuştur (Türk Kütüphaneciler Derneği, 2014). Raporda sorunlar, kütüphane personel politikaları, hizmet içi eğitim, kütüphanelerin teşkilat yapısı, kütüphane binaları, halk kütüphanelerinin yerel yönetimlere devri, kütüphane web sayfaları, kütüphane dermesi, kütüphanelere ayrılan bütçe, KYGM ile bağlı halk kütüphaneleri arasındaki iletişim, KYGM ile Türk Kütüphaneciler Derneği arasındaki iletişim olmak üzere 10 başlık altında, ayrıntılı bir biçimde dile getirilmiştir.

4.BÖLÜM

BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

4.1.ULUSAL HALK KÜTÜPHANESİ STRATEJİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

4.1.1. Dünyadaki Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejilerinin Değerlendirilmesi

Araştırmada onbir ülkenin ulusal halk kütüphanesi stratejisi belgesine ulaşılmış ve bu strateji belgeleri analiz edilmiştir. Öncelikle kullanılan yaklaşımlar açısından değerlendirildiğinde, Finlandiya, Norveç, İngiltere ve Galler tarafından hazırlanan ulusal halk kütüphanesi strateji belgelerinin stratejik plan formatından çok, rapor formatında hazırlandığı görülmüştür. İrlanda, Kuzey İrlanda, İskoçya, Çek Cumhuriyeti, Avustralya, Yeni Zelanda ve Güney Kore tarafından hazırlanan ulusal halk kütüphanesi strateji belgeleri ise stratejik amaçlar ve hedefler ile bunlara ulaşmak için gerekli olan etkinlikleri içeren eylem planları ve göstergelerden oluşmaktadır. Dolayısıyla bu ülkelerin yayımladıkları belgelerin stratejik plan yaklaşımına daha uygun olduğu söylenebilir.

İkinci olarak ulusal halk kütüphanesi strateji belgelerinin içerik analizleri yapılmıştır. Bölüm başlıkları, belgelerin içeriğine ilişkin güçlü ipuçları sunmaktadır. Bu nedenle strateji belgesinde yer alan ana başlıklar, alt başlıklar ve üçüncü seviye başlıklar ile içerikler incelenmiş ve listelenmiştir. Elde edilen konu başlıkları daha sonra, ortak kategoriler altında birleştirilmiştir. Bir kez ifade edilen konular ise tabloya dâhil edilmemiştir. Böylece 32 farklı kategoride 118 tekil bildirim ulaşılmıştır. Son olarak hangi kategorideki içeriğe hangi ülkenin kendi stratejik belgesinde yer verildiği tespit edilmiş ve Tablo 5 oluşturulmuştur.

Tablo 5. Ulusal Halk Kütüphanesi Strateji Belgelerinin İçerik Analizi

<i>Kategoriler</i>	<i>Ülkeler</i>	<i>Kategori sıklığı (n)</i>
Eğitim ve öğretim bağlamı	İn, İr, Ga, Kİ, İs, Çe, Av, YZ, GK	9
Toplumsal bağlam	Fi, No, İn, Ga, İs, Kİ, Av, YZ, GK,	9
Çevrimiçi bilgi hizmetleri ve sayısal içerik	No, İn, İr, Ga, Çe, YZ,	6
İnsan kaynakları	Fi, İr, Ga, Kİ, Çe, YZ	6
Sosyal ve ekonomik refaha katkı	Kİ, İs, Av, YZ, GK	5
Bilgi okuryazarlığı	Fi, No, İr, Ga, YZ	5
Misyon ve Vizyon	İn, İr, Kİ, İs, Çe	5
SWOT analiz	Fi, İn, İs, Çe	4
Kamu hizmet bağlamı	Fi, İr, İs, YZ	4
Teknolojik bağlam	İr, Ga, Kİ, YZ	4
Yatırım ve bütçe	No, Ga, Kİ, YZ	4
Yerel içerik ve hizmetler	İn, Ga, Av, YZ	4
Yaratıcı merkez olarak kütüphane	İs, Çe, GK, Av	4
Tanıtım ve pazarlama	İn, Ga, Çe, YZ	4
Enformasyon altyapısı	No, Çe, YZ	3
Güvenli ve adil erişim	Fi, Av, Yz	3
İşbirliği	İn, Av, YZ	3
Kullanıcı hizmetleri	No, YZ, GK	3
Kullanıcı merkezlilik	Fi, Kİ, YZ	3
Kütüphane hizmetlerini geliştirme	İn, Ga, Kİ	3
Kütüphane mevzuatı	Fi, No, GK	3
Kütüphaneler arası işbirliği	No, YZ, GK	3
Merkezi yönetimin görevleri	Fi, No, YZ	3
Bilgi toplumu bağlamı	Çe, YZ	2
Bilimsel araştırma kurumu	İr, Çe	2
Derme geliştirme	İn, Çe	2
Kültür ve toplum	İr, GK	2
Kütüphane gereksinimi	İr, Ga	2
Kütüphane sistemleri	No, YZ	2
Millî kütüphanelerin rolü	No, GK	2
Strateji gereksinimi	İr, İs	2
Stratejinin sevk ve idaresi	İr, İs	2

Tablo 5'e göre, dünyada ulusal halk kütüphanesi stratejisi belgelerinin içeriklerinde belirli kavramların ön plana çıktığı görülmektedir. En dikkat çeken konu kütüphanelerin "eğitim ve öğretim bağlamı"nda ele alınmasıdır (n=9). Bu kapsamda strateji belgelerinde eğitim eğilimleri, öğrenme organizasyonları, öğrenme beceri ve girişimlerinden bahsedilmektedir. Eğitim, öğrenim ve araştırma için bilgi hizmetlerinin güçlendirilmesi konularına vurgu yapılmaktadır. Halk kütüphaneleri ile öğrenme arasındaki ilişki olduğu, erken yaşta öğrenmeyi desteklemenin okul öncesi ve okul çağındaki çocukları ve orta öğretimdeki öğrencileri desteklemek için halk kütüphanelerinin görevi olduğu belirtilmektedir. Kütüphaneler, okuma, yazma, konuşma bağlamında ele alınmış, kütüphanelerin okumaya katkısının altı çizilmiştir. Halk kütüphaneleri geleneksel okuryazarlığı ve okuma sevgisini destekleyerek bireylerin okuma, yazma ve hatta konuşma becerilerine katkı sağlamaktadır. Halk

kütüphaneleri aracılığı ile bireylerin yaşam becerilerini desteklemek, yaşam boyu öğrenmeyi, araştırmayı ve yenilikçiliği etkinleştirmek amaçlanmıştır.

İncelenen belgelerde “toplumsal bağlam” olarak kategorileştirdiğimiz konulara ilişkin önemli bilgilere yer verildiği görülmüştür (n=9). Kütüphanelerin toplumsal pozisyonu belirtilmiş, demografik etmenlerin ve toplumsal değişimlerin halk kütüphanelerine etkileri ifade edilmiştir. Ağlaşmış bir toplumdan bahsedilmektedir. Strateji belgelerinde halk kütüphanelerinin topluma ve sivil değerlere katkılarına yer verilmiştir. Halkın mutluluğunu bilgi ile sağlamak, mutlu bir yaşam ve gelecek için kütüphanelerin gerekliliği vurgulanmıştır. Halk kütüphaneleri vatandaşlık bağlamında ele alınmıştır. Halk kütüphanelerinin herkes için kaynak ve mekân sağlayarak toplumsal ve sivil katılımı, demokrasiyi ve ifade özgürlüğünü, sosyal içermeyi, vatandaşlar arasında eşitliği güçlendirmeyi azaltmayı sağlayabileceği vurgulanmıştır. Özellikle toplumda bilgiye ve bilgi teknolojilerine erişim olanaklarına sahip olanlarla olmayanların arasında oluşan sayısal uçurumun köprülenmesine yardımcı olmakta, dolayısıyla sayısal içermeyi de sağlamaktadır. Ayrıca sayısal vatandaşlık teriminin strateji belgelerinde yer aldığı görülmektedir. .

“Çevrimiçi bilgi hizmetleri ve sayısal içerik” kategorisi ulusal halk kütüphanesi stratejilerinde sıklıkla işlenmiş bir konudur (n=6). Strateji belgelerinde sanal kütüphanelerden bahsedilmiş, ulusal çapta çevrimiçi bilgi hizmetleri sunma, çevrimiçi öğrenme ortamları yaratma ve çevrimiçi toplulukları kütüphane bünyesinde barındırma işlevleri vurgulanmıştır. Kaliteli sayısal dermeler için sayısal içerik oluşturmanın önemi aktarılmıştır. Halk kütüphanelerinde sayısal içerik geliştirmek üzere alınacak tedbirlerden bahsedilmiştir. Kütüphanelere elektronik kitaplar satın alınması önemli bir içerik sağlama yöntemidir. Bunun dışında özellikle ulusal kütüphanelerden ve diğer kurumlardan içerik elde etmek, içerik keşif sistemleri oluşturmak ya da çevrimiçi topluluklara kütüphane sunucularında evsahipliği yapmak önemli içerik sağlama yaklaşımları olarak gösterilmiştir. İçeriği keşif, içerik oluşturma, iyileştirme ve yeniden kullanma süreçlerinden bahsedilmiştir. Ayrıca devlet hizmetlerine elektronik erişim kütüphanelerin görevlerinden sayılmıştır.

Halk kütüphanelerinde “insan kaynakları”, işgücü ve istihdam konuları ele alınmıştır (n=6). Halk kütüphanelerinde görev alacak personelin niteliği, personelin eğitimi, ücretlendirme gibi konular strateji belgelerinde yer almaktadır.

Dikkat çeken bir diğer konu da halk kütüphanelerinin “toplumun sosyal ve ekonomik refahına katkı” sağlayan bir kurum olarak ele alınmış olmasıdır (n=5). Strateji belgelerinde sürdürülebilir bir geleceğe katkıda bulunmak kapsamında halk kütüphanelerine ekonomik bağlamda yer verilmiş, kütüphanelerin ekonomik refahı destekleyen bir kurum olduğu ileri sürülmüştür. “Bilgi okuryazarlığı” öne çıkan konulardandır (n=5). Gelişen teknolojiler ışığında kullanıcıların sayısal okuryazarlığını destekleyecek, onların sayısal becerilerini güçlendirecek etkinlikler ile çevrimiçi öğrenme platformları oluşturmak gibi girişimler halk kütüphanelerinin verebileceği hizmetlerden sayılmıştır. Bu kapsamda bilgi okuryazarlığı sistemlerinin kurulması ve yetişkinlerin bilgi okuryazarlığı becerilerinin desteklenmesi, sayısal katılım ve yeterlilik programı strateji belgelerine dâhil olmuştur. Analiz edilen belge stratejik plan çalışması olduğu için “misyon ve vizyon” ile (n=5), “SWOT analiz”e (n=4) ilişkin veriler paylaşılmıştır. Kütüphanelerin güçlü yönleri, karşılaşılan kısıtlama ve zorluklar gelecekteki potansiyeli ve fırsatlar ele alınmıştır. Kütüphanelerin geleceğine ilişkin tahminler yoğun olarak ele alınmıştır. Halk kütüphaneleri hem temel bir “kamu hizmeti” olarak hem de mükemmel bir kamu hizmeti olarak ifade edilmektedir (n=4). Halk kütüphanelerinin “teknolojik bağlam”da değerlendirildiği strateji belgeleri de bulunmaktadır (n=4). Kütüphanelerin Internet erişim merkezleri olması, mobil cihazlara ve yeni teknolojilere uyumlu olması, teknolojinin verimli ve etkili kullanımının sağlanması gerektiği ifade edilmiştir. Bir diğer önemli içerik “yatırım ve bütçe” konusundadır (n=4). Kütüphanelerin nasıl finanse edileceği, merkezi yönetim tarafından sağlanan bütçeler dışında kimi ülkeler projelerden elde edilen fonları da bütçeye dâhil etmiştir. Kütüphanelere yatırım yapmanın ülkeye getirisi konusunda geniş çaplı açıklamalar yapılmıştır. Yerel topluluklara uygun “yerel hizmetler” sunmanın önemli olduğu, yerel hizmetlere elektronik erişim sağlanması gerektiği belirtilmektedir (n=4). Yerel kültür mirasının derlenmesinin halk kütüphanelerinin sorumluluklarından biri olduğu belirtilmiştir. Kütüphanelerin “yaratıcı merkezler” olduğu ifade edilmektedir (n=4). Yaratıcı toplulukları teşvik etmek ve bilgi ekosistemi ile yaratıcı yetkinliğin güçlendirilmesi önerilmektedir. Üzerinde durulan konulardan biri de “halk kütüphanelerinin ülke çapında tanıtımı ve hizmetlerin pazarlanması”dır (n=4).

Toplumun dikkatini kütüphaneye çekmek, merkezi ve yerel yönetimle tarafından daha fazla tanınmak, sosyal medyanın etkisi ve halkla ilişkiler çalışmalarında kullanımı sıklıkla bahsedilen konulardandır.

Belgelerde ultra hızlı ve genişbantın gerekliliğinden de bahsedilmektedir. Gerek kütüphanelerde “enformasyon altyapısının geliştirilmesi” gerekse ülke çapında ortak enformasyon altyapısı oluşturulmasının önemi vurgulanmaktadır (n=3). Halk kütüphaneleri, bünyelerinde bulunan ya da ağlar aracılığıyla başka kaynaklardan erişilebilen bilgi, fikir ve sanat eserlerine ve kültürel kaynaklara “güvenli ve adil erişim” olanağı sunmaktadırlar (n=3). Özellikle ulusal çapta halk kütüphanesi standartlarının belirlenmesi, kütüphaneler arası ödünç verme, kütüphane kaynakları için bağ, paylaşım ve kooperatif sistemi oluşturmak, bibliyografik veriler, ulusal otorite kaydı, kütüphane sistemlerinin oluşturulması, ulusal çapta ortak bir enformasyon altyapısı ve kütüphane ağları oluşturmak gibi konular kütüphaneler arası “işbirliği” çabalarını gerektirmektedir (n=3). Ayrıca yine strateji belgelerinde yayıncılarla ve iş dünyasıyla işbirliğine de değinilmektedir (n=3). Hizmet tasarımında kullanıcı merkezli olmak vurgulanmıştır (n=3). “Kullanıcı hizmetleri”ne ayrıca önem atfedilmiştir (n=3). Özel bilgi hizmetleri, yaşam döngüsüne göre özelleştirilmiş kütüphane hizmetleri ya da standart baskıyı okuyamayan kişilere uygun içerik sağlamak gibi hizmetler öne çıkarılmıştır. Ayrıca “kütüphane hizmetlerini geliştirme” (n=3) anlamında hizmet standartlarını yükseltmeye ve yüksek kalitede hizmetler sunmaya odaklanılmıştır. Strateji belgelerinde kütüphane politikalarının gelişimi ele alınırken mevcut “kütüphane mevzuatı”ndan bahsedilmekte (n=3), stratejilerin ilgili yasalar ile uyumlu olduğu ifade edilmektedir. Halk kütüphanelerinin gelişimi için çaba göstermenin sadece kütüphanelerin kendisine verilen bir sorumluk olmadığı anlaşılmaktadır. Bazı strateji belgelerinde “merkezi yönetimin rol ve sorumlukları” (n=3) ile yerel yönetimlerin rol ve sorumlukları açıkça belirtilmiştir. İncelenen strateji belgelerinde çoğunlukla merkezi yönetim ulusal çapta politikalarından sorumluyken kütüphanelerin bu politikalar doğrultusunda işletilmesi yerel yönetimlerin sorumluluğundadır. Ancak birçok ülkede halk kütüphanesi politikalarının uygulanması ve izlenmesinden ulusal kütüphanelere de sorumluluk verilmiştir.

“Bilgi toplumu bağlamı”nda kütüphanelerin konumu ve kütüphanelerin değişen doğası stratejilerde kendine yer bulabilmiştir (n=2). Kültür ve topluma ilişkin içerikte (n=2)

kültürel açıdan güçlü bir ülke olmanın avantajlarının fark edilmesinin önemi vurgulanmıştır. Kütüphanelerin kültürü desteklediği belirtilmiştir. Toplumun gereksinimlerinin karşılanmasında kütüphanelerin rolü aktarılmıştır (n=2). Kütüphanelerin araştırma ve yenilik alanlarındaki işlevleri nedeniyle “bilimsel araştırma kurumları” olarak değerlendirilmiştir (n=2). Kütüphane koleksiyonlarının ve bilgi kaynaklarını geliştirilmesi kaliteli bir “dermenin önemi” vurgulanmıştır (n=2). “Kütüphane yönetimi ve keşif sistemleri” (n=2) ile “Millî kütüphanelerin rolü” (n=2) aktarılmıştır. Strateji belgelerinde doğal olarak “Ulusal halk kütüphanesi stratejisine ilişkin gereksinimin” gerekçelerine de yer verilmiş (n=2), “sevk ve idare”nin nasıl yapılacağı anlatılmıştır (n=2).

4.1.2. Türkiye’de Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi, Politikaları ve Sistemlerinin Değerlendirilmesi

Türkiye’de bilgi toplumuna dâhil olabilme çabalarının 1993 yılından sonra başladığı anlaşılmaktadır. Ancak gerçekleştirilen plan ve programlarda halk kütüphaneleri konusunun çok az yer aldığı görülmektedir. Türkiye’de halk kütüphanelerinin teknolojik altyapılarının güçlendirilmesinin yanı sıra bireylerin bilgi, bilgisayar ve İnternet okuryazarlığı seviyelerinin yükseltilmesi için tek tek bazı kütüphaneler için ya da belirli bölgelerdeki kütüphanelere yönelik çeşitli projeler yürütülmüş ancak projeler ülke çapında yaygınlaştırılamamıştır.

1926 Kütüphaneler Talimatnamesi’nin, belirtilen dönemde kütüphanelere yönelik hazırlanmış çok önemli bir mevzuat olduğu anlaşılmaktadır. Kütüphanelerdeki iş ve işlemlerin tanımlandığı talimatname ile kütüphaneler arasında belirli bir hizmet standardının oluşması sağlanmıştır. Ayrıca aynı yıl bağımsız olarak Kütüphaneler Şube Müdürlüğü’nün kurulmuş olması kütüphanelerin geliştiğini ve bu bağlamda idari anlamda da güçlendirilmek istendiği biçiminde yorumlanabilir. Cumhuriyetin ilk yıllarında gerçekleştirilen devrimlerin hayata geçirilmesinde, devletin halk kütüphanelerinin toplumsal rolünden yararlandığı, bu rolün Türkiye’de oldukça ön plana çıktığı söylenebilir. Harf devriminin aynı zamanda kütüphanelerin yapı, işlev ve niteliğini değişime zorladığı, kütüphanelerin özellikle kataloglama gibi alanlarda alfabe değişimine ayak uydurmaya çalıştığı anlaşılmaktadır. Kuruluş hazırlıklarına 1946 yılında başlanan Millî Kütüphane’nin, kuruluş kanununun 1950 yılında çıkartılabilmesi

gecikmiş bir girişim olsa da Türkiye’de kütüphanecilik açısından son derece önemli bir gelişme olarak yorumlanabilir.

İlk üç yayın kongresinde kütüphanelerin rolünün yeterince tartışılmadığı anlaşılmaktadır. IV. Ulusal Yayın Kongresi ise bir açıdan diğerlerinden ayrılmaktadır. 11. Komisyon raporunda sansür tartışılmış, kütüphanecilerin materyal seçiminde sorumluluk almaları istenmiştir. Kütüphane idarecilerinin meslek dışından atanmasının olumsuzlukları dile getirilmiştir. Kütüphanelere personel alımında kütüphanecilere öncelik verilmesi, hizmet içi eğitimler düzenlenmesi önerilmiştir. Ancak önerilerin ne denli dikkate alındığına dair bir veri bulunmamaktadır. V. Ulusal Yayın Kongresi kapsamında Kütüphaneler ve Derleme Sorunları Komisyonu Raporu, içeriğinde yer alan stratejik niteliğe sahip öneriler açısından araştırma konumuz ile yakından ilişkilidir. Raporda yer verilen görüşler Türkiye kütüphane politikasının temel noktalarını ortaya koymaktadır. Rapor ulusal bir kütüphane politikasından bahsedilmiş olması açısından önemlidir. Ayrıca Türkiye’deki kütüphanelere ilişkin bir yasa çıkarılması gerektiği ve yürürlükteki mevzuatın yeniden gözden geçirilmesi gerektiği önerilmiştir. Ayrıca bu dönemde yerel yönetimlere devir konusunun gündeme geldiği anlaşılmakta ve buna ilişkin öneriler de sunulmaktadır. VI. Ulusal Yayın Kongresi kapsamındaki bilgi ve belge hizmetlerine yönelik bir yasa çıkarılmasının önerilmiş olması Türkiye halk kütüphanesi stratejisi bağlamında önemli bir bulgudur. Çünkü Türkiye’de 2018 yılı itibariyle, halk kütüphanesi politikalarında eksikliklerin var olduğu tezi, ulusal yayın kongresi raporu gibi ulusal bir politika metninde kendine yer bulabilmiştir. Yine kütüphanelerde meslek eğitimi almış bilgi ve belge yönetimi uzmanların yönetici ve kütüphaneci olarak istihdam edilmesi önerilmiştir. Bu da kütüphanelerde halen meslek mensubu olmayanların istihdamına devam edildiğinin bir işaretidir. Bunların dışında bireylerin okuma kültürüne katkı sağlamak amacıyla yaşayan kütüphane anlayışından bahsedilmiş ancak tanımlama yapılmamıştır.

1. Millî Kültür Şûrası kapsamında Türkiye’deki kütüphanecilik üzerinde oldukça derinlemesine analizler yapıldığı görülmektedir. Kütüphane-Dokümantasyon-Arşiv Komisyonu’nun hazırlamış olduğu raporda, en dikkat çekici yön bilgi birimleri olarak adlandırılan merkezlerde gerçekleştirilecek planlamaların devletin saptayacağı bilim politikasına paralel olarak ele alınmasının önerilmesidir. 2. Millî Kültür Şûrası’nda kütüphanecilik hizmetlerine ilişkin tartışmaların oldukça yetersiz kaldığı söylenebilir. 3.

Millî Kültür Şûrası'nda ise gelecekte düzenlenecek şûralarda kütüphanecilik için ayrı bir komisyon kurulmasının önerilmesi, Türkiye'de politika düzeyinde halk kütüphanelerine yeterince önem verilmediğinin bir diğer kanıtı niteliğindedir. Ayrıca yine Şûra'da toplumun yeni sosyal yapısına ve ihtiyacına uygun olarak kütüphane, kütüphanecilik ve bilgi toplumuna bağlı bütün kavramların yeni baştan ele alınması ve politikalar oluşturulmasının gerekliliğine vurgu yapılması da yine Türkiye'deki kütüphanecilik sistemindeki sorunlara çözüm getirmenin mevcut politikalar ve yaklaşımlar ışığında mümkün olamamasının bir başka ifadesi olarak değerlendirilebilir.

Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1963-1967) belediyelerin kütüphanelere yeterince yatırım yapamadığı ifade edilmiştir. Aradan geçen 55 yılda bazı istisnalar dışında, belediyelerin kütüphanelere yaptıkları yatırım konusunda fazla bir gelişme olmadığı söylenebilir. Yine İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1968-1972) kütüphanelerin yetersizliğine vurgu yapılmış, kütüphane binalarının nitelik ve nicelik yönünden yetersiz olduğu, kütüphanecilikte insangücü sıkıntısı olduğu bildirilmiştir. Günümüzde benzer sorunların gündemde olduğu bilinmektedir. Yedinci kalkınma planı ile beraber dünyadaki bilgi iletişim teknolojilerindeki gelişmelere ayak uydurma isteği göze çarpmaktadır. Bilgi toplumu olmak hedeflenmiş, ancak hedefe ulaşma sürecinde kütüphane kurumundan beklentiler dile getirilmemiştir. Dolayısıyla Türkiye'nin ulusal kalkınma çabalarında rehber rol oynayan kalkınma planlarında kütüphanelerin stratejik bir kurum olarak görülmediği söylenebilir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2015-2019 dönemi stratejik planında halk kütüphaneleri ile ilgili sadece bir stratejik hedef belirlenmiştir. Toplumda kütüphane kullanımı bilincini geliştirmek ve işlevsel okur-yazarlığın yaygınlaştırmak hedefinin oldukça geniş bir içeriğe sahip olduğu düşünülmektedir. Ancak kütüphane kullanma bilincini oluşturmanın ön şartının kütüphane gereksinimi oluşturmak olduğu ve bu konuya temas edilmediği görülmektedir.

MEB 2015-2019 stratejik planında kütüphaneye sahip okul oranına ilişkin beş yılda sadece %10'luk bir artış hedefleniş olması (2014: % 39,2; 2019: %50) olumsuz karşılanmıştır. Bir ülkede halk kütüphanesi sorununun temelinde eğitim sorunu olduğu göz önüne alındığında, kütüphane kültürü oluşturulmuş öğrenci oranının çok daha hızlı biçimde yükseltilmesi gerekmektedir. MEB, hayat boyu öğrenme konusunu halk eğitimi

merkezi, olgunlaşma enstitüsü ve açık öğretim okulları ile ilişkili olarak ele almaktadır. Halk kütüphaneleri ile ne tür işbirlikleri yapılabileceğine yer verilmemiş olması halk kütüphaneleri açısından yine olumsuz bir durum olarak değerlendirilmektedir.

Diğer sektörel ve tematik strateji belgelerinde halk kütüphanelerinin dönüşümüne ilham olabilecek unsurlar bulunmakla beraber doğrudan halk kütüphaneleri doğrudan paydaş kurum olarak ele alınmamıştır.

1961 yılında Kütüphaneler Komitesi gerçekleştirdiği çalışmalar ile kütüphaneler de ulusal planlamanın kapsamına alınmışlardır. Raporlarda bilimsel ve teknik yaklaşımlara öncelik verildiği belirtilmekte, modern kütüphanecilik yaklaşımlarının dikkate alındığı ifade edilmektedir. Bu açıdan hazırlanan planın dönemine göre çağdaş olduğu söylenebilir. Kütüphaneler Komitesi'nin çalışmasında yer alan en önemli önerilerden biri ise Kütüphaneler Kanunu hazırlanmasıdır. Görüldüğü üzere kütüphane hizmetlerinin yasal dayanağını oluşturacak bir mevzuat eksikliği her dönem gündeme gelmeye devam etmiştir. Ayrıca halk kütüphanelerinin teşkilat yapısında da değişiklik yapılarak bölge halk kütüphanesi müdürlüğü kurulmasının önerilmesi dikkat çekicidir. Komisyonlarda ağırlıklı olarak kütüphanecilerin yer alması da hazırlanan raporun önemini artırmaktadır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından düzenlenen “Kütüphanelerde Yasal Düzenlemeler ve Standartlaşma” konulu komiteler toplantısı ile halk kütüphanelerinde standartlaşma konusu ele alınmıştır. Kütüphane yöneticilerinin kütüphane iş ve işlemlerinde çeşitli sorunlarla karşılaştıkları ve bunların giderilmesi için çeşitli bilgilere gereksinim duydukları, komitelerin de bu amaçla toplandıkları anlaşılmaktadır. Doğru bir yaklaşımla ancak kısıtlı bir sürede gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda iki kanun taslağı ve farklı konuda standart hazırlanmış olması başarı sayılmalıdır. Kanun taslaklarından birinin Halk Kütüphaneleri Kanunu Taslağı olduğu gözden kaçmamalıdır. Ancak asıl önemli bulgu ise çalışma esnasındaki elde edilen deneyimlerin ilkeler biçiminde paylaşılmasıdır.

Türkiye’de bir halk kütüphanesi yasasının gerekliliğinin her dönem gündeme geldiği ve gerek bakanlık düzeyinde gerekse sivil toplum kuruluşları nezdinde çeşitli girişimlerde bulunduğu anlaşılmaktadır. Türkiye’de bir kanunun çıkartılabilmesi için pek çok

aşamadan geçilmesi gerekmektedir. Kanımızca bu süreçlerin zahmetli olması ve politik desteğin yetersizliği yasa çıkarılmasını engelleyen başlıca etkenlerdir. Ayrıca yasanın gerekliliğine inanmış kütüphanecilerin adanmışlığı son derece önemli bir unsurdur. Kütüphane yasa çıkarılmasını engelleyen bir diğer konunun ise yasanın kapsamına karar verilememesidir.

Böylece devletin halk kütüphanelerine ilişkin ulusal düzeyde stratejilerinin olmadığı anlaşılmıştır.

4.2. UZMAN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bu bölümde halk kütüphanelerinin paydaşı olarak tanımlanan, alanında uzman 35 uygulamacı, yönetici ve akademisyen ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşme bulguları değerlendirilmiştir.

Öncelikle araştırma problemi, hipotez ve tezde kullanılacak olan yaklaşımların uzmanlar tarafından da onaylanıp onaylanmadığı dolayısıyla kullanılan yöntemin doğru olup olmadığı anlaşılmasına çalışılmıştır. Paydaşların çoğunluğu (n=31) halk kütüphanesi kurumunun gelecekte de varlığını sürdüreceğini belirtmiştir. Paydaşların yarıya yakını (n=19) yaşanan hızlı değişimlerin halk kütüphanelerine olumlu bir etkisi olacağını tahmin ederken, üçte birlik bir kısmı ise (n=12) halk kütüphanelerinin bu gelişmelerden olumsuz etkileneceğini ifade etmişlerdir. Paydaşların hemen hemen tümü (n=34) halk kütüphanelerinin değişime ayak uydurması için tedbir alması gerektiği konusunda hemfikirdir.

Paydaşların yarıya yakın kısmı (n=16) halk kütüphanelerinin geleneksel işlevlerini yerine getiremediğini söylerken, yine önemli bir kısım paydaş ise (n=10) fikrinin olmadığını belirtmiştir. Halk kütüphanelerinin geleneksel işlevlerini yerine getirdiğini düşünenlerin sayısı, getirmediğini düşünenlere kıyasla daha düşük (n=9) kalmıştır.

Paydaşlara gelecekte halk kütüphanelerinin işlevlerinin neler olabileceği sorulmuştur. Bilgi kaynaklarına erişim olanağı yaratmak (n=32); yaşam boyu öğrenime katkı sunmak (n=31); bilgi güvenliği ve doğrulama yapan kurum olmak (n=30); çeşitli okuryazarlık becerilerinin desteklemek ve okuma kültürünün teşvik etmek (n=30); çeşitli sosyal gruplar

arasında, bağlantı kurma ve buluşma yeri olmak; kültüre, bilgiye ve öğrenime arabuluculuk yapan üçüncü mekânlar olmak (n=30) ve sanat ve edebiyatın yaygınlaşmasını desteklemek (n=30) en çok tahmin edilen işlevler olarak öne çıkmıştır. Diğer yandan bireylerin hayal gücünü tetiklemek ve yaratıcı süreçleri harekete geçirmek (n=28); kent yaşamını canlandırmak (n=27); paylaşılan kültürü ve bilgiyi yönetmek (n=26) yine öne çıkan diğer işlevlerdir. Demokrasiyi, ifade özgürlüğünü, topluma entegrasyonu, katılım ve yaşam kalitesini güçlendirmek (n=22); halk için eğitim merkezi olmak (n=22) ve ekonomik görece değer yaratmak (n=21) ise daha az öne çıkan işlevler olmuştur.

Paydaşların hemen hemen hepsi (n=34) halk kütüphanelerinin geleceğine ilişkin projeksiyonların ancak bilgi toplumunun paradigma ve parametrelerinin en iyi biçimde ortaya konulması ile mümkün olabileceğini belirtmişlerdir. Yine paydaşların hemen hemen hepsi (n=34) Türkiye için bir ulusal halk kütüphanesi stratejisi ortaya koyabilmek için Türkiye’de eğitim, kültür, bilim politikalarının halk kütüphaneleri ile ilişkisinin de mutlaka incelenmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Son olarak paydaşların hemen hemen hepsi (n=33) Türkiye’deki halk kütüphaneleri, bilgi toplumu bağlamındaki işlevlerini yerine getirme sürecinde kendisine dayanak oluşturacak ulusal strateji, politika ve sistemden yoksundur’ biçiminde bir önermeye katıldıklarını belirtmişlerdir.

4.2.1. Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisinin Gerekliliği

Görüşmeye katılan 35 paydaşın 29’u, Türkiye’de halk kütüphaneleri konusunda ulusal çapta bir strateji oluşturmaya gerek olduğunu belirtmiş, 6’sı ise bu konuda görüş belirtmemiştir. Ayrıca strateji belgesinin gerekliliği konusunda 25 farklı görüşte 31 tekil bildirim alınmıştır (Tablo 6).

Tablo 6. Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisine İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>Kategori sıklığı (k)</i>
Planlı yönetim önemlidir	p3, p19, p21,p23	4		
Yaşanan sıkıntıların nedeni strateji olmamasıdır	p1, p23	2		
Yöneticilerin sık değişmesi nedeniyle yaşanan olumsuzlukları azaltır	p2,p23	2		
Yöneticilerin meslek dışından atanması nedeniyle yaşanan olumsuzlukları azaltır	p2	1		
Personel planlaması sağlayabilir	p2	1		
Hizmetlerin planlanmasını sağlayabilir	p2	1		
Kaynakların verimli kullanımını sağlar	p3	1		
Dezavantajlı gruplara fırsat eşitliği sağlar	p4	1	Gerekçe	19
Kütüphane yasası çıkarılmalıdır	p26	1		
Birbirinden kopuk olan kütüphanelerin bir araya gelmesini sağlar	p32	1		
Farklı kullanıcı grupları olması stratejiyi gerekli kılar	p33	1		
Kütüphane kurumunun önemini ortaya koyar	p34	1		
Kütüphane kurumuna ilişkin farkındalık sağlar	p34	1		
Kütüphaneler mevcut politika belgelerinde yüzeysel ele alınmıştır	p35	1		
Paydaşlar bir araya gelmelidir	p6, p26	2		
Millî kütüphanenin rolü ve sorumluluğu vardır	p26	1		
Kısa, orta ve uzun vadeli hedefleri içermelidir.	p15	1		
Gereksinim analizi yapılmalıdır	p24	1		
Kütüphaneler 3. mekân olarak düşünülmelidir	p24	1		
Eşya kütüphanesi olabilir	p24	1	Öneriler	11
Kütüphaneye gelmeyenlerin neden gelmediklerini bulmak gerekir.	p24	1		
Kütüphaneler okuma kültürü bağlamında ele alınmalıdır.	p27	1		
Şehirde kütüphane ağı oluşturulmalıdır	p27	1		
Strateji, yöntem öğreten kılavuz belge olmalıdır	p24	1		
Yatırım ödeneklerinde artışı vardır	p27	1	Mevcut durum	1
Toplam		31		31

Paydaşlar tarafından strateji belgesi hazırlanmasına ilişkin yoğun olarak ileri sürülen gerekçelerden (k=19) biri halk kütüphanelerinin planlı bir biçimde yönetilebilmesinin sağlanmasıdır (n=4). Halk kütüphanesi alanındaki mevcut sıkıntıların böyle bir stratejik planın olmamasından kaynaklandığı ileri sürülmüştür (n=2). Sık sık değişen (n=2) ve meslek dışından da atanabilen (n=1) üst yöneticilerin süreçler ve hedefler konusunda ipuçları sağlayan nitelikli belgelere gereksinim duyabilecekleri vurgulanmıştır. Gerekçe

konusunda tek tek farklı görüşler de ortaya konmuştur. Stratejik plan ile halk kütüphaneleri alanında ülke çapında bir personel planlaması yapılabileceği belirtilmiştir. Kütüphanelerin halkın bilgi gereksinimlerini karşılayabilmesi için sahip olduğu kaynakların ancak stratejik planlar aracılığı ile verimli kullanılabileceği ve hizmetlerin de yine ancak stratejik planlar aracılığı ile geliştirilebileceği ileri sürülmüştür. Toplumun tüm kesimlerine hitap eden halk kütüphanelerinin dezavantajlı gruplar dâhil olmak üzere çok çeşitli kullanıcı grupları olduğu, bu nedenle planlamanın son derece önemli olduğu belirtilmiştir. Kütüphanelerin birbirleri ile eşzamanlı olarak belirli bir standart içerisinde gelişebilmelerinin ve hizmetlerini geliştirmelerinin yine stratejiler ile mümkün olabileceği ileri sürülmüştür. Halk kütüphanesi kanununun olmayışı ve mevcut politika ve stratejilerin halk kütüphanelerini kapsamaması nedeniyle böyle bir stratejik plana ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır. Ulusal halk kütüphanesi stratejisinin Türkiye'deki halk kütüphanelerinin önemini ortaya koyacağı ve kamu kesimi üzerinde de bir farkındalık yaratacağı ifade edilmiştir.

Paydaşlardan ulusal halk kütüphanesi stratejisi konusunda öneri niteliğinde çeşitli görüşler elde edilmiştir (k=11). En önemli öneri halk kütüphanesi alanındaki uzman kişi ve kurumlardan oluşan bir paydaş grubu oluşturulmasıdır (n=2). Bu konuda tek tek farklı öneriler de ortaya konmuştur. Halk kütüphanesi meselesinin okuma kültürü bağlamında ele alınması, kütüphanelerin üçüncü mekân olarak düşünülmesi, çeşitli nesnelerin ödünç alınabildiği eşya kütüphanesi önerilmiştir. Çalışmalara mutlaka gereksinim analizi ile başlanması, kütüphaneye gelmeyenlerin, gelmeme nedenlerinin araştırılması gerektiği ifade edilmiştir. Kısa, orta ve uzun vadeli hedefleri içeren stratejinin, yöntem öğreten kılavuz belge niteliğinde hazırlanması önerilmiştir. Şehirlerde semtlere dek yayılmış bir kütüphane ağı oluşturulmasının önemi vurgulanmıştır. Ayrıca Millî Kütüphane'nin bu konuda sorumluluk alması gerektiği belirtilmiştir.

4.2.2. Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisinin Süreçleri

Ulusal halk kütüphanesi stratejisinin planlama ve uygulama süreçlerinin sorulduğu bu bölümde 24 farklı görüşte, 76 tekil bildirim alınmıştır (Tablo 7).

Tablo 7. Planlama ve Uygulama Süreçlerine İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>Kategori sıklığı (k)</i>
Politika geliştirilmesi gerekiyor.	p11	1	Gerekçe	1
Üst yönetimin strateji gereksinimini kabul etmesi gerekiyor	p34	1		
Sorumlu kişi ve kurumların belirlenmesi gerekiyor	p34	2	Hazırlık	3
Mevcut durum analiz edilmelidir	p2, p3, p4, p5, p7, p10, p11, p12, p13, p16, p19, p20, p25, p26, p33, p35	16		
Paydaşlar belirlemeli ve işbirliği yapılmalı	p2, p6, p9, p11, p13, p14, p20, p21, p22, p23, p25, p33, p35	13	Analiz	43
Gereksinim analizi yapılmalıdır	p12, p17, p19, p20, p23, p25, p33, p35	8		
Uluslararası örnekler analiz edilmelidir	p7, p9, p10	3		
Diğer stratejik belgeler analiz edilmelidir	p9, p17	2		
Mevzuat analiz edilmelidir	p20	1		
Stratejik hedefler belirlenmelidir	p3, p4, p5, p13, p19, p21, p25, p33, p35	9		
Çağdaş kütüphane hizmetleri planlanmalıdır	p15, p25	2		
Strateji teknoloji odaklı olmalı	p25	1		
Strateji okuma alışkanlığı odaklı olmalı	p8	1		
Kütüphanelerin yaygınlaştırılması gerekiyor	p12	1	Stratejik plan	19
Geleneksel kütüphane hizmetleri de planlanmalı	p15	1		
Strateji kullanıcıya yoğunlaşmalı	p15	1		
Yaşamın merkezinde yer almak hedeflenmelidir	p15	1		
Üçüncü mekân olmak hedeflenmelidir	p15	1		
Özel konu kütüphaneleri oluşturulmalı	p25	1		
Eylem planı oluşturulmalı	p3, p21, p33	3		
Mevcut durum ve gereksinime göre planlama yapılmalı	p12, p25, p35	3	Eylem planı	7
Pilot uygulamaları belirlenmeli	p16	1		
İzleme ve değerlendirme	p13	2	İzleme ve değerlendirme	2
Stratejinin duyurulması	p13	1	Stratejinin duyurulması	1
Toplam		76		76

Ulusal halk kütüphanesi stratejisinin planlama ve uygulama süreçleri kapsamındaki çalışmalara, konuya ilişkin çeşitli analizlerle başlanması gerektiğini belirten yaklaşımlar öne çıkmaktadır (k=43). Bunlardan en önemlisi halk kütüphanelerine ilişkin mevcut

durumun analiz edilmesine ilişkin görüşlerdir (n=16). Mevcut durum analizi kapsamında bina, personel, bütçe gibi kaynakların yanı sıra iş akış süreçlerinin de incelenmesinin önemli olduğu belirtilmiştir. Yoğun olarak vurgulanan diğer analiz ise paydaş analizidir. Bir strateji hazırlığında işbirliğinin önemi vurgulanmış ve bu kapsamda halk kütüphaneleri alanıyla ilişkili olup, stratejinin hazırlanmasına katkı alınabilecek kişi ve kurumların belirlenmesi gerektiği ifade edilmiştir (n=13). Gereksinim analizi ise yine ulusal halk kütüphanesi stratejisi kapsamındaki önemli analizlerden biri olarak görülmektedir (n=8). Uluslararası örnekler bağlamında diğer ülkelerin halk kütüphanesi stratejilerinin analiz edilmesinin, ulusal halk kütüphanesi stratejisinin önemli süreçlerinden biri olduğu ileri sürülmüştür (n=3). Kütüphaneciliğin birçok alanın kesişim noktasında olduğu belirtilmiş, bu açıdan başka kurumlar tarafından hazırlanmış olan stratejilerle çakışma olup olmadığının incelenmesinin yararlı olacağı vurgulanmıştır (n=2). Ayrıca yürürlükteki mevzuatın incelenmesi gerektiğini belirten bir görüş de paylaşılmıştır.

Ulusal halk kütüphanesi stratejisinin süreçleri ile ilgili yapılan değerlendirmelerde stratejik plan bölümünün içeriği ile ilgili görüşler sıklıkla paylaşılmıştır (k=19). Stratejik hedeflerin belirlenmesine öncelik tanınmıştır (n=9). Çağdaş kütüphane hizmetlerinin stratejik plana dâhil edilmesi önerilmiştir (n=2). Stratejik plan konusunda ayrıca tek tek farklı görüşler de ortaya konmuştur. Bu kapsamda stratejinin teknoloji odaklı olması gerektiği vurgulanmıştır. Kullanıcıya odaklanmak gerektiği ifade edilmiştir. Kütüphanelerin üçüncü mekân olarak ve toplumun merkezinde yer alacak biçimde kurgulanması gerektiği belirtilmiştir. Okuma alışkanlığı konusunun ulusal halk kütüphanesi stratejisine dâhil edilmesi gerektiği belirtilmiş, kütüphanelerin ülke çapında yaygınlaştırılması ve özel konu kütüphanelerinin oluşturulması gerektiği vurgulanmıştır.

Eylem planı ile ilgili görüşler de paylaşılmıştır (k=7). Stratejik planda yer verilen hedeflere ulaşabilmek için bir eylem planı hazırlanması gerektiği belirtilmiştir (n=3). Eylem planı hazırlarken de gerek kullanıcıların gerekse personelin gereksinimlerinin incelenmesi ve buna göre planlama yapılması önerilmiştir (n=3). Ayrıca bir paydaş, eylem planında pilot uygulamalara ve bunların nasıl gerçekleştirileceğine ilişkin örnek prosedürlere yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

İzleme ve değerlendirme yapılması gerektiği ifade edilmiştir (n=2). Bir paydaş ise gerçekleştirilen aşamaların ve elde edilen verilerin süreç içerisinde kamuoyu ile paylaşılması gerektiğini belirtmiştir. Hazırlık aşamasında, önce sorumlu kişi ve kurumların belirlenmesi (n=2) ve öncelikle üst yönetimin strateji hazırlığı konusunda ikna edilmesi (n=1) gerektiği bildirilmiştir. Ayrıca bir paydaş da ulusal halk kütüphanesi stratejisinin bir kültür politikası olarak gerçekleştirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

4.2.3. Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisinde Paydaşlar ve Kurumların Sorumlulukları

Paydaşlara stratejinin hazırlanmasında görüş alınması gereken, halk kütüphaneleri alanındaki ulusal çapta paydaşların kimler olabileceği sorulmuş ve 57 farklı görüşte, 164 tekil bildirim alınmıştır (Tablo 8).

Tablo 8. Paydaşlara İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>Kategori sıklığı (k)</i>
Kültür ve Turizm Bakanlığı	p13, p25, p26, p27, p35	5		
KYGM	p1, p7, p26, p33, p35	5	Kültür ve Turizm Bakanlığı	15
İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri	p13, p18	2		
Telif Hakları Genel Müdürlüğü	p5, p17	2		
Millî Kütüphane	p25	1		
MEB	p3, p4, p7, p10, p14, p15, p19, p21, p22, p25, p27, p32, p33, p35	14		
Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	p10, p21, p27, p31, p33, p35	6		
Hazine ve Maliye Bakanlığı	p3, p4, p5, p32	4	Diğer bakanlıklar ve üst düzey kamu kurumları	43
Gençlik ve Spor Bakanlığı	p10, p15, p27, p33	4		
Strateji ve Bütçe Başkanlığı	p2, p5, p17	3		
Adalet Bakanlığı	p10, p33	2		
Kalkınma Ajansları	p3, p11	2		
Sağlık Bakanlığı	p19, p27	2		
Diyanet İşleri Başkanlığı	p19, p21	2		
Cumhurbaşkanlığı	p27	1		
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	p15	1		
Bilgi teknolojisi ile ilgili kurumlar	p9	1		
TÜİK	p13	1		
Akademisyenler	p3, p5, p6, p10, p12, p14, p20, p21	8		
BBY Bölümleri	p6, p13, p15, p25, p26, p35	6	Üniversiteler	23
Üniversiteler	p7, p9, p11, p16, p17, p22	6		

YÖK	p13	1		
Rektörlük	p18	1		
Eğitim Fakülteleri	p6	1		
Yerel yönetimler	p5, p6, p9, p16, p19, p23, p34	7		
Belediyeler	p2, p7, p11, p19, p34	5	Yerel yönetimler	18
Valilikler	p5, p11, p18	3		
Kaymakamlık	p15, p18	2		
Muhtarlar	p19	1		
STK'lar	p2, p3, p5, p6, p7, p9, p10, p11, p13, p20, p22, p23, p25, p26, p35	15	STK'lar	15
Kütüphaneciler	p14, p15, p17, p20, p26	5		
Kütüphane müdürleri	p1, p5, p7, p15	4	Uygulamacılar	12
İl Halk Kütüphaneleri	p11	1		
Okul kütüphanecileri	p3, p8	2		
Psikologlar	p5, p6	2		
Sosyologlar	p6, p20	2		
Şehir plancıları	p6, p12	2		
Çocuk doktorları	p12	1	Uzmanlar	11
Hukukçular	p25	1		
İletişimciler	p5	1		
Pazarlamacılar	p6	1		
Reklamcı	p6	1		
Yayıncılar	p1, p2, p5, p6, p25	5		
Çevirmenler	p6	1		
Çizerler	p6	1	Yayın sektörü	11
Dağıtımcılar	p1	1		
Grafikerler	p6	1		
Kitapçılar	p6	1		
Yazarlar	p6	1		
Çocuk gelişimcileri	p4, p10	2		
Eğitimciler	p5, p6	2		
Okul öncesi öğretmenleri	p6, p12	2	Eğitimciler	8
Okullar	p23	1		
Sınıf öğretmenleri	p12	1		
Kullanıcılar	p2, p4, p10, p20, p25, p35	6	Kullanıcılar	6
Kültür sanat editörleri	p6	1	Kültür sanat editörleri	1
Özel firmalar	p22	1	Özel firmalar	1
Toplam		164	Toplam	164

Türkiye’de halk kütüphanelerinin merkezi idare birimi olan Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü (n=5) ile Telif Hakları Genel Müdürlüğü (n=2), Millî Kütüphane (n=1), taşra teşkilatı olarak İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri (n=2) Kültür ve Turizm Bakanlığı altında faaliyet göstermektedirler. Ayrıca görüşme yapılan kimi uzman, ayrıntılı ifade yerine doğrudan Kültür ve Turizm Bakanlığı ifadesini kullanmıştır (n=5). Dolayısıyla Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın ulusal halk kütüphanesi stratejisi konusunda en önemli paydaş kurum olarak görüldüğü anlaşılmaktadır (k=15). Görüşlerine başvuru yapılan uzmanlar, ulusal halk kütüphanesi stratejisi oluşturulurken işbirliği yapılması gereken en önemli paydaş grubu olarak çeşitli bakanlıkları ve üst

düzy kamu kurumlarını da göstermişlerdir (k=43). Bunların arasında Millî Eğitim Bakanlığı öne çıkan kurum olmuştur (n=14). Ayrıca Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (n=6), Hazine ve Maliye Bakanlığı (n=4) ayrıca Gençlik ve Spor Bakanlığı (n=4), Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı (n=3), Adalet Bakanlığı (n=2), Kalkınma Ajansları (n=2), Sağlık Bakanlığı (n=2) ve Diyanet İşleri Başkanlığı (n=2) paydaş olarak sıklıkla vurgulanmıştır. Ayrıca Cumhurbaşkanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, TÜİK ve bilgi teknolojisi ile ilgili kurumlar birer defa ifade edilen diğer kurumlardır. Görüşleri alınan uzmanlar, paydaş olarak akademisyen (n=8) ve üniversite (n=6) kavramlarını kullanmışlardır. Ayrıca Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinin de bu tür bir çalışmada mutlaka paydaş olarak değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (n=6). Birer paydaş ise ayrı ayrı olarak YÖK, rektörlük ve Eğitim Fakülteleri biçiminde görüş belirtmiştir. Dolayısıyla bu görüşler üniversite kategorisi altında birleştirilmiştir. Böylece üniversitelerin önemli bir paydaş grubu olarak öne çıktığı görülmektedir (k=23). Paydaşların önemli bir kısmı genel olarak yerel yönetimler ifadesini kullanmış (n=7), bir diğer kısmı ise belediye (n=5), valilik (n=3), kaymakamlık (n=2), muhtarlık (n=1) biçiminde daha özel ifadeleri kullanmayı tercih etmişlerdir. Dolayısıyla yerel yönetimler yine ulusal halk kütüphanesi stratejisi hazırlık aşamasındaki en büyük paydaş gruplardan biri olarak ele alınmıştır (k=18). Türkiye’de kütüphane, arşiv, bilgi ve belge yönetimi alanlarında etkinlik gösteren mesleki dernekler, ayrıca mimar odaları ve şehir plancıları, İLESAM gibi meslek birlikleri ve çeşitli sendikalar ana paydaş olarak ifade edilmiştir. Dolayısıyla sivil toplum kuruluşları ulusal halk kütüphanesi stratejisi oluşturulmasındaki en önemli paydaşlardan bir olarak görülmektedir (n=15).

Mutlaka görüş alınması gerektiği ifade edilen diğer paydaşlar kütüphanecilik alanındaki uygulamacılar (k=12), alanında uzman kişiler (k=11), yayıncılık sektörünün aktörleri (k=11), eğitimciler (k=8), anne-babalar, araştırmacılar, çalışanlar, dezavantajlı gruplar, çocukları temsil edecek uzmanlar gibi kullanıcı gruplarını temsilen kişilerdir (n=6). Bir uzman kültür sanat editörlerini bir diğer uzman da özel firma temsilcilerini paydaş olarak belirtmiştir.

Stratejinin planlanmasından ve yürütülmesinden hangi kuruluşların sorumlu olması gerektiğine ilişkin 13 farklı görüşte, 49 tekil bildirim alınmıştır (Tablo 9).

Tablo 9. Sorumlu Kurumlara İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>Kategori sıklığı (k)</i>
Kültür ve Turizm Bakanlığı	p1, p3, p4, p5, p6, p8, p9, p10, p11, p13, p16, p17, p20, p21, p22, p25, p27, p32, p35	19		
KYGM	P3, p5, p7, p12, p14, p15, p19, p21	8	Bakanlık ve üst kamu kurumu	43
MEB	p1, p3, p4, p8, p14, p25, p35	7		
Cumhurbaşkanlığı	p9, p23, p27, p32	4		
Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	p19, p25	2		
Hazine ve Maliye Bakanlığı	p1	1		
İçişleri Bakanlığı	p4	1		
Strateji ve Bütçe Başkanlığı	p33	1		
STK'lar	p3, p6	2	STK'lar	2
BBY Bölümleri	p6,	1	Üniversiteler	2
YÖK	p25	1		
Belediyeler	p20	1	Yerel yönetimler	1
Üst kurul	p26	1	Üst kurul	1
Toplam		49		49

Yetki çatışmasından kaçınmak ve ulusal koordinasyonu sağlayabilmek adına, stratejinin planlanmasından ve yürütülmesinden öncelikle Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın sorumlu olması gerektiği (n=19), ilgili genel müdürlük olarak da Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'nün bu süreci yürütmesi gerektiği (n=8) yoğun bir biçimde ifade edilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı öne çıkan bir diğer önemli kurumdur (n=7). Türkiye'deki en üst kurum olarak Cumhurbaşkanlığı tarafından sahiplenilmesinin ve Cumhurbaşkanlığı düzeyinde bir koordinasyonun stratejinin hızlı sonuç vermesi açısından doğru olacağını belirten görüşler paylaşılmıştır (n=4). Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı da yine bu alanda üst kamu kurumu olarak gösterilmiştir (n=2). Hazine ve Maliye Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı ise birer paydaş tarafından ayrı ayrı dile getirilen üst kurumlardır. STK'ların da sorumlu olması gerektiği yönünde görüşler vardır (n=2). Ayrıca tek tek farklı görüşler de ortaya konmuş, BBY Bölümleri, YÖK, belediyeler ve belirlenecek bir üst kurulun çalışmaları koordine edebileceği ifade edilmiştir. Dolayısıyla böyle bir stratejinin planlanması ve yürütülmesinin merkezi idarenin görevi olarak görüldüğü anlaşılmaktadır (k=43).

4.2.4. Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisinin İçeriği

İdeal bir ulusal halk kütüphanesi stratejisinin içeriği konusunda 40 farklı görüşte, 98 tekil bildirim alınmıştır (Tablo 10).

Tablo 10. Strateji İçeriğine İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>Kategori sıklığı (k)</i>
Yetki ve sorumluluklar tanımlanmalıdır	p5, p23, p25, p26	4	Hazırlık	7
İş akış şeması hazırlanmalıdır	p26	1		
Zaman planlaması yapılmalıdır	p26	1		
İş tanımları yapılmalıdır	p26	1		
Mevcut durum analizi yapılmalıdır	p3, p4, p5, p9, p10, p11, p13, p14, p15, p17, p19, p20, p35	13	Analiz	36
Gereksinim analizi	p12, p20, p23	3		
SWOT analiz	p3, p13, p19	3		
Paydaş analizi	p5, p10, p13	3		
Mevzuat analizi	p5, p13, p26	3		
Uluslararası örneklerin analizi	p10, p34	2		
Türkiye'de kütüphaneciliğin tarihsel gelişimi	p7, p34	2		
İnsan kaynakları analizi	p13	1		
Fiziksel altyapı analizi	p13	1		
Teknolojik altyapı analizi	p13	1		
Risk analizleri	p13	1		
Türkiye'de toplumun eğitim kültür seviyesi	p7	1		
Stratejinin dayandığı üst politikaların analizi	p25	1		
Derlenen görüşlerin analizi	p1	1		
Kuramsal bölüm yer almalıdır	p3	1	Kuramsal bölüm	3
Gereçler yer almalıdır	p7, p12	2		
Stratejik hedefler belirlenmelidir	p5, p11, p12, p13, p17, p25, p35	7	Stratejik plan	38
Stratejik plan	p3, p5, p9, p10	4		
Misyon vizyon	p3, p5, p9, p13, p15	5		
Bütçe	p4, p6, p21, p23	4		
Stratejik amaçlar	p13, p15, p25	3		
Personel	p6, p21	2		
Bina	p6, p21	2		
Koleksiyon	p6, p21	2		
Kullanıcı	p21	1		
Tanıtım	p4	1		
Sunulacak hizmetler	p5	1		
Standartlar	p8	1		
Kütüphane ağı sistemi	p27	1		
Öncelikler	p6	1		
Sürdürülebilirlik	p11	1		
Temel değerler	p13	1		
Göstergeler	p13	1		
Eylem planı	p3, p9, p10, p11, p14, p15, p17, p25	8		
İzleme-değerlendirme-raporlama	p5, p13, p15, p25, p26	5	izleme-değerlendirme-raporlama	5
Kamuoyunun bilgilendirilmesi	p26	1	Kamuoyunun bilgilendirilmesi	1
Toplam		98	Toplam	98

Başlangıçta hangi politikalara dayanarak, hangi kişi ve kurumlar tarafından hangi yetki ve sorumluluklar ile çalışmalara başlanacağı belirlenmesi gerektiği ifade edilmektedir (n=4). Yine bu süreçte iş tanımları, iş akış şeması ve zaman planlaması yapılması gerektiğine ilişkin birer görüş paylaşılmıştır. Strateji içeriğinde ise gerekçelerle beraber bir kuramsal bölüm olabileceği belirtilmiştir (k=3). Ancak paydaşlar en çok stratejik plan içeriği konusunda görüş bildirmişlerdir (k=38). Stratejik plan bölümünde stratejik hedeflere yoğunlaşmıştır (n=9). Stratejik planın hazırlanması (n=5) ve halk kütüphanelerinin amacını yansıtan bir misyon ifadesi ve iddialı bir vizyon ifadesi yazılması önerilmektedir (n=5). Ayrıca bütçe (n=4), personel (n=2), bina (n=2), koleksiyon (n=2) ve kullanıcı (n=1) olmak üzere halk kütüphanelerinin beş temel unsuruna stratejik planda yer verilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Stratejik amaçlar yine öne çıkan bir unsurdur (n=3). Ayrıca içerik konusunda ayrıca tek tek farklı görüşler olarak; sunulacak hizmetler, tanıtım, standartlar, kütüphane ağı sistemi, sürdürülebilirlik, öncelikler, temel değerler ve göstergelerin stratejik planda yer alması gerektiği belirtilmiştir. Strateji öncesi gerçekleştirilecek analizlere oldukça önem verildiği anlaşılmaktadır (k=36). Görüşme yapılan paydaşların sıklıkla ifade ettikleri analiz türü mevcut durum analizidir (n=13). Mevzuat (n=3), insan kaynakları (n=1), fiziki (n=1) ve teknolojik altyapı (n=1) analizlerinin ayrı ifade edilseler de mevcut durum analizine dâhil oldukları düşünüldüğünden, mevcut durum analizine atfedilen önem daha da ortaya çıkmaktadır. Diğer önemli analizler ise gereksinim analizidir (n=3). İlk analiz gereksinim analiz olması gerektiğini belirten görüşlere göre; belirli bir metodolojinin ortaya konulabilmesi için öncelikle gereksinim analizi yapılmalıdır. Ancak bu aşamanın sonucunda stratejinin ne tür bir gereksinimden kaynaklanarak ortaya çıktığı daha net anlaşılabilir ve dolayısıyla ona göre bir eylemler planlanabilecektir. Diğer analizler SWOT analiz (n=3), paydaş analizi (n=3) uluslararası örnekler (n=2), Türkiye'de kütüphaneciliğin tarihsel gelişimidir (n=2). Ayrıca tek tek farklı görüşler de ortaya konmuştur. Bu kapsamda Türkiye'de toplumunda eğitim kültür durumu ile stratejinin dayandığı üst politikaların analiz edilmesi önerilmiştir. Paydaş görüşlerinin derlenmesi de bir analiz olarak ele alınmıştır. Ayrıca risk analizi de önerilmiştir. Stratejik hedefler doğrultusunda eylemlere ilişkin yol gösterici doküman dâhil olmak üzere eylem planı hazırlanması gerektiği düşüncesi paylaşılmıştır (k=10). İzleme, değerlendirme ve raporlama önemli bir bölüm olarak vurgulanmıştır (n=5).

4.2.5. Gelecekte Halk Kütüphanelerinin Çerçevesini Oluşturacak Kavramlar

Araştırma kapsamındaki paydaşlara gelecekte halk kütüphanelerinin çerçevesini oluşturacak temel kavramlar ve gelişmelerin neler olabileceği sorulmuş ve 29 farklı görüşte, 73 tekil bildirim alınmıştır (Tablo 11).

Tablo 11. Gelecekte Halk Kütüphanelerinin Çerçevesini Oluşturacak Kavramlara İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>
E-hizmet ve e-kaynaklar	p1, p2, p3, p5, p6, p7, p8, p9, p10, p11, p14, p17, p22, p25	14
İnternet ve teknoloji	p4, p5, p6, p7, p9, p12, p14, p15, p17, p26, p33	11
Sosyalleşme	p10, p11, p19, p20, p22, p24, p25, p34	8
Üçüncü mekân	p7, p9, p15, p34	4
Yaşamboyu eğitim	p6, p15, p33, p35	4
Bilgi okuryazarlığı	p8, p19, p33	3
Okuma kültürü	p2, p8, p9	3
Cazibe merkezlerine dönüşme	p20, p22	2
Hizmet çeşitliliği sağlama	p1, p23	2
Kültür ve sanat merkezlerine dönüşme	p15, p20	2
Ücretsiz erişim	p3, p6	2
Boş zamanları değerlendirme	p18	1
Telif hakları	p17	1
Çocukların dönüşümlü düşünme alışkanlığı	p8	1
Yaratıcılık	p8	1
Sürdürülebilir kalkınma	p24	1
Toplumsal barış	p24	1
Demokratik ve çok kültürlü yapı	p26	1
Çok dillilik	p26	1
Değişim ve dönüşüm	p16	1
Doğru bilgi	p25	1
Eğitim merkezleri dönüşme	p20	1
Öğrenme merkezleri dönüşme	p20	1
Engelli kullanıcılar	p11	1
Erişim	p16	1
Güvenli ortam sağlamak	p11	1
Kolay erişilebilir konum	p11	1
Kullanıcılara odaklanmak	p26	1
Kültürel etkinlikler	p11	1
Toplam		73

Paydaşlara göre, gelecekte e-hizmetler, e-kaynaklar, e-kitaplar ile kendini gösteren ve Sayısal vatandaşlara hizmet sunan e-kütüphaneler ile bilgi kaynaklarına ve hizmetlere 7/24 erişim sağlayan bir duvarsız kütüphane anlayışı yaygınlaşacaktır. Sayısallaştırma çalışmaları ve sayısal dönüşüm süreçleri halk kütüphaneleri için temel kavramlar olacaktır (n=14). Dolayısıyla halk kütüphanelerini en çok Internet ve teknolojik gelişmelerin etkileyeceği ifade etmişlerdir (n=11). Ancak bunca teknolojik gelişmeye rağmen önemli bir oranda paydaş, halk kütüphaneleri için sosyalleşme kavramının öne çıkacağına inanmaktadır (n=8). Halk kütüphanelerinin üçüncü mekân olarak adlandırılan yeni bir toplanma, karşılaşma ve sosyalleşme alanı (n=4) ve cazibe merkezi (n=2) olarak gören paydaşlar bulunmaktadır. Ayrıca kütüphanelerin bir kültür ve sanat merkezine dönüşeceği düşünülmektedir (n=2). Halk kütüphanelerinin bilgi kaynaklarını ücretsiz sağlamak (n=2) ve yaşamboyu eğitimi desteklemek (n=4) gibi geleneksel işlevlerinin devam edeceği belirtilmiştir. Okuma kültürü ve alışkanlığı (n=3) yanı sıra bilgi okuryazarlığını geliştirme (n=3) öne çıkan kavramlardır. Dolayısıyla hizmet çeşitliliğinin gelecekte de öne çıkacağı düşünülmektedir (n=2). Ayrıca gelecekte halk kütüphanelerinin çerçevesini oluşturacak temel kavramlar ve gelişmeleri konusunda tek tek farklı görüşler de ortaya konmuştur. Bu kapsamda halk kütüphaneleri boş zamanları değerlendirme kültürel etkinlik, eğitim, öğrenme merkezleri yanı sıra çocukların yaratıcılıklarını destekleme gibi işlevlere de sahip olacaktır. Gelecekte toplumsal barış, demokratik ve çok dilli ve çok kültürlü yapılar ile sürdürülebilir kalkınma halk kütüphaneleri ile de ilgili olacaktır. Telif hakları, erişim, değişim ve dönüşüm, doğru bilgi, güvenli ortam, kolay erişilebilir konum ve engelli kullanıcılara hizmetler halk kütüphanecilerinin ilgi halk kütüphaneleri alanında öne çıkacak kavramlardır.

4.2.6. Halk Kütüphaneleri Mevzuatı

Araştırma kapsamındaki paydaşlara halk kütüphanelerine ilişkin mevzuatın bilgi toplumu bağlamındaki hizmetler için yeterli olup olmadığı, mevzuatta hangi alanlarda güncellemeler yapılması gerektiği ve bir halk kütüphanesi kanununun gerekli olup olmadığı sorulmuştur. Görüşmeye katılan 35 paydaşın 9'u Türkiye'de halk kütüphanelerine ilişkin mevzuatı bilgi toplumu bağlamındaki hizmetler için yetersiz; 5'i yeterli bulduğunu belirtmiş; 3'ü konu hakkında bir fikri olmadığını beyan etmiş, 18'i ise görüş belirtmemiştir. Kütüphane kanununun gerekliliği konusunda ise 35 paydaşın 21'i olumlu, sadece 2'si olumsuz yanıt vermiş olup, 12 paydaş görüş belirtmemiştir. Ayrıca

paydaşlardan mevzuata ilişkin 18 farklı görüşte 32 tekil bildirim de elde edilmiştir (Tablo 12).

Tablo 12. Mevzuata İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>Kategori sıklığı (k)</i>
Mevzuat tek başına çözüm değil	p2, p4, p8, p9, p10, p20	6	Mevzuat tek başına çözüm değil	6
Mevzuat güncellenmelidir	p6, p15, p16, p19, p26	5		
Kanun olmayışı mevzuat yetersizliğidir	p3, p5, p16, p33	4		
Mevzuat muğlaktır	p20, p26	2	Mevzuat yetersizliğinin göstergeleri	15
Kültürel çeşitliliği yansıtan bir koleksiyon yok	p2	1		
Kütüphaneci eksikliği vardır	p2	1		
Realiteden uzaktır	p7	1		
Paydaş görüşlerine yer verilmemektedir	P14	1		
Kanunla kütüphane kurma standartları belirlenmeli	p16, p22	2		
Kanunla kütüphane kullanım standartları belirlenmeli	p19	1		
Hizmetlerin kanuna dayandırılması gerekiyor	p17	1	Öneriler	9
Kanun gereksinime uygun olmalı	p24	1		
Kütüphaneler sınıflandırılabilir	p17	1		
Kanun uygulamayı rahatlatır	p10	1		
Mevzuat içeriğinde nicelikten uzaklaşılmalı	p35	1		
Kütüphaneci meslek kanunu çıkarılmalı	p33	1		
Kanun kütüphanelerin kurumlar arasındaki ilişkisini güçlendirir	p34	1		
Kanunun yararının ne olacağına odaklanılmalı	p23	1	Kanunun yararı	2
Toplam		32		32

Başta personelin nicel ve nitel eksikliği olmak üzere, mevzuatın ortaya koyduğu izleğin uygulanmamasından ve de merkezi idarenin mevzuatın gerekliliklerini ortaya koyabilmeleri için kütüphanelere yeterli olanağı tanımamalarından dolayı, mevzuatın tek başına çözüm olmadığı, yaşanan sorunların başka nedenlere dayandığını belirten görüşler paylaşılmıştır (n=6).

Mevzuatın güncel olmadığı, güncelleme yapılmadığından uygulamada karşılığı olmayan iş ve işlemlerin halâ mevzuatta yer almaya devam ettiği belirtilmiştir (n=5). Doğrudan halk kütüphanelerine ilişkin bir kanun olmayışı başlı başına yetersizlik nedeni olarak görülmektedir (n=4). Mevzuatta kimi yerlerde belirsizlikler bulunduğu (n=2) belirtilmiş, bir paydaş da mevzuatın gerçeklikten uzak olduğunu ileri sürmüştür.

Bir paydaş mevzuat hazırlama süreçlerinde paydaş görüşleri alınsa da mevzuatta bu görüşlere yeterince yer verilmediğini belirtilmiştir. Ayrıca personel eksikliği (n=1) ve kültürel çeşitliliği yansıtan koleksiyon olmaması (n=1) gibi sıkıntıların devam etmesi durumunda mevzuatın içeriğinin bir öneminin olmadığı belirtilmiştir. Dolayısıyla bahsi geçen konular mevzuat yetersizliğinin göstergeleri olarak değerlendirilmiştir (k=15).

Mevzuata ilişkin öneri niteliğinde çeşitli görüşler paylaşılmıştır (k=9). Bir halk kütüphanesi kanunu çıkartılması ile halk kütüphanelerine ilişkin belli standartların oluşturulması önerilmiştir (2). Bu durumun kütüphanelerin topyekün iyileştirilmesi ve geliştirilmesine olanak sağlayabileceği belirtilmiştir. Bu konuda tek tek farklı görüşler de alınmıştır. Bu kapsamda Türkiye’de birer kamu kurumu olarak yaygın bir hizmet ağına ve kullanıcı kitlesine sahip olan halk kütüphanelerinin, bu kamusal özelliğinden dolayı varlığının bir kanuna dayandırılması gerektiği belirtilmiştir. Kütüphane kanununun diğer kurumlar ile ilişkilerde halk kütüphanelerine meşruluk ve güç sağlayacağı ifade etmiştir. Kanunla kütüphane kullanım standartları belirlenebileceği, yatırım almaları ve hizmet verimliliğini yükseltmeleri için kütüphanelerin sınıflandırılabilirliği belirtilmiştir. Kanunun gereksinime ve uygulamaya yönelik olması, genel olarak mevzuatlarda da nicelikten uzaklaşılması önerilmiştir. Halk kütüphanesi kanunu yerine kütüphanecilere yönelik bir meslek kanunu çıkarılmasının daha yararlı olacağını öneren bir görüş de paylaşılmıştır. Kanundan ziyade kanunla ne sağlanacağını daha önemli olduğunu vurgulamıştır.

4.2.7. Halk Kütüphanelerine Yapılan Ulusal Yatırım

Araştırma kapsamındaki paydaşlara ulusal yatırım konusundaki düşünceleri sorulmuştur. Görüşmeye katılan 35 paydaşın 19’u Türkiye’de halk kütüphanelerine yapılan ulusal yatırımın yetersiz, sadece 4’ü yeterli olduğunu düşünmektedir. 12 paydaş ise görüş belirtmemiştir. Ayrıca halk kütüphanelerine yapılan ulusal yatırım konusunda 11 farklı görüşte, 42 tekil bildirim elde edilmiştir (Tablo 13).

Tablo 13. Halk Kütüphanelerine Yapılan Ulusal Yatırıma İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>
Karar vericilerden kaynaklanan sorunlar vardır	p2, p3, p9, p11, p14, p15, p20, p35, p26, p27, p33, p34	12
Yatırım önceliği farklıdır	p4, p10, p12, p17, p23, p28, p30, p35	8
Politika eksikliği vardır	p2, p14, p15, p27, p30, p34	6
Toplumdan kaynaklanan sorunlar vardır	p9, p14, p23, p25, p27, p35	6
Personelden kaynaklanan sorunlar vardır	p1, p3	2
Kültür yatırımlarının geri dönüşünün uzundur	p11, p25	2
Kullanıcı istekleri dikkate alınmalıdır	p3, p25	2
Farkındalık eksikliği vardır	p19	1
Kütüphanelerin önemi için girişimlerde bulunulmamaktadır	p19	1
Ülke çapında kütüphanelere orantısız yatırım yapılmaktadır	p3	1
Yatırım almak için önce dikkat çekici kütüphane hizmetleri sunulmalıdır	p4	1
Toplam		42

Ulusal yatırımın en çok karar vericilerden kaynaklanan sorunlar nedeniyle yetersiz kaldığı ifade edilmiştir (n=12). Bu bağlamda kamudaki üst düzey karar vericilerde bilgi toplumu araçlarının kütüphaneleri gereksiz hale getirdiği yönünde bir anlayış oluştuğu, dolayısıyla kütüphanenin gerekliliğine inanmadıkları ve kütüphaneleri sadece kaynak tüketen kurumlar olarak gördükleri belirtilmiştir. Ayrıca kütüphanelerin oy getirmediği düşüncesinin yaygın olduğu ve karar vericiler tarafından konunun ciddiyetinin tam kavranmadığı vurgulanmıştır. İkinci önemli sorun olarak Türkiye'nin gelişmekte olan bir ülke olması nedeniyle yatırım önceliklerinin farklı alanlara verilmesi ve bütçenin kısıtlı olması gösterilmiştir (n=8). Bir diğer önemli sorun ise politika eksikliğidir (n=6). Öncelikle Türkiye'de kalkınma planlarında ve bilgi politikası ile ilgili belgelerde halk kütüphanelerine yeterince yer verilmemiş olması nedeniyle kütüphanelere yapılan yatırımların belirli bir standarda erişmediği belirtilmiştir. Ayrıca kamuda kaynak tahsis sürecinin 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim Kontrol Kanunu'nun ortaya koyduğu modele göre yürütüldüğü ifade edilse de mevcut uygulamaların henüz program bütçeleme mantığına tam olarak uygun hale getirilemediği, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın kurulmasıyla birlikte sürecin modele uygun yürütülmesinde yaşanan sıkıntıların giderileceği belirtilmiştir. Toplumun genel kültürel niteliğinden kaynaklanan sorunlar da yine ulusal yatırımların azlığına neden olan önemli bir unsur olarak

karşımıza çıkmaktadır (n=6). Bu bağlamda Türkiye’de okuma alışkanlığı oranının düşük olmasının, toplumda kitaba ve kütüphaneye karşı düşük talep oluşmasına ve kütüphanelerin toplumda itibar görmemesine neden olduğu ifade edilmiştir. Bu durum toplumsal olarak talep görmeyen ya da az talep gören halk kütüphanelerinin kıt kamu kaynakların paylaşılması sürecinde yeterince gözetilmemesine neden olmaktadır. Bir diğer sorun personelden kaynaklanan sorunlardır (n=2). Bu bağlamda bizzat uygulama içerisinde olan halk kütüphaneleri yöneticilerinin ve bütçe ile ilişkili personelin bütçe yönetimi konusunda bilgi ve beceri eksikliği ile kimi zaman isteksizliklerinin, halk kütüphanelerine ayrılan bütçelerin verimli kullanılamamasına neden olduğu ileri sürülmüştür. Kültürel alana yapılan yatırımların geri dönüşlerinin uzun sürede gerçekleşmesi yine bir kültür kurumu olan halk kütüphanelerine daha az yatırım yapılmasına neden olabilmektedir (n=2). Kullanıcı taleplerinin dikkate alınmasının da yatırım için bir ön koşul olduğu belirtilmiştir (n=2). Bu konuda ayrıca tek tek farklı görüşler de ortaya konmuştur. Bu kapsamda hem toplumda hem de karar vericilerde farkındalık eksikliği olduğu belirtilmiştir. Ülke çapında kütüphanelere yapılan yatırımların orantısız olduğunun altı çizilmiştir. Kütüphanelerin önemi için girişimlerde bulunan bir kitlenin olmayışının en büyük eksiklik olduğunu vurgulayan bir görüş alınmıştır. Ayrıca yatırım alabilmek için öncelikle kütüphanelerin dikkat çekici hizmetler sunması gerektiği de hatırlatılmıştır.

4.2.8. Değişen Yeterlilikler, İnsan Kaynakları ve Mesleki Savunuculuk

Paydaşlara gelecekte bilgi profesyonellerinin yeterliliklerinde ne tür değişim yaşanabileceği sorulmuş, 28 kategoride, 67 tekil bildirim alınmıştır. Halk kütüphanelerine yapılan ulusal yatırım konusunda 11 farklı görüşte, 42 tekil bildirim elde edilmiştir (Tablo 14).

Tablo 14. Bilgi Profesyonellerinin Gelecekte Sahip Olması Gerekecek Yeterliliklere İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>
Teknolojik yeterliliklere sahip olmaları	p1, p2, p3, p5, p6, p7, p9, p11, p12, p14, p16, p22, p25, p26, p32, p34	16
Sosyal ilişkileri gelişmiş olmalı	p3, p5, p11, p21, p25, p26, p32	7
Kişisel gelişim kültürüne sahip olmalı	p2, p5, p6, p8, p32	5
Konu uzmanı olmalı	p14, p19, p26, p35	4
Veri ve bilim okuryazarı olmalı	p2, p20, p22, p23	4
Yazılımlar ve sistemler konusunda beceri sahibi olmalı	p3, p14, p15, p34	4
Mesleği ve kurumu sahiplenmeli	p4, p5,	2
Vizyon sahibi olmalı	p6, p32	2
Halkla ilişkiler becerisine sahip olmalı	p9, p35	2
Kütüphane kullanımını artıracak önlemler alabilmeli	p3, p17	2
Farklı branşlarda bilgi sahibi olmalı	p26, p32	2
İnsan ve canlı odaklı olmalı	p9	1
Sansüre karşı durmalı	p2	1
Esnek olmalı	p5	1
Farklı disiplinlerle işbirliği yapabilmeli	p6	1
Görsel işitsel yayımlara ağırlık verebilmeli	p9	1
İnsan hakları konusunda bilinçli olmalı	p9	1
Etik düşünebilmeli	p9	1
Bilgi sunum ve araştırma tekniklerini bilmeli	p15	1
Yeni öğrenme modelleri konusunda beceri sahibi olmalı	p16	1
Problem çözme becerisine sahip olmalı	p20	1
Liderlik becerisine sahip olmalı	p20	1
Takım çalışması yapabilmeli	p20	1
Proje üretebilmeli	p20	1
Kitaplarla ilgili önerilerde bulunup değerlendirmeler yazabilmeli	p23	1
Birden fazla dil bilmeli	p26	1
Birden fazla kültür tanınmalı	p26	1
Sosyal medya uzmanı olmalı	p35	1
Toplam		67

Paydaşların bildirimlerine göre, gelecekte bilgi profesyonellerinin sahip olması gereken nitelikler arasında İnternet ve bilgi ile ilgili teknolojiler yoğun biçimde öne çıkmaktadır. Dolayısıyla teknolojik yeterliğin bilgi profesyonelleri için en önemli yeterlilik olduğu anlaşılmaktadır (n=16). Bu bağlamda sadece teknolojik yeterliliğe sahip olmak değil, bunun yanı sıra teknolojideki gelişmeleri izleyip bunları halka aktarabilme becerisi de önemli bir yeterlilik olarak kabul görmektedir. Bir başka önemli yeterlilik de sosyalleşme ve kullanıcılarla iyi iletişim kurabilme becerisidir (n=7). Kütüphanelerin sosyal alanlar haline dönüşmesi nedeniyle bir değişim yaşanabileceği tahmin edilmektedir. Bu nedenle kütüphanecilerin artık teknik hizmetlerden ziyade kullanıcı ile ilişki geliştirecek bir misyona doğru evrilmesi

gerektiği ifade edilmiştir. Çünkü yapay zekâ ile birlikte teknik hizmetlerdeki iş yükünün hafifleyeceği ve doğacak boşluğun sosyal girişimler ve iletişim yöntemleri ile doldurulacağı vurgulanmıştır. Ayrıca kişisel gelişim kültürü gelecekte bilgi profesyonelleri için önemli bir yeterlilik olarak ortaya konmuştur (n=5). Kütüphanecilerin teknolojik yeniliklere açık olmalarının ve alandaki yeniliklere kendilerini çabuk adapte edebilmelerinin önemi vurgulanmıştır. Ayrıca okuma alışkanlığından yine kişisel gelişim kültürü bağlamında önemli bir yeterlilik olarak bahsedilmiştir. Gelecekte öne çıkacak bir diğer önemli yeterlilik ise uzmanlaşma olarak görülmektedir (n=4). Halk kütüphanelerinin toplumun her kesimine hizmet vermeyi amaçlamış olması bu tür bir uzmanlaşmanın gerekliliğine gerekçe olarak gösterilmektedir. Özellikle çocuk kütüphaneleri ve çocuk bölümlerinde görev yapacak personelin kütüphanecilik dışında, pedagoji konusunda bilgili olması önerilmiştir. Ayrıca günümüzde kullanıcı hizmetlerinin çok daha öne çıkmaya başlamasıyla, kullanıcı ilişkileri bağlamında, halkla ilişkiler ve iletişim alanında uzmanlaşmanın önem kazanacağı belirtilmiştir. Son olarak halk kütüphanelerinin disiplinler arası yapısının belirli alanlarda uzmanlaşmış bilgi profesyonellerine gereksinim doğuracağı ifade edilmiştir. Bilgi toplumunun parametrelerine uygun olarak bilgi profesyonellerinin veri ve bilim okuryazarlığı yeterliliklerine sahip olması gerektiği tahmin edilmektedir (n=4). Bu bağlamda kütüphaneciler gelecekte sayısal verileri kullanma, içerik geliştirme ve bilgiyi analiz edebilme becerilerine daha çok önem vereceklerdir. Bilgi sistemleri olmadan hiçbir iş sürecinin artık yönetilemediği, bu nedenle bilgi profesyonellerinin veritabanları, yazılımlar ve sistemler konusunda bilgi ve becerilerini artırmaları gerektiği ifade edilmektedir (n=4).

Gelecekte mesleği ve kurumu sahiplenme (n=2), kütüphane kullanımını artıracak önlemler alabilme becerisine (n=2) ve vizyona sahip olma (n=2), halkla ilişkiler konusunda bilgi sahibi olma (n=2), farklı branşlarda uzmanlık (n=2), insan ve canlı odaklı olma (n=2) gibi yeterliliklerin bekleneceği tahmin edilmiştir. Bu konuda ayrıca tek tek farklı görüşler de ortaya konmuştur. Bu kapsamda sansüre ve insan hakları konusunda bilinçli olma, etik düşünme, birden fazla kültür tanıma ve birden fazla dil bilme öne çıkartılmıştır. Bilgi sunum ve araştırma tekniklerini bilme, yeni öğrenme modelleri konusunda beceri sahibi, problem çözme becerisine sahip, esnek olma, liderlik ve takım çalışması yapabilme, proje üretme gibi yeterliklerden de

bahsedilmiştir. Farklı disiplinlerle işbirliği önemli bulunmuştur. Görsel işitsel yayınlara yoğunlaşma ve aynı zamanda sosyal medyayı kullanabilme önemli olacaktır.

Araştırmaya katılan paydaşlardan halk kütüphanelerindeki insan kaynakları konusunda görüşleri alınmıştır. 35 paydaştan 17'si halk kütüphanelerini insan kaynakları bağlamında yetersiz bulunduğunu belirtmiştir. Sadece 1 paydaş yeterli bulurken, 17 paydaş görüş bildirmemiştir.

Tablo 15. Halk Kütüphanelerindeki İnsan Kaynaklarına İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>
Uzman personel sayısı yetersizdir	p3, p4, p5, p12, p15, p19, p23, p26, p31, p32, p35	11
Personel nitelik olarak yetersizdir	p4, p7, p11, p12, p14, p15	6
Personel nicelik olarak yetersizdir	p3, p4, p6, p11, p15, p19	6
İdareden kaynaklanan sıkıntılar vardır	p2, p4, p7, p11, p15	5
Kamu personel politikasından kaynaklanan sıkıntılar vardır	p2, p28	2
<i>Toplam</i>		30

Ayrıca insan kaynakları konusunda 5 farklı görüşte, 30 tekil bildirim de alınmıştır Halk kütüphanelerine yapılan ulusal yatırım konusunda 11 farklı görüşte, 42 tekil bildirim elde edilmiştir (Tablo 15). Halk kütüphanelerindeki uzman personel eksikliği en önemli sorun olarak belirtilmiştir (n=11). Bu bağlamda halk kütüphanelerinde sadece kütüphaneciler değil diğer branşlardan da konu uzmanı olarak görev yapacak personel çalıştırılması gerektiği ileri sürülmektedir. Ayrıca bu alanın uzmanı olmalarına rağmen kütüphaneci bulunmayan kütüphaneler olduğu, yine kütüphaneci olmayanların müdürlük yapabildiği, alan uzmanı olmamaları nedeniyle mesleki yeterlilikleri de olmayan personel tarafından hizmet verildiği belirtilmektedir. Paydaşlar özellikle kütüphaneci sayısının son derece düşük olduğunu ısrarla vurgulamışlardır (n=6). Buna paralel olarak diğer çalışanların da sayısı yetersiz bulunmaktadır. Tek personel ile açık tutulmaya çalışılan kütüphanelerin yanı sıra personel yetersizliği nedeniyle geçici olarak kapalı tutulan kütüphanelerin varlığından bahsedilmiştir. Halk kütüphanelerindeki personelin hem nitelik hem de nicelik olarak yetersiz kaldıkları ifade edilmiştir (n=6). Bu durumun nedenleri olarak, halk kütüphanelerinde görev yapan personelin genel eğitim seviyesinin düşük kaldığının gözlemlendiği, kütüphanecinin en önemli uğraş alanı olan kitabı tanımadığı, ayrıca yeni Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü mezunlarının yeterliliklerinin de tartışmalı olduğu iletilmiştir. Kimi personelin kendini geliştirme

motivasyonuna sahip olmadığı kimi personelin ise halk kütüphanesinde görev yapma konusunda yeterli motivasyona sahip olmadığı hatırlatılmıştır. İdareden kaynaklanan kimi sıkıntıların da personelin yeterliliğini olumsuz yönde etkilediği belirtilmiştir (n=5). Örneğin farklı kurumlardan halk kütüphanelerine zorunlu nakil yoluyla ataması yapılanlar ile kurum içinden bile olsa gerekli yeterliliğe sahip olmayanların halk kütüphanelerine has özel iş ve işlemleri yürütmelerinin beklenmesi sorunlara neden olabildiği ifade edilmiştir. Mesai saatleri, fazla mesai ücretleri gibi kamu personel politikasından kaynaklanan sıkıntılar yaşandığı bu durumun personelin niteliğini olumsuz etkileyebildiği ifade edilmiştir (n=2).

Personel yapılarında ne tür değişiklikler yapılabileceğine ilişkin 8 farklı görüşte, 18 tekil bildirim alınmıştır Halk kütüphanelerine yapılan ulusal yatırım konusunda 11 farklı görüşte, 42 tekil bildirim elde edilmiştir (Tablo 16).

Tablo 16. Personel Yapılarına İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>
Farklı branşlardan uzman istihdamı yapılabilir	p6, p9, p10, p12, p31, 32	6
Kütüphaneci istihdamı artırılmalı	p6, p12, p26, p35	4
Yardımcı personel istihdamı yapılabilir	p6, p10	2
Kütüphane kanunu çıkartılarak bir düzenleme yapılabilir	p28, p33	2
Kütüphaneciye özel bir personel rejimi düzenlenebilir.	p28	1
Mevcut kanunlar içinde bir düzenleme yapılabilir	p28	1
Kütüphaneciler kütüphanelere göre sınıflanabilir	p28	1
Fazla mesai ücreti verilebilir	p28	1
Toplam		18

Farklı branşlardan uzman istihdamı en çok vurgulanan konu olmuştur (n=6). Eğitimci, pedagoğ, sınıf öğretmeni, çocuk gelişimcisi ve okul öncesi öğretmenlerinin kütüphanelerde görev alabileceği belirtilmektedir. Yine alan uzmanı olarak kütüphaneci (n=4) ve bunların dışında yardımcı personel istihdamı önerilmektedir (n=2). Ayrı bir kanunla (n=1) veya mevcut kanunlar içinde bir düzenleme ile (n=1) kütüphaneciye özel bir personel rejimi (n=1) düzenlenebileceği, halk kütüphanesi çalışanlarının böylece fazla mesai ücreti alabileceği (n=1), kütüphanecilerin belki kütüphanelere göre sınıflanabileceği önerilmiştir.

Tablo 17. Hizmet İçi Eğitime İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>Kategori sıklığı (k)</i>
Periyodik verilmeli	p4, p6, p7, p19	4		
Yurt dışı gezileri	p6, p16	2		
İnteraktif eğitim	p5	1		
Disiplinlerarası boyutta ele alınmalı	p21	1		
Motivasyonu artıracak eğitimler verilmeli	p3	1		
Telekonferans olmamalı	p10	1		
Kütüphanede işe başlamadan önce uzun süreli hizmet içi eğitimden geçmeli	p11	1	Yöntemi	16
Daha küçük gruplarla	p35	1		
Derinlemesine	p35	1		
Bölgesel yapılmalı	p10	1		
Uzun süreli verilmeli	p35	1		
Sahada personel değişimi olabilir	p35	1		
Psikoloji	p5, p19	2		
İletişim	p5, p19	2		
İyi uygulama örnekleri	p6, p16	2		
Tematik eğitimler	p6	1		
Halkla ilişkiler	p7	1		
Okuyucu personel ilişkileri	p14	1		
Telif hakları	p17	1		
Mevzuat	p19	1	İçerik	14
2.1yy beceri setlerine sahip olmasına yarayacak içerikte eğitim	p20	1		
Sanat ve edebiyata yoğunlaşılmalı	p23	1		
Çağın koşullarına uygun içerikte eğitim	p24	1		
Eğitim sayısı artırılmalı	p3, p4	2	Sayı	2
Gereksinim analizi yapılmalı	p3, p4, p8, p10	4	Hazırlık	6
İyi planlanmalı	p22, p34	2		
Konun uzmanları tarafından verilmeli	p3	1		
Profesyonel hizmet alımı ile yapılmalı	p12	1	Eğiticinin niteliği	2
Yerel işbirliği	p19	1	İşbirliği	2
Üniversitelerle işbirliği	p20	1		
KYGM'de birim olmalı	p10	1	KYGM'de birim olmalı	1
Bütün çalışanların aynı düzeyde olması hedeflenmeli	p21	1	Hedef	1
Toplam		44	Toplam	44

Hizmet içi eğitimler konusunda 32 farklı görüşte 44 tekil bildirim alınmıştır (Tablo 17). En çok hizmet içi eğitimin yöntemi konusuna yoğunlaşmıştır (k=16). Bu bağlamda hizmet içi eğitimlerin düzenli olarak gerçekleştirilmesi öne çıkan bir öneridir (n=4). Yurtdışı gezilerin de bir yöntem olarak görülmesi gerektiği ifade edilmiştir (n=2). Ayrıca tek tek farklı görüşler de alınmıştır. Bu kapsamda motivasyonu artıracak,

disiplinler arası, küçük gruplarla, interaktif, derinlemesine ve bölgesel olarak eğitimler tasarlanması önerilmektedir. Kütüphanede işe başlamadan önce uzun süreli hizmet içi eğitimden geçmenin yararlı olabileceği bildirilmiştir. Kütüphaneler arası personel değişimi olabileceği, telekonferans yerine yüz yüze eğitimin tercih edilmesi önerilmiştir.

Hizmet içi eğitimin içeriği ile ilgili öneriler de alınmıştır (k=14). Psikoloji (n=2), iletişim (n=2) ve iyi uygulama örnekleri (n=2) ön plana çıkan konulardır. Ayrıca paydaşlar tek tek olmak üzere halkla ilişkiler, kullanıcı ilişkileri, telif hakları, mevzuat ve kütüphanecilerin çağın koşullarına uygun, 21. yüzyıl beceri setlerine sahip olmasına yarayacak her tür içeriğin hizmet içi eğitime dâhil edilmesini önermişlerdir. Sanat ve edebiyatı merkeze alan bir bakışın daha doğru olabileceğini ileri sürülmüştür. Eğitimlerin tematik olması, motivasyonu artıracak bir içerikte ve disiplinler arası boyutta ele alınması önerilmiştir.

Hizmet içi eğitim sürecine, eğitime katılacak olanların gereksinimlerinin analiz edilmesiyle başlanması (n=4) ve süreçlerin çok dikkatli bir biçimde planlanması (n=2) önerilmiştir. Hizmet içi eğitimlerin artırılması gerektiği ifade edilmiştir (n=2). Hizmet içi eğitimde dikkat edilmesi gereken en önemli hususlardan biri olarak eğitimcilerin niteliği gösterilmiştir (k=2). Eğitimlerin konunun uzmanları tarafından verilmesi veya profesyonel firmalardan destek alınması önerilmektedir. Bir paydaş özellikle yereldeki üniversiteler ile işbirliği yapılabileceğini belirtmiştir. Diğer bir paydaş Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'nde hizmet içi eğitim ile ilgili bir birim oluşturulabileceği belirtilmiştir. Ayrıca halk kütüphanelerindeki hizmet içi eğitim hedefinin aslında bütün çalışanları aynı seviyeye çıkarmak olduğu, bu nedenle ne tür kapasitelerin iyileştirileceğinin önceden belirlenmesi gerektiği ifade eden bir görüş de bulunmaktadır.

Bu bölümde son olarak halk kütüphaneleri ortamında mesleki adanmışlık/savunuculuk konularındaki paydaş görüşleri değerlendirilmiştir. 35 paydaştan 14'ü halk kütüphanelerinde görev yapan personelin sahip olduğu mesleki adanmışlık/savunuculuk tutumuna ilişkin olumlu, 8'i olumsuz bildirimde bulunmuştur. 2 paydaş fikri olmadığını beyan ederken, 11'i ise görüş belirtmemiştir. Bu olumsuz duruma, kendi kütüphanelerine mesleki yayımları dahi satın almamaları, mesleki derneklere ilgi göstermemeleri gibi örnekler verilmiştir (k=2).

Tablo 18. Mesleki Adanmışlık/Savunuculuğa İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>Kategori sıklığı (k)</i>
Ekonomik statüdeki olumsuzluk	p2, p5, p11, p14, p23, p26	6		
Uygun olmayan binalarda hizmet vermek	p11, p32	2		
Üniversite eğitiminde halk kütüphanelerine yeterince önem verilmemesi	p2, p15	2		
Yöneticilerin çalışanlara karşı olumsuz davranışları	p9, p32	2		
İstemediği bölümde eğitim almak	p23	1	Yetersiz olmasının nedenleri	20
İş bulma zorluğu	p23	1		
Bir kaç yıldan fazla çalışılmayınca bir kurum kültürü ve aidiyet oluşmaması.	p14	1		
Çalışma hayatı beklentileri karşılamıyor	p35	1		
Yetersiz koleksiyonla hizmet vermek	p32	1		
Kamu personel zihniyeti	p33	1		
Yerel yönetimlere devir tartışmaları	p11	1		
Meslek kültürü ve bilinci yok	p6	1		
Çalışma koşulları iyileştirilmeli	p3, p7, p14, p26	4		
Bölümler tanıtımları artırmalı	p3	1		
Üniversitede bilinçli tercih yapılmalı	p3	1		
Dayanışma olmalı	p6	1	Öneriler	12
İşbirliği olmalı	p6	1		
İyi örnekler paylaşılmalı	p6	1		
Mesleğin prestijini arttırıcı çabalar	p26	1		
Sosyal iletişim artmalı	p6	1		
STK'lara üye olunması gerek	p6	1		
Çok kolay harekete geçirilebilen bir grup	p20	1	Tespitler	6
Eski personelde daha fazla	p14	1		
Meslek eğitimi alanlarda var	p9	1		
Bölüm mezunları ile diğer çalışanlar arasında bir ayırım var	p25	1		
Meslekten olmayanların gayretiyle yürüyor	p10	1		
STK'lar çalışma yapıyor	p6	1		
Dergi bile satın alınmıyor	p1	1	Yetersiz olmasının göstergeleri	2
Derneğini savunmuyor	p2	1		
Toplam		40		40

Ayrıca mesleki adanmışlık ve savunuculuk konusunda paydaşlardan 29 farklı görüşte, 40 tekil bildirim alınmıştır Halk kütüphanelerine yapılan ulusal yatırım konusunda 11 farklı görüşte, 42 tekil bildirim elde edilmiştir (Tablo 18). Bildirimler büyük oranda paydaşlar tarafından gözlemlenen yetersizliğin nedenlerine ilişkindir (k=20). Bu yetersizliğin ana nedeni olarak öncelikle ekonomik statü gösterilmiştir (n=6). Uygun olmayan binalarda (n=2) ve yetersiz koleksiyonla (n=1) hizmet vermenin motivasyonu azalttığı belirtilmiştir. Üniversite eğitiminde halk kütüphanelerine yeterince önem verilmemesi (n=2) ve bazı öğrencilerin istemedikleri bölümde eğitim almaları (n=1) akademik nedenler olarak ileri sürülebilir. Yöneticilerin çalışanlarına karşı olumsuz davranışları mesleki adanmışlık/savunuculuk konusunda kütüphanecilerin olumsuz bir tutum takınmasına neden olabilmektedir (n=2). Bu konuda ayrı ayrı görüş bildiren paydaşlara göre; iş bulma zorluğu, çalışma hayatının beklentileri karşılamaması,

çalışılan kütüphanelerde kurum kültürü oluşturulamamış olması ve mesleki kültür eksikliği, kütüphanelerde bölüm mezunları ile diğerleri arasında bir ayırım olması, zamanla kütüphanecilerde devlet memuriyeti zihniyeti oluşması, halk kütüphanelerinin yerel yönetimlere devir tartışmalarının yarattığı belirsizlik yine mesleki adanmışlık ve savunuculuk konusunda olumsuzluğa neden olan etmenlerdir.

Paydaşlar konu ile ilgili çeşitli tespitlerde bulunmuşlardır (k=6). Bir paydaş mesleki adanmışlık ve savunuculuğun eski personelde daha fazla olduğunu belirtmiştir. Bir paydaş meslek eğitimi alanlarda gözlemediğini belirtmiş, diğer bir paydaş ise aksine kütüphanelerde işlerin meslekten olmayanların çabaları ile yönetilebildiğini öne sürmüştür. Bir paydaş ise kütüphanecilerin çok kolay harekete geçirilen bir meslek grubu olduğunu gözlemediğini belirtmiştir. Ayrıca STKların da bu alanda gayret gösterdiği ifade edilmiştir.

Mesleki adanmışlık ve savunuculuğun yükseltilmesi için öneriler sunulmuştur (k=12). En çok çalışma koşullarının iyileştirilmesi durumunda savunuculuğun ve adanmışlığın yükseleceği düşünülmektedir (4). Ayrıca tek tek bildirilen farklı görüşlere göre; BBY bölümlerinin tanıtımlarını artırması ve öğrencilerin daha bilinçli bir biçimde BBY bölümlerini tercih etmeleri iş yaşamında adanmışlığı ve savunuculuğu artıracığı belirtilmiştir. Ayrıca meslektaşlar arasında işbirliği ve dayanışmanın oluşması, iletişimin artması, iyi uygulama örneklerinin paylaşılması savunuculuğun yerleşmesine katkı sağlayacağı belirtilmiştir. Mesleğin prestijini arttırıcı çabaların artırılması önerilmekte meslektaşların STK'lara üye olmaları gerektiği hatırlatılmaktadır.

4.2.9. Fiziki Mekânlar

Görüşme gerçekleştirilen paydaşlara halk kütüphanesi binaları ve fiziksel mekânlar hakkında düşüncelerin sorulmuştur. 44 farklı görüşte, 69 tekil bildirim alınmıştır Halk kütüphanelerine yapılan ulusal yatırım konusunda 11 farklı görüşte, 42 tekil bildirim elde edilmiştir (Tablo 19).

Tablo 19. Kütüphanesi Binaları ve Fiziki Alanlara İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>Kategori sıklığı (k)</i>
Kütüphane olarak projelendirilmeli	p3, p6, p11, p12, p19, p35	6		
Mimari bölgeye uygun olmalı	p10, p21, p35	3		
Sesli çalışma ve paylaşım odaları olmalı	p18, p26	2		
Yiyecek içecek mekânları olmalı	p3, p11	2		
Gün ışığı alabilmeli	p24	1		
Çevreci olmalı	p6	1	Mimari özellikler	24
Dinlenme mekânları olmalı	p11	1		
Duvarsız bahçeler olmalı	p25	1		
Geniş alanlar olmalı	p25	1		
Kümes hayvanları için alanlar olmalı	p11	1		
Akvaryumlar olmalı	p9	1		
Makerspace alanları olmalı	p26	1		
Oyun alanları olmalı	p1	1		
Su havuzları olmalı	p11	1		
Yatay yapılaşma olmalı	p25	1		
Eskiler yıkılıp yenisi yapılmalı	p2, p4, p10, p12, p20, p35	6		
Çoğu bina, kütüphane olmaya elverişsizdir	p6, p7	2	Yeni kütüphane yapımı veya iyileştirme	13
Eski fabrikalar kütüphaneye çevrilebilir	p2	1		
Tarihi binalar kütüphane olabilir	p2	1		
Tümüne yönelik iyileştirme seferberliği başlatılmalı	p16	1		
Binalar toplumsal gereksinimlere uygun yapılmalı	p4	1		
Çok kötü durumdaki kütüphaneler kapatılmalı	p15	1		
Ferah olmalı	p3, p6	2		
Konforlu olmalı	p19, p32	2		
Yeterli aydınlatma olmalı	p3, p19	2		
Cam yoğun biçimde kullanılmalı	p19	1	İç mekân	11
Kartla güvenlikle girilmesi iticidir	p23	1		
Temiz olmalı	p3	1		
Yeterli havalandırma olmalı	p3	1		
Yeterli ısıtma ve soğutma olmalı	p3	1		
Ulaşımı kolay olmalı	P3, p7, p14	3		
AVM gibi çok kullanılan mekânlara yakın olmalı	p26	1	Konum	7
İnsanlar rahatça gidebilmeli	p14	1		
Şehir içi yönlendirmeler olmalı	p8	1		
Semtlerde daha çok kütüphane olmalı	p23	1		
Ergonomik tasarlanmalı	p4, p6, p32	3		
Bina ve mobilya standartları güncellenmeli	p15	1		
Mobilya seçenekleri artırılmalı	p15	1	Donatım	7
Renkli, samimi ortam oluşturacak mobilyalar tercih edilmeli	p26	1		
Zorunlu raf biçimi, rengi gibi detaylara son verilmeli	p15	1		
Engelli erişimine uygun olmalı	p3, p7, p9, p14	4	Engelli erişimi	4
Kütüphane mimarisi alanında uzmanlık eksikliği vardır	p20	1	Kütüphane mimarisi uzmanlığı	1

Şehir plancıları ve mimarlarla işbirliği yapılmalı	p11	1	İşbirliği	1
Devlet politikasında eksiklik vardır	P7	1	Politika	1
Toplam		69		69

En çok halk kütüphanesi binalarının mimari özelliklerine ilişkin görüş iletilmiştir (k=24). Öncelikle mimari projelerin, doğrudan kütüphane mimarisi projesi olması gerektiği ısrarla vurgulanmıştır (n=6). Projelerde bölgenin özellikleri ve şehrin dokusuna uyumlu, kütüphane denilince herkesin zihninde oluşacak simgesel tasarımlar kullanılması önerilmiştir (n=3). Halk kütüphaneleri birlikte çalışma gerçekleştirmek, birlikte üretmek isteyen gruplara uygun alanlar ve gençler için söyleşi alanları (n=2) önemli olup, kafeler (n=2) de önemli alternatif alanlardan sayılmıştır. Bu konuda ayrı ayrı olmak üzere farklı görüşler de sunulmuştur. Bu kapsamda gün ışığını alabilen, açık alanların fazla olduğu, dikeyden çok yatay ve geniş, çevreci bir mimari yaklaşım kullanılmalıdır. Kütüphane binasının dışındaki mekânlarda, duvarsız bahçeler, su havuzları, akvaryumlar ve çeşitli kümes hayvanlarının barınabileceği alanlar kurgulanması önerilmiştir. Ayrıca çocuklar için oyun alanları, makerspace olarak adlandırılan yaratım alanları ve dinlenme alanları önerilmektedir.

Yaygın olarak paylaşılan görüşlerden bir diğeri yeni kütüphane yapımı veya iyileştirme konusudur (k=13). Mevcut birçok binanın kütüphane binası olarak planlanmamış olmasından dolayı, hizmet vermeye uygun olmadıkları, bu nedenle eskilerin yerine yeni kütüphaneler inşa edilmesi önerilmektedir (n=6). Bir bölgedeki kütüphane ihtiyacını karşılamak için hazır bina araştırması yapıldığı, ancak çoğu zaman uygun bina yokluğu nedeniyle, elde edilen herhangi bir fiziki mekânın, herhangi bir standart gözetmeksizin kütüphane olarak kullanılabilirdiği belirtilmiştir. Bu nedenle çoğu binanın kütüphane olmak için yetersiz özelliklere sahip olduğu vurgulanmıştır (n=2). Bu konuda tek tek olmak üzere ayrı görüşler de alınmıştır. Bu kapsamda kütüphane binası olarak planlanmamış olan binaları iyileştirme politikasının verimli olmayacağı, bu durumdaki kütüphanelerin radikal bir karar alınarak kapatılması ve onların yerine yeni kütüphaneler kurulması önerilmiştir. Yeni kütüphanelerin toplumsal gereksinimlere uyumlu olması gerektiği belirtilmiştir. Yeni kütüphane binasını inşa etmenin her ne kadar önemli olsa da yurt dışındaki örneklerde olduğu gibi, tarihi ve kültür varlığı niteliğindeki binaları kütüphane olarak tercih edilmesinin yararlı olabileceği söyleyen

görüş de vardır. Ayrıca bütün kütüphaneler için bir bina iyileştirme programı başlatılması önerilmiştir.

İç mekân özellikleri ile ilgili de önemli sıklıkta öneri elde edilmiştir (k=11). Kütüphane iç mekânlarının ferah (n=2), konforlu (n=2) ve yeterli aydınlatmaya sahip (n=2) olması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca bu konuda ayrı ayrı görüşlere göre yeterli havalandırmaya, ısıtma ve soğutmaya, temiz iç mekânlara sahip kütüphanelerin kullanıcıyı teşvik edeceği belirtilmiştir. İç mekânlarda duvar yerine cam kullanımının tercih edilmesi, ayrıca girişlerde güvenlik kartı kullanılmaması gerektiği ifade edilmiştir.

Kütüphanelerin konumlarına ilişkin önemli bildirimler alınmıştır (k=7). Kütüphanelerin şehir içinde kolay ulaşılabilecek, merkezi bir yerde konumlandırılması (n=3) paydaşlar tarafından önemli bulunmaktadır. Ayrıca kütüphanelerin alışveriş merkezleri gibi insanların yoğun olarak kullandıkları mekân yakın kurulması, mümkünse semtlere kadar yayılması ve şehir içi yönlendirme işaretleri kullanılması konusunda tek tek farklı görüşler de alınmıştır.

Paydaşlar donatım konusunda görüş vermişlerdir (k=7). Donatım malzemelerinde daha çok ergonomiye atıfta bulunulmuştur (n=3). Birer paydaş tarafından ayrı ayrı olarak, standartların gözden geçirilmesi, sıcak renklerden oluşan, konforlu malzemelerin tercih edilmesi, mobilya seçenekleri artırılması ve zorunlu raf biçimi, rengi gibi detaylara son verilmesi önerilmiştir.

Çağdaş bir halk kütüphanesinin sahip olması gereken en önemli özelliklerden bir olarak engelli kullanıcıların ulaşım ve erişimine uygun tasarlanmış olması ifade edilmiştir (n=4). Türkiye’de genel olarak kütüphane mimarisi konusunda bir alan uzmanlığı eksikliği olduğu (n=1), kütüphanecilerin şehir plancıları ve mimarlarla işbirliği yapmaları gerektiği (n=1) dile getirilmiştir. Ayrıca devlet politikalarında bu konuda bir eksiklik olduğu ifade edilmiştir (n=1).

4.2.10. Bilgi Kaynaklarının Verimli Yönetimi

35 paydaştan 11'i halk kütüphanelerindeki materyal seçim ve sağlama yöntemlerini başarısız bulurken, sadece 2 paydaş başarılı bulduğunu belirtmiştir. 22 paydaş ise bu konuda doğrudan görüş belirtmemiştir. Ayrıca halk kütüphanelerinde derme geliştirme konusunda 31 farklı görüşte, 59 tekil bildirim alınmıştır (Tablo 20). Materyal seçim ve sağlama süreçlerinde personel kaynaklı sorunların ilk sırada olduğu görülmektedir (k=18). Personel sayısı yetersiz olduğu için materyal sağlama işlemlerinde aksamalar yaşandığı çokça ifade edilen bir görüştür (n=6). Kitap kutularının zamanında açılmadığı (n=3), materyal seçim ve sağlama gibi teknik hizmet süreçlerinde sorun yaşandığı (n=1), teknik hizmetlerin yavaş ve kısıtlı olduğu (n=1), kütüphaneye gelen kitapların otomasyon sistemine geç kaydedildiği (n=1) belirtilmiştir. Ayrıca alan mezunu olmayanların kütüphane müdürü olsalar dahi nitelikli bilgi kaynağı seçme ve bununla ilişkili diğer becerilere sahip olma konularında eksiklikleri olduğu ifade edilmektedir (n=3). Kütüphane yetkililerinin kitap seçim hazırlığı yapmak amacıyla yayıncıları gezmediği (n=1), materyal gereksinimi doğunca belirli kitapçılara gidip ne varsa (n=1) satın aldıkları belirtilmiştir. Ayrıca kimi kütüphane yöneticilerinin kitap seçiminin sorumluluğundan kaçındığı da vurgulanmıştır (n=1).

İdarenin uygulama ve yaklaşımlarından kaynaklanan sorunlar ise ikinci sırada gelmektedir (k=6). Bu konuda ayrı ayrı görüşler belirtilmiştir. Bu kapsamda kitap seçim sürecinde kullanıcı ve kütüphaneci taleplerinin dikkate alınmamasının, yayınevleri arasında ayrımcılık yapılmasının çeşitli sorunlara neden olduğu ifade edilmiştir. İdarenin mevcut dağıtım sistematığının yeterli olmadığı, merkezden gönderilen çoğu kitabın ilçeler ve beldeler için gereksiz olduğu iletilmiştir. Ayrıca yerelden satın almalarda İl Kültür ve Turizm Müdürlüklerinin müdahale ve tercihlerinden dolayı da çeşitli sıkıntılar yaşandığı ifade edilmiştir.

Tablo 20. Materyal Seçim ve Sağlama Yöntemlerine İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>Kategori sıklığı (k)</i>
Personel yetersizliği soruna neden oluyor	p2, p8, p9, p15, p16, p26	6		
Kitap kutuları zamanında açılmıyor	p2, p8, p9	3		
Kütüphane yetkilileri kitap seçimini bilmiyor	p1, p2, p15	3		
Kitap ihtiyacı olunca belirli kitapçılara gidip ne varsa sağlıyorlar	p1	1	Personelden kaynaklanan sorunlar	18
Kitaplar sisteme geç giriliyor	p2	1		
Kütüphane yetkilileri yayıncıları gezmiyor	p1	1		
Kütüphane yöneticileri kitap seçim sorumluluğundan kaçınıyor	p34	1		
Sağlama süreçleri yavaş ve kısıtlıdır	p16	1		
Teknik hizmetlerde sorun vardır	p3	1		
Yayınevi ayrımcılığı yapılıyor	p1	1		
Kullanıcı talepleri dikkate alınmıyor	p8	1		
Kütüphaneci talepleri dikkate alınmıyor	p8	1		
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün baskısı oluyor	p1	1	İdareden kaynaklanan sorunlar	6
Dağıtım sistematığı yok	p2	1		
Merkezden gönderilen kitaplar ilçeler ve beldeler için gereksizdir	p7	1		
Mevzuatın verdiği sıkıntılar var	p8, p34	2	Mevzuattan kaynaklanan sorunlar	4
Telif hakları sorunları var	p16, p17	2		
Yer problemi var	p2, p4, p7	3	Yer sorunu	3
Koleksiyon güncel değil	p16	1	Güncellik sorunu	1
Kullanıcıdan talep almıyor	p3	1		
Kütüphaneci talepleri dikkate alınmıyor	p12	1	Talep	2
Bütçe yükseldi	p14	1	Bütçe	1
Gereksinim analizi yapılmalı	p1, p5, p6, p7, p8, p14, p20, p21, p23, p33, p34, p35	12		
Alternatif kaynaklar sağlanmalı	p16, p19, p35	3		
Yerelden sağlama olmalı	p1, p5, p14	3		
Kitap fuarlara katılım teşvik edilmeli	p1	1		
İyi kitap seçim rehberleri oluşturulmalı	p19	1		
Listeleri KYGM oluştursun, kütüphaneler talep etsin	p1	1	Öneriler	24
Kitap seçim sürecinde MEB ile işbirliği yapılmalı	p7	1		
Yayınevlerinden kitabın ödünç verilmesine muvafakat ettiklerine dair açık bir beyan alınmalı	p17	1		
Yayıncıları halk kütüphaneleri ile bir araya getirecek toplantılar düzenlenmeli	p1	1		
Toplam		59		59

Mevzuattan kaynaklı sorunlar da dile getirilmiştir (k=4). Genelde büyük yayıncı ve dağıtımçıların büyük şehirlerde olması, İnternette siparişlerde ise faturalandırmada zorluklar yaşanması, yeterli personel sayısına ulaşılamadığı için komisyon kurulamaması gibi sorunlar mevzuata dayandırılmaktadır (n=2). Ayrıca telif hakları mevzuatının artık kütüphaneleri ilgilendiren önemli maddeler içerdiği belirtilmiştir (n=2).

Kütüphanelerde fiziki olarak yer darlığı nedeniyle gönderilen materyalin rafa çıkma süresinin uzadığı bilgisi verilmiştir (n=3). Ayrıca koleksiyonun güncel olmadığını belirten bir görüş alınmıştır. Kullanıcı ve kütüphaneci taleplerinin dikkate alındığını belirten görüşlere de rastlanmıştır (k=2). Ayrıca bir paydaşa göre koleksiyon geliştirme için ayrılan ödenekler de gittikçe yükselmektedir.

Paydaşlar materyal seçme ve sağlama konusunda önerilerini de paylaşmışlardır (k=24). Halk kütüphanelerinde derme geliştirmenin tek amacının kullanıcının bilgi gereksinimini karşılamak olduğu belirtilmiştir. Bu nedenle öncelikle kullanıcı gereksinimlerinin analiz edilmesi gerektiği sıklıkla vurgulanmıştır (n=12). Sayısal içerik takibinin bir iş olarak yapılması ve kitap dışı alternatif kaynakların da dermeye kazandırılması önerilmektedir (n=3). Yerel gereksinimlerin analiz edilmesi ile seçme ve sağlama konularında yerele de önemli sorumluluklar verilmesi önerilmiştir (n=3). Bu konuda ayrıca tek tek farklı öneriler de ortaya konmuştur. Bu kapsamda yayıncılar ve dağıtımçıların halk kütüphaneleri ile bir araya getirecek toplantılar, kütüphanecilerin kitap fuarlarına katılımının teşviki, uygulamacılar için iyi kitap seçim rehberleri oluşturulması önerilmiştir. Yine seçim süreçlerinde okul müfredatına uygun kitaplar da dermeye kazandırılabilmesi için MEB ile işbirliği yapılabileceği ve eğitim uzmanlarının davet edilebileceği belirtilmiştir. Yine dağıtım stratejisi kapsamında il halk ve ilçe halk kütüphaneleri ile şube kütüphanelere gönderilecek materyallerin içeriklerinin ayrı ayrı değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Satın almalarda hukuki bir güvence oluşturması bağlamında satın alma dışında, yayıncılardan materyalin ödünç verilmesine de muvafakat ettiklerine dair bir açık beyan alınması gerektiği ifade edilmiştir. Son olarak genel bir derme geliştirme modeli olarak karma yöntem önerilmiştir. Bakanlığın merkezden kitap listeleri oluşturabileceği, kütüphanelerin ise o listelerden gereksinim duydukları kitapları seçebileceği, sağlama işleminin ise fiyat indirimi ve dağıtım konularında avantaj sağlaması açısından yine merkezi olarak gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir.

4.2.11. Bilgi Teknolojileri ve Yeni Hizmetler

35 paydaştan 12'si halk kütüphanelerinin sahip olduğu enformasyon altyapısı ve bilgi teknolojilerini yetersiz, 5 paydaş yeterli bulmaktadır. 18 paydaş ise görüş bildirmemiştir. Ayrıca aynı konuya ilişkin 39 farklı görüşten, 57 tekil bildirim alınmıştır (Tablo 21). Paydaşlar bilgi hizmetlerini çeşitlendirmek için en çok hizmetlere ilişkin görüş paylaşmışlardır (k=23). Öncelikle kullanıcı hizmetlerinin Internet üzerinden çeşitlendirmesi gerektiği belirtilmiştir (n=4). E-oyunların dünyada trend haline geldiği ve kütüphanelerin buna sessiz kalamayacakları belirtilmiştir. Dolayısıyla oyun oynatmanın bir hizmet olarak ele alınması gerektiği vurgulanmıştır (n=3). Halk kütüphaneleri tarafından bilgi okuryazarlığı bağlamında teknoloji ve medya araçlarının kullanımına yönelik bir seferberlik başlatılması gerektiği ifade edilmiştir (n=3). Kütüphanelerin sahip oldukları teknolojik donanımla aynı zamanda kullanıcıların bilgi ve becerilerini geliştirebilecekleri birer yaratım alanına dönüşmesi gerektiği belirtilmiştir (n=2). Makerspace olarak adlandırılan bu alanları tasarlamak bir hizmet çeşidi olarak düşünülmektedir. Enformasyon altyapısı ile kastedilen şeyin sadece Internet bağlantısı olmadığı, tek başına Internetin ve teknolojik donanımın bir anlamı olmadığı belirtilmektedir. En önemli unsurun içerik olduğu vurgulanmıştır (n=2). Bu konuda tek tek farklı görüşler de ortaya konmuştur. Halka açık Internet erişim merkezleri kurulması gerektiği ifade edilmiştir. Elektronik hizmetlerin çeşitlendirilebileceğinin altı çizilmektedir. Üyelik ve benzeri işlemlerin gerçekleştirilmesini olanaklı hale getirecek, aynı zamanda çalışanların iş yükünü de hafifletecek sistemler geliştirmek de yeni hizmetler olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 21. Bilgi Teknolojilerine İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>Kategori sıklığı (k)</i>
Kullanıcı hizmetlerini Internet üzerinden çeşitlendirmeli	p3, p5, p10, p25	4		
Oyun oynama hizmet olarak ele alınmalı	p2, p6, p33	3		
Bilgi okuryazarlığı eğitimi verilmeli	p16, p31, p35	3		
İçerik gerekir	p20, p34	2		
Makerspace alanları oluşturulmalı	p6, p33	2	Hizmetler	23
Çocuklar için sesli ve görsel katalog olmalı	p12	1		
Halka açık Internet erişim merkezleri olmalı	p31	1		
Hub oluşturulmalı	p20	1		
Internet üzerinde açık eğitim	p31	1		

kaynaklarına erişim sağlanmalı				
İş yükünü azaltacak hizmetler yaygınlaştırılmalı	p24	1		
Online kütüphaneler kurulmalı	p24	1		
Teknolojik cihaz paylaşımı yapılan yer olabilir	p21	1		
Uygulama ve yazılım öğretilmeli	p31	1		
Uzaktan eğitim verilmeli	p31	1		
İnternet erişim merkezleri verimli kullanılmıyor	p2, p7, p15, p25	4		
Personelin bilgi ve becerisi eksik	p7, p9, p15, p25	4		
Personel kullanımı engelliyor	p2	1		
Diğer sistemlerle entegrasyon yok	p25	1	Mevcut durum	13
Halk kütüphaneleri sayısal ortamlarda söz sahibi değil	p21	1		
Kullanıcıdan kaynaklanan sorunlar var	p9	1		
Kütüphanelerde EBYS yok	p15	1		
Güncel donanım gerekir	p2, p25, p31, p35	4		
0-6 yaş için güvenli uygulamalar yüklü tabletler kullanılmalı	p19	1		
3D gözlükler kullanılmalı	p33	1		
3D yazıcılar kullanılmalı	p23	1	Donanım	10
İnternet temel gereksinimdir	p23	1		
Tarayıcı olmalı	p1	1		
Ücretsiz çıktı alınabilmeli	p1	1		
Sayısal uçurumu köprüleme görevi var	p31	1		
BİT kullanarak insanların yaşamına dokunmalı	p20	1		
BİT'te fırsat eşitliği yaratılmalı	p20	1		
Sayısal araç ve olanaklarla donanmış, profesyonel destek veren insan gücüne sahip bir mekân olmalı	p24	1	Misyon	5
İnternet erişim merkezleri yaygınlaştırılmalı	p11	1		
Gereksinim analizi yapılmalı	p10, p21	2	Gereksinim analizi	2
Bütçe artırılmalı	p11	1		
Bütçe sıkıntısı var	p13	1	Bütçe	2
Bilgi teknolojileri uzmanları ile kütüphaneciler işbirliği yapmalı	p25	1	İşbirliği	1
Mimari tasarımlar hem tür erişime olanak sağlamalı	p16	1	Bina	1
Toplam		57		57

Aynı zamanda çevrimiçi e-kütüphane hizmetleriyle klasik kütüphanelerin uzaktan erişim gibi birçok sorununun aşılacağı belirtilmektedir. Kütüphane web sayfalarının İnternet üzerinde açık eğitim kaynakları ile uzaktan eğitim içeriklerine erişim sağlayan üsler (hub) oluşturulması ve ayrıca buradaki eğitim kaynaklarının nasıl kullanılacağına öğretilmesi gerektiği belirtilmiştir. Uygulama ve yazılım öğretimi alanları oluşturmak önerilmektedir. Örneğin öğrencilere yönelik kod yazma, web sayfası oluşturma, e-devlet uygulamaları gibi basit ve temel eğitimler sunulabileceği böylece yaşam boyu eğitime

katkı sağlayabileceği ifade edilmektedir. 0-6 yaş grubundaki çocuklar için sesli ve görsel katalog tarama ekranlarının tasarlanabileceği önerilmiştir. Ayrıca halk kütüphanelerinin kitap dışında teknolojik cihaz paylaşımı da yapılan yer olabileceği hatırlatılmıştır.

Mevcut duruma ilişkin görüşler de paylaşılmıştır (k=13). Kullanıcıların bilgi sistemleri konusunda bilgi ve beceri eksikliği olduğu ve genelde oyun amaçlı kullandıkları, gürültü olduğu bu nedenle Internet erişim merkezlerinin verimli olmadığı ifade edilmiştir (n=4). Personelin bilgi teknolojileri konusunda bilgi ve beceri eksikliği olduğu (n=4) kimi zaman personelin bilgisayarların kullanımını engellediği (n=1) belirtilmiştir. Bu konuda ayrıca tek tek farklı görüşler ortaya konmuştur. Bu kapsamda halk kütüphanelerindeki sistemlerin ülke çapındaki diğer bilgi sistemleriyle bütünleşmesinin sağlanamadığı ve halk kütüphanelerinin var olan yapı içerisinde Sayısal ortamlarda söz sahibi olmadığı belirtilmiştir. Kütüphanelerde henüz elektronik belge yönetim sistemleri kullanılmadığı hatırlatılmıştır. Kullanıcıdan kaynaklanan sorunlar olduğu ayrıca belirtilmiştir.

Halk kütüphanelerinin bilgi teknolojileri konusunda barındırması gereken donanım ile ilgili görüşler paylaşılmıştır (k=10). Teknolojik donanımın çok çabuk güncelliğini yitirdiği bu nedenle kullanılan donanım ve yazılımların sürekli güncellenmesi gerektiği ifade edilmiştir (n=4). Bu konuda ayrıca tek tek farklı öneriler de ortaya konmuştur. Başta Internet olmak üzere, 3D yazıcılar, 3D gözlükler, tarayıcı ve yazıcılar gibi donanım ve teknolojik olanakların kütüphaneler tarafından hizmete sunulması önerilmektedir. Bu kapsamda özellikle 0-6 yaş grubundaki çocuklar için fiziksel nesnelerin çok önemli olduğu bu nedenle kütüphanelerde üç boyutlu ve logo türü oyuncakların bulunması gerektiği ifade edilmiştir. Ancak yine teknolojik araçların kontrollü biçimde çocuklarla tanıştırılabileceği belirtilmektedir.

İnternet ve teknoloji ile ilgili kullanıcı hizmetleri konusunda halk kütüphanelerinin birtakım görev ve sorumlulukları olduğu yoğun olarak vurgulanmıştır (k=5). Bu konuda ayrıca tek tek farklı görüşler ortaya konmuştur. Dünyada bilgi iletişim teknolojileri kullanarak insanların yaşamlarına nasıl dokunabiliriz sorusunun yanıtının arandığı ifade edilmiştir. Aynı yaklaşımdan yola çıkılarak Türkiye’de halk kütüphanelerinin sahip olduğu Internet ve diğer teknolojik olanaklar ile topluma nasıl katkı verebileceğimizin

üzerinde düşünmemiz gerektiği ifade edilmiştir. Toplumdaki sayısal uçurumun köprülenmesine katkı sağlanması, bireylere bilgi teknolojilerine ve bilgi erişimde fırsat eşitliği sağlanması temel sorumluluklar olarak görülmektedir. Halk kütüphanelerinde bulunan halka açık Internet erişim merkezlerinin bunların yaygınlaştırılması gerektiği ifade edilmektedir. Sayısal araç ve olanaklarla donanmış, profesyonel destek veren insan gücüne sahip bir mekânlara dönüşmeyi amaçlaması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca bu alanda da en önemli önceliğin gereksinim analizi olduğu vurgulanmıştır (n=2). Bütçe sıkıntısı olduğu ancak bütçenin artırılması gerektiği vurgulanmıştır (k=2). Bir paydaş bilgi teknolojilerinin farklı alanlarında uzmanlaşmış kişiler ile kütüphanecilerin birlikte çalışabildiği ortak platformlar oluşturulması önermiştir. Ayrıca bir diğer paydaş mimari tasarımların elektronik erişimi destekler nitelikte yapılmasını hatırlatmıştır.

Tablo 22. Sayısal-Fiziksel Kütüphane İlişkisine Dair Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>
Hem e-kaynaklar hem geleneksel kaynaklar olmalı	p7, p8, p10, p16, p26	5
Sayısal kütüphane fiziksel kütüphaneyi desteklemeli	p5, p6, p21	3
Mutlaka basılı eser olmalı	p2, p22	2
Sayısal kütüphaneyi idare edecek personel gerekiyor	p2	1
Sayısal kütüphane ile fiziki kütüphane birbirlerinin desteklemeli	p24	1
Sayısal kütüphane ile fiziki kütüphane ayrı ayrı mekânlarda hizmet vermeli	p4	1
Sayısal ortamlar çekici geliyor	p26	1
Kullanıcı fiziksel olarak hangi materyale ulaşabiliyorsa sayısal ortamda da ona ulaşmak istiyor.	p3	1
Kütüphane sayısal dünyada olmazsa yeni nesil ile iletişim kurulması zorlaşır	p24	1
Fiziki kütüphanelerde uzaklık sorunu var.	p26	1
Toplam		17

Paydaşlardan Sayısal kütüphane ile fiziksel kütüphane ilişkisine dair 11 farklı görüşte, 17 tekil bildirim alınmıştır Halk kütüphanelerine yapılan ulusal yatırım konusunda 11 farklı görüşte, 42 tekil bildirim elde edilmiştir (Tablo 22). Sayısal kütüphane ile fiziksel kütüphanelerin içi çe barınmasını, diğer bir deyişle geleneksel kütüphane hizmeti yanında yoğun olarak elektronik hizmetlerin de sunulması gerektiğini ifade etmişlerdir (n=5). Ancak sayısal kütüphanenin fiziksel kütüphaneyi destekler tarzda kurgulanması gerektiğini (n=3) ve mutlaka basılı eser olması gerektiği (n=2) öne sürülmektedir. Bu konuda ayrıca tek tek farklı görüşler de ortaya konmuştur. Bu kapsamda fiziki kütüphanelerde uzaklık sorunu olduğu, sayısal ortamların kullanıcıya çekici geldiği,

yeni neslin kütüphane kullanım özelliklerinin farklılaşmaya başladığı dolayısıyla kütüphaneler sayısal dünyada olmazsa yeni nesil ile iletişim kurulmasının zorlaşacağı hatırlatılmıştır. Kullanıcıların fiziksel olarak hangi materyale ulaşabiliyorlarsa sayısal ortamda da ona ulaşmak istedikleri hatırlatılmıştır. Sayısal kütüphane ile fiziki kütüphanenin birbirlerinin desteklemesi gerektiği belirtilmiştir. Bir paydaş sayısal kütüphane ile fiziki kütüphanenin ayrı ayrı mekânlarda hizmet vermesini önermiştir. Son olarak sayısal kütüphaneyi de yönetecek personel gerektiği belirtilmiştir.

Tablo 23. Sayısallaştırmaya İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>
Sayısallaştırma yapılmalı	p2, p21, p25, p31, p32	5
Kütüphaneler sayısal çağda varlıklarını sürdürmek için sahip olduğu doğru bilgiyi kolay ve hızlı erişilebilir hale getirmelidir.	p25	1
Fiziksel kaynaklar sayısallaşabilir	p25	1
Sayısal kaynaklar sağlanabilir	p25	1
Sayısallaştırılan kaynakların yeterince erişilebilir olması önemlidir	p25	1
Sayısallaştırma kütüphanede köklü değişim yaratır	p25	1
Sayısallaştırma ve tam metin arama yeteneği kataloglama veya sınıflama işlemine ihtiyacı kaldırabilir.	p25	1
Sayısallaştırma, teknik hizmetlerdeki personelin diğer işlerde görevlendirilmesine neden olabilir.	p25	1
Personel kendini teknolojinin kullanım yöntemlerini ve şekillerini belirleyecek nitelikte geliştirmesi gerekecek.	p25	1
Sayısallaştırma, kütüphanelerde ihtiyaç duyulan personel sayısı giderek azaltır	p25	1
Sayısallaştırma ile nitelikli personel daha verimli hizmetler verebilir	p25	1
Toplam		15

Sayısallaştırma konusunda 12 farklı görüşte, 15 tekil bildirim alınmıştır (Tablo 23). Sayısal içerik konusunun en büyük sorun olarak görülmesi gerektiği, bu nedenle halk kütüphanelerinin sayısallaştırmaya yoğunlaşması gerektiği ifade edilmiştir (n=5). Bu konuda ayrıca tek tek farklı görüşler de ortaya konmuştur. Bu kapsamda kütüphanelerin sayısal çağda varlıklarını sürdürmek için sahip olduğu doğru bilgiyi kolay ve hızlı erişilebilir hale getirmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yöntem olarak hem fiziksel kaynakların sayısallaştırılabileceği hem de doğrudan sayısal kaynakların sağlanabileceği belirtilmiştir. Sayısallaştırmanın kütüphanelere maliyet, performans, yönetilebilirlik, yeni fırsatlar, hız ve etkinlik gibi katkıları olduğu belirtilmiş, bu katkıların

kütüphanelerde köklü değişim yaratacağı iddia edilmiştir. Ayrıca sayısallaştırma sonucu teknik hizmetlerdeki personelin diğer işlerde görevlendirilebilecek, personel sayıca azalırken, nitelikli personel daha verimli hizmetler sunabileceği ifade edilmiştir.

4.2.12. Tanıtım ve Pazarlama

Görüş alınan paydaşlara hem halk kütüphanesi hizmetleri ve sahip olunan kaynakların topluma tanıtımı hem de kullanıcılarla olumlu ilişki geliştirmek üzere neler yapılabileceği sorulmuş ve 30 farklı görüşte, 67 tekil bildirim alınmıştır (Tablo 24).

Tablo 24. Tanıtımın Değerlendirildiği Kategoriler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>Kategori sıklığı (k)</i>
Merkezden yönetilmeli	p1, p10, p14, p34, p35	5		
Kullanıcı talep ve ihtiyaçlarının analiz edilmeli	p4, p25, p26, p32	4		
Önce kütüphaneler bir değer yaratmalı	p11, p21, p33	3		
Bireysel girişimlerin önemi vardır	p8, p19, p35	3		
Hem hizmetler hem kaynaklar tanıtılmalı	p5, p25	2		
Yeni çıkan yayımların duyurulması önemlidir	p8, p26	2		
Kullanıcılarla birebir ilişki önemlidir	p32	1	Yaklaşım ve yöntemler	26
Kütüphane binaları reklam mecrası olarak kullanılabilir	p22	1		
Karar vericilerin fikrini değiştirmek gerekir	p20	1		
Kütüphane mekânları kültürel etkinlik yapılacak halde olmalı	p22	1		
Kütüphaneler medyada daha fazla yer almalı	p3, p9	2		
Savunuculuk konusunda bambaşka bir örgütlenme gerekiyor	p20	1		
Kamu spotu	p1, p2, p7, p9, p14, p32, p34, 35	8		
Web sayfası	p8, p9, p11, p32	4	Tanıtım araçları	22
Sosyal medya	p9, p14, p24, p32	4		
Billboard	p7, p32	2		
TV tanıtım reklam	p11, p14	3		
Broşür	p8	1		
Personel sayısı yetersiz	p15, p32	2		
Halkla ilişkiler konusunda bilgili personel eksikliği var	p6, p16	2		
Personel eğitimi önemli	p4, p6	2	Personel	9
Güdülenmiş ve bir amaca, misyona yönelmiş personel sorunu var	p15	1		
Personele bağlı	p11	1		
Personelin özlük hakları önemlidir	p24	1		
Okullarla işbirliği	p2, p3, p19	3		
Kullanıcılarla işbirliği	p5	1	İşbirliği	6
Sağlık merkezleri ile işbirliği	p19	1		
Gönüllülerden yararlanmak	p10	1		
Bütçe gereklidir	p11, p12, p23	3	Bütçe	4
Kütüphaneler bütçe için reklam alabilmelidir	p10	1		
Toplam		67		67

Paydaşlar en çok tanıtıma ilişkin yaklaşım ve yöntemler konusunda görüş bildirmişlerdir (26). Halk kütüphanesi tanıtım ve halkla ilişkiler çabaları için gerekli bütçenin merkezi idarenin sorumluluğunda olması gerektiği vurgulanmıştır (n=5). Ayrıca özellikle sosyal medya kullanımında profesyonel olmayan yaklaşımlarla karşılaşıldığı, merkezi idarenin kütüphane tanıtım çalışmalarına ilişkin ilke ve kılavuzlar hazırlayıp kütüphanelerin bunlara uymasının denetlenmesi gerektiği de ifade edilmiştir. Tanıtım çalışmalarının temelini kullanıcı talep ve ihtiyaçlarının en iyi biçimde analiz edilmesinin oluşturduğu vurgulanmıştır (n=4). Kişisel girişimlerin önemli olduğu, özverili tanıtım çalışmalarının etkili olabileceği ifade edilmiştir (n=3). Halk kütüphanelerinin sunmuş olduğu hizmetler ile bir toplumsal değer ortaya koyması gerektiği, bu değer ancak gereksinimlerin karşılanmasıyla ve nitelikli hizmet sunumuyla mümkün olduğu belirtilmiştir (n=3). Tanıtım yöntemi olarak hem hizmetlerin hem de sahip olunan kaynakların tanıtılması gerektiği belirtilmiştir (n=2). Bu bağlamda kütüphanenin nasıl kullanılacağına dair eğitim vermenin de tanıtıma katkı sağlayacağı söylenmiştir. Yeni çıkan yayımların duyurulmasının önemli olduğu vurgulanmıştır (n=2). Medya organlarında halk kütüphanelerinin yeterince yer bulamadığı belirtilmiştir. Bu nedenle üst düzey yöneticilerin çeşitli toplantılarını kütüphanelerde gerçekleştirmek gibi halk kütüphanelerini gündeme taşıyacak yöntemler önerilmiştir (n=2). Bu konuda ayrıca tek tek farklı görüşler de ortaya konmuştur. Bu kapsamda kütüphane binalarının dış cephelerinin de tanıtım mecrası olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Halk kütüphanelerinin tanıtım faaliyetleri için uygun bina ve kültürel etkinlik mekânlarına sahip olması gerektiği belirtilmiştir. Kullanıcılarla birebir ilişki kurmanın son derece etkili olduğu, ayrıca yine kullanıcılarla tanıtım konusunda işbirliği yapılması gerektiği belirtilmiştir. Son olarak tüm paydaşların işbirliği ile ve de mesleki savunuculuk ilkesine dayalı olarak yürütülmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda paydaşların bir araya gelerek öncelikle halk kütüphaneleri alanında sonra da daha üst karar verici makamlara yönelik halk kütüphanelerinin sağladığı veya sağlayabileceği katkılar konusunda farkındalık geliştirici girişimlerde bulunması önerilmektedir. İyi uygulama örneklerini gösterme, raporlama, bilgi notu hazırlama gibi yöntemler kullanılabilirliği belirtilmiştir.

Halk kütüphaneleri konusunda gerçekleştirilecek tanıtımlarda kullanılacak araçlara ilişkin görüşler alınmıştır. (k=22). Paydaşlar en çok kamu spotlarının etkili olduğunu ve halk kütüphaneleri konusunda kamu spotu hazırlanması gerektiğini ifade etmişlerdir

(n=8). Kütüphanelerin web sayfası olması gerektiği ve duyuruların buradan yapılması gerektiği belirtilmiş, ancak halk kütüphanesi web sitelerinin yetersiz kaldığı ifade edilmiştir (n=4). Kütüphanelerin kullanıcılar neredeyse orada olmak zorunda oldukları ve bu kapsamda belirli ilkeler çerçevesinde sosyal medyayı yoğun kullanmaları gerektiği belirtilmiştir (n=4). Billboardların etkili olduğu vurgulanmıştır (n=2). Yine TV'ler için reklam, tanıtım filmi hazırlanması önerilmiş ayrıca dizilerde kitap ve kütüphane ile ilgili sahnelerin dikkat çekici olabileceği belirtilmiştir (n=3).

Kütüphane tanıtım etkinliklerinde olumsuzluk yaşanmasının en önemli nedenlerinden biri olarak nitelikli ve yeterli sayıda personel olmaması ileri sürülmüştür (k=9). Halk kütüphanelerinde hem kütüphaneci (n=2) hem tanıtım faaliyetlerinde bulunabilecek uzman personel (n=2) eksikliği bulunmaktadır. Tüm personelin tanıtım konusunda eğitilmesi gerektiği belirtilmiştir (n=2). Ayrıca tek tek farklı görüşler de ortaya konmuştur. Bu kapsamda güdülenmiş ve bir amaca, misyona yönelmiş personel sorunu olduğu, özlük hakları iyileştirilmiş personelin mutlu olacağı, mutlu kütüphanecilerin de mutlu kullanıcılar yaratılmasına katkı sağlayacağı ileri sürülmüştür.

Tanıtım konusunda işbirliğinin önemine vurgu yapılmıştır (k=6). Bu konuda okullarda okuma kültürünün benimsetilmesine yönelik çalışmaların daha yararlı olacağı bu nedenle okullarla işbirliği yapılması gerektiği belirtilmiştir (n=3). Tanıtım konusunda kullanıcılarla işbirliği yapılabileceği (n=1) ayrıca gönüllülerle yararlanılabileceği (n=1) hatırlatılmıştır. 0-6 yaş gurubu için sağlık merkezleri ile işbirliğine gidilebileceği belirtilmiştir (n=1). Bütçe önemli bir sorun olarak gösterilmiştir (n=3). Bütçe sorununun aşılması için kütüphanelerin reklam alabilmesine yönelik mevzuat değişikliği yapılması önerilmiştir (n=1).

4.2.13. Mesleki Örgütlerin Rolü

35 paydaştan 16'sı halk kütüphaneleri alanındaki mesleki örgütlerin katkısını yetersiz bulurken sadece 1 paydaş yeterli bulduğunu ifade etmiştir. 17 paydaş görüş belirtmezken, 1 paydaş fikri olmadığını beyan etmiştir. Ayrıca halk kütüphaneleri alanındaki mesleki örgütlerin rolüne ilişkin 46 farklı görüşte, 61 tekil bildirim alınmıştır (Tablo 25).

Tablo 25. Mesleki STK'ların Katkısına İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (P)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>Kategori sıklığı (k)</i>
STK'lar kütüphanecinin gereksinimlerini karşılamıyor	p1, p13, p24	3		
STK 'ların bütçeleri yetersiz	p1, p9, p14	3		
Amerikan Kütüphane Derneği-ALA benzeri yapılanma yok	p19, p26	2		
STK'lar daha çok özlük haklarına yoğunlaşıyor	p23, p35	2		
STK sayısı az	p19, p25	2		
STK yönetimlerinde gençlere şans tanınmıyor	p32	1		
İlerleme yok	p32	1		
İletişim kopukluğu var	p7	1	STK 'lardan kaynaklanan sorunlar	26
STK'lar üyeleri bilgilendirmiyor	p32	1		
İşbirliği yapılmıyor	p32	1		
İşler kitabi ilerliyor	p20	1		
STK'larda adanmışlık eksik	p20	1		
Özveri gerektiren bir iş	p20	1		
STK'lar akredite etmiyor	p14	1		
STK'lar siyaset yapıyor	p4	1		
STK'lar yalnızca sorunları dile getiriyor	p25	1		
STK'lar vatandaşın gereksinimlerine çok yoğunlaşmıyor	p23	1		
STK'larda vizyon eksikliği var	p20	1		
STK yönetimlerinde hep aynı isimler var	p32	1		
Bakanlıktan kaynaklanan sıkıntılar var	p2, p6, p11, p15, p32	5	Kamunun STK 'lara bakışından kaynaklanan sorunlar	8
Bakanlık STK 'lar ve üniversitelerin ilgili bölümlerinin katkısını istemiyor.	p11	1		
Hükümetlerin STK'ları yönlendirme tavrı var	p12	1		
Bakanlık STK'ların uzmanlığından yararlanmıyor	p6	1		
Meslektaşlar STK'lara gerekli katkıyı vermiyor	p14, p20, p34	3	Kütüphanecilerden kaynaklanan sorunlar	5
STK 'ların üye sayısı az	p3, p9	2		
Türkiye'de STK kültürü yok	p33	1	Türkiye'de STK kültürü yok	1
Görüş alışverişi yapılmalı	p16, p21	2		
Bakanlık STK'larla ilişkisini gözden geçirmeli	p2	1		
STK 'lar akredite edici rol üstlenmeli	p21	1		
Bakanlık ile STK'lar arasında yılda 2 toplantı yapılmalı	p2	1		
Kurumlar arasında daha fazla işbirliği yapılmalı	p26	1		
STK 'lar eğitim vermeli	p1	1		
Federasyon kurulabilir	p10	1		
Geziler olmalı	p6	1		
İletişim olmalı	p2	1	öneriler	21
STK 'ların katkısının stratejik bir noktaya gelmesi gerekir	p21	1		
Kültürel faaliyetler yapılmalı	p9	1		
STK 'lar mesleki alanda veri toplayıp bunu paylaşmalı	p35	1		
Ödüller vermeli	p6	1		
STK 'lar siyasi unsurlara girmemeli	p21	1		
STK 'lar maddi katkı verebilir	p16	1		
STK 'ların karar almada yetkisi olmalı	p12	1		
STK 'larla Bakanlık arasında uzmanlık ve uygulama paylaşımı olabilir	p16	1		

STK'lar üye kazanmak için faaliyetlerini anlatmalı	p8	1	
STK'lar yapıcı politikalar geliştirmeli	p7	1	
STK'ların yön belirleyici katkısı olmalı	p5	1	
Toplam		61	61

Mesleki örgütlerin katkısının yetersiz kalmasının nedenleri dört temel noktada yoğunlaşmaktadır. Bunlardan ilki STK'ların kendi iç dinamiklerinden kaynaklanan sorunlardır (k=26). STK'ların bütçelerinin yetersiz olduğu kabul edilmektedir (n=3). STK'ların kütüphanecilerin gereksinimlerini karşılamaktan uzak olduğu (n=3), vatandaşın kütüphanelerden daha çok yararlanmasına yönelik girişimlerden çok (n=1), çalışanların özlük haklarına öncelik verildiği (n=2) ve sadece sorunları dile getirdiği (n=1) ifade edilmiştir. Mevcut STK sayısının da yetersiz bulunmaktadır (n=2). Üyeler ve kurumlarla olan iletişim kopukluğu önemli bir sorun olarak belirtilmiş (n=1), üyelerin etkin bir biçimde bilgilendirilemediği öne sürülmüştür (n=1). Amerikan Kütüphane Derneği (ALA) örnek verilerek, bu yapıda bir mesleki derneğin Türkiye'de olmadığı vurgulanmıştır (n=2). Dünyadaki örneklerde STK'ların birer otorite kurum olarak mesleki akreditasyon rolü olduğu, Türkiye'de bunun mümkün gözükmediği ifade edilmiştir (n=1). Ayrıca yönetim kurullarında hep aynı isimlerin görev aldığı (n=1), gençlere şans tanınmadığı (n=1), kurumlarla işbirliği yapma konusunda zayıf kaldığı belirtilmiştir. Özveri gerektiren bir iş (n=1) olsa da çalışmaların 'kitabi' ilerlediği (n=1), bir miktar vizyon (n=1) ile adanmışlık eksikliği hissedildiği (n=1) vurgulanmıştır. STK'ların siyaset yaptığını belirten bir düşünce de paylaşılmıştır (n=1).

İkinci önemli nokta kamu yöneticilerinin STK'lara bakışından kaynaklanan sorunlardır (k=8). Bakanlıktan kaynaklanan sıkıntılar yaşandığı açıkça belirtilmiştir (n=5). Bunun dışında genel olarak hükümetlerin STK'ları yönlendirme tavrı olduğu (n=1), halk kütüphanelerden sorumlu olan Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın STK'larda katkı talep etmediği (n=1) ve STK'ların uzmanlığından yararlanmak istemediği (n=1) belirtilmiştir. Üçüncü önemli nokta ise kütüphanecilerden ve kütüphane çalışanlarından kaynaklanan sorunlardır (k=5). Halk kütüphaneciliği alanındaki bir STK'nın hedef kitlesini oluşturan grup olan kütüphaneciler ve kütüphane çalışanlarının, kendilerini sivil alanda temsil ettiği varsayılan STK'lara gerekli destek ve katkıyı vermedikleri, ilgi göstermedikleri vurgulanmıştır (n=3). STK üye sayılarının azlığı bunun bir göstergesi olarak gösterilmiştir (n=2). Bu durum STK'ların bireysel çabalarla hayatta kalmaya çalışması

anlamına gelmektedir. Dördüncü ise Türkiye’de sivil toplum kültürünün yeterince oluşmamış olmasıdır (n=1).

Halk kütüphaneleri alanındaki mesleki örgütlerin daha fazla katkı sağlamaları konusunda görüş alışverişinin önemli olduğunu belirtilmiştir (n=2). Bu konuda tek tek farklı görüşler de ortaya konmuştur. Bu kapsamda akredite edici bir rol üstlenme konusunda STK’lara imza yetkisinin tanınması, hizmet alımı yoluyla gerçekleştirilen projelerde STK’lardan görüş alınması veya STK’ların yetkilendirilmesinin yararlı olacağı belirtilmiştir. Yine bir paydaş, STK’ların halk kütüphaneleri alanında bir şekilde karar alma mekanizmalarında yer alması gerektiğini ifade etmiştir. STK’lar ile kamu kesimi arasında rutin toplantılar düzenlenmesi, uzmanlık ve uygulama paylaşımlarına olanak verecek etkinlikler tasarlanması önemli bulunmuştur. STK’lar diğer kurumlarla ve üyeleriyle iletişimini güçlendirmesi, Bakanlığın da STK’lar ile ilişkisini gözden geçirmesi önerilmiştir. STK’ların meslektaşların niteliklerini yükseltecek eğitimler, geziler, kültürel etkinlikler düzenlenmesi, ödüller vermesi, mesleki alanda veri toplayıp bunu ilgililere ulaştırması, kütüphanelere bina, materyal gibi bağış yapması veya yapılmasını sağlaması önerilmiştir. Kütüphanecilik alanındaki derneklerin federasyon olarak yapılabileceği belirtilmiştir. STK’ların katkısının stratejik bir noktaya gelmesi gerektiği, siyasi unsurlara girmeden, STK’ların yapıcı ve yön verici politikalar belirlemesi gerektiği ifade edilmiştir.

4.2.14. Merkezi-Yerel Yönetim Yaklaşım Farklılıkları

Görüşleri alınan paydaşlara Türkiye için merkezi, bölgesel ya da doğrudan yerel yönetimlere dayalı halk kütüphanesi sisteminden hangisinin daha uygun olduğu sorulmuştur. Bu konuda 5 paydaş görüş belirtmemiş, 15’i gerekli şartların oluşması halinde halk kütüphanelerinin doğrudan yerel yönetimlere bağlı hizmet vermesinin daha yararlı olacağını belirtmiştir. 11 paydaş hizmetlerin merkezi olarak devam etmesi gerektiğini savunurken, 1’i bölgesel olmasını önermiştir. 3 paydaş fikri olmadığı beyan etmiştir. Ayrıca paydaşlar konu hakkında 26 farklı görüşte, 30 tekil bildirim vermişlerdi (Tablo 26).

Tablo 26. Merkezi-Yerel Yönetim Yaklaşımlarına İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>	<i>Kategoriler</i>	<i>Kategori sıklığı (k)</i>
Yerel yönetim ve merkezi yönetim anlayışları farklı	p6	1		
Batıdaki ülkelerin yapısı bizden farklı	p7	1		
Eğitim sistemi ile aynı olmalı	p5	1		
Kültür hizmetini nitelikli olarak sunabilecek belediye sayısı çok azdır	p15	1		
Merkezi olduğu zaman herhangi bir kararın yaygınlaştırılması daha kolay	p23	1		
Merkezi yönetimler ile yerel yönetimler arasında ideolojik farklılıklar olunca uyum olmaz	p6	1		
Topyekün devir alanda bir çöleşmeye neden olabilir	p27	1	Merkezin avantajları	14
Yerel yöneticiler değişikçe kütüphaneler politika ve yapısı da değişebilir	p26	1		
Yerel yöneticinin vizyonu kadar hizmet	p6	1		
Yerel yönetimler bir standarda kavuşmuş değil	p15	1		
Yerel yönetimlerde kütüphane kültürü yok	p2	1		
Yerel yönetimleri kütüphaneleri bütçe ve personel yönünden iş yükü olarak görebilirler	p3	1		
Yerelde kütüphane sorunları daha da büyüebilir	p26	1		
Yerelde olursa halk kütüphaneleri baskı altında kalabilir	p26	1		
Merkezin yerel dinamikleri bilmesi mümkün değil.	p14	2		
Merkezden yönetim verimli değil	p24	1		
Merkezi bir yapıda kötü olanlar iyileri de beraberinde götürüyor	p23	1		
Özel olarak değerlendirilmesi gereken kütüphaneler için yerel daha iyi	p25	1	Yerelin avantajları	7
Yerel yönetimlere bağlı kütüphanelerdeki adanmışlık daha iyi	p20	1		
Yerelde hizmet veren kuruluşlar yerelden yönetilmeli	p17	1		
Karma yöntem kullanılabilir	p17, p19, p34	3	Öneriler	9
Yasal düzenlemeler yapılmalı	p6, p9	2		
Yerel yönetimler kütüphane hizmetlerine yer vermeli	p16	1		
Belediyeler ikna edilerek devredilmeli	p27	1		
İyi işleyen kütüphaneler devredilmeli	p27	1		
Kültür Bakanlığı sadece ödenek göndermeli	p2	1		
Toplam		30		30

Merkezi yönetimin daha avantajlı olacağına ilişkin görüşler daha çok paylaşılmıştır (k=14). Paydaşlar konu hakkında tek tek farklı görüşler ortaya koymuşlardır. Bu bağlamda yerel yönetim ve merkezi yönetim anlayışlarının farklı olduğu, yerel yönetimlerde kütüphane kültürü olmadığı bu nedenle kütüphaneleri bütçe ve personel yönünden iş yükü olarak görebilecekleri belirtilmiştir. Yerel yönetimlerde bir standart olmadığı, yöneticinin vizyonu kadar hizmet sunulabildiği bu nedenle yöneticiler değişikçe kütüphanelerin politikaları ve yapılarının değişme riski olduğu ifade edilmiştir. Merkezi yönetimler ile yerel yönetimler arasında ideolojik farklılıklar oluşursa, yerele bağlı halk kütüphanelerinin baskı altında kalabileceği vurgulanmıştır. Kültür hizmetini nitelikli olarak sunabilecek belediye sayısı çok azdır. Topyekün devir

alandaki bir çölleşmeye neden olabilir. Dolayısıyla ile yerlere devredilmesiyle kütüphanelerin sorunlarının daha da büyüyebileceği endişesi paylaşılmıştır. Kütüphane hizmetlerinin merkezi olmasının herhangi bir kararın yaygınlaştırılması daha kolay hale getirdiğinin gözlemlendiği hatırlatılmıştır. Ayrıca dünyada birçok ülkede kütüphaneler yerel yönetimlere bağlı olsa da o ülkelerin yapısının Türkiye'den farklı olduğu, eğitim sisteminin merkezi olduğu sürece halk kütüphanelerinin de merkezi olarak idare edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Yerel yönetimlerin daha avantajlı olacağına ilişkin de paydaş görüşleri alınmıştır (k=7). Merkezi idarenin yerel dinamikleri bilmesinin çok mümkün olmadığı bu nedenle yerelde hizmet veren kuruluşların yerelden yönetilmesi gerektiği ifade edilmiştir (n=2). Tek tek farklı görüşler de ortaya konmuştur. Bu bağlamda derme, kullanıcı veya bölge olarak oldukça farklı olan ve özel olarak değerlendirilmesi gereken kütüphaneler olabileceği, bu türden kütüphanelerin diğer kütüphanelerle aynı standartlara maruz bırakılmasının olumsuz sonuçları olabileceği belirtilmiştir. Yerel yönetimlere bağlı kütüphanelerdeki görev yapan personelin mesleki adanmışlığının daha yüksek olduğunun gözlemlendiği hatırlatılmıştır. Dolayısıyla halk kütüphanelerinin merkezden yönetiminin verimli olmayacağı belirtilmiştir. Yerel yönetimlerin kütüphane hizmetlerine yer vermesi gerektiği dolayısıyla yerelde hizmet veren kuruluşların yerelden yönetilmesi gerektiği ifade edilmiştir.

Paydaş bildirimleri arasında öneriler de bulunmaktadır (k=9). En çok karma yöntem önerilmiş (n=3), halk kütüphanelerinin merkezi idarenin katkı ve yönlendirmesine bağlı olarak yerelden idare edilmesini ancak yine merkezi olarak denetlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca halk kütüphanelerinin yerel yönetimlere devrinin bir strateji çerçevesinde ve yasal bir düzenleme ile gerçekleştirilmesi (n=2) belirtilmiştir. Tek tek farklı görüşler de ortaya konmuştur. Bu bağlamda kütüphane alanında bir çölleşme oluşmaması için topyekün bir devri değil önce iyi çalışan örneklerin devredilmesi önerilmiştir. Kütüphane hizmetlerinin iyi bir toplumsal hizmet olduğuna belediyelerin ikna edilerek ve merkezdeki kütüphanecilik deneyiminin zamanla yerlere aktarılmasını sağlayacak mekanizmalar oluşturulması önerilmiştir. Yerel yönetimlerin kütüphane konusunda merkezden mali olarak desteklenmesi gerektiği ifade edilmiştir.

4.2.15. SWOT Analiz

Halk kütüphanelerinin güçlü yönlerine ilişkin 22 farklı görüşte, 50 tekil bildirim alınmıştır (Tablo 27). Halk kütüphanelerinin ülke çapında yaygınlığı, en önemli güçlü yön olarak vurgulanmıştır (n=6). Son yıllarda gerçekleştirilen satın almalar ile halk kütüphaneleri toplam dermesinde nicel bir artış yaşandığı, bu nedenle koleksiyonun güçlü yönlerden biri olduğu belirtilmiştir (n=5). Bilginin önemli bir meta ve güç olarak değerlendirildiği çağımızda halk kütüphanelerinin bünyesinde bilgiyi barındıran bir kurum, kütüphaneciliğin de bilgi odaklı bir çalışma alanı olması yine güçlü yön olarak öne çıkmıştır (n=4). Halk kütüphanelerinin birer kamu kurumu olması en önemli güçlü yön olarak ifade edilmiştir (n=4). Kamu kurumu olması nedeniyle bina, personel ve bütçe gibi konularda kendisine destek sağlayabilmesi önemli bir avantaj olarak görülmektedir. Örneğin yeterli kullanıcısı olmayan kütüphanelerin bile yıllardır açık olduğu, karar vericilerin bu tür kütüphaneleri kapatmadıkları dolayısıyla devlet çatısı altında, devlet destekli olmasının halk kütüphaneleri için büyük bir avantaj olduğunun altı çizmiştir. Gerek kamu kurumu olduğu için gerekse varoluş felsefesi kâr amacına dayalı olmadığı için hizmetlerin ücretsiz sunulması bir diğer güçlü yön olarak öne çıkmıştır (n=4). Hem kamu hem de kültürel bir kurum olması nedeniyle ailelerin çocuklarını gönül rahatlığı ile kütüphaneye gönderebildikleri dolayısıyla toplum nezdinde güvenilir/güvenli kurum algısına sahip olmasının güçlü bir yön olduğu belirtilmektedir (n=3). Neredeyse her ilçede bulunan halk kütüphanelerinin, herkesin erişebileceği yaygın bir hizmet ağına sahip olmasının avantaj olduğu ifade edilmektedir (n=3). Mevcut bir kütüphane ağının var olmasının, bu ağ üzerinden insanlara ulaşmayı mümkün kıldığı, bunun da çok önemli bir avantaj olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca olmayan bir sistemi hayata geçirmeye çalışmaktansa var olan bir sistem üzerinde çeşitli iyileştirmeler yapmanın daha verimli olabileceği belirtilmiştir.

Tablo 27. Güçlü Yönlerle İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>
Yaygınlık	p5, p7, p8, p9, p16, p32	6
Koleksiyon	p3, p8, p10, p22, p25	5
Bilgiyi barındıran birim	p1, p21, p34, p35	4
Kamu kurumu olması	p7, p11, p22, p23	4
Ücretsiz	p9, p19, p20, p23	4
Güvenilir kurum	p2, p11, p25	3
Bir kütüphane ağı olması	p24, p33, p34	3
Herkese açık	p9, p20	2
Kurumsal geçmişi	p14, p34	2
Kültürel etkinlikler	p3, p8	2
Personel	p5, p9	2
Tecrübe	p5, p35	2
Yeni teknolojilere uyum sağlama	p7, p11	2
Artan farkındalık	p26	1
BBY bölümleri	p22	1
STK'ların ilgisi	p22	1
Belediyelerin desteği	p22	1
Bütçe	p5	1
İnsanların ihtiyaç duyduğu eğitimi verecek kurumlar	p20	1
Kurumsal imaj	p5	1
Kültür birimi	p34	1
Mevzuat	p26	1
Toplam		50

Halk kütüphanelerinin ilkesel olarak toplumun her kesimine hizmet vermesi ve herkesin rahat ulaşabileceği ve kullanabileceği kurumlar yerler olması güçlü yanlardan biridir (n=2). Halk kütüphanelerinin yeni bir kurum olmayıp köklü bir geçmişe ve dolayısıyla mesleki deneyime sahip olması güçlü yön olarak belirtilmiştir (n=2). Personel yine güçlü bir yön olarak ele alınmıştır (n=2). Çalışan kütüphanecilerin sayısında yaşanan artışla beraber gittikçe gençleşen bir kadrosuna sahip olması ve çalışanların hoşgörüsü öne çıkarılmıştır. Gittikçe niceliği ve niteliği artan kültürel etkinlikler (n=2) ile kütüphaneciliğin yeni teknolojilere açık ve uyumlu olması (n=2) güçlü yön olarak görülmüştür. Bu konuda ayrıca tek tek farklı görüşler de ortaya konmuştur. Bu kapsamda gerek toplumda gerekse kamu kesiminde artmaya başlayan farkındalık; üniversitelerde BBY bölümlerinin olması; STK'ların halk kütüphaneciliğine olan ilgisi ve belediyelerin desteğinden güçlü yön olarak bahsedilmiş olması önemlidir. Ödeneklerin zamanla yükselmeye başlaması, mevzuatın yakın zamanda güncellenmiş olması, kütüphanelerin bir kültür kurumu olarak kurumsal imajı güçlü yan olarak

belirtilmiştir. Ayrıca şu anda ve gelecekte insanların ihtiyaç duyduğu eğitimi verecek kurum olma potansiyeli yine güçlü yan olarak değerlendirilmiştir.

Halk kütüphanelerinin zayıf yönlerine ilişkin 22 farklı görüşte, 79 tekil bildirim alınmıştır (Tablo 28). Yapılan değerlendirmelerde personel (n=14) bina (n=12) ve bütçe (n=10) konularının zayıf yön olarak ısrarla vurgulandığı görülmektedir. Personelin gerek sayıca eksik gerekse nitelik olarak yetersiz kaldığı sıklıkla vurgulanmıştır. Kütüphaneciler dışında belirli alanlarda uzman personel gerektiği ancak istihdam konusunda belirsizlikler yaşandığı belirtilmiştir. Personel yönetiminde liyakata itibar edilmemesi ayrıca zayıf yön olarak görülmektedir. Bir mesleğe hitap eden kurumun içinde meslekten insanların olmamasının o kurumun en zayıf yönü olduğu ileri sürülmüştür. Ayrıca kimi personelin dönüşüme direndiği ifade edilmiştir. Bir kısım paydaş, halk kütüphanesi binalarını çağdaş hizmetler bağlamında yetersiz bulduklarını bu nedenle zayıf yön olarak değerlendirdiklerini ifade etmişlerdir. Mevcut halk kütüphanesi binalarının büyük çoğunluğunun kütüphane projesi olarak yapılmamış olması, iç mekânların yeterince konfor sunamaması, halk kütüphanelerinin kullanıcıya kendisini rahat hissedeceği ortamlar sağlamıyor olması zayıf yön olarak değerlendirilmiştir. Bütçe en zayıf yön olarak değerlendirilen bir diğer alandır. Bina, personel istihdamı, koleksiyon geliştirme, tanıtım gibi hemen hemen her etkinliğin bütçeye dayalı olması ancak halk kütüphanelerine yapılan ulusal yatırımın düşük olması nedeniyle, bütçe konusu zayıf yön olarak ifade edilmiştir.

Tablo 28. Zayıf Yönlerle İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>
Personel	p3, p5, p7, p10, p11, p14, p15, p16, p20, p22, p25, p26, p32, p33	14
Bina	p3, p5, p7, p9, p10, p11, p15, p16, p18, p20, p25, p26	12
Bütçe	p3, p5, p7, p9, p11, p13, p15, p25, p26, p32	10
Olumsuz toplumsal nitelikler	p4, p5, p11, p15, p22, p23, p26, p35	8
İdari yapı	p13, p15, p18, p20, p21, p24	6
Toplumun kütüphaneye bakışı	p8, p15, p20, p23, p26	5
Karar vericilerin kütüphaneye bakışı	p21, p26, p35	3
Koleksiyon	p2, p11, p16,	3
Kütüphanecilerin mesleğe bakışı	p21, p24, p27	3
Bilgi toplumuna uygun hizmetler sunamamak	p20, p21	2
Eğitim sistemi	p21, p22	2
Gereksinimleri analiz etmemek	p24	1
Kaynakların görünürlüğünü sağlayamama	p25	1
Kitap odaklı	p24	1
Kütüphanelerin siyaset ile ilişkilendirilmesi	p33	1
Okul kütüphanelerinin olmaması	p20	1
Potansiyelimiz ortaya çıkaramamak	p35	1
Standart olmaması	p20	1
Tanıtım	p1	1
Yerel yönetimlerin kütüphaneye bakışı	p10	1
Yerel yönetimlerle işbirliği	p10	1
Yönetişim eksikliği	p5	1
Toplam		79

Diğer yandan toplumda bilgiye karşı bir olumsuz tutum olması, okuma alışkanlığının, paylaşım kültürünün ve kendini geliştirme kültürünün düşük olması, okur-yazar oranının istenilen seviyede olmaması olumsuz toplumsal niteliklerdir (n=8). Bu durum toplumunda kütüphanelere duyduğu gereksinimi azalttığı için zayıf yön olarak görülmektedir.

Paydaşlar tarafından zayıf yön olarak belirtilen bir diğer konu da idari yapı ve yönetim yaklaşımıdır (n=6). Öncelikle halk kütüphanelerinin Türkiye idari yapısı içinde halka hizmet sunmak için kanunla kurulması gereken zorunlu hizmet birimlerinden olmadığı belirtilmiştir. Diğer bir deyişle halk kütüphaneleri yerel yönetimlerin talebi veya bağlı olduğu Bakanlığın isteği üzerine kurulan bir kurumdur. Bu yönetim yaklaşımı zayıf

yöne işaret etmektedir. Halk kütüphanelerinin mevcut idari yapısının da karmaşık olduğu, merkez ile taşra teşkilatları arasında bir yetki karmaşasının yaşandığı belirtilmiştir. Ayrıca gerek toplumun (n=5) ve karar vericilerin (n=3) kütüphane kurumuna bakışı gerekse kütüphanecilerin mesleğe bakışı (n=3) zayıf yön olarak belirtilmiştir. Koleksiyon içerik anlamında zayıf yön olarak değerlendirilmiştir (n=3). Halk kütüphanelerinin gereksinimleri doğru analiz edemediği ve 21.yy insanının yaratılmasına katkı sağlayamadığı vurgulanmış dolayısıyla bilgi toplumuna uygun hizmetler sunamamak zayıf yön olarak ifade edilmiştir (n=2). Türk eğitim sisteminin kütüphane odaklı olmaması zayıf yön olarak belirtilmiştir (n=2).

Bu konuda ayrıca tek tek farklı görüşler de ortaya konmuştur. Bu kapsamda halk kütüphanelerinin potansiyelini ortaya çıkaramamak, standartların olmaması, kaynakların görünürlüğünü sağlayamama, tanıtım konusundaki yetersizlikler, kitap odaklı hizmetler sunmaya devam etmek zayıf yönlerdir. Kütüphanelerin siyaset ile ilişkilendirilmesi, yönetim eksikliği, yerel yönetimlerle işbirliğinde yaşanan sıkıntılar, yerel yönetimlerin kütüphaneye olan olumsuz bakışı zayıf yön olarak belirtilmiştir. Okul kütüphanelerinin işlevsel olmaması nedeniyle halk kütüphanelerinin artan iş yükü zayıf yön olarak görülmüştür.

Halk kütüphaneleri için fırsat yaratacak olgu ve gelişmelere ilişkin 24 farklı görüşte, 36 tekil bildirim alınmıştır (Tablo 29). Buna göre öncelikle İnternet ve teknolojiadaki gelişmelerin halk kütüphanelerine fırsat sağladığı ifade edilmektedir (n=5). Teknolojiye oldukça yakın duran bir alan olan halk kütüphanelerinin teknolojiyi yönetebilecek, içindeki bilgiyi düzenleyip erişebilecek önemli bir fırsata sahip olduğu belirtilmiştir. Gelişen teknoloji ile e-kitaplar hizmete sunulabilir, mobil cihazlar ile kütüphane hesaplarının yönetimi sağlanabilir. Teknoloji ile bağlantılı en önemli kavram sayısallaşmadır. Var olan dermelerin sayısal ortamlarla buluşturulmasının halk kütüphaneleri için yepyeni fırsatlar yaratacağı ifade edilmiştir.

Tablo 29. Fırsatlara İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>
İnternet ve teknoloji	p1, p3, p10, p14, p21,	5
Eğitim gereksinimi	p2, p15, p19, p20,	4
Bilgi alanında faaliyet göstermek	p5, p34, p35	3
Doğru bilgi gereksinimi	p24, p25	2
Sosyalleşme gereksinimi	p11, p22	2
Ücretsiz hizmetler	p6, p23	2
Üçüncü mekân	p6	1
Bilgi toplumu	p35	1
Bir kanaldan birçok faydayı alabilme	p23	1
Cazibe merkezi olması	p6	1
Cumhurbaşkanlığına bağlanmak	p10	1
Diğer kurumlarla işbirliği	p19	1
Farkındalık artışı	p26	1
İyileştirilebilecek mevzuat yapısı	p26	1
Kolay erişilebilir konum	p23	1
Kültür birimi	p34	1
Kültür ve sanat merkezi	p15	1
Kültürel faaliyetler	p22	1
Nitelikli personel	p8	1
Okuma alışkanlığının artması	p9	1
Personelin mesleki etkinliklere daha fazla katılabilmesi	p3	1
Toplumsal dinamikler	p19	1
Yaşamın merkezinde yer alması	p6	1
Yaygınlık	p5	1
Toplam		36

İnsanların bilgi ile iletişimlerini değiştirecek olan her türlü eğitime çok fazla ihtiyaç duymaları nedeniyle eğitim gereksinimi halk kütüphaneleri için fırsat yaratacak bir diğer gelişme olarak görülmektedir (n=4). Araştırmaya dayalı bir eğitim sistemine geçilmesi de halk kütüphanelerine bir eğitim fırsatı sunabilir. Yine eğitim bağlamında bilinçli insan, bilinçli vatandaş ve kalifiye insanlar yaratabilme ihtiyacı dolayısıyla yanlış kutuplaşmaları, yanlış anlamaları ve toplumsal infialiyet ortadan kaldırma ihtiyacı nedeniyle kütüphanelere her zaman gereksinim duyulacağı vurgulanmıştır.

Halk kütüphanelerinin bilgi sektöründe yer alması başlı başına fırsat olarak görülmektedir (n=3). Doğru bilgiye ulaşmanın her geçen gün daha zor ve karmaşık hale gelmesiyle halk kütüphanelerinin doğru bilgiyi sağlaması az da olsa bir fırsat olarak görülmektedir (n=2). Bireylerin sosyalleşme gereksinimi de halk kütüphaneleri için yine fırsatlar sunmaktadır (n=2). Hizmetlerin ücretsiz verilmeye devam edilmesi ve özellikle

3D yazıcı gibi yüksek ücretli hizmetlerin kütüphanelerden ücretsiz sunulması yeni fırsatlar olarak değerlendirilmektedir (n=2).

Bu konuda ayrıca tek tek farklı görüşler de ortaya konmuştur. Bu bağlamda bilgi toplumu olgusunun kütüphanelere başlı başına fırsatlar sunduğu belirtilmiştir. Toplumsal dinamikler, kütüphanelere ilişkin farkındalık artışı, kütüphanelerde tek kanaldan birçok faydayı alabilme yine önemli fırsat alanlarıdır. Kültürel faaliyetlerin artırılması suretiyle kütüphanelerin kültür ve sanat merkezi olması, üçüncü mekân kavramının yaygınlaşması ile kütüphanelerin cazibe merkezine dönüşmesi, yaşamın merkezinde yer alması çeşitli fırsatlar sunabilir. Halk kütüphanelerinin iyileştirilebilecek mevzuat yapısına sahip olması önemli bir fırsat olarak görülmektedir. Kütüphanelerin daha merkezi konumlandırılması ve yaygınlığın sağlanabilmesi çeşitli fırsatlar yaratacağı düşünülmektedir. Nitelikli personel sayısında artış, ayrıca okuma alışkanlığının artması, halk kütüphanelerinin kültür birimi olması önemli fırsatlar yaratabilir. Diğer kurumlarla işbirliği gerçekleştirilmesi ve ayrıca halk kütüphanelerinin Cumhurbaşkanlığına bağlanması durumunda yeni fırsatlar sağlanabileceği belirtilmiştir.

Gelecekte halk kütüphanelerinin varlığına tehdit oluşturacak olgu ve gelişmelere ilişkin 22 farklı görüşte, 41 tekil bildirim alınmıştır (Tablo 30). İnternet ve teknoloji ile ilişkili kavramların halk kütüphanelerini en çok tehdit edecek kavramlar olduğu belirtilmiştir (n=9). Sayısal dönüşüm, e-kitaplar öne çıkan tehditler olarak belirtilmiştir. İnternetteki bilginin zamanla daha güvenli hale gelmesi yine güvenli bilgi sunan halk kütüphaneleri için tehdit olarak görülmüştür. Gerek İnternet üzerindeki bilgi kaynaklarına gerekse içeriğe uzaktan erişimin halk kütüphanelerine fiziksel olarak duyulan gereksinimi sonlandırabileceği ifade edilmiştir. Ayrıca teknolojik araçların okuma alışkanlığını olumsuz etkilediği belirtilmektedir. Dolayısıyla bilgi toplumunun dinamikleri ile teknolojideki gelişmelere uyum sağlayamamak başlı başına bir tehdit unsuru olarak vurgulanmıştır (n=4). Halk kütüphanelerine yapılan ulusal yatırımın yetersiz kalması yine önemli bir tehdit unsuru olarak görülmektedir (n=4). Başta meslek eğitimi almış kütüphaneciler olmak üzere halk kütüphanelerinde çalışanların sayıca yeterli seviyeye çıkarılamaması ve çalışanların niteliklerini yükseltecek girişimlere yeterince yer verilmemesi personel meselesini en önemli tehditlerden biri olarak öne çıkarmaktadır (n=3). Halk kütüphanelerinin dünya ile kıyaslandığında sayıca az olmasının kullanımı tehdit ettiği; hizmete uygun olmayan binalara, yetersiz ve konforsuz iç mekânlara sahip

olmayı sürdürmesi durumunda kütüphanelerin cazibesini yitireceği belirtilmiştir (n=3). Sayısal çağın araç ve olanaklarını kullanma becerisi gelişemeyen bir kullanıcı profilinin eğitim eksikliği bir diğer deyişle bilgi okuryazarlığındaki yetersizlik önemli bir tehdit olarak algılanmaktadır (n=2). Ayrıca Internetin kendisine yeterli olduğunu düşünen bir neslin kütüphaneye olumsuz yaklaşımı ve kütüphanelerin varlığının gereksiz olduğu düşüncesinin yaygınlaşması bir tehdit olarak ifade edilmiştir (n=2).

Tablo 30. Tehditlere İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>
İnternet ve teknoloji	p4, p5, p8, p9, 10, p11, p14, p21, p32	9
Çağa ayak uyduramamak	p6, p19, p20, p32	4
Bütçe	p6, p9, p11, p26	4
Personel	p3, p6, p11	3
Bina	p11, p19, p26	3
Bilgi okuryazarlığındaki yetersizlik	p10, p26	2
Kullanıcının kütüphaneye yaklaşımı	p25, p26	2
Anlık bilgi gereksiniminin karşılanamaması	p19	1
Bilgi toplumu	p35	1
Bilginin hızlı yayılımı	p10	1
Bilgiye ulaşma alternatiflerinin çoğalması	p2	1
Devlet mekanizmalarında desteğin zayıflığı	p26	1
Eğitim sistemi	p9	1
Enerji sıkıntısı	p8	1
Kütüphane kullanma alışkanlığı yönünde olumsuzluklar	p26	1
Kütüphaneleri güçlendirmek yerine buna alternatifler aranması.	p34	1
Kütüphanelerin siyaset ile ilişkilendirilmesi	p33	1
Okul kütüphaneleri	p8	1
Ülke genelinde bilgi ve eleştirel okuryazarlık sorunu	p26	1
Üst yönetimdeki algı	p20	1
Toplumsal dinamikler	p19	1
Toplam		41

Bu konuda ayrıca tek tek farklı görüşler de ortaya konmuştur. Bu kapsamda toplumdaki bilgi ve eleştirel okuryazarlık sorunu, kütüphane kullanma alışkanlığının az olması, tehdit olarak ortaya çıkmaktadır. Bilgi toplumu ile beraber yaşanan gelişmeler, toplumsal dinamikler, bilginin hızlı yayılımı, bilgiye ulaşma alternatiflerinin çoğalması, halk kütüphanelerinin anlık bilgi gereksinimini karşılayamaması tehdit olarak görülmektedir. Kütüphane odaklı bir eğitim sisteminin olmayışı ancak okul kütüphaneleri ile Z kütüphanelerdeki gelişmeler halk kütüphanelerinin kullanıcılarında

azalmaya neden olabileceği ifade edilmektedir. Üst yönetimdeki olumsuz algı, devlet mekanizmalarında desteğin zayıflığı ve kütüphanelerin siyaset ile ilişkilendirilmesi halk kütüphaneleri için tehdittir. Kütüphaneleri güçlendirmek yerine buna alternatifler aranması başlı başına tehdit unsuru olarak belirtilmiştir. Ayrıca gelecekte yaşanabilecek enerji sıkıntısı ve kesintileri elektronik hizmetler için tehdit olarak gösterilmiştir.

4.2.16. Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisinin Öncelikli Alanları

Paydaşlardan stratejiye dâhil edilmesi gereken öncelikli alanlara ilişkin 23 farklı görüşte, 80 tekil bildirim alınmıştır (Tablo 31).

Tablo 31. Öncelikli Alanlara İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>
Personel	p1, p2, p3, p6, p7, p10, p11, p17, p19, p20, p22, p24, p25, p32, p35	15
Bina-iç mekân-donatım	p1, p6, p7, p10, p11, p13, p19, p20, p25, p32, p33	11
Kullanıcı grupları	p4, p13, p14, p15, p19, p20, p26, p29	8
Bütçe	p6, p7, p12, p20, p25	5
Koleksiyon	p1, p3, p11, p20, p22,	5
Tanıtım, pazarlama ve halkla ilişkiler	p3, p6, p11, p17, p33	5
Teknoloji	p1, p4, p32, p34, p35	5
Gereksinim analizi	p9, p14, p23, p25, p26	5
Hizmet çeşitliliği	p19, p23, p26	3
Kültürel etkinlikler	p3, p17, p29	3
Strateji geliştirme	p15, p21, p33	3
Üçüncü mekân	p24	1
Bilgi okuryazarlığı	p8	1
Bilgiye kolay erişim	p13	1
Farklı uzmanlık alanları	p24	1
İhtisaslaşma	p13	1
Kullanıcı memnuniyetinin artırılması	p33	1
Kurumlar arası işbirliği	p21	1
Kütüphanelerin sorunları	p26	1
Kütüphanelerin yaygınlaştırılması	p13	1
Meslekten yöneticiler	p9	1
Okuma alışkanlığı	p8	1
Sürdürülebilir kalkınmanın parçası olmak	p24	1
Toplam		80

Ulusal halk kütüphanesi stratejisine dâhil edilmesi gereken en öncelikli üç alanın personel (n=15), bina (n=11) ve kullanıcı (n=8) konuları olduğu görülmektedir. Paydaşlar personel konusunun yıllardır çözilemeyen bir sorun olduğu, ne kadar mükemmel kütüphane kursanız da mesleki kaygısı olan kütüphanecilere hem uygulama

hem de yönetim aşamasında görev vermedikten sonra o kütüphanenin işletilemediği ifade edilmiştir. Mevcut kütüphanecilerin niteliklerinde bir standart olmadığı, belirtilmiştir. Çalışan kütüphanecilerin de motivasyonunu ve bilgi seviyesini artırmaya yönelik girişimlere öncelik verilmesi önerilmektedir. Ayrıca halk kütüphanesini işlevsel kılma adına personelin bilgi teknolojileri kullanacak ve halka kullandırabilecek nitelikte olması gerektiği vurgulanmıştır. Hizmet içi eğitimlere öncelik verilmesi, farklı alanlarda uzmanlaşmış personelin kütüphanelerde görev yapması gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca üniversitelerin BBY bölümlerinde yan dal, çift ana dal seçeneklerinin olması gerektiği belirtilmiştir.

Doğrudan kütüphane binası olarak projelendirilmiş, şehrin merkezinde, ulaşımı kolay, devlet dairesi gibi gözükmeyen, sayısal unsurlara da yer verilmiş özel bir iç tasarıma sahip, cazibeli, ferah kütüphane binaları gerektiği ifade edilmektedir. Üçüncü mekân kütüphane olabilmesi için insanların çok rahat biçimde gelip, kendilerini konfor içinde hissettiği, bir şeyler içebilecekleri, sosyalleşebilecekleri mekânlar sunması gerektiği ifade edilmiştir.

Halk kütüphanelerinin hizmet verdiği kesim olarak halkın ihtiyaçlarına eğilmek gerektiği ifade edilmiştir. Yararlanan insanlar olmadıktan sonra kütüphanelerin bir anlamı olmayacağı belirtilmiştir. Ayrıca yaş grubu olarak sıfır grubundan itibaren hizmet vermeye başlanması ve 0-6 yaş grubuna öncelik tanınması gerektiği ifade edilmiştir. Ayrıca okul kütüphanelerinin durumu olumsuz olarak değerlendirildiği için halk kütüphanelerinin çocukların okuma alışkanlıkları ile bilgi okuryazarlığına odaklanmaları önerilmektedir. Kütüphaneleri hızla elektronik ortamda hizmet verir hale getirip, belirli bir yaştan itibaren yeni nesli halk kütüphaneleri ile barışık ve iç içe yaşayan toplum haline getirmenin amaçlanması gerektiği ifade edilmiştir.

Öncelik verilmesi gereken diğer alanlar şöyle özetlenebilir: Paydaşlar yaşayan bir kütüphane sistemi kurabilmek için sürdürülebilir bir bütçenin öncelik olduğu belirtilmiştir (n=5). Halk kütüphanelerinin kamuoyu nezdinde yeterince tanınmadığını, halk kütüphaneleri konusunda toplumda bir farkındalık eksikliği olduğunu düşündüklerini belirtmişlerdir (n=5). Teknolojik gelişmeler ışığında sayısallaştırma ve içeriğe uzaktan erişim konularının öncelikli olarak ele alınması önerilmektedir (n=5). Sürekli ve hızlı biçimde güncellenen ve yayın çeşitliliği garanti edilmiş bir dermeye

öncelik verilmelidir. Ayrıca bireylerin günlük yaşamlarında gereksinim duydukları kitap dışı materyallerin de paylaşım kültürü bağlamında ödünç verilmesinin sağlanması önerilmektedir (n=5). Halk kütüphanelerine yönelik her tür ihtiyacın analizine önem ve öncelik verilmiştir (n=3). Halk kütüphanelerindeki hizmet çeşitliliğinin sağlanması (n=3) ve kültürel etkinliklerin artırılması (n=3) öncelik olarak belirtilmiştir. Konunun bilgi ve kültür politikası olarak ve belli bir strateji kapsamında ele alınması önemli bulunmakta ve öncelik olarak gösterilmektedir (n=3).

4.2.17. Vizyon ve Misyon

Görüşleri alınan paydaşlardan 29 farklı görüşte, 38 tekil vizyon bildirim ve 25 farklı görüşte, 46 tekil misyon bildirim alınmıştır (Tablo 32; Tablo 33).

Tablo 32. Vizyona İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>
Üçüncü mekân	p7, p9, p19, p22	4
Teknoloji	p6, p17, p19, p26	4
Herkese ve her yere hizmet götürme	p2, p10	2
Temel ve ilk başvuru noktası olma	p5, p25	2
Yaşamın ortasında yer alan	p32, p35	2
Açık erişim	p6	1
Bilgi okuryazarlığı konusunda lider kurum	p8	1
Bilgi paylaşımı	p6	1
Bilgi toplumunda öncü	p12	1
Çağın özelliklerini karşılayan kütüphane olmak	p33	1
Değişim ve dönüşüm	p16	1
Doğru bilgi	p9	1
Erişim	p16	1
Farkındalığı artmış bilgi okuryazarı olan insanlar yaratabilme	p20	1
Halk ile özdeş	p11	1
Her tür bilgi sağlama	p23	1
Hizmetlerde sınır olmayan	p23	1
İçerisinde kütüphaneci olan kütüphane	p14	1
Kaynak sıkıntısı olmayan kütüphaneler	p1	1
Kesintisiz bilgi erişim	p15	1
Kullanıcı odaklı	p26	1
Kütüphanecilik alanında marka	p12	1
Sosyal, ekonomik ve kültürel gelişime katkı sağlama	p3	1
Sosyalleşme	p26	1
Telif hakları sorunlarını çözmüş	p17	1
Uzaktan eğitimler	p6	1
Yaratıcı eğitimler	p6	1
Yaşayan kütüphane olma	p35	1
Yenilikçi yaklaşımları kullanan	p3	1
Toplam		38

Vizyon ifadesinin içeriğinde en çok üçüncü mekân (n=4) ve teknoloji (n=4) ile ilişkili kavramlar kullanılması önerilmektedir. Ayrıca toplumdaki herkese eşit biçimde hizmet sunmaya (n=2), bilgi gereksiniminin karşılanmasında temel ve ilk başvuru noktası olmaya (n=2) ve yaşamın merkezinde yer almaya odaklı (n=2) vizyon yaklaşımları da öne çıkmıştır. Vizyon konusunda ayrıca tek tek farklı görüşler de ortaya konmuştur. Bu kapsamda açık erişim; bilgi okuryazarlığı konusunda lider kurum olmak; bilgi paylaşımı; bilgi toplumunda öncü ve çağın özelliklerini karşılayan kütüphane olmak; erişim, değişim ve dönüşüm; doğru bilgi; farkındalığı artmış bilgi okuryazarı olan insanlar yaratabilme; halk ile özdeş; her tür bilgi sağlama; hizmetlerde sınır olmayan kütüphane; içerisinde kütüphaneci olan kütüphane; kaynak sıkıntısı olmayan kütüphane; kesintisiz bilgi erişim; kullanıcı odaklı; kütüphanecilik alanında marka; sosyal, ekonomik ve kültürel gelişime katkı sağlama; sosyalleşme; telif hakları sorunlarını çözmüş; uzaktan eğitimler; yaratıcı eğitimler; yaşayan kütüphane olma ve yenilikçi yaklaşımları kullanma diğer vizyon ifadeleridir.

Tablo 33. Misyonu İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>
Doğru ve güvenli bilgi	p8, p9, p11, p14, p20, p21, p22	7
Gelişmiş birey ve toplum	p4, p5, p7, p12, p20, p21,	6
Bilgi ihtiyaçlarını karşılamak	p20, p23, p25, p32, p35	5
Okuma alışkanlığı	p2, p4, p8	3
Sosyalleşme	p9, p21, p24	3
Herkese hizmet	p3, p19	2
Kültürel etkinlikler	p13, p21	2
Üçüncü mekân	p9	1
Bilgi ile ilgili bütün araçların kütüphanede barındırılması	p33	1
Boş zamanları değerlendirmek	p9	1
e-devlet uygulamaları	p32	1
Eğlence	p9	1
Entegrasyon	p24	1
Güvenli ortamlar sunmak	p11	1
İşbirliği veya kaynak paylaşımı	p23	1
Kullanıcıya dokunmak	p32	1
Kültürel değerleri korumak	p4	1
Halka kültürel hizmet sunmak	p10	1
Kütüphane hizmetlerini yaygınlaştırmak,	p13	1
Kütüphane kültürü ve kullanımını artırmak	p1	1
Kütüphanelerin gerekliliğine ilişkin farkındalık yaratmak	p20	1
Sosyo-kültürel ve ekonomik katkı	p13	1
Toplumsal barışa katkı	p24	1
Toplumun bilgiye erişimini kolaylaştırmak	p13	1
Uzaktan erişim	p14	1
Toplam		46

Bilgi gereksinimlerini doğru ve güvenilir bilgi ile karşılamak en çok vurgulanan misyon olarak öne çıkmıştır (n=7). Yine halk kütüphanelerinin temel misyonunun gelişmiş birey ve dolayısıyla gelişmiş bir toplum tasarımı olması gerektiğine ilişkin ifadelerde yoğunluk gözlemlenmektedir (n=6). Kütüphanelerin misyonunun bilgi ihtiyaçlarını karşılamak olarak ele alan geleneksel yaklaşımlar da vardır (n=5). Bireyde okuma alışkanlığı kazandırmak ve toplumda okuma kültürünü yükseltmek misyon olarak görülmektedir (n=3). Yine paydaşlar teknolojinin bunca geliştiği bir ortamda sosyalleşmenin öneminin arttığını, kütüphanelerin bu amaçla bir misyon yüklenmeleri gerektiğini ifade etmişleridir (n=3). Bu bağlamda kültürel etkinlik gerçekleştirmek de diğer önemli misyon ifadesi olarak ortaya çıkmıştır (n=2). Herkese hizmet sunmak misyon olarak görülmektedir (n=2). Toplumsal barış (n=1), entegrasyon (n=1) ile sosyo-ekonomik refaha katkı (n=1) bağlamındaki misyon yaklaşımlarına daha az yer verilmiştir. Boş zamanları değerlendirmek, kaynak paylaşımı, uzaktan erişim, kütüphane kültürü ve kullanımını artırmak ve özellikle bilgi okuryazarlığı odaklı misyon ifadelerinin bir kez ifade edilmiş olması şaşırtıcı bulunmuştur. Misyon konusunda ayrıca diğer tek tek farklı görüşler şunlardır: Üçüncü mekân olmak, kullanıcılara güvenli ortamlar sunmak, eğlence ve kültürel hizmet sunmak, kültürel değerleri korumak, e-devlet uygulamalarını barındırmak, kütüphane hizmetlerini yaygınlaştırmak, toplumun bilgiye erişimini kolaylaştırmak, kütüphanelerin gerekliliğine ilişkin farkındalık yaratmak ve kullanıcıya dokunmak diğer misyon ifadeleridir.

4.2.18. Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisinin Ana Hedefleri

Paydaşlara bir ulusal halk kütüphanesi stratejinin ana hedeflerinin neler olması gerektiği, hangi alanlarda yenilik ve iyileştirmelerin stratejiye öncelikli olarak dâhil edilmesi gerektiği sorulmuştur. 23 farklı görüşte, 60 tekil bildirim alınmıştır (Tablo 34). Bir ulusal halk kütüphanesi stratejisinin en temel hedefleri kullanıcı sayısını artırmak (n=6); kütüphane kaynaklarının ve kütüphane kullanım oranlarını artırmak (n=6); tanıtım, pazarlama ve halkla ilişkiler (n=5) olarak ifade edilmiştir. Toplumun gerçekten kütüphaneyi etkin bir şekilde kullanıyor olmasının arzu edildiği oysa diğer ülkelerle kıyaslandığında Türkiye’de kütüphane kullanım istatistiklerinin oldukça düşük kaldığı, bu nedenle strateji ile kütüphanelere daha çok okuyucu çekmenin amaçlanması gerektiği belirtilmiştir. Kütüphane kullanımı ile kullanıcı kavramlarının birbirinden bağımsız

olmadığı anlaşılmaktadır. Tanıtım, pazarlama ve halkla ilişkiler ise bu bağlamda kullanımı artıracak bir yöntem olarak değerlendirilebilir. Halkla ilişkiler, pazarlama ve tanıtım uygulamaları ile kullanıcılarla iyi ilişkiler geliştirmek, kullanıcıyı hizmetlerden haberdar etmek, vatandaşın ilgisini kütüphaneye çekmek, toplumda kütüphanelere karşı bir farkındalık oluşturmak amaçları stratejiye dâhil edilmesi önerilmektedir.

Tablo 34. Stratejisinin Ana Hedeflerine İlişkin Görüşler

<i>Görüşler</i>	<i>Görüş bildiren paydaşlar (p)</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>
Kullanıcı sayısını artırmak	p10, p11, p12, p17, p20, p32	6
Kullanımı artırmak	p3, p5, p10, p19, p21, p35	6
Tanıtım, pazarlama ve halkla ilişkiler	p14, p17, p21, p26, p33	5
Üçüncü mekân	p5, p15, p20, p35	4
Bireysel ve toplumsal gelişim	p9, p12, p13, p22	4
Kullanıcı	p3, p26, p32, p35	4
Okuma kültürü	p12, p13, p21, p22	4
Personel	p2, p6, p10, p14	4
Koleksiyon	p2, p17, p19	3
Bilgi gereksinimde ilk başvuru noktası olmak	p25, p34	2
Bilgi toplumu	p13, p26	2
Bina	p6, p10	2
Doğru bilgiye erişim	p13, p20	2
Eğitimi desteklemek	p5, p15	2
Kütüphaneleri cazibe merkezi haline getirmek	p13, p20	2
Bütçe	p6	1
Sürdürülebilirlik	p20	1
Hizmet kalitesi	p3	1
Kültür politikasına kütüphane entegrasyonu	p21	1
Kültürü desteklemek	p5	1
Kültürel etkinlikler	p11	1
Kütüphaneleri kültürel ve sanatsal merkez haline getirmek	p13	1
Toplumda kütüphane gereksinimi oluşturmak	p23	1
Toplam		60

Ayrıca kütüphanelerin, insanlar için üçüncü mekân olabilmesi için yaşamın merkezinde yer alan, buluşma, toplanma ve karşılama alanlarına dönüşümü stratejiye dâhil edilmesi önerilmektedir (n=4). Kullanıcı gereksinimlerinin analiz edilmesi ve kullanıcılara odaklanmak bir diğer ana hedef olarak belirtilmiştir (n=4). Okuma kültürü oluşturmak, artırmak ve yaygınlaştırmak bir ulusal halk kütüphanesi stratejisinin diğer önemli hedefidir (n=4). Kültürel alandaki çoraklığı yeşertmek, yaratıcı okurun yetişmesine olanak sağlamak okuma kültürü ile mümkün olabilecektir. Dolayısıyla okuma kültürü gelişmiş bir toplum kütüphane hizmetine gereksinim duyacaktır. Bu nedenle halk kütüphanelerinin okuma kültürünü arttırmak için teşvik edici bir role sahip olması gerektiği ifade edilmiştir. Bu bağlamda yine stratejinin en önemli hedefinin gelişmiş

birey ve dolayısıyla gelişmiş toplum olabilmektir (n=4). Personelin nicelik ve niteliğinin yükseltilmesi (n=4), şeffaf ve kullanıcı gereksinimlerin uygun nitelikli bir derme oluşturmak (n=3) ana hedef olarak ifade edilmiştir. Doğru bilgiye erişim (n=2), bilgi gereksinimde ilk başvuru noktası olmak (n=2), bilgi toplumuna ulaşmada katkı sağlamak (n=2), kütüphane binalarının iyileştirilmesi (n=2), kütüphaneleri cazibe merkezi haline getirmek (n=2) ve eğitimi desteklemek (n=2) ana hedeflerdendir.

Bu konuda ayrıca tek tek farklı görüşler de ortaya konmuştur. Bu kapsamda tüm birey ve grupların gereksinim ve tercihlerine yanıt verebilecek sürdürülebilir bir hizmet politikasını hedeflemek ve bu politikaya ilişkin farkındalığı ulus düzeyinde yaymak da yine önemli bir hedef olarak ele alınmıştır. Kültür politikasına kütüphane kurumunun entegre edilmesi, kütüphaneleri kültürel ve sanatsal merkez haline getirmek, Kültürel etkinlikleri artırmak, kültürü desteklemek, toplumda kütüphane gereksinimi oluşturmak, bütçe sorunlarına çare aramak diğer ana hedefler olarak belirtilmiştir.

4.2.19. En Az ve En Çok Yoğunlaşılan Konular

Uzmanlar, yapılandırılmış görüşme aşamasında en çok paydaşlar konusunda düşüncelerini paylaşmışlardır (n=164). Bu durum bir ulusal halk kütüphanesi stratejisi oluşturulması sürecinde paydaş analizinin önemli olduğunun kanıtı niteliğindedir. Diğer yandan halk kütüphanesi kurumu ile doğrudan ya da dolaylı olarak ilişkili kişi ve kurum sayısının oldukça fazla olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu durum halk kütüphaneciliğinin hem disiplinler arası bir bilim dalı olduğunu hem de toplumun her kesimini kucaklayan güçlü bir sosyal, kültürel, eğitimsel kamu hizmet alanı olduğunu göstermektedir. Bu özellik dahi tek başına Türkiye’de halk kütüphanelerine yönelik bir ulusal strateji hazırlanması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Tablo 35. Yoğunlaşılan Görüşler

<i>Tablo adı</i>	<i>Görüş sıklığı (n)</i>
Paydaşlara ilişkin görüşler	164
Strateji içeriğine ilişkin görüşler	98
Öncelikli alanlara ilişkin görüşler	80
Zayıf yönlerle ilişkin görüşler	79
Gelecekte halk kütüphanelerinin çerçevesini oluşturacak kavramlara ilişkin görüşler	73
Kütüphanesi binaları ve fiziki alanlara ilişkin görüşler	69
Tanıtımın değerlendirildiği kategoriler	67
Bilgi profesyonellerinin gelecekte sahip olması gerekecek yeterliliklere ilişkin görüşler	67
Mesleki STK'ların katkısına ilişkin görüşler	61
Stratejisinin ana hedeflerine ilişkin görüşler	60
Materyal seçim ve sağlama yöntemlerine ilişkin görüşler	59
Bilgi teknolojilerine ilişkin görüşler	57
Güçlü yönlerle ilişkin görüşler	50
Kurum sorumlu kurumlara ilişkin görüşler	49
Misyona ilişkin görüşler	46
Hizmet içi eğitime ilişkin görüşler	44
Halk kütüphanelerine yapılan ulusal yatırıma ilişkin görüşler	42
Tehditlere ilişkin görüşler	41
Mesleki adanmışlık/savunuculuğa ilişkin görüşler	40
Vizyona ilişkin görüşler	38
Fırsatlara ilişkin görüşler	36
Mevzuata ilişkin görüşler	32
Ulusal halk kütüphanesi stratejisine ilişkin görüşler	31
Merkezi-yerel yönetim yaklaşımlarına ilişkin görüşler	30
Halk kütüphanelerindeki insan kaynaklarına ilişkin görüşler	30
Personel yapılarına ilişkin görüşler	18
Sayısal-fiziksel kütüphane ilişkisine dair görüşler	17
Sayısallaştırmaya ilişkin görüşler	15
Planlama ve uygulama süreçlerine ilişkin görüşler	7

Tablo 34, aynı zamanda, uzmanlar tarafından yapılandırılmış görüşme aşamasında en ez paylaşılan düşünceleri de göstermektedir. Personel yapılarına (n=18), sayısal-fiziksel kütüphane ilişkisine (n=17), sayısallaştırmaya (15) ve planlama ve uygulama süreçlerine diğer bir deyişle stratejinin aşamalarına ilişkin (n=17) düşünceler çok daha az yoğunlukta işlenmiştir. Bahsi geçen konuların uzmanlar tarafında daha az önemsendiği anlamına gelmemekte, bu alanların uzmanlık gerektiren alanlar olması nedeniyle, sadece bu alanlardaki uzmanlar tarafından dile getirilmiş olduklarını göstermektedir.

5. BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

Tez çalışmasında elde edilen bulgulara dayanarak aşağıda belirtilen sonuçlara varmak mümkündür:

- Araştırmanın gerçekleştirildiği tarihler itibariyle, Finlandiya, Norveç, İngiltere, Galler, İrlanda, Kuzey İrlanda, İskoçya, Çek Cumhuriyeti, Avustralya, Yeni Zelanda ve Güney Kore ulusal halk kütüphanesi stratejisine sahip olup, bu ülkelerin stratejik plan yaklaşımları birbirinden farklıdır. Dünyadaki ulusal halk kütüphanesi strateji belgelerinde aşağıdaki konular öne çıkmıştır:
 - ✓ Eğitim, öğretim, araştırmaya destek,
 - ✓ Geleneksel okuryazarlığı desteklemek, bireylerin okuma, yazma ve hatta konuşma becerilerine katkı,
 - ✓ Kütüphane- toplum ilişkisi, toplumsal yarar, sivil değerlere katkı,
 - ✓ Çevrimiçi hizmetler, sayısal içerik oluşturmak, kamu hizmetlerine elektronik ortamda erişim gibi teknolojik gelişmeler,
 - ✓ Bilgi okuryazarlığı ve sayısal uçurumun köprülenmesi,
 - ✓ Toplumun sosyal ve ekonomik refahına katkı,
 - ✓ İnsan kaynakları, uzmanlık, işgücü ve istihdam,
 - ✓ Yerel kültür mirasının derlenmesi,
 - ✓ Kütüphaneler arası işbirliği,
 - ✓ Halk kütüphanesi politikaları ve uygulamalar konusunda merkezi yönetimler ile yerel yönetimlerin sorumlulukları,
- Türkiye’de kamu kesimi daha çok enformasyon altyapısının geliştirilmesine önem vermiştir. Ancak üst düzey politika belgeleri bilgi toplumu ve halk kütüphanesi ilişkisi açısından incelendiğinde, gerçekleştirilen plan ve programlarda halk kütüphaneleri konusunun çok az yer aldığı görülmüştür. Türkiye’de bir halk kütüphanesi yasasının gerekliliği her dönem gündeme gelmiş olmasına rağmen halâ yasanın çıkmayışi önemli bir eksiklikler.
- Gelecekte halk kütüphanelerini en çok teknolojik gelişmeler etkileyecektir. Sayısallaştırma, içerik oluşturma, e-hizmetler, e-kaynaklar, bilgi kaynaklarına ve hizmetlere 7/24 erişim temel konular olacaktır. Yine de bunca teknolojik gelişmeye rağmen halk kütüphanelerinde sosyalleşme ve üçüncü mekân kavramı öne çıkacaktır. Okuma kültürünü geliştirme işlevinin yanı sıra gelecekte bilgi

okuryazarlığı işlevi ağırlık kazanacaktır. Gelecekte bilgi profesyonellerinin bilgi teknolojileri konusunda ise bilgi ve beceriye sadece sahip olmaları değil toplumun de önünde olmaları gerekecektir. Bilgi profesyonellerinin sosyalleşme ve kullanıcılarla iyi iletişim kurabilme becerisine sahip olmaları gerekecektir. Gelecekte öne çıkacak bir diğer önemli yeterlilik ise uzmanlaşmadır. Hem kütüphane hizmetlerinde uzmanlaşma hem disiplinler arası yapı nedeniyle diğer alanlarda uzmanlaşma önemli olacaktır. Gelecekte bilgi profesyonelleri 21. yüzyıl insanının beceri setlerine sahip, yabancı dil bilen, problem tespit edip, çözme becerisine sahip, yaratıcı, liderlik ve takım çalışması yapabilen, sosyal yönü güçlü kimseler olacaktır. Gelişmelere kendini uyarlayabilen, genel kültürü yüksek, okuma kültürüne sahip, kitap önerebilen, kitaplarla ilgili değerlendirmeler yazabilen kimseler olacaktır.

- Halk kütüphanelerinin geleceğine ilişkin projeksiyonlar ancak bilgi toplumunun paradigma ve parametrelerinin en iyi biçimde ortaya konulması ile mümkündür. Ayrıca Türkiye için bir ulusal halk kütüphanesi stratejisi ortaya koyabilmek için Türkiye’de eğitim, kültür, bilim politikalarının halk kütüphaneleri ile ilişkisinin de mutlaka incelenmesi gerekmektedir. Türkiye’deki halk kütüphaneleri, bilgi toplumu bağlamındaki işlevlerini yerine getirme sürecinde kendisine dayanak oluşturacak ulusal strateji, politika ve sistemden yoksundur. Paydaş görüşlerinden elde edilen veriler halk kütüphaneleri alanında stratejik bakış açısında eksiklik olduğunu ortaya koymuştur. Türkiye’de halk kütüphanelerinin planlı bir biçimde yönetilebilmesi, mevcut sıkıntıları gidermek, sık sık değişen ve meslek dışından da atanabilen üst yöneticilere süreçler ve hedefler konusunda ipuçları sağlamak, kaynakların verimli kullanılmasını sağlamak, kütüphanelerin birbirleriyle eşzamanlı ve bir bütün olarak gelişmelerini sağlamak, halk ve üst düzey karar alıcılar üzerinde farkındalık yaratmak için halk kütüphaneleri konusunda ulusal çapta bir stratejiye gerek vardır. Türkiye için hazırlanacak ulusal halk kütüphanesi stratejilerinde personel konusundaki sıkıntıların çözümü, halk kütüphanesi binaları, dış ve iç mekânları ile tefrişatı, kullanıcı odaklılık, sürdürülebilir bütçe, zengin bir koleksiyon, tanıtım, teknolojik dönüşüm ve gereksinim analizleri en önemli önceliklerdir. Üçüncü mekân, teknoloji, herkese hizmet sunma gibi kavramlar vizyon ifadelerinde kendine yer bulmuştur. Misyon ifadelerinde ise toplumsal gelişimi hedefleyen, teknolojiye odaklı, doğru ve güvenli bilgi sağlama, okuma alışkanlığı ve sosyalleşmeye

katkı öne çıkan işlevlerdir. Kütüphane kaynakları ve kütüphane kullanım oranlarının yükseltilmesi, kullanıcı sayısının artırılması ve kütüphanelerin vatandaşa tanıtılması en temel hedeflerdir.

- Halk kütüphanelerinin en güçlü yönleri yaygın hizmet ağına sahip olması, gittikçe büyüyen koleksiyon ve bilgi ile ilişkili kurum olmasıdır. Halk kütüphanelerinin en zayıf yönleri kütüphaneler bağlamında personel, bina ve bütçe olup, toplumsal bağlamda ise kütüphanelere duyulan gereksinimin az olmasıdır. Teknoloji ve İnternet, yaşam boyu süren bir olgu olması nedeniyle eğitim gereksinimi ve kütüphanelerin bilgi alanında hizmet sunması en önemli fırsatlardır. Halk kütüphanelerinin varlığına tehdit oluşturacak en önemli olgu ve gelişmeler İnternet ve teknolojik gelişmeler, teknolojideki gelişmelere uyum sağlayamamak, bütçe kısıtlamaları, hizmete uygun olmayan binalar en önemli tehditlerdir.
- Karar vericilerin kütüphanelere ilişkin yaklaşımları, Türkiye'nin gelişmekte olan bir ülke olması nedeniyle kısıtlı bir bütçeye sahip olması, politika eksikliği, toplumsal talebin azlığı, bütçe ile ilişkili personelin bütçe yönetimi konusunda bilgi ve beceri eksikliği, kültürel alana yapılan yatırımların geri dönüşlerinin uzun sürede gerçekleşmesi halk kütüphanelerine yapılan ulusal yatırımı olumsuz etkilemektedir.
- Türkiye'de halk kütüphanelerine ilişkin mevzuatta, güncellik sorunu vardır. Türkiye'de birer kamu kurumu olan halk kütüphanelerini kapsayan bir kanun çıkartılması hizmetleri olumlu etkileyecektir.
- Halk kütüphanelerindeki personelin niceliği ve niteliği hizmetlerin de niteliğini etkilemektedir. Personelin ekonomik statüsü ve çalışma koşulları iyileştirildiği takdirde motivasyonu yükselecektir.
- Çok büyük oranda kütüphane binası, kütüphane olarak projelendirilmediğinden dolayı, kütüphane hizmetlerinde olumsuzluklarla karşılaşmaktadır. Türkiye'de kütüphane mimarisi konusunda uzmanlık eksikliği vardır.
- Kullanıcı gereksinimlerinin ve kütüphaneci taleplerinin göz ardı edilmesi, derme geliştirme süreçlerinde olumsuzluklar yaşanmasına neden olmaktadır. Mevcut dağıtım sistemi, dermelerin dengesiz bir biçimde büyümesine neden olmaktadır. Kütüphanelerde fiziki olarak yer darlığı gönderilen materyalin rafa çıkma süresinin uzatmaktadır. Büyük yayıncı ve dağıtımçıların büyük şehirlerde

olması, mevzuatın İnternetten siparişleri zorlaştırması, personel sayısındaki azlık, uzman olmayan personelin nitelikli bilgi kaynağı seçme ve bununla ilişkili diğer becerilerde eksiklik, komisyon kurma zorluğu, yayın seçimi konusunun hassasiyeti, İl Kültür ve Turizm Müdürlüklerinin müdahale ve tercihlerinden dolayı kütüphane yöneticileri çoğu zaman merkezi satın almayı tercih etmektedirler. Sayısal içerik en büyük sorundur. Sayısallaştırmanın kütüphanelere maliyet, performans, yönetilebilirlik, yeni fırsatlar, hız ve etkinlik gibi katkıları vardır.

- Halk kütüphanelerinin sahip olduğu enformasyon altyapısı ve güncel bilgi teknolojileri tüm kütüphanelerde eşzamanlı olarak yaygınlaşmamaktadır. Enformasyon altyapısı ve bilgi sistemleri konusunda hem kullanıcıların hem de personelin bilgi ve becerisini artırmaya gereksinim vardır.
- Kütüphanecilik alanındaki bireysel tanıtım çabaları yeterli olmayıp, tanıtım etkinliklerinin tüm paydaşların işbirliği ve de mesleki savunuculuk ilkesine dayalı olarak yürütülmesine gereksinim vardır. Halk kütüphanelerinde tanıtımın ancak nitelikli hizmet sunumuyla mümkündür.
- Türkiye’de halk kütüphaneleri alanındaki mesleki sivil toplum kuruluşlarının halk kütüphanelerine verdiği katkının yükseltilmesine gereksinim vardır.
- Halk kütüphanelerinin merkezi mi yoksa bölgesel ya da doğrudan yerel yönetimlere dayalı olarak mı yönetilmesi gerektiği konusunda belirgin bir biçimde görüş ayrılıkları bulunmaktadır.
- Türkiye’de halk kütüphanelerine yönelik ana hizmetler merkezde bir daire başkanlığı tarafından yürütülmektedir. KYGM taşra teşkilatı şeması yönetim hiyerarşisini yansıtmamaktadır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlardan yola çıkılarak aşağıdaki öneriler sıralanabilir:

- Türkiye’de halk kütüphaneleri konusunda gerçekleştirilecek çalışmalar ulusal bir stratejiye dayanmalıdır. Türkiye’deki halk kütüphanelerinin bilgi toplumu bağlamındaki işlevlerini yerine getirebilmesi için gerekli olan ulusal strateji, politika ve sistemler ivedilikle oluşturulmalıdır. Bu doğrultuda Türkiye’deki halk kütüphaneleri için merkezi bir ulusal halk kütüphanesi stratejisi ve eylem planı hazırlanmalıdır. Bu strateji Türkiye için gelecekte hazırlanacak bir Ulusal Bilgi Hizmetleri Stratejisi’nin önemli bir bileşeni olarak konumlandırılmalıdır.

Ayrıca yerel yönetimlerin ve taşra teşkilatlarının bu strateji doğrultusunda yerel stratejiler oluşturması sağlanmalıdır. Diğer üst düzey politikalara halk kütüphanelerinin dâhil edilmesi için de yoğun çaba harcanmalıdır.

- Türkiye ulusal halk kütüphanesi stratejisinde, ana tema olarak halk kütüphanelerinin toplumsal refaha katkı sağlayan temel bir kamu hizmeti olduğu görüşü vurgulanmalı, vizyon buna yönelik hazırlanmalıdır. Ulusal halk kütüphanesi stratejisinin en temel amacı halk kütüphanelerinin etkin bir şekilde kullanmasını sağlayarak toplumun sosyal ve ekonomik refahını yükseltmek olmalıdır. Bunların dışında personel, bina dış ve iç mekânları, kullanıcılar, sürdürülebilir bütçe, nitelikli koleksiyon, tanıtım, teknolojik dönüşüme uyum ve gereksinim analizleri en önemli önceliklerdir. Bunlara yönelik iyileştirmeler hedeflenebilir. Hedefler doğrultusunda eylem planı hazırlanmalıdır. İzleme, değerlendirme ve raporlamanın nasıl yapılacağı belirtilmelidir.
- Türkiye için bir ulusal halk kütüphanesi stratejisi hazırlayabilmek için öncelikle halk kütüphaneleri bağlamında bilgi toplumu analiz edilmeli, ardından Türkiye’de eğitim, kültür, bilim politikalarının halk kütüphaneleri ile ilişkisinin incelenmeli ve son olarak alan uzmanlarından oluşan paydaşların görüşlerinden yararlanılmalıdır. Türkiye’de, halk kütüphanelerine ilişkin strateji geliştirme süreçlerinde kullanılmak üzere temel veriler elde edilmesi amacıyla sürekli inceleme ve araştırma çalışmaları gerçekleştirilmelidir.
- Ulusal halk kütüphanesi stratejisi Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yürütmeli ancak bugünkü yapı itibari ile en üst yönetim organı olan Cumhurbaşkanlığı tarafından sahiplenilmesi sağlanmalıdır.
- Sayısal kütüphane ile fiziksel kütüphane iç içe barınmalı, klasik kütüphane hizmeti yanında yoğun olarak elektronik hizmetler de sunulmalıdır. Türkiye’de halk kütüphanelerinin sahip olduğu Internet ve diğer teknolojik olanaklar ile topluma nasıl katkı verebileceği üzerinde yoğunlaşılmalıdır. Halk kütüphaneleri sayısal uçurumu köprüleme görevini üstlenmelidir. Kullanıcıların sayısal okuryazarlığını geliştirmek üzere çevrimiçi öğrenme platformları oluşturulabilir, bilgi okuryazarlığı sistemlerinin kurulabilir. Internet üzerindeki açık eğitim kaynaklarının taranıp bunların nasıl kullanılacağı öğretilebilir. Vatandaşların kamu hizmetlerine elektronik ortamda erişim sağlamalarına yönelik hizmetler sunulabilir. Öğrencilere yönelik kod yazma, web sayfası oluşturma temel

eğitimler sunulabilir. E-oyunlar, çocuklar için sesli katalog tarama, yaratım alanları için 3D yazıcılar gibi donanım ve teknolojik olanaklar hizmete sunulabilir. Üyelik, uzaktan erişim, 7/24 erişim vb çevrimiçi hizmetlere olanak sağlayacak sistemler tasarlanmalı, mevcutlar sürekli gözden geçirilerek süreçler iyileştirilmelidir. İçerik oluşturmak için e-kitap satın alımının yanı sıra sayısallaştırma yoluna gidilebilir. İçerik keşif sistemleri kullanılabilir. Alternatif kaynak ve içerikler sürekli olarak dermelere eklenebilir. Halk kütüphanesi sunucularında çeşitli kullanıcılara evsahipliği yaparak da içerik sağlanabilir. Sayısallaştırma tekniklerinden yararlanılmalıdır. Enformasyon altyapısı ve bilgi sistemleri konusunda hem kullanıcı hem de personelin bilgi ve beceri eksiliği giderilmelidir. Bilgi teknolojilerine dayalı kütüphane hizmetlerinin çeşitlendirilmesi için bilgi teknolojilerinin farklı alanlarında uzmanlaşmış kişiler ile kütüphanecilerin birlikte çalışabildiği ortak platformlar oluşturulmalıdır.

- Kütüphanelerin üçüncü mekân olarak toplumdaki herkesin rahatlıkla, güven ve konfor içinde yararlanabileceği fiziki alanlar sahip, yaratıcı ilham alanı olacak biçimde yeniden tasarlanmalıdır. Kütüphane binaları mimari açıdan kütüphane binası olarak projelendirilmelidir. Yeni kütüphane binası yapımında bölgenin özellikleri ve şehrin dokusuna uyumlu, simgesel tasarımlara öncelik verilmelidir. Çağdaş halk kütüphaneleri birlikte çalışmak ve birlikte üretmek isteyen gençlere uygun alanlar sunmalıdır. Ayrıca çocuklar için oyun alanları, yaratım alanları, gençler için söyleşi alanları ve kafeler gibi alternatif alanlar bulunmalıdır. Engelli kullanıcıların ulaşım ve erişimine uygun tasarlanmalıdır. Şehir içinde merkezi bir yerde konumlandırılmış olmalı, kütüphanenin bilinirliği konusunda çeşitli yönlendirme işaretleri kullanılmalıdır. Kütüphane hizmeti vermeye uygun olmayan binalar kütüphanelere tahsis edilmemelidir. Ancak tarihi ve kültür varlığı niteliğindeki binaları kütüphane olarak tercih edilebilir. Türkiye’de halk kütüphanesi mimarisi konusunda uzmanlığı artırmaya yönelik olarak, eğitimler, projeler, çalışmalar gerçekleştirilmesi için akademik camia teşvik edilmelidir. KYGM’de halen Şube Müdürlüğü olarak örgütlenmiş olan birim Kütüphane Planlama Daire Başkanlığı’na dönüştürülebilir.
- Türkiye ulusal halk kütüphanesi stratejisinde personelin niteliği, eğitimi, ücretlendirme gibi konular yer almalıdır. Bilgi toplumuna uyum sağlayabilmek için hem kütüphanecilik alanında hem de diğer alanlarda mesleki uzmanlığa odaklanılmalıdır. Personel sayısının artırılması ve ek mesai ücreti alabilmeleri

için kütüphanecilere özel bir çalışma düzeni kurulmalıdır. Bu düzenleme kütüphanecilere özel bir personel rejimi olabileceği gibi kütüphanecinin statüsünün özel olarak düzenlenmesi biçiminde olabilir. Personel politikasına hazırlık olması açısından toplantılar yapılması, iş süreçlerinin analiz edilmesi, norm kadroların belirlenmesi gerekmektedir. Gerekli niteliğe sahip olmayanlar halk kütüphanelerinde görevlendirilmemelidir. Hizmet içi eğitimler gereksinim analizlerine dayanmalıdır. Teknolojik gelişmelere uyumun yanı sıra sanat ve edebiyat, kullanıcı ile ilişki geliştirmek, telif hakları, yurtdışı iyi uygulama örnekleri hizmet içi eğitim konuları olabilir. Hizmet içi eğitimler konunun uzmanları tarafından verilmeli, üniversiteler, STK'lar ile işbirliği yapılmalı, gerekiyorsa profesyonel firmalardan destek alınmalıdır. Kullanılacak hizmet içi yöntemi olarak küçük gruplarla, iyi uygulama örneklerinin yerinde görülebildiği, interaktif, belirli periyodlarla tekrar eden, tematik etkinlikler planlanmalıdır. Bilgi profesyonellerine sosyalleşme ve kullanıcılarla iyi iletişim kurabilme becerileri kazandırılmalıdır. Gelecekte bilgi profesyonelleri 21. yüzyıl insanının beceri setlerine sahip hale getirilmelidir. Yabancı dil öğrenme teşvik edilmeli, problem çözme, yaratıcı, liderlik ve takım çalışması, konularda kendilerini geliştirmelerine olanak tanınmalıdır. Sansür, etik, insan hakları, telif konularında olumlu tutum takınmaları için bilgilendirilmeliler. Kütüphanecilerin okuma kültürünü zenginleştirecek etkinlikler düzenlenmelidir. Katılımcıların motivasyonunu artırıcı uygulamalar yapılabilir. KYGM'de hizmet içi eğitim ile ilgili bir birim oluşturulabilir.

- Halk kütüphanelerine yapılan ulusal yatırımın yükseltilmesi için halk kütüphanelerinin kalkınma planlarına alınması yönünde sürekli çaba gösterilmelidir. Bu açıdan ulusal halk kütüphanesi stratejisi sürdürülebilir bir yatırım için ivedilikle hazırlanıp hayata geçirilmelidir. Halk kütüphanelerine ayrılan yatırım payının da verimli bir biçimde yönetilmesi gerekmektedir. Bu açıdan halk kütüphanesi yöneticilerinin verimli bütçe yönetimi konusunda bilgi ve beceri eksikliği giderilmelidir. Üst düzey karar vericilerin halk kütüphanesi kurumuna olan tutum ve yaklaşımlarının olumlanması amacıyla tüm paydaşların işbirliği ile çeşitli savunuculuk girişimlerinde bulunmak gerekmektedir. Gelişmiş ülkelerde halk kütüphanelerinin ekonomik refaha nasıl katkı sağladığına yönelik araştırma verileri; halk kütüphanelerine yapılan yatırımlar sonucu oluşan olumlu toplumsal etkilerin analizleri üst düzey karar vericiler ile

paylaşılabilir. Örneğin çağdaş biçimde kurgulanmış bir halk kütüphanesinin topluma sağlayacağı yararları ilişkin raporlamalar yapılabilir. Halk kütüphaneleri ancak sundukları hizmetlerin kalitesini yükselterek ve gereksinimleri karşılayarak toplumsal talebini harekete geçirebilirler.

- Türkiye’de halk kütüphanelerine yayın seçme politika ve uygulaması değiştirilmeli, çağdaş bir materyal seçim, sağlama ve dağıtım modeli hayata geçirilmelidir. Halk kütüphanesi dermelerinin niceliği ile beraber niteliğine de önem verilmelidir. Model, kullanıcıların bilgi gereksinimlerinin analizi ile başlamalıdır. Materyal sağlama politikaları doğrudan kullanıcı taleplerine odaklanmalıdır. Her halk kütüphanesi hizmete sunacağı yayımları kendisi seçmeli ve sağlamalıdır. Seçim işlemleri mesleki ölçütlere ve kullanıcı gereksinimleri ile taleplerine göre o kütüphanelerde çalışan kütüphaneciler tarafından gerçekleştirilmelidir. Kütüphaneciler etkin bir biçimde yayın dünyasını ve kullanıcı taleplerini incelemelidir. KYGM, yayın bütçesinin merkezden alımlar için ayrılacak pay dışındaki bölümünü illere nüfus büyüklüklerine göre dağıtılmalıdır. İller de kendilerine gelen bütçeyi ilçelere onların nüfus oranına göre vermelidir. Danışma kaynakları, e-kaynaklar gibi bazı yayımlar merkezden belirlenebilir. KYGM konu uzmanları aracılığıyla yeni yayın önerileri hazırlamalı ve bu konuda hizmet içi eğitim vermelidir. KYGM tarafından yapılan toplu satın almanın indirim avantajı önemli oranlardaysa satın alma işlemleri merkezden topluca yapılabilir. Seçim yapacak personel bu model konusunda hizmet içi eğitimden geçirilmelidir. Halk kütüphanelerine sağlanan yayımların kullanılma ve etki ölçümleri düzenli olarak analiz edilmeli ve yayımlanmalıdır. Hangi yayımların sağlandığı, alınan yayımların hangilerinin ne kadar kullanıldığı belirlemeden yayın seçim işlemi yapılamaz. Derme geliştirmenin temel ölçütlerinin ekonomiklik ve işlevsellik olduğu unutulmamalı, bu ölçütlere yerellik de eklenmelidir. E-kitap sağlama politikaları kapsamında, farklı modeller incelenerek maliyeti en uygun olanlar seçilmelidir. E-kitaplar ile veritabanları dışında açık, ücretsiz ya da ucuz veriler ile alternatif elektronik kaynak ve içerikler dermelere dâhil edilmelidir. Özellikle 0-6 yaş grubuna hitap eden kütüphaneler, oyuncak, eğitici setler vb mutlaka üç boyutlu fiziksel nesnelere sağlamalıdır. Materyal öneri süreçlerine eğitim, sosyolog, pedagoğ gibi uzmanlar da dâhil edilmelidir. Satın almalarda telif hakları konusunun hukuki bir güvence oluşturması için satın alma dışında,

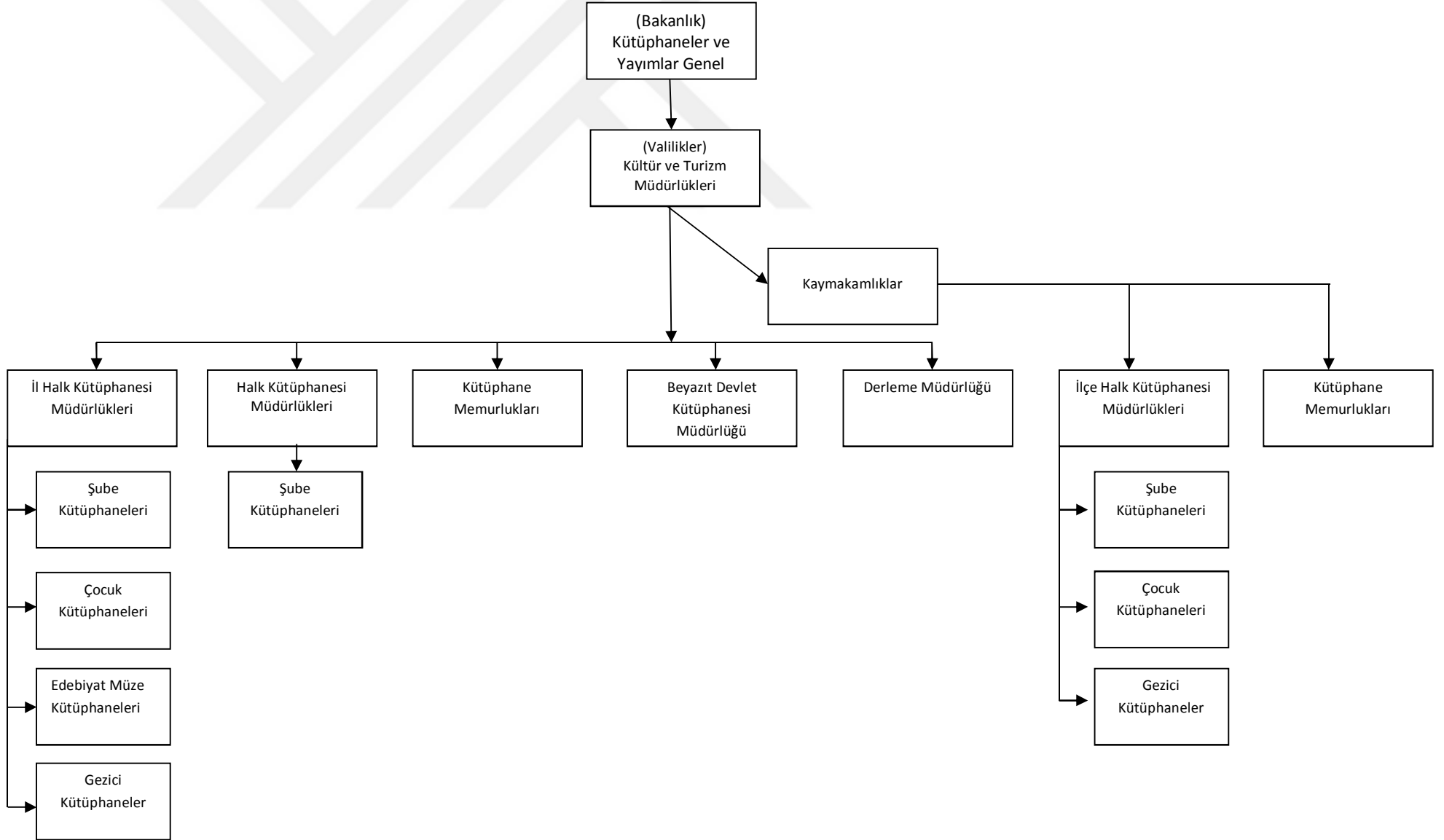
yayıncılardan materyalin ödünç verilmesine de muvafakat ettiklerine dair bir açık beyan alınmalıdır. Alanda uzman olmayan personel nitelikli bilgi kaynağını seçme ve bununla ilişkili diğer işlemler konusunda hizmet içi eğitime tabi tutulmalıdır. Sağlanan materyalin rafa çıkma süresi kısaltılmalıdır. Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'nde halen Şube Müdürlüğü olarak örgütlenmiş olan birim Materyal Sağlama Daire Başkanlığı'na dönüştürülebilir.

- Halk kütüphaneleri alanındaki tanıtım etkinlikleri bireysel çabalar olarak değil tüm paydaşların işbirliği ve de mesleki savunuculuk ilkesine dayalı olarak yürütülmelidir. Merkezi idare eliyle kamu spotları hazırlanıp yayımlanmalıdır. Televizyon dizilerinde kütüphanelere yer verilmesi sağlanabilir. Tanıtım bütçesi sorununun çözümüne yönelik olarak halk kütüphanelerinin reklam alabilmesi amacıyla hukuksal düzenlemeler gerçekleştirilebilir. Bireysel ve yerel girişimler de tanıtımda etkilidir. Sosyal medya araçları son derece başarılı sonuçlar verebilir. Uygulamacılara yönelik sosyal medya standartları ve halkla ilişkiler alanında çeşitli kılavuzlar hazırlanabilir. Üst karar verici makamlara yönelik halk kütüphanelerinin sağladığı veya sağlayabileceği katkılar konusunda iyi uygulama örneklerini gösterme, raporlama, bilgi notu hazırlama gibi farkındalık geliştirici yöntemler uygulanabilir. Üst düzey yöneticilerin çeşitli toplantılarını kütüphanelerde gerçekleştirmeleri halk kütüphanelerini medyanın gündemine taşıyabilir. Kütüphanelerde hem kütüphanecilerin hem tanıtım faaliyetlerinde bulunabilecek uzman personelin sayısının artırılması ve tüm personelin tanıtım konusunda eğitilmeleri gerekmektedir. Ayrıca halk kütüphanelerinin kültürel etkinlik mekânlarına sahip olmalıdır. Halk kütüphanelerinde tanıtım ancak nitelikli hizmet sunumuyla mümkündür.
- Halk kütüphaneleri mevzuatı sürekli olarak izlenmeli, uygulamada karşılığı olmayan iş ve işlemler ayıklanmalı, yeni olgu ve hizmetler mevzuata mutlaka dâhil edilmelidir. Mevzuatın uygulanmamasına neden olabilecek bilgi ve beceri eksikliği tespit edilmişse öncelikle bunların giderilmesi gerekmektedir. Merkezi idare mevzuatın gerekliliklerini ortaya koyabilmeleri için kütüphanelere yeterli olanağı tanınmalıdır. Mevzuat hazırlama süreçlerinde paydaş görüşleri alınmalı, ancak mutlaka bu görüşlere mevzuatta yeterince yer verilmelidir. Halk Kütüphanesi Kanunu çıkarabilmek için gerek bakanlık düzeyinde gerekse sivil toplum kuruluşları nezdinde girişimlere başlanmalıdır.

- Dünyadaki örneklerde olduğu gibi Türkiye’de de merkezi idare halk kütüphaneleri konusunda ulusal çapta politikalardan sorumlu olmalı, bu politikaların hayata geçirilmesi konusunda yerel yönetimlere daha çok kaynak, yetki ve sorumluluk verilmelidir. Halk kütüphanelerinin merkezi idarenin politikaları doğrultusunda yerelden idare edilmeleri ancak yine merkezi olarak izlenmeleri ve denetlenmeleri hizmetlerin verimliliğini artırabilir. Ancak yerel yönetim yönünde olası bir sistem değişikliğinde topyekün değil önce iyi çalışan örnekler devredilebilir. Süreç içerisinde kütüphane hizmetlerinin iyi bir toplumsal hizmet olduğuna yerel yönetimler ikna edilmelidir. Merkezdeki kütüphanecilik deneyiminin yerele aktarılmasını sağlayacak platformlar oluşturulmalıdır. Uzman personel özlük hakları, atama, tayin gibi konularda sıkıntı yaşamamalıdır. Tüm bu sayılanlar ise bir dönüşüm stratejisi çerçevesinde, yasa çıkarılması gibi belirli protokollerle gerçekleştirilmelidir.
- Mesleki sivil toplum kuruluşlarının halk kütüphanelerine stratejik olarak katkı sağlayabilmeleri için öncelikle kendi varlıklarını sürdürmeye ve vizyon oluşturmaya yönelik çeşitli stratejik yaklaşımlar ve planlamalar geliştirmelidirler. Bu stratejik yaklaşımlarda temel hedefler kütüphanecilerin mesleki sivil toplum kuruluşlarına ilgi göstermelerini ve sahiplenmelerini sağlamak; Bakanlık, kütüphaneler, diğer kurumlarla ve üyeleriyle aralarındaki iletişim sorunlarını çözüp, güçlendirilmek, işbirliği kapasitesini artırmak olmalıdır. Genç meslektaşlara yönetim kurullarında çalışma fırsatı sunmalıdırlar. Mesleki sivil toplum kuruluşları politik değil kütüphane hizmetleri odaklı yaklaşımlar geliştirmelidirler. En önemli öncelik mesleki akreditasyon sağlama eşliğine ulaşmak olmalıdır. Ayrıca hizmet alımı yoluyla gerçekleştirilen kütüphane projelerinde mesleki sivil toplum kuruluşlarından görüş alınması veya bunların yetkilendirilmesi çok önemli bir hedef olmalıdır. Kamu kesimi ile görüş alışverişinde bulunmak amacıyla rutin toplantılar, uzmanlık ve uygulama paylaşımlarına olanak verecek etkinlikler düzenlenebilir. Yapılan yön belirleyici çalışmalar kamu ile paylaşılabilir. Mesleki sivil toplum kuruluşları üyelerinin günlük iş ve işlemlerinde karşılaştıkları problemlerin çözümüne yönelik sordukları sorular için bir yanıt sistemi/bilgi sistemi oluşturabilirler. Üyeler dernek faaliyetleri konusunda sürekli bilgilendirilmelidirler. Mesleki farkındalığı yükseltecek, geziler, etkinlikler düzenlenebilir ve ödülleri verilebilir. Kütüphanelere bina, materyal vb. bağışlar için çeşitli kampanyalar

düzenleyebilir. Mesleki yayıncılık yapmanın dışında doğrudan kendileri mesleki araştırma yaparak veri toplayabilir ve bunları ilgililere ulaştırabilir. Mesleki sivil toplum kuruluşları IFLA ve ALA'ya benzer yapısal değişimlere gitmeyi ayrıca federasyon olarak yapılanmayı da değerlendirilmelidir.

- Eğer gerekiyorsa; KYGM'nin merkez teşkilat yapısı gereksinim analizleri doğrultusunda yeniden şekillendirilmeli ve asli kütüphane işlemleri genel müdürlük düzeyine yayılmalıdır. Ayrıca KYGM'nin taşra teşkilatı şeması yönetim hiyerarşisini yansıtacak bir biçimde yeniden oluşturulmalıdır.
- Bir ulusal halk kütüphanesi stratejisinde temel unsur kullanıcıdır. Toplumun gerçekten neye ihtiyacı olduğu, halk kütüphanesinin tanımı ve işlevinin bu ihtiyaç doğrultusunda neye doğru evrilmesi gerektiği belirlenmelidir. Bu bağlamda bu doktora tezi kapsamındaki en önemli öneri Türkiye çapında halk kütüphaneleri ile bağlantılı olarak gereksinim analizlerinin yapılması olacaktır. Halk kütüphanesi kullanıcılarının gereksinim analizi projelendirilmeli, ayrıca tamamlayıcı olarak halk kütüphanesi yöneticilerinin, kütüphanecilerin ve kütüphaneci olmayan personelin de gereksinim analizleri yapılmalıdır.
- Son olarak çeşitli endeks ve göstergeler ışığında ulusal halk kütüphanesi stratejine sahip olan ülkeler ile olmayan ülkelerin arasında bir fark olup olmadığına ilişkin bir araştırma gerçekleştirilebileceği düşünülmektedir.
- KYGM'nin taşra teşkilatının şematik gösterimi hiyerarşik yapıdan çok kütüphane türlerine ilişkindir. Ancak kanımızca sadece kütüphane türlerine göre verilen bu gösterim doğru değildir. Onun yerine idari açıdan hiyerarşiyi de yansıtan bir şematik gösterim daha doğru olacaktır. Buna göre hazırlanan KYGM taşra teşkilatı şeması aşağıda gösterilmiştir (Şekil 6). Şemadan da anlaşılacağı üzere müdürlük olmayan, herhangi bir müdürlüğe de bağlı olmayan, herhangi bir kütüphanenin şubesi olmayan kütüphane memurlukları bulunmaktadır. Bunlar da Bakanlıkla yazışmalarını yine kaymakamlık ya da İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri aracılığıyla gerçekleştirmektedirler. Dolayısıyla bu kütüphane memurlukları da teşkilat şemasında yer almıştır. Beyazıt Devlet Kütüphanesi bir halk kütüphanesi olmayıp, derleme kütüphanesi olduğu için, Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğü de Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü'ne bağlı olduğu için yine teşkilat şemasında yer almıştır.

Şekil 6. Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatı Şeması Önerisi

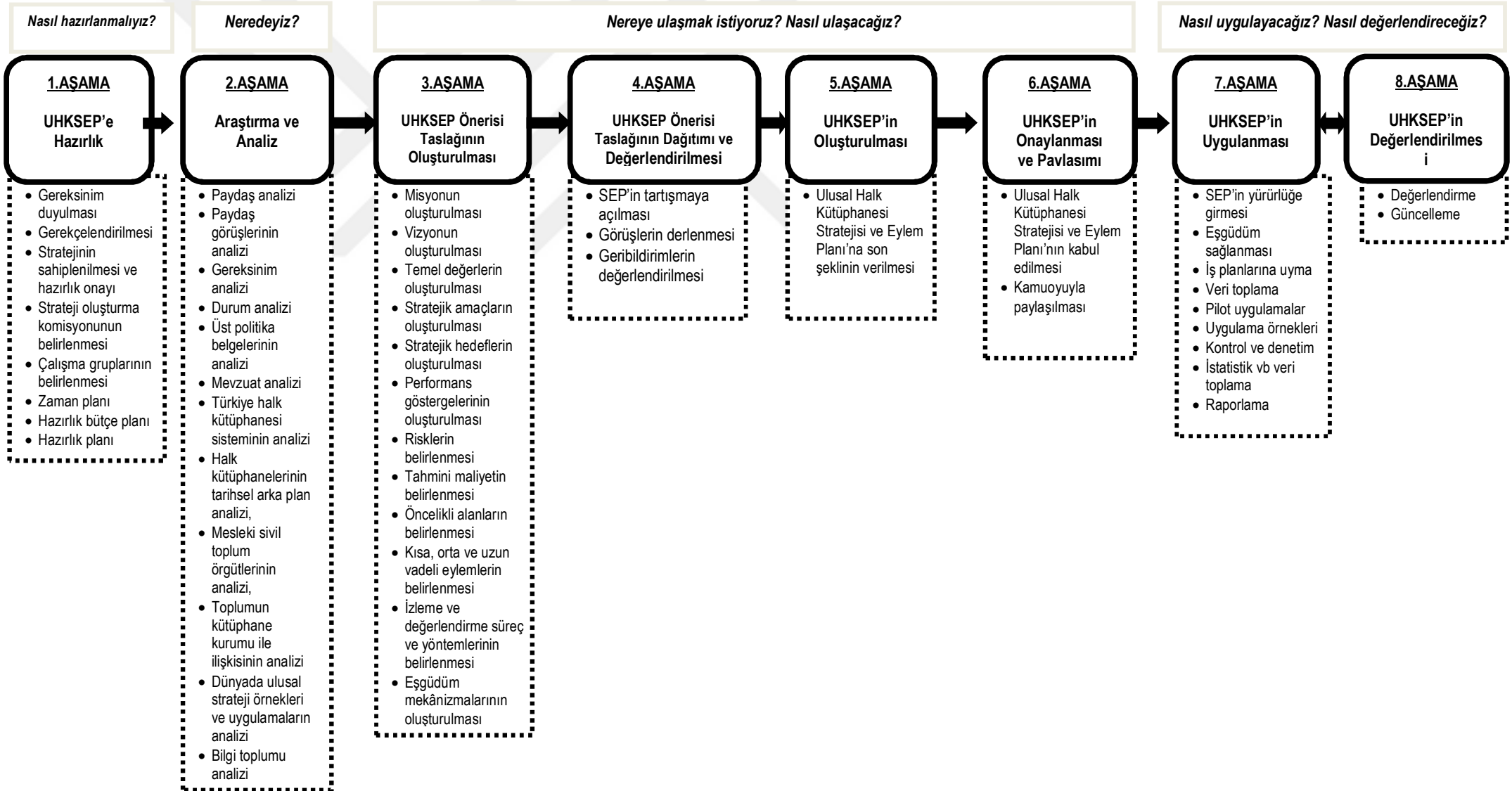
5.1.ULUSAL HALK KÜTÜPHANESİ STRATEJİSİ GELİŞTİRME VE UYGULAMA MODELİ ÖNERİSİ

Modelin amacı bilgi toplumunun parametrelerine uygun amaç ve hedefler doğrultusunda geliştirilecek bir Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi ve Eylem Planı (UHKSEP)'nin hazırlık ve uygulama aşamalarında izlenecek süreçleri ortaya koymaktır.

Bu model;

1. Bilgi toplumu parametreleri,
2. Genel strateji geliştirme modelleri,
3. Kütüphaneler alanında geliştirilen strateji modelleri,
4. Halk kütüphaneleri için geliştirilen ulusal strateji modelleri,
5. Bu çalışmanın bulgular bölümünde sunulan ve araştırma kapsamında görüşülen alan uzmanlarından alınan geribildirimler,

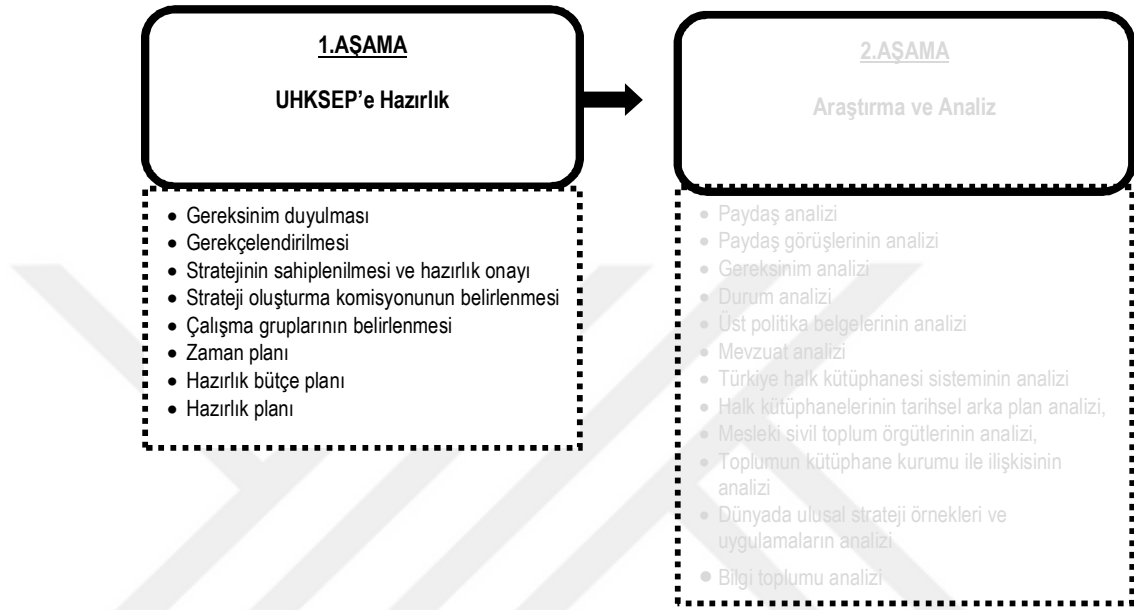
çerçevesinde geliştirilmiştir. Dolayısıyla, modelin hem teorik (kuramsal) hem de uygulamalara dayalı karma yapıda (teorik-uygulamalı) olduğu söylenebilir.

Şekil 7. Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi ve Eylem Planı Hazırlama Modeli

1.AŞAMA: UHKSEP'e Hazırlık:

Model, halk kütüphanesi alanında ulusal çapta bir stratejiye gereksinim duyulması sonucu, ilgili kurumlar tarafından gündeme getirilmesi ile başlamaktadır. Böylece UHKSEP'in hazırlık aşamasına başlanmış olur.

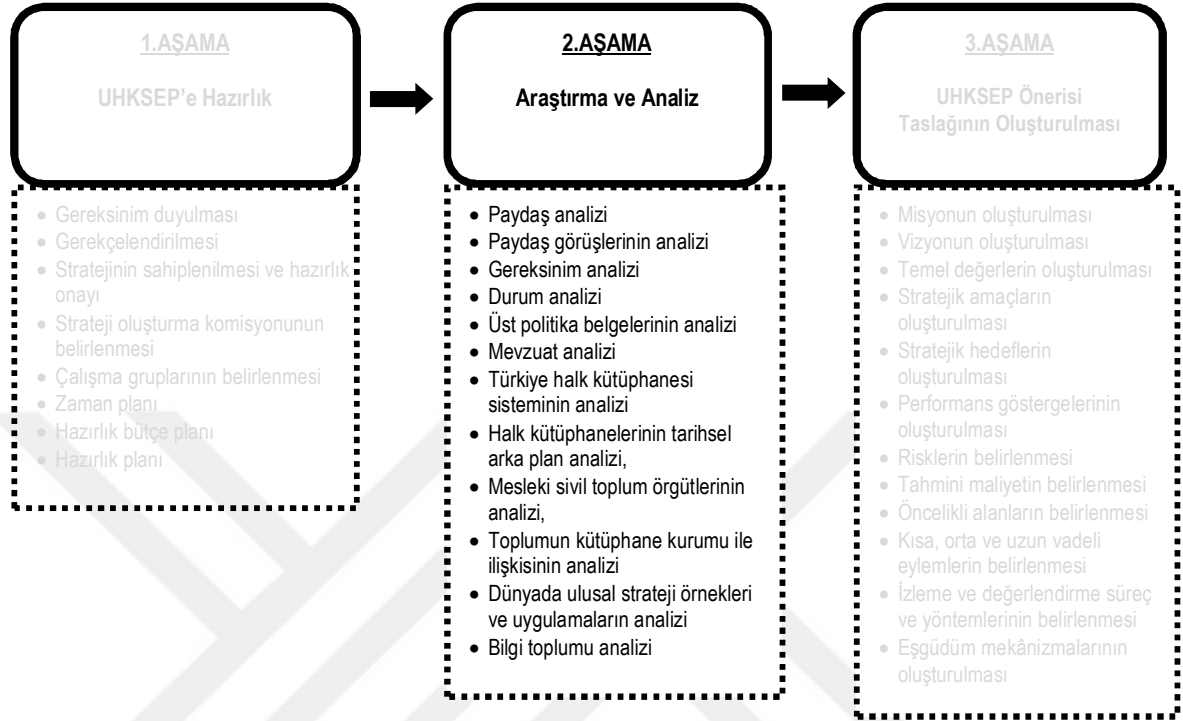
Şekil 8. UHKSEP Hazırlama Modelinin 1. Aşaması

Kabul edilme genellikle bir Onay prosedürü gerektirir. Bu nedenle öncelikle 'Onay'lanacak bir hazırlık planı (belgesi) oluşturulur. Bu planda halk kütüphanelerine ilişkin ulusal bir stratejiye olan gereksinim açıkça belirtilir. Gereçelerin ortaya konması ile strateji gereksiniminin sorumlu ve yetkili kişi ve birimlerce kabul görmesi ve sahiplenilmesi sağlanır. Stratejiden elde edilmesi beklenen olası yararlar anlatılır. Süreçlerde görev alacak çalışma grupları ile UHKSEP'i oluşturacak üst komisyonun kimlerden oluşturulacağı belirtilir. Ayrıca içerikte hazırlık süreci için öngörülen bir bütçe ve zaman planı yer alır.

2.AŞAMA: Araştırma ve Analiz:

Hazırlık aşaması tamamlandıktan ve onay alındıktan sonra stratejinin temel dayanaklarının ortaya konulması için araştırma ve analiz aşamasına geçilir. Analiz aşamasında halk kütüphanelerinin hem mevcut hem de potansiyel performansına

yönelik analizler gerçekleştirilir. Paydaş analizi yapılarak, strateji süreçlerinde katkı alınabilecek halk kütüphanesi kurumunun paydaşları belirlenir.

Şekil 9. UHKSEP Hazırlama Modelinin 2. Aşaması

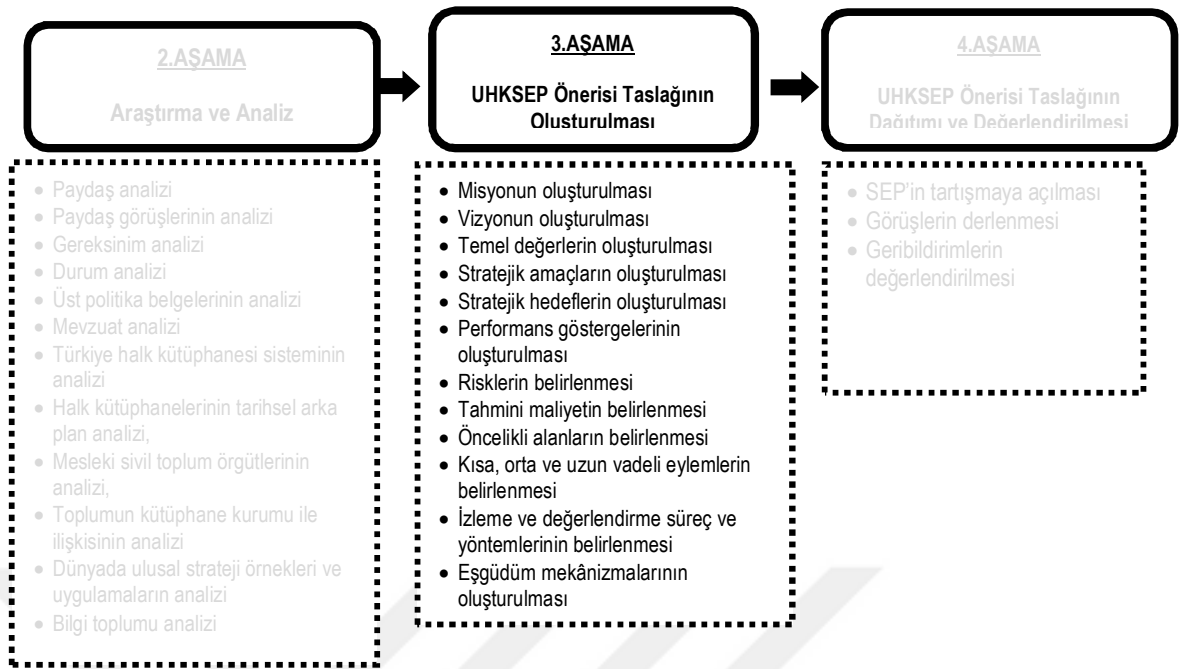
En önemli analizlerden biri gereksinim analizidir. Günümüzde hangi sektörde olursa olsun gereksinime dayalı hazırlanmayan bir strateji ve planın işlemesi mümkün değildir. Gereksinim analizleriyle; toplumun kütüphaneden beklentileri, personelin kurumdan beklentileri ve yöneticilerin personelden beklentileri ayrı ayrı öğrenilmeye çalışılır, hedeflere ilişkin ipuçları elde edilir. Diğer önemli analiz ise mevcut durum analizidir. Bu süreçte SWOT analiz uygulanır, halk kütüphanelerinin güçlü ve zayıf yönleri ile sahip oldukları fırsatlar ve karşı karşıya kaldıkları tehditler ortaya konulur. Politik, ekonomik, sosyal, teknolojik, yasal ve çevresel (PESTLE) analiz gerçekleştirilir. Türkiye'deki halk kütüphanesi sisteminin bina, koleksiyon, personel, bütçe, kullanıcı gibi ana unsurları ve sunulan hizmetler ayrıntılı olarak irdelenir. Türkiye'deki üst politika belgelerinin halk kütüphaneleri ile ilişkisi analiz edilerek kamu kesiminin halk kütüphanelerine bakışı ve halk kütüphanelerinin konumu belirlenir. Doğrudan ve dolaylı olarak halk kütüphaneleri ile ilgili mevzuat incelenir. Mevzuatın aksayan yönleri ve güncelleme yapılması gereken alanlar belirlenir. Ayrıca Türkiye'de halk

kütüphanelerinin tarihsel arka planı, mesleki sivil toplum örgütlerinin rolü ve katkısı, toplumun kütüphane kurumu ile ilişkisi, kütüphanelerin sahip oldukları BİT altyapısı incelenir. Dünyada halk kütüphanesi alanında açıklanmış ve hayata geçirilmiş ulusal halk kütüphanesi stratejisi örnekleri analiz edilir. Yine bu aşamada Türkiye'nin ulaşmaya çalıştığı yeni toplumsal aşama olarak bilgi toplumunun paradigma ve parametreleri analiz edilerek, halk kütüphanelerinin hangi işlevleri ile bilgi toplumunda yer alacağı ve ona katkı sağlayacağı araştırılır.

3.AŞAMA: UHKSEP Önerisi Taslağının Oluşturulması:

Halk kütüphanelerine ilişkin analizler tamamlandıktan sonra üçüncü aşama olan UHKSEP önerisi taslağının oluşturulması aşamasına geçilir.

Öncelikle vizyon ve misyon bildireleri hazırlanır. Misyon basamağında, halk kütüphanelerinin varoluş sebebi, kimlere hizmet sunduğu, hangi ihtiyaçları karşıladığı ve hizmetlerini ne şekilde sunduğu açıklanır. Vizyon basamağında halk kütüphanelerinin geleceği sembolize edilir. Vizyon bildirimi, stratejik planın kapsadığı zaman diliminin de ötesinde, uzun vadede halk kütüphanelerinin konumlandırılmak istendiği yeri yansıtacak bir şekilde belirlenir. Kurumsallaşmayı sağlayarak uzun vadede başarıya ulaşmanın gereklerinden birisi temel değerleri belirlemektir. Halk kütüphanelerinin temel değerlerine ilişkin felsefeyi ortaya koymanın amacı Türkiye'deki halk kütüphanelerinin bilgi toplumuna katacağı değerin anlaşılmasına yardımcı olmaktır.

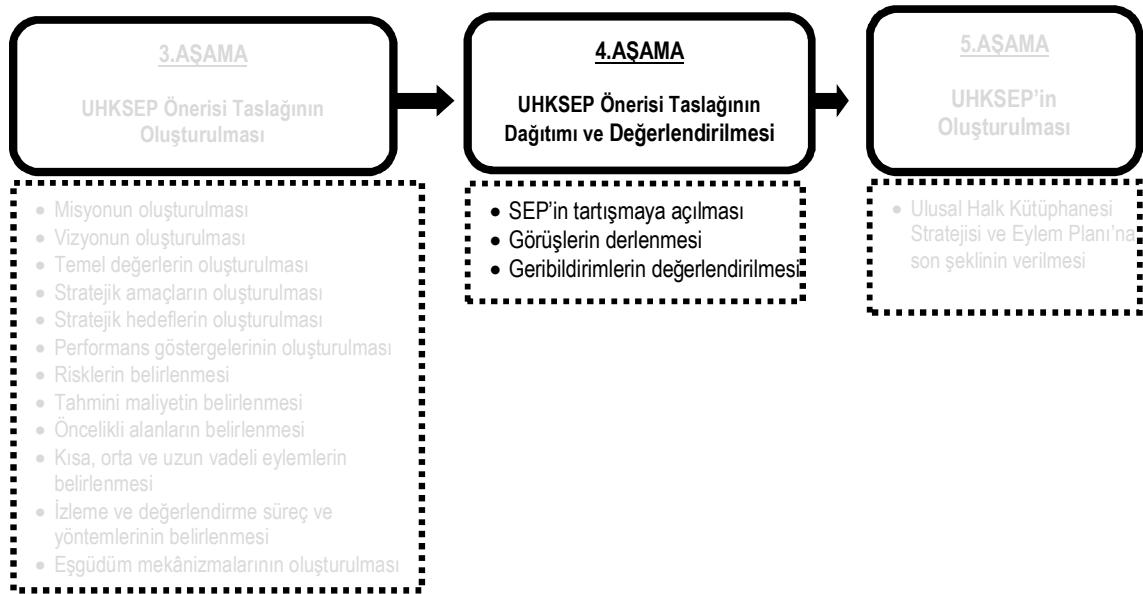
Şekil 10. UHKSEP Hazırlama Modelinin 3. Aşaması

Temel değerler, karar alıcıların idareyi yönetirken bağlı kalacakları inançları ve çalışma felsefesini yansıtır. Personele yönelik değerler; kütüphane yönetimi ile hizmet süreçlerine ilişkin değerler ve kütüphane hizmetlerinin kalitesiyle ilgili değerler olmak üzere, kurumsal kültürü yansıtan, misyon ve vizyon ile ilişkilendirilebilecek temel değerler kümesi oluşturulur. Ardından belirlenen vizyona ulaşmak için, analizler sonucunda ortaya çıkan gereksinimler kapsamında; stratejik amaçlar, bu amaçları gerçekleştirmeye yönelik stratejik hedefler, belirlenen hedeflere ne ölçüde ulaşıldığının ortaya konulmasında kullanılacak performans ölçütleri, stratejik hedeflere nasıl ulaşılabileceğini gösteren kararlar, her bir hedefe ilişkin riskler, hedeflerin plan dönemi için tahmini maliyeti ve belirlenen hedeflerden hangilerine toplumsal gereksinim ve maliyet gibi konular dikkate alınarak öncelik verileceği belirlenir. Stratejik amaçlar, ulusal halk kütüphanesi stratejisinin uygulanmasıyla elde edilecek en genel sonuçların kavramsal ifadesidir. Stratejik amaçlar vizyona ulaşmayı ve misyonunun gerçekleştirilmesini destekleyecek nitelikte olmalıdır. Strateji ile ulaşılmak istenen genel amaçlar ile bina, personel, koleksiyon, bütçe, kullanıcı, mevzuat, BİT altyapısı, İnternet ve teknoloji etkinlikleri, içerik oluşturma, sayısallaştırma, geleneksel ve yenilikçi hizmetler, mesleki savunuculuk gibi konulardaki hedefler açıklanır. Performans göstergeleri,

ölçülebilirliğin sağlanması için miktar ve zaman boyutunu içerecek şekilde belirlenir. Hedefler, faaliyetler ve projeler aracılığıyla uygulamaya geçirilir. Bu nedenle eylem planı basamağında stratejik planının uygulanmasına yönelik faaliyetler, bu faaliyetlerden sorumlu birimler ile bu faaliyetlerin başlangıç ve bitiş tarihleri belirlenir. Eylemler somut ve hedefle doğrudan ilgili olmalıdır. Süreçler, çalışma grupları ve eylemler arasında eşgüdümün nasıl sağlanacağı, yine bu aşamada belirlenir. Risk analizi ile hedeflerin gerçekleşmesinin önündeki engeller baştan tespit edilerek önlem alınır ve stratejik planın uygulama etkinliği artar. İzleme ve değerlendirme yöntemlerinin belirlenir ve stratejik hedeflere ulaşıp ulaşılmadığının nasıl kontrol edileceği ortaya konulur. Taslak oluşturulurken bilgi toplumu parametreleri, genel strateji geliştirme modelleri ile kütüphaneler alanındaki strateji modelleri, ayrıca alan uzmanlarının görüşlerinden yararlanır.

4.AŞAMA: UHKSEP Önerisi Taslağının Değerlendirilmesi:

Dördüncü aşamada, hazırlanan UHKSEP önerisi taslağı, paydaşların görüşlerine sunulur ve tartışmaya açılır. Geribildirimlerin alınacağı toplantı, seminer, görüşme gibi etkinlikler düzenlenir.

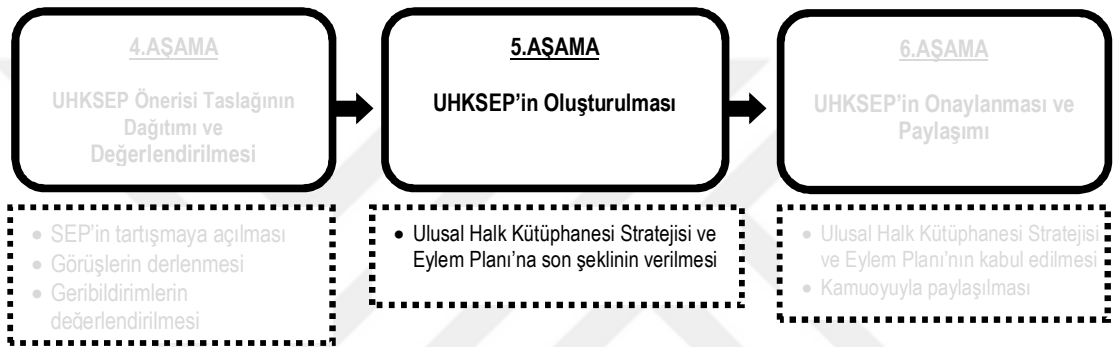
Şekil 11. UHKSEP Hazırlama Modelinin 4. Aşaması

Ulusal halk kütüphanesi stratejisi oluşturulurken paydaş görüşlerinin derlenmesi son derece önemlidir. Çünkü ulusal halk kütüphanesi stratejisi paydaşlarla gerçekleştirilen

değerlendirmelere dayalı bir vizyon belgesidir. Herhangi bir politika kararı ilgili tüm paydaşlardan bilgi toplanarak oluşturulur. Uygulayıcılar kurumun paydaşlarının ne istediklerini bilirlerse planlama süreçlerinde onların ihtiyaçlarını daha iyi temsil edebilirler.

5.AŞAMA: UHKSEP'in Oluşturulması:

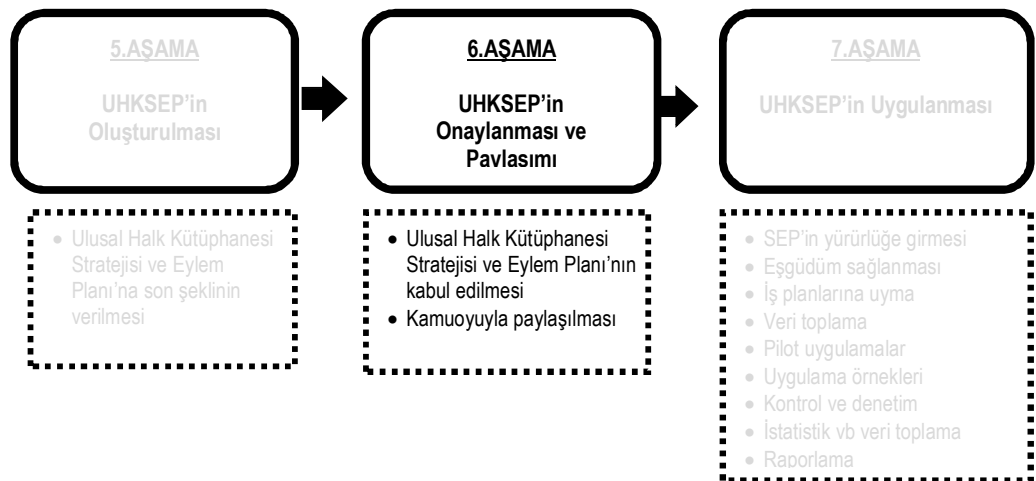
Ulusal Halk Kütüphanesi Strateji ve Eylem Planı taslağı, paydaşlar tarafından değerlendirildikten ve görüş ve öneriler derlendikten sonra revize edilir. Böylece son biçimi tamamlanan UHKSEP, onaylanmak üzere yetkili makama sunulur.

Şekil 12. UHKSEP Hazırlama Modelinin 5. Aşaması

6.AŞAMA: UHKSEP'in Onaylanması ve Paylaşımı:

Altıncı aşama, UHKSEP'in yetkili makamlarca onaylandığı aşamadır. UHKSEP'in mümkün olan ilgili en üst yönetim birimi tarafından resmi olarak kabul edilmesi /onaylanması sağlanmaya çalışılır.

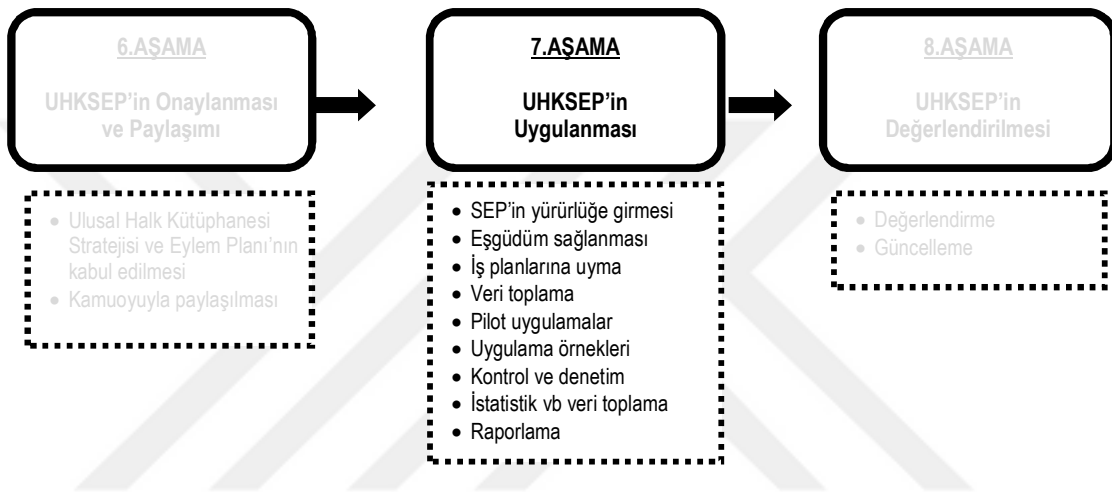

Şekil 13. UHKSEP Hazırlama Modelinin 6. Aşaması

Bu aşamada Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi ve Eylem Planı uygulanmak üzere resmi olarak kabul edilir ve yayımlanır. Kabul edilen strateji başta halk kütüphaneleri ve paydaşları olmak üzere kamuoyuna açıklanır.

7.AŞAMA: UHKSEP'in Uygulanması:

Ulusal halk kütüphanesi stratejisi uygulama aşamasında üst yönetim, çalışma grupları ve halk kütüphaneleri eşgüdüm halinde çalışır.

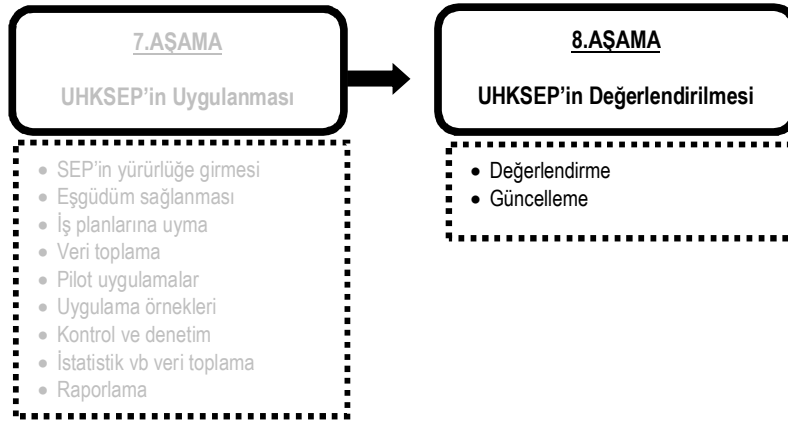

Şekil 14. UHKSEP Hazırlama Modelinin 7. Aşaması

Yönetim tarafından alınacak kararlar, yapılacak düzenlemeler ve bunlara bağlı uygulamalarda stratejik plandaki amaç ve hedeflerle uyum gözetilir. Proje ve faaliyetlerde iş planlarına uygun davranılır. Önceden hazırlanan uygulama örnekleri halk kütüphaneleri ile paylaşılır. Pilot uygulamalar gerçekleştirilir. Uygulama süresince istatistiki ve diğer veriler toplanır. UHKSEP'in uygulama sürecini izlemek üzere kurul, komisyon, çalışma grubu gibi yetkili bir birim oluşturulabilir.

8.AŞAMA: UHKSEP'in Değerlendirilmesi:

Ulusal halk kütüphanesi stratejisinin değerlendirme aşamasında, uygulama süresince toplanan istatistiki ve diğer veriler düzenli olarak değerlendirilir.

Şekil 15. UHKSEP Hazırlama Modelinin 8. Aşaması

Faaliyetler sonucunda elde edilen bilgiler kullanılarak stratejik plan gözden geçirilir. Gerekli görülen durumlarda stratejik planın güncellenmesine karar verilebilir.

5.2.ULUSAL HALK KÜTÜPHANESİ STRATEJİSİ ÖNERİSİ

I. Gerekeçe ve Metodoloji

Bilgi toplumunun dinamikleri, dönüşüm kavramını da beraberinde getirmiştir. Bu dönüşüm baskısı her toplumsal kurumu etkilediği gibi halk kütüphanelerini de değişime zorlamaktadır. Bu nedenle halk kütüphaneleri, misyonlarını, sistemlerini ve hizmetlerini yeniden değerlendirmek zorunda kalmaktadır. Ancak kütüphaneler bu dönüşümün üstesinden gelebilmek için zorlu stratejik kararlar vermek zorundadırlar. Türkiye’de halk kütüphaneleri toplumun kültürel, sosyal, sanatsal ve ekonomik olarak gelişimine çok daha fazla katkı verebilme potansiyeline sahiptir. Bu potansiyeli ortaya çıkarmak için halk kütüphanelerinin, bilgi toplumuna uygun bilgi hizmetleri tasarlamasını, sunmasını sağlayacak, belirtilen bu süreçlerdeki her tür eylem için dayanak noktası olacak bir çerçeve politika oluşturulması gerekmektedir. Türkiye için bir ulusal halk kütüphanesi stratejisi oluşturulmasının artık zorunluluk haline gelmiş olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda Türkiye’de halen var olan halk kütüphanesi sistemini değerlendirerek, Türkiye’nin koşullarını dikkate alan, bilgi toplumunun parametrelerine uygun amaç ve hedefler doğrultusunda geliştirilen, evrensel stratejiler ve ilkelerden

yararlanılarak oluşturulan ve eylem planları ile desteklenen bir ulusal halk kütüphanesi stratejisi önerisi geliştirilmiştir.

Türkiye Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi Önerisi'nin (UHKSEP) içeriği tez kapsamında elde edilen verilere dayanarak hazırlanmıştır. Stratejik amaçlar, stratejik hedefler ve eylemler için özellikle dünyadaki ulusal halk kütüphanesi stratejilerinden ve paydaş görüşlerinde yararlanılmıştır. Stratejik amaçlar ve stratejik hedefler gerekli durumlarda yerleştirilmiştir. Paydaşların önerilerinden elde edilen önermeler stratejik ifadelerle dönüştürülerek stratejik plan tablosuna aktarılmıştır. Stratejik hedeflere yönelik eylem önerileri tez araştırmacısının özgün önerileri ile zenginleştirilmiştir. Öneri sadece stratejik planı kapsamaktadır. Ancak stratejik planların yıllık dilimlerini oluşturan performans planlarına öneride yer verilmemiştir. Çünkü performans programları yıllık performans hedefleri ile bu hedeflerin göstergelerini içeren ve faaliyetlerin bütçe ile ilişkisini ortaya koyan ileri aşama çalışmalarıdır. Dolayısıyla bu aşamaya geçebilmek için önce stratejik planın hazırlanması gerekmektedir.

Bu Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi elbette öneri niteliğindedir. UHKSEP önerisinde yer alan tema, belirlenen ana eksenler, stratejik amaçlar, stratejik hedefler ve önerilen eylem planları tez kapsamında ve sadece örnek olarak verilmiştir. Bir Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi geliştirilmesi durumunda güncel gereksinim ve koşullara göre uyarlanabilir, yenileri eklenebilir ya da bunlardan bazıları çıkarılabilir.

II. Misyon ve Vizyon

Halk kütüphanelerinin bilgi toplumu bağlamındaki yenilenmiş misyon ve vizyonu aşağıda belirtilmiştir. Buna göre;

Misyon: Toplumun sosyoekonomik refahına katkı için, ayırım olmaksızın tüm bireylerin ya da toplulukların gereksinim duydukları doğru ve güvenilir bilgileri, bu bilgilerden yararlanılması için gerekli olan her türlü ortamı sağlayarak karşılamaktır.

Vizyon: Toplum-bilgi ilişkisinin gelişmesine katkı sağlayan, bilgi gereksiniminin karşılanmasında temel başvuru noktası olan ve toplumsal yaşamın merkezinde yer alan bir kurum olmaktır.

III. Temel Değerler

Temel değerler halk kütüphanelerinin kurumsal değerini, davranış kurallarını ve yönetim biçimini ifade etmektedir. Buna göre halk kütüphanelerine yönelik temel değerlerimiz şunlardır;

Halk kütüphanesi personeline yönelik temel değerlerimiz;

- Mesleki uzmanlığa bağlılık,
- Mesleki etik değerlere bağlılık,
- Mesleki savunuculuğu desteklemek ve geliştirmek,

Halk kütüphanesi yönetimi ve hizmet süreçlerine ilişkin temel değerlerimiz;

- Evrensel değerlere bağlılık
- Stratejik planlamaya dayalı olma,
- Katılımcı yönetime ve işbirliğine dayalı olma,

Halk kütüphanesi hizmetlerinin kalitesiyle ilgili temel değerlerimiz;

- Bilgi toplumuna odaklı olma,
- Kullanıcılara ve gereksinimlere odaklı olma,
- Teknolojiye ve yenilikçiliğe odaklı olma,

IV. Stratejik Plan

Türkiye Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi ve Eylem Planının (UHKSEP) ana teması **“Toplumsal refahın yükseltilmesi”** olarak belirlenmiştir (Tablo 35). UHKSEP, halk kütüphanelerinin gelecekteki işlevlerine dayalı olarak altı ana eksen üzerinde oluşturulmuştur. Örnek strateji için öngörülen ana eksenler şunlardır;

1. Toplumsal değişim
2. Bilgi toplumu (Bilgi gereksinimlerini karşılayan sistemler vs)
3. Bilinçli demokratik toplum
4. Sosyalleşme
5. Yaşamboyu eğitim/öğrenme
6. Kültürel yaşamı destekleme

Belirlenen 6 ana eksenle ilişkili olarak 6 farklı stratejik amaç oluşturulmuştur. Bu stratejik amaçlara erişebilmek için 18 stratejik hedef ve hedefleri gerçekleştirmek için 42 eylem önerilmektedir. Diğer yandan Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi kapsamında eylemlerin uygulanması ve izlenmesinden sorumlu olacak birim ya da kurumların belirlenmesi, stratejini hangi kurum ya da kurumlar tarafından sahiplenilip hayata geçirileceğine yakından bağlıdır. Bu çalışmada, Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi'nin Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanıp yürütüleceği varsayılmıştır. Doğrudan eylemlerle ilişkili kurumlar ise Eylem Sorumluları sütununda belirtilmiştir (bkz. Tablo 36).

Tablo 36. Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi ve Eylem Planı Listesi

TEMA: TOPLUMSAL REFAHIN YÜKSELTİLMESİ				
ANA EKSENLER	STRATEJİK AMAÇLAR	STRATEJİK HEDEFLER	EYLEMLER	EYLEM SORUMLULARI
TOPLUMSAL DEĞİŞİM	1. Toplumun eğitim, kültür, boş zamanlarını değerlendirme alanları ile ilgili bilgi gereksinimlerini karşılayarak, toplumsal değişime katkıda bulunmak.	1.1. Halk kütüphanelerinde yaşamboyu eğitim/öğrenme sürecindeki bilgi gereksinimini karşılamaya yönelik hizmetlerin sayısını ve niteliğini yükseltmek.	1.1.1. Yaşamboyu eğitimi/öğrenmeyi destekleyecek yenilikçi kütüphane hizmetleri tasarlanacak ve geliştirilecektir. 1.1.2. Kütüphanelere sağlanan basılı ve elektronik materyal sayısı ve çeşidi artırılabacaktır.	KYGM Halk kütüphaneleri KYGM
		1.2. Halkın yaratıcı fikir ürünlerine (bilgiye) 7/24 erişimini artırmak için elektronik bilgi kaynakları ve elektronik hizmetleri geliştirmek.	1.2.1. Halkın bilgiye 7/24 erişimini artırmak için kullanılacak elektronik kaynaklar materyal sağlama politikasına dâhil edilecektir. 1.2.2. Bilgi kaynakları sayısal ortama aktarılacaktır.	KYGM KYGM Yayıncılar Telif Hakları GM
		1.3. Toplumdaki okuma alışkanlığı oranının yükseltilmesine yönelik girişimleri çoğaltmak.	1.3.1. Nitelikli çocuk kitapları seçme rehberi hazırlanacaktır. 1.3.2. Halk kütüphanelerinde anne-baba ve çocuk okuma saatleri düzenlenecektir. 1.3.3. Okuma kültürü konusunda konferanslar gerçekleştirilecektir.	KYGM Üniversiteler Yayıncılar Halk kütüphaneleri Halk kütüphaneleri Üniversiteler

TEMA: TOPLUMSAL REFAHIN YÜKSELTİLMESİ				
ANA EKSENLER	STRATEJİK AMAÇLAR	STRATEJİK HEDEFLER	EYLEMLER	EYLEM SORUMLULARI
BİLGİ TOPLUMU	2.Bilgi toplumuna geçişi gerçekleştirmede halk kütüphanelerinin rolünü artırmak.	2.1.Halk kütüphanelerini ülke çapında yaygınlaştırmak	2.1.1.Halk, çocuk ve ihtisas kütüphanelerinin sayısı artırılacaktır.	KYGM Str. ve Büt. Başk.lığı
			2.1.2.Hizmet vermeye uygun olmayan halk kütüphaneleri yeniden yapılandırılacaktır.	KYGM Str. ve Büt. Başk.lığı
			2.1.3.Yeni gezici kütüphane araçları hizmete sunulacaktır.	KYGM Str. ve Büt. Başk.lığı
			2.1.4.Gezici kütüphane hizmet noktaları artırılacaktır.	Halk kütüphaneleri
		2.2. Halk kütüphanelerinin BİT altyapısı ve teknolojik donanımlarını geliştirmek.	2.2.1.Halk kütüphanelerinin BİT altyapıları belirlenerek gerekli donanım ve yazılım sağlanacaktır.	KYGM Halk kütüphaneleri Ulaştırma Bakanlığı Str. ve Büt. Başk.lığı
			2.3. Bilgiye erişimdeki dezavantajları kaldırarak fırsat eşitliği yaratacak olanakları (eğitsel ve teknolojik) artırmak.	2.3.1.Kırsal kesimde yaşayanlara, İnternet bağlantılı gezici kütüphaneler ile hizmetler götürülecektir.
		2.3.2.Hizmetlere ve kaynaklara kesintisiz uzaktan erişim sağlanacaktır.		KYGM Ulaştırma Bakanlığı
		2.3.3. E-hizmet ve e-kaynaklar sunulacak ve çeşitlendirilecektir.		KYGM
		2.3.4. Doğrudan sayısal içerik sağlanacak, basılı bilgi kaynakları sayısallaştırılacaktır.		KYGM Yayıncılar Telif Hakları GM
		2.3.5. Anlık bilgi gereksiniminin karşılanmasına yönelik hizmetler tasarlanacaktır.		KYGM Halk kütüphaneleri
		2.4. Halk kütüphaneler için bilgi toplumuna uygun, sürdürülebilir hizmet politikası ile yönetim platformları oluşturulmalıdır.	2.4.1.Mevzuat analizi yapılarak gerekli olanlar güncellenecektir.	KYGM
			2.4.2.Halk kütüphanesi kanun tasarısı taslağı hazırlanacaktır.	KYGM Üniversiteler STK'lar Yayıncılar MEB
2.4.3.Halk kütüphanelerinin yönetim ve hizmetler dâhil olmak üzere sistem analizi yapılarak idari yapı yeniden oluşturulacaktır.	KYGM Üniversiteler			
2.4.4.Üniversitelerle, yerel yönetimlerle ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği resmi çerçeveye alınacaktır.	KYGM Üniversiteler STK'lar			

	2.5. Halk kütüphanelerinde görev yapan personelin hem niceliğini hem de niteliğini artırmak.	2.5.1. Uzman personel istihdam edilecektir.	KYGM Dev. Per. Başk. Maliye Bakanlığı
		2.5.2. Personelin potansiyelini ortaya çıkaracak ve mesleki savunuculuğunu geliştirecek hizmet içi eğitimler düzenlenecektir.	KYGM Üniversiteler
	2.6. Halk kütüphanelerinde dinamik koleksiyon yönetimi yaklaşımına geçmek.	2.6.1. Gereksinime dayalı seçme, sağlama yöntemi geliştirilecektir.	KYGM Halk kütüphaneleri
		2.6.2. Güncellik odaklı, işlevsel ve hızlı bir materyal dağıtım yöntemi geliştirilecektir.	KYGM Halk kütüphaneleri
		2.6.3. Teknik hizmetler süreçleri standardize edilecektir.	KYGM Halk kütüphaneleri Üniversiteler
		2.6.4. Materyalin rafa çıkma süresini kısaltılacaktır.	KYGM Halk kütüphaneleri
		2.6.5. Ayıklama ve düşüm işlemlerinde verimlilik ve süreklilik sağlanacaktır.	KYGM Halk kütüphaneleri Maliye Bakanlığı

TEMA: TOPLUMSAL REFAHIN YÜKSELTİLMESİ				
ANA EKSENLER	STRATEJİK AMAÇLAR	STRATEJİK HEDEFLER	EYLEMLER	EYLEM SORUMLULARI
BİLİNÇLİ DEMOKRATİK TOPLUM	3.Halk kütüphanesinin sağladığı bilgi kaynakları ve hizmetleri aracılığıyla, toplumdaki bireyler arasında hoşgörüyü ve düşünce özgürlüğünü geliştirerek ve eğitim düzeyini yükselterek, bilinçli, demokratik toplumun oluşturulmasına ve güçlendirilmesine katkıda bulunmak.	3.1. Farklı kültürel grupların gereksinimlerini karşılamak için halk kütüphanelerinin koleksiyonlarında yer alan bilgi kaynaklarının çeşitliliğini artırmak.	3.1.1.Farklı kültürel grupların bilgi gereksinimleri analiz edilerek buna uygun materyal seçimi gerçekleştirilecektir.	KYGM Halk kütüphaneleri Üniversiteler
		3.2. Halk kütüphanelerinde farklı kültürel grupları bir araya getirmek için gerçekleştirilen kültürel ve sanatsal etkinliklerin sayısını artırmak.	3.2.1.Sivil toplum ve demokrasi konusunda kültürel etkinlikler gerçekleştirilecektir.	Halk kütüphaneleri Üniversiteler STK'lar

TEMA: TOPLUMSAL REFAHIN YÜKSELTİLMESİ				
ANA EKSENLER	STRATEJİK AMAÇLAR	STRATEJİK HEDEFLER	EYLEMLER	EYLEM SORUMLULARI
SOSYALLEŞME	4.Halk kütüphanesinin sahip olduğu mekânsal olanakları ve gerçekleştirdiği etkinlikler aracılığıyla, bireylere ev ile eğitim yaşamlarının dışında bir üçüncü kamusal yaşam alanı sunarak toplumsal iletişimi ve sosyalleşmeyi desteklemek.	4.1. Üçünü mekân özelliklerine sahip halk kütüphanelerini yaygınlaştırmak.	4.1.1.Halk kütüphanelerinin toplumda üçüncü mekân olarak kabulünü ve algılanmasını sağlamak için toplumun üçüncü mekâna ilişkin gereksinimleri analiz edilecektir.	KYGM Üniversiteler
			4.1.2.Kütüphane binası mimari projeleri, kütüphane binası alanında uzman mimarlara hazırlanacaktır. Halk kütüphanelerinde çalışma grupları için mekânlar ve yaratım alanları (maker space) oluşturulacaktır.	KYGM Üniversiteler Halk kütüphaneleri
			4.1.3.Halk kütüphanesi mimarlığı konusunda uzmanlık sağlanması için mimarlık bölümleri ile işbirliği protokolü hazırlanacaktır.	KYGM Üniversiteler
			4.1.4.Hizmete uygun olmayan binalara ya da yetersiz ve konforsuz iç mekânlara sahip kütüphaneler belirlenip, yeniden onarımı için projelendirilecektir.	KYGM
			4.1.5.Üçüncü mekân girişimleri projelendirilerek halk kütüphanelerine ayrılan ulusal yatırım programına dâhil edilecektir.	KYGM Str. ve Büt. Başk.lığı
		4.2.Üçünü mekân özelliklerine sahip halk kütüphanelerinde toplumu kütüphaneye çekecek kültürel sanatsal etkinlikleri artırmak.	4.2.1.Halk kütüphanelerinde eğitsel, kültürel ve sanatsal etkinlikler planlanacak ve uygulanacaktır.	KYGM Halk kütüphaneleri Üniversiteler MEB

TEMA: TOPLUMSAL REFAHIN YÜKSELTİLMESİ				
ANA EKSENLER	STRATEJİK AMAÇLAR	STRATEJİK HEDEFLER	EYLEMLER	EYLEM SORUMLULARI
YAŞAMBOYU EĞİTİM/ ÖĞRENME	5.Halk kütüphanesinin sahip olduğu bilgi kaynakları ve hizmetleri aracılığıyla, özellikle örgün eğitim dışındaki bireylerin kendi kendine/bağımsız öğrenme çabalarını desteklemek.	5.1. Yaşam boyu eğitim/öğrenme çerçevesinde gerçekleştirilen bilgi okuryazarlığı programlarını artırmak.	5.1.1.Halk kütüphanelerinde uygulanmak üzere ulusal bilgi okuryazarlığı programı hazırlanacaktır.	KYGM Halk kütüphaneleri Üniversiteler MEB
		5.2. Yaşam boyu eğitim/öğrenme çerçevesinde, uzaktan eğitim sürecinin gerektirdiği bilgi kaynaklarını, hizmetlerini ve erişim araçlarını çoğaltmak.	5.2.1.Ulusal bilgi okuryazarlığı programında kullanılacak olan içerik ve materyaller hazırlanacaktır	KYGM Halk kütüphaneleri Üniversiteler MEB
		5.3. Halk kütüphanelerinden sorumlu olan birimin yaşamboyu eğitim sisteminde karar verici paydaş olarak yer almasını sağlamak.	5.3.1.Halk kütüphanelerinin yaşamboyu eğitim/öğrenme sisteminde yer alması için MEB ile işbirliği protokolu hazırlanacaktır.	KYGM Halk kütüphaneleri Üniversiteler MEB
KÜLTÜREL YAŞAMI DESTEKLEME	6.Kültürel ve sanatsal etkinlikler gerçekleştirilerek ve kültür ürünlerine erişim sağlayarak, halk kütüphanesi aracılığı ile halkın kültürel yaşama katılımını desteklemek.	6.1. Halk kütüphaneleri aracılığıyla halkın erişimine sunulan ulusal ve evrensel nitelikli sanat ürünlerinin sayısını, çeşidini ve bunlara erişilen etkinliklerin sayısını ve erişim noktalarını artırmak.	6.1.1.Halk kütüphanelerinden sanat eserlerinin de ödünç alınabilmesi sağlanacaktır.	Halk kütüphaneleri Güzel Sanat. GM
		6.2. Kültürel yaşam etkinlikleri için kütüphane mekânlarının kullanıcılara tahsisini artırmak.	6.1.2.Çeşitli sanatçıların eserleri farklı bölgelerdeki halk kütüphanelerinde sergilenecektir.	Halk kütüphaneleri Güzel Sanat. GM
			6.2.1.Vatandaşların sergi, konser, kurs gibi kültür sanat etkinliklerini gerçekleştirebilecekleri uygun mekânlara sahip olan kütüphaneler belirlenecektir.	Halk kütüphaneleri Güzel Sanat. GM

V. UHKSEP'in Uygulanması ve Değerlendirilmesi

Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisinin değerlendirme aşaması stratejide belirtilen eylemlerin uygulanması ile ilişkilidir. Uygulamalar sürekli izlenecek ve süreç boyunca elde edilen veriler önceden yetkilendirilmiş kişi veya gruplarca değerlendirmeye alınacaktır. Bu bölümde etki, performans ve değerlendirme ölçütleri bağlamında değerlendirmeler sonucu gerekli alanlarda yenilikler yapılacaktır.

Stratejik planın uygulama aşamasında, faaliyetler aylık, üç aylık, altı aylık veya yıllık olarak izlenecektir. Değerlendirme aşamasında faaliyetlere ilişkin ayrılan kaynakların gereksinimi karşılayıp karşılamadığı, planlanan çıktılara erişilip erişilmediği anlaşılmaya çalışılacaktır. Performans göstergesine ilişkin verilerin elde edilme biçimleri verilerin güvenilirliğini sağlayacaktır. Hedeflerin ölçülebilecek nitelikte olup olmadıkları, varsa göstergeleri etkileyen faktörlerin neler olduğu, verilerin elde edilmesinde ya da faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde öngörülemeyen zorlukların neler olduğu, ayrıca ölçüm yapılmadıysa bunun gerekçeleri incelenecektir.

KAYNAKÇA

- Abels, E., Jones, R., Latham, J., Magnoni, D. ve Marshall, J.G. (2005). 21. yüzyılda bilgi profesyonellerinin yeterlilikleri. (Düzeltilmiş baskı 2003, Çev. Figen Şahin). *Türk Kütüphaneciliği*, 19, (1), 114-127.
- Açıkgöz, O. (2012). *Türkiye’de halk kütüphanesi hizmetlerinin özel idarelere devri konusunda özel idare yöneticilerinin yaklaşımları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akad, M. T. (2003). *Strateji üzerine*. 2. bs. İstanbul: Hiperlink.
- Akdemir, A. (1992). *AT işletmeleriyle bütünleşmede teknolojinin stratejik yönetimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Aktan, C. (2008). Stratejik yönetim ve stratejik planlama. *Çimento İşveren Dergisi*, 22, (4), 4-21. Erişim adresi: <http://www.ceis.org.tr/dergiDocs/makale132.pdf>
- Alaca, E. (2015). *Halk kütüphanelerinde yenilikçi hizmet geliştirme süreci: Bartın Ulus Kültür ve Sanatevi Halk Kütüphanesi örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alp, H. (2003). *Cumhuriyet dönemi Türk kütüphaneleri ve kütüphaneciliği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.
- Alpay Aslan, S. (2009). 2023 Türkiye vizyonu, halk kütüphanesi politikaları ve Çemişgezek: Batı ülkeleri ve Türkiye halk kütüphanelerinin işlevsel açıdan bir karşılaştırması. *Türk Kütüphaneciliği*, 23, (1), 169-200.
- Altay, A. (2015). *Bilgi toplumuna geçiş sürecinde Türkiye’de ve Bulgaristan’da halk kütüphanesi hizmetleri: karşılaştırmalı bir araştırma*. Yayınlanmamış doktora tezi. Sofya: State University of Library Studies And Information Technologies.
- Altay, A. ve Todorova, T. (2016). Bilgi toplumuna geçiş sürecinde Türkiye’de ve Bulgaristan’da halk kütüphaneleri: karşılaştırmalı bir araştırma. *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 11, (2), 1-28.
- American Library Association. (2015). *A National Policy Agenda For Libraries: The policy revolution! Initiative*. Erişim adresi:

<http://www.ala.org/advocacy/sites/ala.org.advocacy/files/content/pdfs/NPAforLibraries1.pdf>

- Anameriç, H. (2008). *Türkiye’de çağdaşlaşma sürecinde bilginin toplumsallaşması ve bilgi merkezleri*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Anameriç, H. ve Rukancı, F. (2017). Belgelerle Türk kütüphanecilik tarihi (1938-1960): retrospektif bir değerlendirme (I). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, (1), 49-70.
- Arkun, M.E. (2003). Türkiye için bir enformasyon politikasının ana öğeleri neler olmalı? *Bilgi Dünyası*, 4, (2), 175-191.
- Atılğan, D. (2004). Yeniden Yapılanmaya Doğru Halk Kütüphaneleri. *Nail Bayraktar’a Armağan* içinde. İstanbul: Atatürk Kütüphanesi Müdürlüğü, 1.C. 18-24.
- Atıncı, S. ve Karadeniz, Ş. (2012). Halk Kütüphanesi Kanunu Çalıştay raporu. Bülent Yılmaz (ed.) *Halk Kütüphaneciliği Sempozyumu. 09-12 Mayıs 2012. Bodrum, Bildiriler (s.301)* içinde. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2012.
- Australian Library and Information Association. (2018a). *About ALIA*. Erişim adresi: <https://www.alia.org.au/about-alia>
- Australian Library and Information Association. (2018b). *About APLA*. <https://www.alia.org.au/node/184/public-libraries>
- Australian Library and Information Association. (2018c). *ALIA Australian Public Library Alliance National strategy and action plan 2015-2018: reviewed and updated July 2017*. Erişim adresi: <https://www.alia.org.au/sites/default/files/2017-07-06%20National%20Strategy%20reviewed%20and%20updated.pdf>
- Basri, M., Yusof, Z. M. ve Zin, N. A. M. (2012). Information policy: the diminishing role of library. *International Journal of Humanities and Social Science*, 2, (19), 317-327.
- Başbakanlık. (1998). *Kamu-Net Üst Kurulu genelgesi*. 1998/13 no.lu, 19 Mart 1998 tarihli ve 04993 sayılı.
- Başbakanlık. (2003a). *e-Dönüşüm Türkiye projesi genelgesi*. 2003/12 no.lu, 22 Şubat 2003 tarihli ve 2013812 sayılı.

- Başbakanlık. (2003b). *e-Dönüşüm Türkiye projesi kısa dönem eylem planı genelgesi*. 2003/48 no.lu, 03 Aralık 2003 tarihli ve 17882 sayılı.
- Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dairesi. (2018). *Ülkemizde bilgi toplumuna dönüşüm*. Erişim adresi: <http://www.bilgitoplumu.gov.tr/bilgi-toplumu/ulkemizde-bilgi-toplumuna-donusum/>
- Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı. (2018). *Türkiye'nin sanayi devrimi Dijital Türkiye yol haritası*. Erişim adresi: <https://www.sanayi.gov.tr/tsddtyh.pdf>
- Brindley, L. (2006). Re-defining the library. *Library Hi Tech*, 24, (4), 484-495.
- Canata, F. (2012). *Ulusal bilgi politikaları ve bilgi merkezleri*. Yayınlanmamış doktora tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Canpolat, Ö. (2001). *E-ticaret ve Türkiye'deki gelişmeler*. Ankara: T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Hukuk Müşavirliği. Erişim adresi: <file:///D:/DOK%C3%9CMANLAR/doktora/tez/Kaynaklar/kitaplar%20pdf/canpolat.%202001%20eticaret%20kurulu.pdf>
- Choi, E. (2014). Library policy in the Republic of Korea: second library development strategic plan. *Alexandria*, 25, (3), 3-16. Erişim adresi: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.7227/ALX.0030>
- Cumhurbaşkanlığı. (2018a). *Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi*. Kararname No.1. Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180710-1.pdf>
- Cumhurbaşkanlığı. (2018b). *Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*. KHK No:703. T.C. Resmi Gazete. 3.Mükerrer Tarih: 09/07/2018, Sayı:30473. Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180709M3-1.pdf>
- Çapar, B. (1981). Planlı kalkınma döneminde kütüphane hizmetlerine yasalar açısından genel bir bakış. *Türk Kütüphaneciliği*, 30, (1), 24-34.
- Çapar, B. (1987). Kütüphane hizmetlerinin planlanmasında UNESCO'nun rolü ve Türkiye. *Türk Kütüphaneciliği*, 1, (4), 162-174.
- Çelik, A. (2001). *Bilgi hizmetleri ve mevzuat*. Ankara: Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği.

- Çoban, H. (1997). *Bilgi toplumuna planlı geçiş gelecekte kaçılmaz: bilgi toplumuna planlı geçiş için stratejik planlama ve yönetim bilgi sistemi uygulanması*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Danish Agency for Libraries and Media (2010). *The public libraries in the knowledge society*. Erişim adresi: https://slks.dk/fileadmin/publikationer/publikationer_engelske/Reports/The_public_libraries_in_the_knowledge_society_Summary.pdf
- Davey, A. (2013). *The library of the future*. London: Arts Council England. Erişim adresi: <http://www.artscouncil.org.uk/sites/default/files/download-file/The%20library%20of%20the%20future.pdf>
- Department for Culture, Media and Sport. (2003). *Framework for the future: libraries, learning and information in the next decade*. Erişim adresi: http://www.healthlinklibraries.co.uk/pdf/Framework_for_the_Futures.pdf
- Department of the Environment and Local Government. (1998). *Branching out: a new public library service*. Dublin: Stationery Office.
- Department of the Environment, Community and Local Government. (2013). *Opportunities for all - the public library as a catalyst for economic, social and cultural development: a strategy for public libraries 2013-2017*. Erişim adresi: http://www.lgma.ie/sites/default/files/public_libraries_strategy_2013_2017.pdf
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1963). *Kalkınma planı birinci beş yıl (1963-1967)*. Ankara. Devlet Planlama Teşkilatı.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1968). *İkinci beş yıllık kalkınma planı 1968 – 1972*. Ankara. Devlet Planlama Teşkilatı.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1973). *Üçüncü beş yıllık kalkınma planı 1973-1977*. Ankara. Devlet Planlama Teşkilatı.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1979). *Dördüncü beş yıllık kalkınma planı 1979-1983*. Ankara. Devlet Planlama Teşkilatı.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1985). *Beşinci beş yıllık kalkınma planı 1985-1989*. Ankara. Devlet Planlama Teşkilatı.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (1990). *Altıncı beş yıllık kalkınma planı 1990-1994*. Ankara. Devlet Planlama Teşkilatı.

- Devlet Planlama Teşkilatı. (1996). *Yedinci beş yıllık kalkınma planı 1996-2000*. Ankara. Devlet Planlama Teşkilatı.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2001). *Sekizinci beş yıllık kalkınma planı 2001-2005*. Ankara. Devlet Planlama Teşkilatı.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2006). *Bilgi toplumu stratejisi eylem planı*. Erişim adresi: http://www.bilgitoplumu.gov.tr/Documents/1/BT_Strateji/Diger/060500_BilgiToplumuStratejisi.pdf
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2007). *Dokuzuncu kalkınma planı 2007-2013*. Ankara. Devlet Planlama Teşkilatı.
- Devlet Planlama Teşkilatı. (2014). *Onuncu kalkınma planı 2014-2018*. Ankara. Devlet Planlama Teşkilatı.
- Dewey, J. (1939). *Türkiye maarifi hakkında rapor*. İstanbul: Maarif Vekilliği.
- EBLIDA/NAPLE (2010). *Repositioning European Public Libraries*. ECEI10 “Delivering Digital Europe in Public Libraries”, 20-21 September 2010, Brussels, Workshop “European policy for public libraries: What will it say, what can it do?”. Erişim adresi: http://www.eblida.org/News/PositionsOnPublicLibrariesECEI10_20100901.pdf
- eEurope Plus Action Plan. (2001). *A co-operative effort to implement the information society in Europe*. Erişim adresi: http://www.bilgitoplumu.gov.tr/wp-content/uploads/2015/02/010600_eAvrupa+EylemPlani_EN.pdf
- Feeney, S. ve Cowcher, G. (2000). *21st century public library services: the function and role of LISWA*. Erişim adresi: <http://slwa.wa.gov.au/pdf/21stcenturydpstratdir2002-07.pdf>
- Gökman, M. (1952). Basma yazı ve resimleri derleme kanunu ve Atatürk’e ait bir hatıra. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 1, (2), 111-114.
- Green, S. (1975). 1970’lerin Teması NATIS. (çev. Gülgönül Büyükdana), *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 24, (3), 217–224.
- Gülle, M. T. (2004). Dünya bilgi toplumu zirvesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 18, (2), 200-203.
- Helling, J. (2012). *Public libraries and their national policies: international case studies*. Oxford, UK: Chandos Publishing.

- Huysmans, F. ve Hillebrink, C. (2008). *The future of the Dutch public library: ten years on*. Netherlands Institute for Social Research (SCP). Erişim adresi: <http://www.scp.nl/dsresource?objectid=e226ca56-d730-4bd5-95b1-8bbfcf26bbcb&type=org>
- IFLA/UNESCO. (2001). *The Public library service: IFLA/UNESCO guidelines for development*. [International Federation of Library Associations and Institutions]. Ed. for the Section of Public Libraries by Philip Gill et. al. Munchen: K. G. Saur. Erişim adresi: <https://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/archive/the-public-library-service/publ97.pdf>
- International Telecommunication Union. (2015). *World Summit on the Information Society: Genova 2003, Tunis 2005*. Erişim adresi: <http://www.itu.int/net/wsis/>
- Jacob, M.E.L. ve Rings, D. L. (1986). National and international information policies. *Library Trends*, 35, (1), 119-169.
- Kajberg, L. (2013). Redefining the purpose for public libraries under pressure: a critical approach based on input drawn from external theoretical frameworks. *Türk Kütüphaneciliği*, 27, (2), 253-265.
- Kalkınma Bakanlığı. (2018). *Kamu idareleri için stratejik planlama kılavuzu 3. sürüm*. Erişim adresi: http://www.sp.gov.tr/upload/xSpKutuphane/files/VrllQ+Kamu_Idareleri_Icin_Stratejik_Planlama_Kilavuzu.pdf
- Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu. (2003). Kanun Numarası: 5018. *T.C. Resmi Gazete*. Tarih:24/12/2003, Sayı:25326. Erişim adresi: <https://mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5018.pdf>
- Kann-Christensen, N. (2011). National strategies for public library development: comparing Danish and Swedish models for project funding. *Nordic Journal of Cultural Policy (Nordisk Kulturpolitisk Tidskrift)*, 14, (01-02), 33-50. Erişim adresi: <https://www.idunn.no/file/pdf/52009183/art05.pdf>
- Karadeniz, Ş. (2016). Kütüphane Hizmet Esasları Genelgesi'nin Ankara'daki halk kütüphanesi hizmetleri kapsamında değerlendirilmesi. *Türk Kütüphaneciliği*, 30, (4), 725-745.

- Karadeniz, Ş. ve Yılmaz, B. (2016). Türkiye'nin 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı'nda kütüphane kurumuna yaklaşım. *Türk Kütüphaneciliği*, 30, (1), 59-83.
- Karaer, İ. (1990). Türk Ocağı kütüphaneleri (1912-1931). *Türk Kütüphaneciliği*, 4, (2), 55-59.
- Karayalçın, Y. (1952). Kütüphanelerimize umumî bir bakış. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 1, (1), 1-24.
- Karayalçın, Y. (1964). *Üniversite ve ihtisas kütüphaneleri ile üniversite kütüphaneciliği hakkında kanun projesi*. Ankara: Ajans Matbaası.
- Kargbo, J. A. (2007). The need for a library and information policy in Sierra Leone. *Library Review*, 56, (4), 323-329.
- Keseroğlu, H.S. (1986). *Halk kütüphanesi politikası ve Türkiye Cumhuriyeti'nde durum*. İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi.
- Koşay, H. Z. (1960). Kütüphanelere dair. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 9, (1-2), 36-40.
- Kültür Bakanlığı. (1990). *2. Millî kültür şurası bildirimleri: 5-8 Aralık 1989*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Kültür Bakanlığı. (1992). *III. Yayın Kongresi ve Telif Hakları Kurultayı*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Kültür Bakanlığı. (1998). *IV. Ulusal yayın kongresi komisyon raporları: 16-19 Aralık 1998*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (1975). *İkinci Türk Yayın Kongresi 24-27 Ocak 1975 cilt:2 Komisyon raporları ve genel Kurul Görüşmeleri*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (1983). *Birinci Millî kültür şûrası, 23-27 Ekim, 1982 komisyon raporları*. Ankara : Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2012a). Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği. *T.C. Resmi Gazete. Tarih: 11.01.2012, Sayı: 28170*.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2012b). *Kütüphane Hizmet Esasları Genelgesi (2012/7, 24 Temmuz 2017)*.

- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2015). *Kültür ve Turizm Bakanlığı 2015-2019 dönemi stratejik planı*. Erişim adresi: <http://sgb.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/39219,stratejik-plan-2015-2019v3pdf.pdf?0>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2017a). *Kütüphanecilik ve Yayıncılık Komisyonu Sonuç Raporu. III. Millî Kültür Şurası, 03-05 Mart 2017, İstanbul*. Erişim adresi: <http://kultursurasi.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/50603,komisyoneraporuyayincilikvekutuphanecilikpdf.pdf?0>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2017b). *2017 yılı idari faaliyet raporu*. Erişim adresi: Erişim adresi: <http://sgb.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/57597,ktb-2017-yili-idare-faaliyet-raporu-pdfpdf.pdf?0>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2018). *6. ulusal yayın kongresi sonuç bildirgesi*. Erişim adresi: <http://www.ulusalayinkongresi.gov.tr/Eklenti/58772,6ulusal-yayin-kongresi-sonuc-bildirgesipdf.pdf?0>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2019). *2018 yılı idare faaliyet raporu*. Erişim adresi: <https://sgb.ktb.gov.tr/Eklenti/63821,2018idarefaaliyetraporufinalpdf.pdf?0>
- Kütüphan-e Türkiye. (2014a). *Kütüphan-e Türkiye Planlama ve Pilot Uygulama Projesi: Türkiye’de halk kütüphanelerinin durumu*. Erişim adresi: <http://www.kutuphaneturkiye.org.tr/>
- Kütüphan-e Türkiye. (2014b). *Türkiye’de bilgi toplumuna dönüşüm çabaları ve sonuçları değerlendirme raporu*. Erişim Adresi: <http://docplayer.biz.tr/29222-Kutuphan-e-turkiye-planlama-ve-pilot-uygulamaprojesi-turkiye-de-bilgi-toplumuna-donusum-cabaları-ve-sonuçları-değerlendirme-raporu.html>
- Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü. (1988). *Kütüphanelerde yasal düzenlemeler ve standartlaşma*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü. (2018a). *Taşra teşkilat yapısı*. Erişim adresi: <http://www.kygm.gov.tr/TR-1072/tasra-birimleri.html>
- Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü. (2018b). *2017 yılı istatistik bilgisi tablosu*. Erişim adresi: <http://www.kygm.gov.tr/TR-204965/2017-yili-istatistik-bilgileri-tablosu.html>
- Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü. (2018c). *Halk kütüphaneleri genel istatistikler*. Erişim adresi: <http://www.kygm.gov.tr/TR-204967/halk-kutuphaneleri-genel-istatistikler.html>

- Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü. (2018d). *Duyurular*. Erişim adresi: <https://kygm.ktb.gov.tr/TR-10/duyurular.html>
- Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü. (2019a). *Kuruluş ve görevler*. Erişim adresi: <http://www.kygm.gov.tr/TR-3/kurulus-ve-gorevler.html>
- Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü. (2019b). *Teşkilat yapısı*. Erişim adresi: <https://kygm.ktb.gov.tr/TR-5/teskilat-yapisi.html>
- Levien, R. E. (2011). *Confronting the future: strategic visions for the 21st century public libraries*. Washington, D.C.: ALA Office for Information Technology Policy. Erişim adresi: http://www.ala.org/advocacy/sites/ala.org.advocacy/files/content/advleg/pp/pub/policy/confronting_the_futu.pdf
- Libraries Act. (2008). *Libraries Act (Northern Ireland) 2008*. Erişim adresi: <https://www.legislation.gov.uk/niu/2008/8/introduction>
- Libraries.fi. (2018). *Finnish public libraries statistics*. Erişim adresi: <http://tilastot.kirjastot.fi/?lang=en>
- Line, M. B., (1997). The public library in the future: A British reaction to buildings, books, and bytes. *Library Trends*, 46 (1), 68-82. Erişim adresi: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.224.7852&rep=rep1&type=pdf>
- Lison, B. (2016). The new role of public libraries in local communities. Research for CULT committee: public libraries – their new role (Workshop documentation). *Brussels: European Parliament's Committee on Culture and Education* içinde. (1-48). Erişim adresi: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/585882/IPOL_STU\(2016\)585882_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2016/585882/IPOL_STU(2016)585882_EN.pdf)
- Local Government New Zealand. (2012). *Public libraries of New Zealand: a strategic framework 2012 – 2017*. Erişim adresi: <https://lianza.org.nz/public-libraries-strategic-framework-2012-2017>
- Maarif Vekâleti. (1939). *Birinci Türk Neşriyat Kongresi : 1-5 mayıs 1939 : raporlar, teklifler, müzakere zabıtları*. Ankara: Maarif Vekilliği.

- Maarif Vekâleti Merkez Teşkilâtı ve Vazifeleri Hakkında Kanun. (1933). *T.C Resmi Gazete*. Tarih: 22.06.1933, Sayı: 2434.
- Maarif Vergisi Hakkında Kanun. (1927). *T.C Resmi Gazete*. Tarih: 18.12.1927, Sayı: 636.
- Malclès, L. N., Lheritier, A. ve Acaroğlu, M. T. (2003). *Batı'da ve Türkiye'de kaynakça tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- McClure, C. R. (1996). Libraries and federal information policy. *Journal of Academic Librarianship*, 22, (3), 214-218.
- McColvin, L.R.(1942). *The public library system of Great Britain: a report on its present condition with proposals for post-war reorganization*. London: Library Association of the United Kingdom.
- Methven, M. ve Hanlon, G. (2015). *The case for a national strategy for public libraries*. *Scottish Library and Information Council*. Erişim adresi: http://scottishlibraries.org/media/1143/case_for_a_national_public_library_strategy_final1.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1961). *Kütüphaneler komitesi raporu*. Ankara: Millî Eğitim Basımevi.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (1965). Kütüphaneler Arası Basma Kitapları Ödünç Verme Yönetmeliği. *Tebliğler Dergisi*, 28, (1367). 287-288.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2014). Türkiye Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi (2014-2018). *T.C. Resmi Gazete*. Tarih: 16.07.2014, Sayı: 29062 sayılı. Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/07/20140716-8-1.pdf>
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2015). *Millî Eğitim Bakanlığı 2015-2019 stratejik planı*. Erişim adresi: http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_09/10052958_10.09.2015sp17.15imzasz.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). Hayat Boyu Öğrenme Kurumları Yönetmeliği. *T.C. Resmi Gazete*. Tarih: 11.04.2018, Sayı: 30388. Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/04/20180411-13.htm>
- Millî Eğitim Vekâleti (1953). *Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği*. İstanbul: Millî eğitim Basımevi.

- Ministry of Culture of the Czech Republic. (2017). *The strategy for the development of libraries in the Czech Republic for 2017–2020*. Erişim adresi: <http://ipk.nkp.cz/docs/TheStrategy20172020.pdf>
- Ministry of Culture, Sports and Tourism. (2018). *Second Library Development Plans (2014-2018)*. Erişim adresi: http://www.mcst.go.kr/web/s_data/deptData/deptDataView.jsp?pMenuCD=0417000000&pSeq=487&pCurrentPage=1&pTypeDept=&pSearchType=01&pSearchWord=#
- Ministry of Education, Department for Culture, Sport and Youth Policy. (2003). *Library strategy 2010: policy for acces to knowledge and culture*. Helsinki: Culture and Media Division of the Department for Cultural, Sport and Youth Policy at the Ministry of Education.
- Ministry of Education, Department for Culture, Sport and Youth Policy. (2009). *Finnish public library policy 2015: national strategic areas of focus*. Helsinki: Yliopisto. Erişim adresi: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/76689/opm31.pdf>
- Montviloff, V. (1990). *National information policies: handbook on the formulation, approval, implementation and operation of a national policy on information*. Paris: UNESCO.
- Nahid Sirri. (1939). Bir okuyucunun notları. *Ülkü Halkevleri Dergisi*, 13, (76), 371-373.
- National State Libraries Australasia. (2018). *Australian public libraries statistics, 2015-2016*. Erişim adresi: https://www.nsla.org.au/sites/default/files/publications/NSLA_Aust-Pub-Lib-Stats_2015-16.pdf
- Network for Information and Digital Access. (2011a). Supporting Societies' Needs: a Model Framework for Developing Library Policy. Erişim adresi: <http://www.nida-net.org/documents/1/Introductionandbackground04.pdf>
- Network for Information and Digital Access. (2011b). *Supporting societies' needs: a model framework for developing library policy: case study - Namibia in a knowledge based economy: a renewed policy towards vision 2030*. Erişim adresi: www.nida-net.org/documents/3/namibia_final_1.pdf

- Network for Information and Digital Access. (2012). *Supporting societies' needs: a model framework for developing public library policy*: Erişim adresi: http://www.nida-net.org/documents/6/public_libraries_final_1.pdf
- Network for Information and Digital Access. (2017). *National Policy*. Erişim adresi: <http://www.nida-net.org/tr/activities/national-policy/>
- Noh, Y. (2015). Imagining library 4.0: creating a model for future libraries. *The Journal of Academic Librarianship*, 41, 786–797.
- Northern Ireland Library Authority (2016). *Corporate plan 2016 – 2020 and annual business plan 2016/17*. Erişim adresi: <http://www.librariesni.org.uk/AboutUs/OurOrg/Corporate%20Plans/Libraries%20NI%20Corporate%20Plan%202016%2020%20and%20Business%20Plan%202016%2017%20approved%20by%20DfC%20July%202016.pdf>
- Norwegian Ministry of Culture. (2010). *Libraries: knowledge commons, meeting place and cultural arena in a digital age*. Erişim adresi: http://www.bibliotheksportal.de/fileadmin/user_upload/content/bibliothek/international/stmLibrariespdf.pdf
- Norwegian Ministry of Culture. (2015). *National strategy for libraries 2015–2018: the central government's tasks and responsibilities regarding the development of the public libraries*. Erişim adresi: <https://bibliotekutvikling.no/content/uploads/2016/09/LibraryStrategy-EnglishVersion.pdf>
- Öcal, O. T. (2010). Bilgi merkezleri çalışanları kanun tasarısı taslağı üzerine. *Türk Kütüphaneciliği* 24, (2), 298-316.
- Özsarı, M. (2006). *Halkevlerinin kuruluşu ve çalışmaları*. Erişim adresi: http://w3.balikesir.edu.tr/~mozsari/Halkevleri.htm#_Toc121732267
- Priestley, C. (2012). *Supporting knowledge-based societies: developing national policy for libraries*', 78th IFLA General Conference and Assembly, 1-9. <http://conference.ifla.org/past-wlic/2012/140-priestleyen.pdf>
- Public Libraries and Museums Act 1964. (1964). *Public Libraries and Museums Act 1964*. Erişim adresi: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1964/75/pdfs/ukpga_19640075_en.pdf

- Roberts, S. C. (1959). *The structure of the public library service in England and Wales: report of the committee appointed by the Minister of Education in september 1957, etc.* London: Committee to Consider the Structure of the Public Library Service in England and Wales.
- Sağsan, M. (2001). *Gelişmişliğin vazgeçilmez unsuru: ulusal bilgi politikası*. Çukurova Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi. Erişim adresi: <http://docplayer.biz.tr/storage/17/100822/1510174270/QCoUefALaxQImocJST6tuQ/100822.pdf>
- Scottish Library and Information Council. (2015). *Ambition and opportunity: a strategy for public libraries in Scotland 2015-2020*. Erişim adresi: <http://scottishlibraries.org/advice-guidance/the-national-strategy-for-public-libraries/>
- Sefercioğlu, N. (1999). “Atatürk, inkılapları ve kütüphaneciliğimiz”, *Arayış: Kütüphanecilik ve Kütüphaneler Üzerine Görüşler ve Düşünceler* içinde (12-20). Ankara: TKD.
- Soysal, Ö. (1997). Yasa olgusu ve kütüphane kurumu. *Türk Kütüphaneciliği*, 11, (2), 88-95.
- Soysal, Ö. (1998). “Cumhuriyet ve kütüphaneciliğimiz”, *Türk Kütüphaneciliği/Bilginin Yazgısı* içinde (51-99). Ankara: TKD.
- Spila, S. (2012). *The secret behind the success: libraries in Finland*. Erişim adresi: https://opus4.kobv.de/opus4-bib-info/files/1198/The_secret_behind_success_S_Sipilae.pdf
- Stephens, A. (2014). National policy on libraries at a time of convergence: the UK experience. *Alexandria*, 25 (3), 25-41.
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). *Onbirinci Kalkınma Planı 2019-2023*. Ankara. *Strateji ve Bütçe Başkanlığı*. Erişim adresi: <http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/On-Birinci-Kalkinma-Plani.pdf>
- Şenalp, L. (1991). Atatürk dönemi eğitim sisteminde kütüphanelerin yeri. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 7, (21), 507-518.
- Şenalp, L. (2002). Millî Kütüphanelerin ekonomik-sosyal ve kültürel kalkınmadaki yeri. *Türk Kütüphaneciliği*, 16, (4), 465-470.

- Tekke ve Zaviyelerle Türbelerin Seddine ve Türbedarlıklar ile Bir Takım Unvanların Men ve İlgasına Dair Kanun. (1925). *T.C Resmi Gazete*. Tarih: 03.11.1925, Sayı: 243.
- Tevhid-i Tedrisat Kanunu. (1924). *T.C Resmi Gazete*. Tarih: 06.03.1924, Sayı: 63.
- The Netherlands Institute for Public Libraries. (2014). *Library of the future: hub for knowledge, contact and culture*. The Hague: The Netherlands Institute for Public Libraries. Erişim adresi: https://www.kb.nl/sites/default/files/library_of_the_future_12082014_def.pdf
- The New Media Consortium. (2017). *Horizon report, 2017 library*. Erişim adresi: <https://www.nmc.org/publication/nmc-horizon-report-2017-library-edition/>
- Thompson, L. S. (1952). *Türkiye'de kütüphaneleri geliştirme programı*. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- Toplu, M. (1999). Türkiye'de ulusal enformasyon ve bilim politikalarında yaklaşımlar. *Türk Kütüphaneciliği* 13, (4), 335-362.
- Toplu, M. (2009). Mesleki bir örgüt olarak Türk Kütüphaneciler Derneği'nin altmış yıllık gelişim çizgisi. *Türk Kütüphaneciliği* 23, (4), 678-741.
- Türk Dil Kurumu. (2018). Büyük Türkçe sözlük. Erişim adresi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts
- Türk Kütüphaneciler Derneği. (2000). 19. dönem genel yönetim kurulu raporu. *Türk Kütüphaneciliği*, 14 (4), 483-492.
- Türk Kütüphaneciler Derneği. (2014). *Türk Kütüphaneciler Derneği tarafından halk kütüphanelerine ilişkin gözlemlenen sorunlar ve öneriler*. Erişim adresi: http://www.kutuphaneci.org.tr/sites/default/files/haber/halk_kutuphaneleri.pdf
- Türk Patent Enstitüsü. (2014). Ulusal fikri haklar strateji belgesi ve eylem planı 2015-2018. Erişim adresi: <https://www.turkpatent.gov.tr/TURKPATENT/resources/temp/44E6C29B-A5FC-41F1-9B41-EEC3CBF2B7A3.pdf;jsessionid=75BDD5F9000AF6DBD6F693531F8ADB46>
- Türkiye Yayıncılar Birliği. (2011). Kütüphaneler ve Derleme Sorunları Komisyonu Raporu. *V. Ulusal Yayın Kongresi, 4 Aralık 2009, Ankara* (s.172-177) içinde. İstanbul: Türkiye Yayıncılar Birliği, Basın Yayın Birliği.

- ULAKBİM. (2018). Ulusal toplu katalog. Erişim adresi: <https://cabim.ulakbim.gov.tr/to-kat-ulusal-toplu-katalog/>
- Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı. (2016). 2016-2019 Ulusal e-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı. *T.C. Resmi Gazete*. Tarih: 19.07.2016, Sayı: 29775. Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/07/20160719M2-1-1.pdf>
- Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı. (2017). Ulusal Genişbant Stratejisi ve Eylem Planı (2017-2020). *T.C. Resmi Gazete*. Tarih: 21/12/2017, Sayı:30277 sayı. Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/12/20171221M1-1.pdf>
- Welsh Government. (2011). *Libraries inspire: the strategic development framework for Welsh libraries 2012-16*. Erişim adresi: <https://libraries.wales/wp-content/uploads/2016/02/LibrariesInspireE.pdf>
- Wigell-Ryynänen, B. (2012). *Developing Services for New generations of Users – Public Library Policy in Finland*. Erişim adresi: <https://www.ifla.org/past-wlic/2012/140-ryynanen-en.pdf>
- Wonsun, L. (2014). National Information and Library Policy Special Interest Group (NILP SIG). *Alexandria*, 25, (3), 1-2. Erişim adresi: <http://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.7227/ALX.0025>
- World Bank. (1993). *Turkey: informatics and economic modernization*. Erişim adresi: <http://documents.worldbank.org/curated/en/488241468779124698/pdf/multi0page.pdf>
- Yılmaz, B. (1997). Ulusal bilgi politikası kuramsal bir yaklaşım. *33.Kütüphane Haftası bildirileri* içinde (s. 22-30). Ankara: TKD.
- Yılmaz, B. (2004). Türk kütüphaneciliğinde siyaset ögesi. *Kütüphaneciliğin Destanı Uluslararası Sempozyumu 21-24 Ekim 2004, Ankara (bildiriler)* içinde (317-329). Haz. Sacit Arslantekin ve Fahrettin Özdemirci. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Yılmaz, B. (2005a). Türkiye’de kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması süreci ve halk kütüphaneleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 19, (1), 56-77.
- Yılmaz, B. (2005b). Türkiye’de halk kütüphaneleriyle ilgili yönetmelikler üzerine bir değerlendirme. *Prof. Dr. Nilüfer Tuncer'e Armağan* içinde (ss. 302-313). Yay. haz. M. Emin Küçük. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği, 2005.

- Yılmaz, B. (2009). *Türkiye’de kültür politikası ve kütüphane*. Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği Ankara Şubesi.
- Yılmaz, B. (2010). Türkiye’nin bilgi toplumu politikasında kütüphane kurumuna yaklaşım. *Bilgi Dünyası*, 11, (2), 263-289.
- Yılmaz, B. (2014). Türkiye’de halk kütüphanelerine ilişkin güncel sorunlar üzerine bir rapor- 2009. *Türk Kütüphaneciliği* 28, (4), 649-653.
- Yılmaz, B. ve Akman, İ. (2005). *Yerel yönetimler ve halk kütüphaneleri: Almanya örneği ve Türkiye üzerine bazı değerlendirmeler*. Erişim adresi: [http://www.bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/dosyalar/bilgiuniversitesikonferans2005mayis%20\(1\).pdf](http://www.bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/dosyalar/bilgiuniversitesikonferans2005mayis%20(1).pdf)
- Yılmaz, B. ve Dalkıran, Ö. (2012). Türkiye’nin bilim-teknoloji politikalarında kütüphane kurumuna yaklaşım. *Bilgi Dünyası*, 13, (1), 57-81.
- Yüksek Planlama Kurulu. (2015). 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı'na ilişkin Yüksek Planlama Kurulu Kararı. *T.C Resmi Gazete*. Tarih: 06.03.2015, Sayı: 29287.

EK 1: GÖRÜŞME SORULARI

1. Halk kütüphaneleri gelecekte de var olacak mıdır?
2. Bilgi toplumunda yaşanan hızlı değişim sizce halk kütüphanelerini nasıl etkiliyor?
3. Halk kütüphanelerinin bu değişime ayak uydurması için tedbir alması gerekli midir?
4. Halk kütüphaneleri, mevcut işlevlerini yerine getirebiliyor mu?
5. ‘Türkiye’deki halk kütüphaneleri, bilgi toplumu bağlamındaki işlevlerini yerine getirme sürecinde kendisine dayanak oluşturacak ulusal strateji, politika ve sistemden yoksundur’ biçiminde bir önermeye karşı görüşünüz nedir?
6. Halk kütüphanelerinin geleceğine ilişkin projeksiyonlar ancak bilgi toplumunun paradigma ve parametrelerinin en iyi biçimde ortaya konulması ile mümkün olabilecektir. Bu görüşe katılır mısınız?
7. Türkiye için bir ulusal halk kütüphanesi stratejisi ortaya koyabilmek için Türkiye’deki toplumsal yapının özellikleri ve Türkiye’de eğitim, kültür, bilim politikalarının halk kütüphaneleri ile ilişkisi de mutlaka incelenmelidir. Bu görüşe katılır mısınız?
8. Sizce Türkiye’de halk kütüphaneleri konusunda ulusal çapta bir strateji oluşturmaya gerek var mıdır?
9. Eğer var ise kendi uzmanlık alanınız açısından bu tür bir stratejinin, planlama ve uygulama dâhil bütününde, genel olarak nasıl bir yol izlenmeli ve neler yapılmalıdır?
10. Stratejinin hazırlanmasında görüş alınması gereken, halk kütüphaneleri alanındaki ulusal çapta paydaşlar kimlerdir?
11. Stratejinin planlanmasından ve yürütülmesinden hangi kuruluşlar sorumlu olmalıdır?
12. İdeal bir ulusal halk kütüphanesi strateji hangi aşamalardan oluşmalıdır?
13. Stratejiye dâhil edilmesi gereken halk kütüphanelerine ilişkin öncelikli alanlar neler olmalıdır?
14. Bir ulusal halk kütüphanesi stratejinin ana hedefleri ne olmalıdır?

15. Gelecekte halk kütüphanelerinin çerçevesini oluşturacak temel anahtar kavramlar ve gelişmeler neler olabilir?
16. Halk kütüphanelerinin bilgi toplumu bağlamında yeni vizyonu ve misyonu ne olmalıdır?
17. Halk kütüphanelerinin mevcut güçlü ve zayıf yönleri ile gelecekteki fırsat ve tehditler neler olabilir?
18. Halk kütüphanelerine ilişkin mevzuat, bilgi toplumu bağlamındaki hizmetler için yeterli midir?
19. Halk kütüphanelerine yapılan ulusal yatırım yeterli mi?
20. Gelecekte bilgi profesyonellerinin yeterliliklerinde ne tür değişim yaşanacaktır?
21. Halk kütüphanelerindeki insan kaynakları yeterli midir?
22. Halk kütüphaneleri alanındaki mesleki örgütlerin rolünü ve katkısını yeterli buluyor musunuz?
23. Halk kütüphanelerinin modern misyonu bağlamında kütüphane binaları ve fiziksel mekânlar için ne tür iyileştirmeler önerebilirsiniz?
24. Halk kütüphanelerinin sahip olduğu enformasyon altyapısı ve bilgi teknolojileri yeterli midir?
25. Halk kütüphanelerinde bilgi kaynaklarının verimli yönetilebilmesindeki sorun ve eksiklikler nelerdir? Neler yapılabilir?
26. Hem hizmetlerin hem de kaynakların tanıtımı ve pazarlanması ile kullanıcılarla olumlu ilişki geliştirmek üzere neler eksik yapılmaktadır?
27. Halk kütüphaneleri ortamında mesleki adanmışlık/savunuculuk gözlemliyor musunuz?
28. Türkiye için en uygun halk kütüphanesi sistemi hangisidir?

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 19/12/2019

Tez Başlığı: Türkiye'deki Halk Kütüphanesi Sisteminin Değerlendirilmesi Ve Bir Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi Önerisi

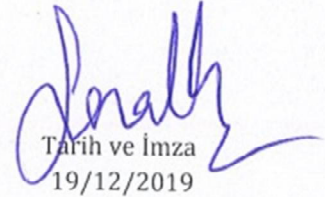
Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 214 sayfalık kısmına ilişkin, 19/12/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 12'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç
- 4- Alıntılar dâhil
- 5- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza
19/12/2019

Adı Soyadı: Şenol KARADENİZ
Öğrenci No: N13242979
Anabilim Dalı: Bilgi ve Belge Yönetimi
Programı: Bilgi ve Belge Yönetimi
Statüsü: Doktora Bütünleşik Dr.

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR

Prof. Dr. Bülent YILMAZ

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : 35853172-300
Konu : Şenol KARADENİZ Hk.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 26.04.2019 tarihli ve 12908312-300/00000567246 sayılı yazınız.

Enstitünüz Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı Doktora programı öğrencilerinden **Şenol KARADENİZ**'in Prof. Dr. Bülent YILMAZ danışmanlığında hazırladığı “Türkiye'deki Halk Kütüphanesi Sisteminin Değerlendirilmesi ve Bir Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi Önerisi” başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 30 Nisan 2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini saygılarımla rica ederim.

e-imzalıdır
Prof. Dr. Rahime Meral NOHUTCU
Rektör Yardımcısı

Evrakın elektronik imzalı suretine <https://belgedogrulama.hacettepe.edu.tr> adresinden 1119d4e0-cc25-47a6-a643-05d697f66889 kodu ile erişebilirsiniz.
Bu belge 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu'na uygun olarak Güvenli Elektronik İmza ile imzalanmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon:0 (312) 305 3001-3002 Faks:0 (312) 311 9992 E-posta:yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet
Adresi: www.hacettepe.edu.tr

Duygu Didem İLFRİ

